POLIROM

E.M. Forster

Maurice

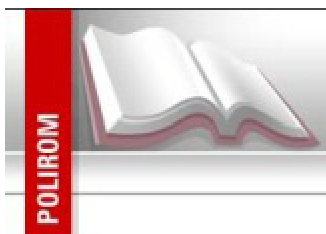
BIBLIOTECA POLIROM

E.M. Forster

Maurice

Traducere din limba engleză şi note
de Cornelia Marinescu

POLIROM
2018

E.M. Forster, *Maurice*

www.polirom.ro
Editura POLIROM
Iaşi, B-dul Carol I nr. 4; P.O. BOX 266, 700506
Bucureşti, Splaiul Unirii nr. 6, bl. B3A, sc. 1, et. 1;
sector 4, 040031, O.P. 53

ISBN ePub: 978-973-46-7244-8
ISBN PDF: 978-973-46-7245-5
ISBN print: 978-973-46-7151-9

Coperta: Radu Răileanu
Pe copertă: © Merchant Ivory/MAURICE de James Ivory, 1987 (GB), cu James Wilby şi Hugh Grant, după romanul lui E.M. Forster

EDWARD MORGAN FORSTER (1879-1970) s-a născut la Londra, într-o familie din clasa de mijloc. Primele lui romane vorbesc despre condiţiile sociale precare din perioada de declin a epocii victoriene. Aşa au apărut *Where Angels Fear to Tread* (1905), *The Longest Journey* (1907) şi *A Room with a View* (1908; *Cameră cu vedere*, Polirom, 2016), care mai tîrziu au inspirat faimoase producţii cinematografice. Primul mare succes l-a avut cu *Howards End* (1910; Polirom, 2016), a cărui ecranizare a devenit repede celebră. A călătorit în Alexandria, în timpul Primului Război Mondial, şi de două ori în India. La întoarcerea în Anglia, influenţat de timpul petrecut în acele locuri exotice, a scris *O călătorie în India* (1924; Polirom, 2015). E.M. Forster a mai publicat şi cărţi de povestiri, printre care se numără *The Celestial Omnibus* (1911) şi *The Eternal Moment* (1928), o antologie de poeme şi cîteva volume de teatru, eseuri critice şi jurnale de călătorie.

Început: 1913
Terminat: 1914
Dedicat unui An Mai Fericit

Partea Întâi

1

O dată pe trimestru, toată şcoala pleca în drumeție – asta însemna că cei trei profesori luau şi ei parte alături de băieţi. De obicei era o ieșire plăcută și toată lumea o aștepta cu nerăbdare, elevii uitau de vechile ranchiune și zburdau în libertate. Ca disciplina să nu aibă de suferit, excursia avea loc chiar înainte de vacanță, când puțină indulgență nu putea fi dăunătoare; de fapt, părea mai degrabă o ieșire în familie decât o acțiune cu școala, pentru că la ora ceaiului li se alătura și doamna Abrahams, soția directorului, împreună cu câteva doamne, prietenele ei, și era primitoare şi mămoasă.

Domnul Abrahams era directorul de modă veche al unei școli elementare. Nu-i păsa nici de activitatea școlară, nici de sporturi, dar își hrănea băieții bine și avea grijă ca aceștia să se poarte cuviincios. Lăsa restul în seama părinților și nu făcea presupuneri despre cât de mult lăsau aceștia în seama lui. Cu complimente de ambele părți, sănătoși, dar rămași în urmă cu învățătura, băieții promovau cu bine și treceau la şcoala particulară, pentru a înfrunta cu trupurile lor fragede primele lovituri ale vieții. Multe s-ar putea spune în apărarea apatiei din învățământ, dar până la urmă elevii domnului Abrahams nu se descurcau rău, deveneau la rândul lor părinți și, în unele cazuri, îi trimiteau tot lui pe fiii lor. Domnul Read, asistentul, era un profesor de același soi, doar că mai limitat, în timp ce domnul Ducie, îndrumătorul, acționa ca un stimulent și împiedica prăbușirea în somnolență a întregii afaceri. Nu-l plăceau din cale afară, dar știau că e nevoie de el. Era un bărbat înzestrat și corect, însă fără să fie rupt

de lume sau incapabil să vadă fațetele unei chestiuni. Nu se potrivea cu părinții și cu băieții mai grei de cap, dar era bun pentru clasa întâi și chiar pregătise elevii pentru bursă. Nici ca organizator nu era de lepădat. Deși domnul Abrahams se prefăcea că el ține frâiele și că îl preferă pe domnul Read, de fapt îi lăsase mână liberă domnului Ducie și, până la urmă, a ajuns chiar să-l ia partener.

Domnul Ducie era întotdeauna preocupat de câte ceva. De astă dată era vorba de Hall, unul dintre băieții mai mari, care urma să plece de la ei la o școală exclusivistă. Ducie voia să poarte cu el o „discuție serioasă" în timpul excursiei. Colegii săi s-au opus, pentru că asta însemna să aibă ei mai multe de făcut, iar directorul i-a spus că deja vorbise el cu Hall și că băiatul prefera să facă această ultimă plimbare alături de colegii lui de școală. Probabil că era adevărat, dar nimic nu l-ar fi putut împiedica pe domnul Ducie să facă așa cum îi dicta datoria. Zâmbise fără să mai adauge nimic. Domnul Read știa ce înseamnă „discuția serioasă", pentru că la începuturile activității lor împreună atinseseră subiectul, profesional vorbind. Domnul Read nu fusese de acord. „Te joci cu focul", spusese el. Directorul nici nu știa și nici nu și-ar fi dorit să știe. Se despărțea de elevi când aceștia împlineau paisprezece ani și uita că deveneau bărbați. Pentru el erau doar „băieții mei", o rasă pigmee, dar complet dezvoltată, ca indigenii din Noua Guinee. Ba erau chiar mai ușor de înțeles decât pigmeii, pentru că nu se căsătoreau niciodată și arareori mureau. Celibatari și nemuritori, lunga procesiune de băieți defila pe dinaintea lui, cu efective care variau de la douăzeci și cinci la patruzeci uneori. „Nu văd care este rostul cărților și al pedagogiei. Băieții există de dinainte să se gândească cineva la pedagogie." De obicei zâmbea domnul Ducie, pentru că el era impregnat de principiile evoluției.

Să revenim la băieți.

— Domnule, pot să vă țin de mână… Domnule, mi-ați promis…

Domnul Abrahams își ținea mâinile înfundate în buzunare, iar domnul Read…

— Vai, domnule, l-ați auzit? Crede că domnul Read are trei mâini!… Nu-i adevărat, eu am zis „degete“. Mincinosu’ roade osu’! Mincinosu’ roade osu’!

— Dacă nu încetați…!

— Domnule!

— O să merg singur cu Hall.

S-au auzit exclamații de dezamăgire. Constatând cât este de inutil, ceilalți profesori au renunțat să-i mai țină pe băieți la grămadă și i-au mânat de-a lungul falezei, spre stânci. Cu un aer triumfător, Hall a zbughit-o lângă domnul Ducie, simțind totuși că e prea mare ca să-l mai ia de mână. Era un puști rotofei, drăguț, o figură ștearsă din toate punctele de vedere. În privința aceasta semăna cu tatăl său, care trecuse prin acest ritual în urmă cu douăzeci și cinci de ani, apoi a dispărut într-o școală exclusivistă, s-a însurat, a avut un fiu și două fiice și, nu de mult, a murit de pneumonie. Domnul Hall fusese un cetățean bun, dar letargic. Domnul Ducie se informase singur despre el, înainte de a porni în excursie.

— Ei, Hall, te aștepți la o predică, nu?

— Nu prea știu, domnule… Domnul Abrahams mi-a dăruit *Those Holy Fields*[1]. Doamna Abrahams mi-a dat o pereche de butoni. Băieții mi-au dat un set de timbre din Guatemala, cu valoare de până la doi dolari. Ia uitați, domnule! Sunt din acelea cu papagalul pe o coloană.

— Splendid, splendid! Și domnul Abrahams ce-a spus? Sper că ți-a zis că ești un păcătos mizerabil.

Băiatul a izbucnit în râs. Nu îl înțelegea pe domnul Ducie, dar știa că voia să fie amuzant. Se simțea ușurat, pentru că era ultima lui zi de școală și, chiar dacă greșea, nu i s-ar fi făcut scandal. De altfel, domnul Abrahams declarase că e un elev bun. Văzuse începutul scrisorii pe care acesta i-o trimisese mamei lui: „Suntem mândri de el; o să ne facă cinste când va fi la

Sunnington“. Iar băieții îl copleșiseră cu daruri, declarând că e curajos. Cât de mult greșeau. Nu era curajos – îi era frică de întuneric, dar nimeni nu știa acest lucru.

— Deci, ce ți-a spus domnul Abrahams? a repetat domnul Ducie întrebarea, după ce au ajuns pe nisip.

Discuția amenința să fie una de lungă durată, iar băiatul și-ar fi dorit să fie sus, pe faleză, împreună cu prietenii lui. Știa însă că dorințele unui băiat nu fac doi bani când vin în contradicție cu voința unui adult.

— Domnul Abrahams mi-a zis să-l iau pe tata drept model, domnule.

— Și altceva?

— Că nu trebuie să fac niciodată ceva de care m-aș rușina dacă m-ar vedea mama. Că așa nu poate să dea nimeni greș și că școala independentă va fi foarte diferită de aceasta.

— Domnul Abrahams ți-a spus și în ce fel?

— Tot felul de greutăți… cam așa cum e în lume.

— Ți-a spus și cum e lumea?

— Nu.

— Dar l-ai întrebat?

— Nu, domnule.

— N-a fost prea isteț din partea ta, Hall. Lucrurile trebuie lămurite. Domnul Abrahams și cu mine suntem aici ca să-ți răspundem la întrebări. Cum crezi tu că este lumea… lumea adulților?

— N-am de unde să știu. Nu sunt decât un băiat, zise Hall cât se poate de sincer. Sunt foarte perfizi, domnule?

Domnul Ducie era amuzat și l-a întrebat ce exemple de perfidie cunoscuse el. Hall i-a răspuns că adulții nu se purtau rău cu băieții, dar nu-i așa că mereu se înșală unii pe alții? Își pierduse aerul de școlar și începea să vorbească aidoma unui copil. Devenea nostim și inventiv. Domnul Ducie se așeză pe nisip să-l asculte, își aprinse pipa și ridică ochii spre cer. Micuța

oază unde trăiau era departe, în urmă, iar restul școlii – mult în față. Ziua era cenușie și fără urmă de vânt, seninul și norii aproape că se confundau.

— Locuiești cu mama ta, nu-i așa? îl întrerupse domnul Ducie, văzând că băiatul a căpătat încredere.

— Da, domnule.

— Ai vreun frate mai mare?

— Nu domnule… doar pe Ada și Kitty.

— Unchi ai?

— Nu.

— Nu cunoști prea mulți bărbați, nu-i așa?

— Avem un vizitiu și pe George, grădinarul, dar vă referiți la gentlemeni, desigur. Mama are trei servitoare care au grijă de casă, dar sunt așa de leneșe, că nici măcar nu cârpesc ciorapii Adei. Ada e cea mai mare dintre surorile mele.

— Câți ani ai?

— Paisprezece ani și nouă luni.

— Păi, atunci nu ești decât o un ţânc fără habar.

Au râs amândoi. După o pauză, domnul Ducie a continuat:

— Când eram de vârsta ta, tatăl meu mi-a spus ceva care s-a dovedit a-mi fi foarte util și care m-a ajutat foarte mult.

Nu era adevărat, tatăl lui nu-i spusese niciodată nimic, dar avea nevoie de un preludiu pentru ceea ce urma să spună.

— Chiar, domnule?

— Să-ți spun despre ce era vorba?

— Vă rog, domnule.

— Maurice, o să-ți vorbesc ca și cum ți-aș fi tată! O să-ți spun pe nume.

Apoi, simplu și cu delicatețe, domnul Ducie a abordat misterele sexului. I-a vorbit despre bărbat și femeie, creațiile dintru începuturi ale lui Dumnezeu, menite să populeze pământul, și despre perioada în care bărbatul și femeia și-au primit fiecare puterea.

— Tu abia acum devii bărbat, Maurice; de aceea îți vorbesc despre aceste lucruri. Nu este ceva despre care să-ți vorbească mama ta și nu ar trebui să-i pomenești despre asta nici ei, nici vreunei alte doamne. Iar dacă la școala unde ai să mergi băieții o să deschidă așa o discuție, închide-le gura; spune-le că știi. Ai mai auzit de lucrurile acestea până acum?

— Nu, domnule.

— Nimic?

— Nu, domnule.

Trăgând încă din pipă, domnul Ducie s-a ridicat, a ales o porțiune unde nisipul era mai neted și a schițat câteva desene cu bastonul.

— Asta o să simplifice lucrurile, îi zise el băiatului, care îl privea plictisit – nu aveau nici o legătură cu nimic din experiențele lui. Era atent, așa cum se și cuvenea, pentru că primea o lecție particulară și știa că subiectul este serios și are legătură cu corpul lui. Dar nu reușea să înțeleagă singur; totul se năruia în clipa când domnul Ducie le punea cap la cap, ca și cum ar fi fost o adunare imposibilă. Încerca în van. Mintea lui toropită refuza să se trezească. Pubertatea era acolo, dar lipsea inteligența, și el pășea spre vârsta bărbăției ca un somnambul, așa cum chiar trebuie să se întâmple întotdeauna. Inutil să fi încercat să-l trezească pe somnambul, inutil să-i fi descris, oricât de științific și de înțelegător, această etapă. Băiatul acceptă și este târât înapoi în somn, de unde nu va fi ademenit înainte de a-i veni vremea.

Pe lângă faptul că era un erudit, domnul Ducie era şi înțelegător; la drept vorbind, era prea înțelegător, căci îi atribuia lui Maurice sentimente elevate, fără să-și dea seama că băiatul ori nu pricepea nimic, ori era copleșit.

— Toate astea sunt pe undeva o bătaie de cap, zise Ducie, dar trebuie să vorbim despre ele și nu trebuie să rămână un mister. Pe urmă o să vină și lucrurile mărețe – Dragostea, Viața.

Vorbea cu ușurință, pentru că și înainte le mai spusese băieților aceste lucruri și știa ce fel de întrebări urmează. Dar Maurice nu a întrebat nimic; doar zicea „Înțeleg, înțeleg, înțeleg“ și, o vreme, domnul Ducie s-a temut că băiatul nu pricepe nimic. L-a chestionat. Răspunsurile lui s-au dovedit mulțumitoare. Băiatul avea o memorie bună și – curioasă ființă omul – dezvoltase chiar o falsă inteligență, un licăr de suprafață, care putea să-l pună în consonanță cu farul călăuzitor al adultului. În final, chiar a pus vreo două întrebări despre sex, și acelea – la obiect. Domnul Ducie era foarte mulțumit.

— Perfect, zise el. Acum nu mai ai de ce să te simți vreodată încurcat sau stânjenit.

Mai rămăseseră Dragostea și Viața, subiecte pe care profesorul le-a abordat în timp ce își continuau plimbarea pe țărmul mării fără culoare. I-a vorbit despre bărbatul ideal – cast, prin asceză. A creionat splendoarea Femeii. El însuși logodit, a devenit mai uman și culoarea ochilor i s-a înviorat pe după ochelarii cu lentile groase; obrajii i s-au aprins. Să iubești o femeie distinsă, să o protejezi și să o servești – i-a explicat el băiatului –, iată care este cununa vieții.

— Acum nu poţi să înțelegi, dar o vei face într-o zi și, când ai să înțelegi, să-ți amintești de bătrânul tău pedagog, care te-a pus pe calea cea bună. Totul se leagă… totul… și Dumnezeu e sus și toate sunt cum trebuie pe pământ. Bărbatul și femeia! Minunat!

— Eu cred că n-am să mă însor, zise Maurice.

— Exact de azi în zece ani… vă invit pe tine și pe soția ta să luați cina cu mine și cu nevastă-mea. Ești de acord?

— Vai, domnule! răspunse băiatul vădit încântat.

— Atunci, așa rămâne!

Era în orice caz o glumă potrivită pentru a încheia discuția. Maurice se simțea flatat și a început să mediteze favorabil la eventualitatea căsătoriei. Dar tocmai când începeau să se relaxeze, domnul Ducie s-a oprit și a dus

mâna la falcă, de parcă l-ar fi durut toți dinții. S-a întors și a privit întinderea de nisip din urma sa.

— N-am șters blestematele alea de desene, zise el încet.

La celălalt capăt al golfului câțiva oameni veneau în urma lor, tot pe malul apei. Luaseră o cale care îi ducea fix în locul unde domnul Ducie făcuse schițele cu care își ilustrase cursul de educație sexuală, iar una dintre persoane era o doamnă. O luă la fugă înapoi, asudând de spaimă.

— Domnule, nu credeți că e în regulă? strigă Maurice. Fluxul probabil că le-a acoperit deja.

— Slavă cerului… Mulțumescu-ți, Doamne… vine fluxul.

Brusc, atunci, preț de o clipă, băiatul a simțit disprețul. „Mincinosule“, își zise în gând. „Mincinos și laș, nu mi-a spus nimic, de fapt…“ Apoi întunericul a năvălit din nou, un întuneric primordial, dar nu etern, care lasă loc unui răsărit dureros.

1. Însemnări ale reverendului Samuel Manning (1822-1881), făcute în călătoria în Țara Sfântă (1873); lucrarea este bogat ilustrată cu schițe ale peisajelor din Palestina în creion și cerneală.

2

Mama lui Maurice locuia în apropiere de Londra, într-o vilă confortabilă înconjurată de brazi. Acolo se născuseră el și surorile lui și de acolo plecase în fiecare zi la treburi tatăl său, pentru a se întoarce apoi tot acolo. Când s-a construit biserica, fuseseră cât pe ce să plece, dar până la urmă s-au obișnuit cu ea, ca și cu toate celelalte, ba chiar au ajuns să o considere un avantaj. Biserica era singurul loc unde doamna Hall trebuia să meargă în persoană – magazinele făceau livrări la domiciliu. Gara nu era nici ea prea departe, la fel și școala pentru fete, destul de bună. Era o zonă cu multe facilități, unde totul se obținea fără efort, iar succesul nu se deosebea de eșec.

Lui Maurice îi plăcea casa lor și recunoștea că maică-sa e geniul ei conducător. Fără ea n-ar fi existat fotoliile în care în care să te afunzi, nici mâncarea, nici jocurile distractive, iar băiatul îi era recunoscător că le oferă atât de multe și o iubea. Și surorile lui îi plăceau. Când a ajuns acasă, au apărut amândouă în fugă, strigând de bucurie, i-au scos paltonul și l-au lăsat pe jos, în hol, să-l ridice servitorii. Era plăcut să fie în centrul atenției și să se dea mare cu școala lui. I-au fost admirate timbrele guatemaleze – la fel și exemplarul din *Those Holy Fields* și reproducerea după Holbein, pe care o primise de la domnul Ducie. Vremea s-a înseninat după ceai, așa că doamna Hall și-a pus galoșii și a mers să se plimbe cu el prin împrejurimi. S-au tot pupat și au sporovăit vrute și nevrute.

— Morrie…

— Mami…

— Acum vreau să-l fac pe Morrie al meu să se simtă minunat.

— Unde-i George?

— Ce scrisoare minunată de evaluare mi-a trimis domnul Abrahams. Zice că i-ai amintit de bietul tău tată… Ei, ce să facem noi acum, în vacanța asta a ta?

— Cel mai mult îmi place aici.

— Scumpul meu băiat…, zise mama îmbrățișându-l mai drăgăstos ca niciodată. Nicăieri nu-i ca acasă. Uite, roșii…

Mamei lui îi plăcea să rostească numele legumelor.

— Roșii, ridichi, broccoli, ceapă…

— Roșii, broccoli, ceapă, cartofi mov, cartofi albi, mormăi și băiatul.

— Frunze de nap…

— Mamă, unde e George?

— A plecat săptămâna trecută.

— De ce a plecat George?

— Crescuse. Howell își schimbă ajutorul la fiecare doi ani.

— Aha.

— Frunze de nap, continuă mama, și iar cartofi, sfeclă… Morrie, ce-ai zice să le facem o vizită scurtă bunicului și mătușii Ida, dacă ne invită? Vreau să te distrezi foarte bine în vacanța aceasta, scumpule… ai fost așa de cuminte, dar și domnul Abrahams este un om atât de bun; vezi tu, tatăl tău a mers tot la școala domnului Abrahams și acum o să te trimitem tot la vechea școală exclusivistă unde a urmat și el – la Sunnington –, ca să crești la fel ca scumpul tău tată, în toate privințele.

Vorbele i-au fost întrerupte de un suspin.

— Morrie, scumpule…

Băiatul plângea.

— Scumpetea mea, ce s-a întâmplat?

— Nu știu… nu știu.

— Vai, Maurice…

Băiatul a clătinat din cap. Mama era tristă că nu reușea să-l facă fericit și a început și ea să plângă. Fetele veniră în fugă, strigând:

— Mamă, ce are Maurice?

— Vai, să nu…, se lamentă băiatul. Kitty, pleacă …

— E extenuat, zise doamna Hall.

Era explicația ei pentru orice.

— Sunt extenuat.

— Haide la tine în odaie, Morrie… Vai, scumpul meu, e de-a dreptul îngrozitor.

— Nu… n-am nimic.

Își încleștă maxilarul și valul acela imens de tristețe, care urcase copleșitor în el și răzbise la suprafață, începea să se retragă. Simțea cum coboară în inima lui, până ce nu l-a mai simțit.

— Sunt bine, zise privind înverșunat în jurul său, ștergându-și lacrimile. Cred că o să joc șah chinezesc.

Nici nu terminase de așezat toate piesele și deja vorbea la fel ca înainte; criza copilărească trecuse.

A bătut-o pe Ada, care îl venera, și pe Kitty, care nu simțea la fel, iar apoi a zbughit-o din nou în grădină să-l vadă pe vizitiu.

— Ce faci, Howell? Ce mai face doamna Howell? Cum o mai duceți, doamnă Howell?

Și tot așa, vorbind pe un ton protector, diferit de cel pe care îl folosea când vorbea cu oameni din anturajul lui, a sărit la alt subiect:

— Se pare că avem un grădinar nou?

— Da, conașule Maurice.

— George era prea mare?

— Nu, conașule Maurice. A vrut să ajungă mai bine.

— A, vrei să spui că și-a dat demisia.

— Întocmai.

— Mama zicea că era prea mare și că l-ai dat afară.

— Nu, conașule Maurice.

— Stivelor mele de lemne, săracele, le-o fi mai bine, zise doamna Howell.

Maurice și fostul ajutor de grădinar se jucau adesea printre ele.

— Sunt stivele mamei, nu ale tale, răspunse Maurice și intră în casă.

Soții Howell nu s-au simțit jigniți, deși unul față de celălalt așa au pretins. Toată viața lor fuseseră servitori și le plăcea când un gentleman era arogant.

— Deja are un fel al lui, i-au zis ei bucătăresei. Cam ca taică-său.

Sosită la cină, familia Barry a fost de aceeași părere. Doctorul Barry era un vechi prieten de familiei, sau mai degrabă vecin, și manifesta față de ei un interes rezervat. Nimeni nu putea dovedi un interes prea mare pentru cei din familia Hall. Pe Kitty o plăceau – arăta tărie de caracter. Fetele se culcaseră, iar doctorul i-a spus mai târziu soției sale că Maurice ar fi trebuit să fie și el în pat.

— Și să rămână acolo tot restul vieții. Așa cum o să şi facă, de fapt. La fel ca taică-său. La ce bun oameni ca aceștia?

Când Maurice s-a dus totuși la culcare, a făcut-o silit. Odaia aceea îl înspăimântase întotdeauna. Întreaga seară se purtase ca un bărbat adevărat, dar vechea senzație l-a năpădit imediat ce mama lui l-a sărutat și i-a spus noapte bună. Problema era oglinda. Nu-l deranja că propriul chip se reflecta în ea, nici faptul că umbra lui se profila pe tavan, dar îl tulbura că umbra era reflectată în oglindă. A aranjat lumânarea în așa fel încât să evite situația, iar apoi s-a îndemnat să o pună la loc și l-a cuprins iarăşi spaima. Știa ce este, nu-i evoca nimic îngrozitor, dar îi era frică. Până la urmă a suflat repede în lumânare și a sărit în pat. Putea să îndure întunericul deplin, însă camera lui mai avea și defectul că se afla în dreptul unui felinar de pe stradă. Erau nopți liniştite, când lumina pătrundea cuminte prin draperii, dar alteori

arunca pe mobilă umbre care semănau cu niște cranii. Inima îi bătea atunci cu putere și zăcea îngrozit, deși toți ai casei erau în preajmă.

Când a deschis ochii să vadă dacă umbrele s-au micşorat, și-a amintit de George. În adâncul de nepătruns al sufletului său s-a mișcat ceva.

— George, șopti el. George.

Dar cine era George? Nimeni… un simplu servitor. Mama și Ada și Kitty erau mult mai importante. Maurice era însă prea mic pentru a susține acest lucru. Nici măcar nu și-a dat seama că, dând frâu liber mâhnirii, reușise să biruie imaginile spectrale și să adoarmă.

3

Sunnington a fost următoarea etapă în cariera lui Maurice. A trecut prin școala aceea fără să atragă atenția. Nu a excelat la învățătură, deși a fost mai bun decât pretindea, și nici la sporturi nu a strălucit din cale-afară. Dacă lumea reușea să-l observe, ajungea să îl placă, pentru că avea un chip senin și prietenos și era sensibil la semnele de prietenie; dar erau atât de mulți băieți de felul lui – ei constituiau coloana vertebrală a școlii și doar nu putem băga de seamă toate vertebrele. Maurice a făcut toate lucrurile obișnuite – a fost ţinut după ore ca pedeapsă, o dată a fost bătut cu bastonul, a promovat studiile clasice, nivel după nivel, până când, de-abia în clasa a șasea, a devenit șeful clasei, apoi a ajuns responsabil pe școală și a intrat în Prima Ligă la rugby. Deși era stângaci, avea forță fizică și îndrăzneală, dar la crichet nu se descurca prea bine. Fusese agresat ca nou-sosit, îi agresase și el pe alții când păreau nefericiți sau slabi, nu pentru că ar fi fost nemilos, ci pentru că așa trebuia. Într-un cuvânt, a fost un membru mediocru al unei școli mediocre și a lăsat în urma lui o impresie vagă, dar favorabilă. „Hall? Stai așa, care era Hall? A, da, îmi aduc aminte; un parcurs destul de bun.“

Dincolo de toate aparențele, Maurice era confuz. Își pierduse acea limpezime precoce a copilului, care transfigurează și explică universul și oferă răspunsuri miraculos de pătrunzătoare și de frumoase. „Din gura copiilor…“ Dar nu și din gura unui băiat de șaisprezece ani. Maurice și-a uitat inocența de odinioară și doar la maturitate a înțeles cât de corecte și de limpezi trebuie să-i fi fost sentimentele din primii ani de viață. Acum se

afunda mult mai jos, căci cobora în Valea Umbrelor Vieții, care se întinde între coline și munții cei semeți și nimeni nu o poate răzbi fără să-i tragă în piept cețurile. Maurice a bâjbâit prin vale mai mult decât majoritatea celorlaltor băieți.

Când totul e doar incertitudine și nesăvârșire, cea mai bună analogie e visul. Cât a studiat la Sunnington, Maurice a avut două vise care aveau să-l ajute să se înțeleagă pe sine.

În primul vis era foarte furios. Juca fotbal împotriva cuiva a cărui prezență îi era nesuferită. După ce s-a mai străduit puțin să înțeleagă, acel cineva a devenit George, ajutorul de grădinar. Dar trebuia aibă grijă, ca nu cumva să reapară. George venea spre el pe câmp, gol și țopăind peste grămezile de lemne. „Dacă acum se strică treaba, o să-mi pierd mințile“, zise Maurice și tocmai când amândoi se încleștau în luptă, exact așa s-a întâmplat, și dezamăgirea brutală l-a trezit. Maurice nu a făcut nici o legătură între vis și predica domnului Ducie, cu atât mai puțin în cazul celui de-al doilea vis. În schimb s-a gândit că e pe cale să se îmbolnăvească, iar apoi că visul era un soi de pedeapsă pentru ceva.

Al doilea vis este mai greu de redat. Nu se întâmpla nimic. Abia dacă zărea vreun chip, abia dacă auzea vocea care spunea „Acesta este prietenul tău“, iar apoi visul se termina, după ce îl învăța ce este tandrețea şi făcea ca asupra lui să se reverse frumuseţea. Pentru un astfel de prieten ar fi fost gata să moară, unui astfel de prieten i-ar fi îngăduit să moară pentru el; ar fi făcut orice sacrificiu unul pentru celălalt, și lumea n-ar fi contat câtuși de puțin, nici moartea, nici distanța, nici furia nu i-ar fi putut despărți, pentru că „Acesta este prietenul meu“. Nu mult după aceea a primit confirmarea și a încercat să se convingă singur că prietenul acela era cu siguranță Hristos. Dar Iisus are o barbă neîngrijită. Oare nu era vorba de vreun zeu grec, așa cum sunt cei din dicționarul de artă clasică? Mai degrabă așa, dar cel mai probabil era doar un om. Maurice s-a abținut să-și explice și mai mult visul. Îl adusese cât a putut mai aproape de viața reală. Nu se va mai întâlni

niciodată cu bărbatul acela, nici vocea nu i-o va mai auzi, dar chiar și așa, omul și vocea lui au devenit pentru Maurice mai reale decât orice altceva, ba chiar…

— Hall! Iar visezi! O sută de linii!

— Domnule… scuzați! Dativul absolut.

— Prea târziu. Iar visezi.

…ba chiar îl vor trage înapoi la ele, chiar în miezul zilei, și vor lăsa cortina să cadă. Atunci Maurice se impregna din nou cu chipul și cu cele patru cuvinte și era din nou mistuit de tandrețe, tânjea să fie prietenos cu toată lumea – pentru că așa dorea prietenul lui – și să fie bun, pentru ca prietenul lui să îl iubească și mai mult. Suferința se amesteca, într-un fel, cu toată această fericire. Părea la fel de sigur că nu are un prieten, cât și că are unul, și atunci Maurice găsea un loc singuratic unde să plângă și punea lacrimile pe seama celor o sută de linii.

Acum viața secretă a lui Maurice devenea ușor de înțeles; aceasta era în parte brutală, în parte ideală, la fel ca visele lui.

Odată ce corpul i s-a dezvoltat, Maurice a devenit vulgar. Credea că asupra lui s-a abătut un soi de blestem, dar nu se putea stăpâni, chiar și atunci când primea Sfânta Împărtășanie, în mintea lui se iscau gânduri destrăbălate. La școală domnea castitatea – adică, exact în ajunul sosirii lui Maurice, avusese loc un scandal îngrozitor. Oaia neagră fusese exmatriculată, restul turmei era mânată energic ziua întreagă și monitorizată noaptea, așa că, spre norocul sau nenorocul lui, Maurice nu prea a avut ocazia să împărtășească experiențe cu camarazii lui de școală. Îi era dor de o obscenitate, dar n-a auzit prea multe și cu atât mai puțin a putut el însuși să contribuie, așa că indecențele lui cele mai importante au fost unele solitare. Cărțile: biblioteca școlii era impecabilă, dar când a ajuns la bunicul lui a dat peste o ediție necenzurată din Marțial și a răsfoit-o, cu obrajii aprinși. Gânduri deocheate: avea o adevărată colecție. Fapte: a ajuns să se

abțină de la ele după ce a trecut ideea de noutate, găsind că îi provocau mai multă oboseală decât plăcere.

Și toate acestea – dacă este de înțeles – se întâmplau ca prin somn. Maurice adormise în Valea Umbrelor, departe de culmile care se înălțau deasupra lui, și el nu o știa, așa cum nu știa nici că la fel dormeau și colegii lui.

Cealaltă jumătate a vieții lui părea infinit de departe de obscenități. Pe măsură ce trecea dintr-o clasă în alta, a început să transforme în obiect de cult când un băiat, când altul. În prezența lor, fie că era vorba de un băiat mai mare, sau de unul mai mic decât el, Maurice râdea mai tare decât de obicei, vorbea fără noimă și nu mai reușea să învețe. Nu îndrăznea să fie amabil cu el – nici vorbă de așa ceva –, cu atât mai puțin să-și exprime admirația în cuvinte. Iar cel adorat se descotorosea repede de el și îl lăsa îmbufnat. Totuși a avut parte de micile lui răzbunări. Uneori el era cel adorat de alți băieți și, când își dădea seama, era rândul lui să se descotorosească de ei. Într-un singur caz adorația a fost reciprocă, amândoi tânjind după ceva, nici ei nu știau ce, însă rezultatul a fost același. S-au certat după câteva zile. Tot ce a produs haosul acela a fost sentimentul de tandrețe și de frumusețe pe care Maurice le încercase, pentru prima dată, în vis. Sentimentul sporea cu fiecare an și prospera aidoma unei plante care se dezvoltă doar prin frunze și nu dă nici un semn că ar înflori. Spre sfârșitul perioadei de studiu la Sunnington, s-a oprit din creștere. Procesele complexe au fost frânate, tăcerea s-a așternut peste ele și, cu mare timiditate, tânărul a început să privească în jurul lui.

4

Avea aproape nouăsprezece ani.

Era ziua în care se decernau premiile și el stătea pe podium, rostind în limba greacă o orație compusă chiar de el. Sala era plină de elevi și de părinți ai acestora, dar Maurice se închipuia adresându-se Conferinței de la Haga, demonstrându-le ascultătorilor cât de stupide îi erau abordările.

— Ce prostie mai este și asta, O andres Europenaici, să vrem abolirea războiului? Cum? Oare nu este Ares fiul lui Zeus însuși? Mai mult, războiul te face mai robust, căci îți întărește cu adevărat mădularele, nu așa cum sunt cele ale adversarului meu.

Greaca lui era infectă: Maurice primise premiul pentru Gândire, și acela abia cu greu. Profesorul examinator acordase un punct în favoarea lui pentru că era pe cale să plece din școală, pentru că era un băiat de ispravă și, pe deasupra, pentru că pleca la Cambridge, unde cărțile primite ca premiu, așezate în bibliotecă, vor face cunoscută şcoala. Așa că, în ropote de aplauze, i s-a oferit *Istoria Greciei*, de Grote. Când s-a întors la locul lui și s-a așezat lângă mama sa, și-a dat seama că devenise iar popular și se întreba cum s-a întâmplat. Aplauzele au continuat – s-au transformat în ovații; lângă mama lor, Ada și Kitty aplaudau frenetic, roșii la față. Unii dintre prietenii lui, la rândul lor gata să părăsească școala, strigau și ei „Discurs… discurs“. Era ceva ieșit din comun și autoritățile școlii nu puteau permite, dar directorul însuși s-a ridicat și a rostit câteva cuvinte. Hall era unul de-al lor și întotdeauna va rămâne astfel. Era foarte adevărat. Școala îl

aplaudase pe Maurice nu pentru că era eminent, ci pentru că era mediocru. Prin el, se putea preamări pe sine. După aceea, oamenii s-au repezit la el să-i spună, de-a dreptul sentimental: „Foarte bine, bătrâne“ și chiar „O să se scufunde maghernița asta fără tine“. Rudele lui i-au împărtășit triumful. La vizitele lor anterioare se purtase detestabil cu ele. „Îmi pare rău, *mater*, dar tu și puștoaicele trebuie să plecați de aici“, le apostrofase Maurice după un meci de fotbal, când ele încercaseră să i se alăture, în noroi și în glorie; atunci Ada începuse să plângă. Acum fata conversa abil cu căpitanul școlii, iar lui Kitty i se ofereau prăjituri, în timp ce mama lor o asculta pe soția administratorului de cămin, care vorbea despre neajunsurile instalării sistemului de încălzire. Toți și toate intraseră deodată în armonie. Oare aceasta era ceea ce se cheamă societate?

La câțiva metri mai departe l-a zărit pe doctorul Barry, vecinul lor de acasă, care i-a surprins privirea și i-a strigat în felul său alarmant:

— Felicitări pentru reuşită, Maurice. Copleșitor! Beau pentru tine această ceașcă – zise și o dădu peste cap – de ceai extrem de prost.

Maurice a râs și s-a apropiat de doctor, cu un aer mai degrabă vinovat; pentru că avea conștiința încărcată. Doctorul Barry îl rugase să devină protectorul unui nepot al său, care sosise în școală chiar în trimestrul acela, însă el nu făcuse nimic – nu se obișnuia. Acum, când era prea târziu și el se simțea bărbat, Maurice îşi dorea să fi avut mai mult curaj.

— Și care este următoarea etapă în cariera ta triumfătoare? Cambridge?

— Așa s-ar zice.

— Așa s-ar zice, nu? Dar tu ce zici?

— Nu prea știu, răspunse eroul, amuzat.

— Și după Cambridge, ce? Bursa?

— Presupun că da – vechiul partener al tatei zice că mă va primi dacă totul merge bine.

— Și după ce vei fi acceptat de vechiul partener al tatălui tău, ce mai urmează? O soție frumoasă?

Maurice râse iar.

— Care va oferi lumii nerăbdătoare un mic Maurice al treilea? După care vin la rând – bătrânețea, apoi nepoții și, în final, sapa și lopata. Așadar, aceasta este ideea ta de carieră. Ei bine, eu am altă idee.

— Ei, ce idee ai dumneata, doctore? strigă Kitty.

— Să-i ajut pe cei slabi și să îndrept nedreptatea, scumpa mea, răspunse doctorul întorcându-se spre ea.

— Sunt sigură că acestea sunt și convingerile noastre, zise soția administratorului, iar doamna Hall încuviință și ea.

— Ba nu, nu-i așa. Și mie mi se întâmplă să greșesc, pentru că acum ar trebui să fiu lângă dragul meu Dickie, în loc să zăbovesc asupra acestei splendide scene.

— Spuneți-i scumpului de Dickie să vină să mă salute, îi ceru doamna Hall. E și tatăl lui cu el?

— Mamă, zău! îi șopti Kitty.

— O, din păcate fratele meu a murit anul trecut, răspunse doctorul Barry repezit. Probabil că v-a scăpat acest detaliu. Războiul nu l-a făcut mai robust pentru că i-a solicitat mădularele, așa cum presupune Maurice. A primit un glonț în stomac.

Doctorul i-a părăsit.

— Mi se pare că doctorul Barry e cam batjocoritor, remarcă Ada. După părerea mea, este ranchiunos.

Avea dreptate: pe doctorul Barry, un mare cuceritor la vremea lui, îl enerva faptul că bărbați mai tineri îi luau acum locul. Bietul Maurice a dat iar peste el. Tocmai își luase rămas bun de la soția administratorului, o femeie frumoasă, foarte amabilă cu băieții mai mari. Și-au strâns mâna cu căldură și, când s-a întors să plece, l-a auzit pe doctorul Barry zicând:

— Ah, Maurice, în iubire, ca și în război, dinaintea tinereții nimic nu rezistă.

Maurice i-a surprins ocheada disprețuitoare.

— Nu știu ce vreți să spuneți, doctore Barry.

— Ah, voi, ăştia tineri! Nici usturoi n-ați mâncat, nici… Nu știi ce vreau să spun! Rușinos ca o fecioară! Fii sincer, omule, fii sincer. Nu păcălești pe nimeni. Mintea omului sincer este o minte pură. Eu sunt medic, sunt un om bătrân, așa că ascultă-mă pe mine: bărbatul, născut din femeie, cu femeia trebuie să se însoțească dacă vrem ca rasa umană să se perpetueze.

Maurice s-a uitat lung după soția administratorului, cu o senzație violentă de repulsie, și s-a făcut roșu ca para focului: îi reveneau în memorie schițele domnului Ducie. Simțea cum urcă încet în el furia – nici pe departe la fel frumoasă ca tristețea –, cum îi inundă mintea și apoi, odată ce și-a expus întreaga masivitate, cum se afundă la loc. Nu s-a întrebat care era natura ei exactă, încă nu-i venise vremea, dar era un semn care l-a îngrozit și, așa erou cum era, și-ar fi dorit să se întoarcă la vârsta copilăriei și să se plimbe, pe jumătate treaz, pe malul mării fără culoare. Doctorul Barry a continuat să-i predice și, sub masca unei purtări binevoitoare, i-a spus multe lucruri dureroase.

5

Și-a ales același colegiu unde studia Chapman, cel mai bun prieten al lui din școală, dar și alți foști elevi de la Sunnington, însă în primul an de viață studențească nu a reușit să aibă parte de prea multe experiențe pe care să nu le fi cunoscut deja. S-a înscris în clubul Old Boys, ai cărui membri practicau împreună diverse sporturi, luau ceaiul și mâncau laolaltă, își prezervau provincialismele și argoul, stăteau la cantină unul lângă altul și băteau străzile braț la braț. Din când în când se îmbătau și se lăudau cu aventurile lor misterioase, dar atitudinea le era tot cea de la șaisprezece ani, iar unii dintre ei au rămas cu ea toată viața. Nu era nici un fel de vrajbă între ei și ceilalți studenți, dar grupul lor era prea unit ca să fie popular, erau prea mediocri pentru a deveni lideri și nu le surâdea să riște, încercând să cunoască și alți studenți proveniți din școli independente. Situația îi convenea de minune lui Maurice. Era leneș din fire. Deși nici una dintre dificultățile sale nu se rezolvase, nici nu li se adăugaseră altele, și asta era ceva. Continua să păstreze tăcerea. Gândurile carnale îl tulburau mai puțin. Stătea încremenit în întuneric, fără să mai bâjbâie, ca și cum acesta era finalul pentru care trupul și sufletul lui se pregătiseră cu atâta caznă.

În anul al doilea s-a petrecut o schimbare. S-a mutat în colegiu și locul a început să-l asimileze. Poate că își petrecea zilele la fel ca înainte, dar noaptea, când ușa se închidea în urma lui, începea un proces nou. Boboc fiind, făcuse deja o descoperire importantă – bărbații adulți se poartă politicos între ei, cu condiția să nu existe un motiv serios ca să facă altfel.

Niște studenți din anul al treilea îl vizitaseră în camera de la cămin. Maurice se așteptase să-i spargă farfuriile și să insulte fotografia mamei sale. Cum nu s-a întâmplat așa, nici el nu și-a mai pierdut timpul să imagineze modalități de a le sparge la rândul lui farfuriile într-o bună zi. Purtarea *don*-ilor[1] era încă și mai admirabilă. Maurice nu aștepta decât o astfel de atmosferă ca să se îmblânzească și el. Nu-i plăcea să fie nemilos sau lipsit de politețe. Nu-i stătea în fire. La Sunnington fusese însă o necesitate, ca să nu se lase strivit, și își închipuise că o atare comportare avea să fie cu atât mai necesară în vastul câmp de bătaie care era universitatea.

Odată ajuns la colegiu, a făcut și mai multe descoperiri. A aflat că studenții aveau viață. Până în momentul acela presupusese că erau și ei tot cum se *prefăcea* el a fi – bucăți de carton uniforme și fără viață, croite după același calapod. Dar noaptea, când se plimba prin campus, privea pe ferestrele lor și vedea cum unii cântă și alții se ceartă, sau studiază și, chiar dacă fără să raţioneze, a ajuns la convingerea că erau și ei ființe omenești, cu sentimente asemănătoare acelora care îl încercau și pe el. Nu mai trăise cu adevărat de pe vremea școlii domnului Abrahams și, în ciuda doctorului Barry, acum avea de gând să înceapă; băgase însă de seamă că înșelându-i pe alții se înșelase și pe sine și că greșise crezându-i niște creaturi superficiale, așa cum ar fi vrut el să fie considerat de către ceilalți. Nu, și ei aveau profunzimi. „Dar, vai, Dumnezeule, nu ca mine.“ Imediat ce a început să se gândească la ceilalți ca la niște ființe reale, Maurice a devenit modest și conștient de păcat: între toate creaturile lui Dumnezeu nu putea să existe una mai păcătoasă ca el: nu e de mirare că se prefăcea a fi o bucată de carton; dacă ar fi ajuns să fie cunoscut așa cum era într-adevăr, ar fi fost izgonit din societate. Dumnezeu nu-l preocupa, pentru că era o noțiune mult prea cuprinzătoare – pentru el nu putea să existe o cenzură mai înspăimântătoare decât aceea a lui Joey Fetherstonhaugh, de exemplu, care ocupa apartamentul de sub el, și nici un infern mai îngrozitor decât ostracizarea.

La scurt timp după această descoperire, a mers să ia prânzul cu domnul Cornwallis, decanul.

Mai erau alți doi invitați, Chapman și o rudă a decanului, un absolvent de la Trinity pe nume Risley, un tip brunet, înalt și afectat. Când s-au făcut prezentările, Risley a gesticulat excesiv, iar când vorbea – fără oprire – folosea superlative exagerate și prea puțin masculine. În timpul mesei Chapman i-a aruncat lui Maurice o privire și a fremătat din nări, semn că-l invita să facă front comun împotriva nou-venitului. Maurice s-a decis ca mai întâi să aștepte. Era tot mai puțin înclinat să facă rău și, în plus, nu era chiar atât de sigur că nu-l place pe Risley, deși nu încăpea îndoială că așa ar fi trebuit și că, într-un minut, chiar avea să o facă. Chapman s-a aventurat așadar de unul singur. Aflând că Risley adoră muzica, a început să-l ridiculizeze, zicând „Mie nu-mi place să mă cred superior“ și altele de felul ăsta.

— Mie da!

— A, da? În cazul acesta, îmi cer scuze.

— Haide, Chapman, probabil că ți-e foame, strigă domnul Cornwallis, care își promisese că avea să se distreze în timpul mesei.

— Cre' că domnului Risley nu-i e. I-a pierit pofta cu apropourile mele.

Odată așezați, Risley s-a întors spre Maurice și i-a zis chicotind:

— Pur și simplu nu-mi *pot* imagina nici o replică la așa ceva.

În fiecare frază pe care o rostea, apăsa cu putere pe câte un cuvânt.

— Este atât de umilitor. Nu merge să spun „Nu“. Nu merge să spun „Da“. Ce este de *făcut*?

— Ce-ar fi să nu spui nimic? zise decanul.

— Să nu spun nimic? *Îngrozitor*. Trebuie să fii nebun.

— Nu vreau să să fiu indiscret, dar așa vorbești întotdeauna, fără oprire? se interesă Chapman.

Risley răspunse că da.

— Nu obosești niciodată?

— *Niciodată*.

— Nici pe ceilalți nu-i obosești?

— *Niciodată*.

— Ciudată chestie.

— Doar nu insinuezi că te-am obosit. Nu-i adevărat, nu-i deloc adevărat, se vede că radiezi.

— Dacă o fac, nu e mulțumită ție, zise Chapman, care se aprindea repede.

Maurice și decanul au izbucnit în râs.

— Iar ajung într-un impas. Cât de uimitoare sunt piedicile în calea unei conversații plăcute.

— Se pare că tu te descurci mai bine decât majoritatea dintre noi, observă Maurice.

Până atunci nu scosese o vorbă, și vocea, aproape șoptită, dar foarte aspră, îl făcu pe Risley să se înfioare.

— Evident. E punctul meu forte. Conversația este singurul lucru care mă interesează.

— Vorbești serios?

— Tot ce spun e serios, zise Risley.

Fără să înțeleagă de ce, Maurice a știut că era adevărat. Fusese de la început frapat de seriozitatea cu care vorbea Risley.

— Dar tu vorbești serios?

— Să nu mă întrebi.

— Atunci continuă să vorbești până ajungi așa.

— Prostii, bombăni decanul.

Chapman a izbucnit într-un hohot de râs tumultuos și i s-a adresat lui Maurice:

— Și tu crezi că sunt prostii?

Când acesta a prins pontul, i-a răspuns că, firește, faptele sunt mai importante decât vorbele.

— Care e diferența? Cuvintele *sunt* fapte. Vrei să spui că aceste momente petrecute în odăile lui Cornwallis n-au avut nici un efect asupra ta? Oare ai să uiți *vreodată* că m-ai cunoscut, de exemplu?

Chapman a mormăit.

— Sigur că nu va uita, așa cum nici tu n-o s-o faci. Și tot mie mi se spune că faptele contează.

Decanul le-a sărit în ajutor celor doi foști elevi de la Sunnington.

— Greşeşti în privința memoriei, zise el adresându-se tânărului său văr. Confunzi ceea ce este important cu ceea ce face impresie. Fără îndoială, Chapman și Hall își vor aminti întotdeauna că te-au cunoscut…

— Și vor uita cotletul acesta. Corect.

— Însă cotletul le aduce un beneficiu, iar tu, nici unul.

— Obscurantistule!

— Vorbește ca din cărți, zise Chapman. Nu-i așa, Hall?

— Ce vreau să spun – zise Risley –, ufff, cum de nu înțelegeți… vreau să spun că respectivul cotlet vă influențează subconștientul, iar eu, conștientul și de aceea eu nu sunt doar mai impresionant decât cotletul, ci și mai important. Decanul vostru aici de față, care locuiește în Întunecatul Ev Mediu și dorește ca și voi să faceți la fel, pretinde că doar subconștientul este important, doar acea parte din voi care poate fi atinsă fără ca voi să știți, și în fiecare zi picură soporifice…

— O, mai taci, zise decanul.

— Pe când eu sunt un copil al luminii…

— Ei, mai tacă-ți gura, repetă decanul, mutând discuția către subiecte mai obișnuite.

Risley nu era vanitos, deși vorbea întotdeauna despre sine. Nu îi întrerupea pe ceilalți. Și nici nu mima indiferența. Zglobiu ca un delfin, îi urma indiferent de domeniul în care intrau, fără să le stânjenească parcursul. Se juca, dar serios. Pentru el era la fel de important să se fâțâie de colo, colo, pe cât de important era pentru ei să meargă înainte, și îi plăcea să se

ţină în preajma lor. Cu câteva luni în urmă, Maurice ar fi fost de acord cu Chapman, însă acum era sigur că omul acela era mobilat interior și se întreba dacă va mai avea ocazia să-l întâlnească. La sfârșitul mesei a fost bucuros că Risley l-a așteptat la baza scărilor și i-a spus:

— Nu ți-ai dat seama. Vărul meu a fost inuman.

— Nouă ni se pare că e în ordine, asta e tot ce pot să spun, izbucni Chapman. E absolut încântător.

— Exact. Așa sunt eunucii.

Și dus a fost.

— Zău, ce…, exclamă celălalt, dar cu o reținere absolut britanică reuși să-și păstreze controlul.

Era profund șocat. I-a declarat lui Maurice că nu-l deranja un limbaj mai colorat, dar cu moderație, însă asta era prea de tot, era detestabil, lipsit de educație, nedemn de un gentleman. Era imposibil ca tipul să fi absolvit o școală independentă. Maurice a fost de acord. Puteai să spui de vărul tău că e un rahat, dacă aşa îţi venea, dar nu eunuc. Maniere de doi bani! Totuși ideea îl amuzase și, după acea întâmplare, de fiecare dată când era pedepsit cu detenția, îi treceau prin cap tot felul de gânduri necuviincioase și nepotrivite despre decan.

1. Membru al corpului didactic dintr-o universitate sau un colegiu, mai ales la Oxford sau Cambridge.

6

Ziua aceea întreagă, și următoarea, Maurice a plănuit cum să facă să-l întâlnească din nou pe excentricul personaj. Șansele erau slabe. Nu-i plăcea să viziteze un coleg dintr-un an mai mare și nici nu erau la același colegiu. Din câte înțelesese, Risley frecventa des clubul studenților, așa că a mers la dezbaterile de marți, cu speranța că îl va întâlni – poate că omul era mai ușor de înțeles în public. Atracția lui Maurice nu era motivată de dorința de a și-l face prieten, dar simțea, e adevărat, că tânărul l-ar fi putut ajuta – cum anume, nu știa. Totul era foarte confuz în el, pentru că munții îl adumbreau încă pe Maurice. Risley, care sigur țopăia pe creste, i-ar fi putut întinde o mână de ajutor.

Pentru că a ratat ocazia la dezbateri, Maurice s-a ambiționat. Nu avea nevoie de nimeni, îi era bine așa cum este. În plus, nici unul dintre amicii lui nu l-ar fi suportat pe Risley, și el trebuia să rămână alături de amici. Ambiția i-a trecut însă repede și își dori mai mult ca niciodată să-l vadă. Cum Risley era atât de bizar, oare n-ar putea să fie și el bizar, să încalce orice tradiție studențească și să-i facă o vizită? Trebuie „să te porți ca o ființă omenească“ și era un gest omenesc să faci o vizită. Cu adevărat uimit de această descoperire, Maurice a decis să fie și boem și să-și facă intrarea în cameră cu o vorbă de duh, chiar în stilul lui Risley. Îi trecu prin minte fraza „Ţi s-a dat cu vârf și îndesat“. Nu suna foarte bine, dar Risley fusese elegant și nu-l făcuse să se simtă prost, așa că o să facă uz de ea dacă nu-i vine o inspirație mai bună și o să lase restul la noroc.

Pentru că totul devenise o aventură. Bărbatul acela, care susținea că omul trebuie „să vorbească, să vorbească“, îl tulburase pe Maurice într-un fel de neînţeles. Într-o seară, chiar înainte de ora zece, s-a strecurat deci în colegiul Trinity și a așteptat în curtea centrală până ce porțile s-au închis în urma lui. A ridicat ochii, scrutând noaptea. Frumusețea îl lăsa de regulă indiferent, însă acum și-a zis în gând: „Ce paradă de stele!“. Și cum mai clipocea fântâna, în timp ce sunetul clopotelor se stingea și pretutindeni în Cambridge se ferecau porțile și ușile. În jurul lui roiau studenții de la Trinity – cu toții înzestrați peste măsură și cu o cultură imensă. Gaşca lui Maurice luase nu o dată în râs colegiul Trinity, dar nu-i puteau ignora strălucirea îngâmfată și nici nu puteau nega superioritatea studenților, pe care abia dacă se oboseau să o afirme. Maurice venise aici fără știrea amicilor, umil, ca să ceară ajutor. Discursul lui amuzant a pălit în mijlocul acestei atmosfere; iar inima îi bătea cu putere. Se simțea rușinat și intimidat.

Odăile lui Risley se aflau la capătul unui coridor scurt; cum nu exista nici un obstacol de-a lungul lui, coridorul nu era luminat, iar vizitatorii se prelingeau pe lângă perete, pipăind până ce nimereau ușa. Maurice a dat peste ea mai repede decât se aștepta – o izbitură grozavă și o înjurătură, în timp ce lemnul ușii trepida.

— A, la naiba.

— Intră, se auzi o voce.

Îl aștepta o decepție. Cel care vorbise era un student de la propriul lui colegiu, un tip pe nume Durham. Risley era plecat.

— Salut, Hall! Îl cauți pe domnul Risley?

— Salut! Unde e Risley?

— Habar n-am.

— Bun, nu-i problemă. O să plec.

— Te întorci la colegiu? îl întrebă Durham fără să ridice ochii.

Stătea în genunchi, aplecat peste un maldăr de role pentru pianolă[1] clădit pe podea.

— Cred că da, de vreme ce el nu-i aici. Nu era nimic special.

— Așteaptă o secundă, că vin și eu. Puneam în ordine simfonia *Pathétique*.

Maurice a cercetat camera lui Risley, întrebându-se câte se vor fi spus în ea, apoi s-a așezat la masă și l-a studiat pe Durham. Era un tip scund – foarte scund –, cu purtări simple și tenul deschis, care se îmbujorase atunci când Maurice a intrat brusc și împiedicat în cameră. În colegiu era renumit pentru inteligența lui, dar și pentru că era destul de inaccesibil. Maurice nu auzise despre el aproape nimic, în afară de faptul că „dispare foarte des", iar întâlnirea aceasta de la Trinity era o confirmare.

— Nu găsesc rola cu Marșul, zise el. Scuze.

— Nici o problemă.

— Vreau să-l împrumut și să îl pun la pianola lui Fetherstonhaugh.

— Care stă sub mine.

— Locuiești la colegiu, Hall?

— Da, trec în anul doi.

— A, bun, eu sunt în al treilea.

Vorbea fără înfumurare și, uitând respectul datorat celor din anii mai mari, Maurice i-a zis:

— Pari mai degrabă boboc decât un tip în anul al treilea, serios.

— Se prea poate, dar eu mă simt deja ca un absolvent.

Maurice l-a privit atent.

— Risley e un tip senzațional, continuă Durham, fără să primească vreun răspuns de la Maurice. Dar, chiar și așa, trebuie luat în doze mici.

— Nu te deranjează totuși să-i împrumuți lucrurile.

Durham a ridicat ochii.

— Nu ar trebui s-o fac?

— Te tachinez numai, răspunse Maurice lăsându-se să alunece jos de pe masă. Ai găsit rola?

— Nu.

— Pentru că eu trebuie să plec.

Nu se grăbea nicăieri, dar inima lui – care bătea cu disperare de când ajunsese la Trinity – îl îmboldise să spună asta.

— A, bine.

Nu asta fusese intenția lui Maurice.

— Ce cauți? întrebă el făcând un pas înainte.

— Marșul din *Pathétique*…

— Mie nu-mi spune nimic. Deci, îți place genul ăsta de muzică.

— Îmi place.

— Stilul meu e mai degrabă un vals ca lumea.

— Și al meu, zise Durham privindu-l drept în ochi.

De regulă Maurice își ferea privirea, dar de astă dată a rămas pe poziții.

— Cealaltă parte, explică Durham, poate să fie în grămada de lângă fereastră. Trebuie să verific. Nu durează mult.

— Eu trebuie să plec acum, interveni Maurice hotărât.

— Bine, hai că mă opresc.

Maurice a plecat enervat, abătut și singur. Stelele se încețoșaseră, stătea să plouă. Dar în timp ce paznicul scotea cheile, a auzit în urma lui zgomotul unor pași grăbiți.

— Ți-ai găsit marșul?

— Nu, m-am gândit să vin totuși cu tine.

Maurice a făcut în tăcere câțiva pași, apoi a zis:

— Haide, dă-mi mie să duc o parte din ele.

— Le țin bine.

— Dă-mi-le, zise aspru, smulgând partiturile pe care Durham le ținea la subsuoară.

Nu au mai schimbat nici un cuvânt. Când au ajuns la colegiul lor au mers direct în apartamentul lui Fetherstonhaugh, pentru că mai aveau încă vreme să asculte muzică, înainte de ora unsprezece. Durham s-a așezat la pianolă. Maurice a îngenuncheat lângă el.

— Hall, nu știam că ai și înclinații estetice, zise gazda.

— Nu am – vreau doar să aflu cu ce se mănâncă.

Durham a dat drumul pianolei, apoi a oprit-o și a zis că o să înceapă, în schimb, cu măsura 5/4.

— De ce?

— E mai aproape de un vals.

— Ei, nu contează. Pune-o cum vrei. Nu mai schimba acum… pierdem timpul.

De astă dată nu a reușit însă să-și impună punctul de vedere.

— O s-o rupi, dă-i drumul! zise Durham când Maurice a pus mâna pe rolă.

Apoi a fixat pianola la măsura 5/4.

Maurice a ascultat cu atenție muzica. I s-a părut chiar plăcută.

— Ar trebui să stai în capătul ăsta, interveni Fetherstonhaugh, care lucra lângă foc. Ar trebui să te îndepărtezi cât mai mult de aparat.

— Cred că da… Vrei să o pui din nou, dacă Fetherstonhaugh nu are nimic împotrivă?

— Da, Durham, pune-o. Chiar te binedispune.

Durham i-a refuzat.

— O parte dintr-o compoziție nu este la fel ca o piesă separată… nu o poți repeta, a explicat el – o scuză greu de înțeles, dar aparent corectă.

Maurice a înțeles că e inflexibil. Durham a pus în schimb „Largo", o parte care putea fi oricum, numai veselă nu, iar când a bătut de ora unsprezece, Fetherstonhaugh le-a pregătit un ceai. El și Durham studiau pentru aceeași specializare și au discutat despre cursuri, iar Maurice îi asculta. Era la fel de surescitat. Și-a dat seama că Durham nu era doar inteligent, ci avea o minte ordonată și liniștită. Știa ce vrea să citească, știa care îi sunt punctele slabe și în ce măsură personalul universității îl putea ajuta. Nu avea nici încrederea oarbă în profesori și în cursuri, pe care o

manifestau Maurice și grupul lui, și nici disprețul pe care îl afișa Fetherstonhaugh.

— Întotdeauna ai ce să înveți de la un om mai în vârstă, chiar dacă nu a citit studiile cele mai recente ale germanilor.

S-au contrazis puțin despre Sofocle și, rămas fără argumente, Durham a zis că e o modă la „noi, studenții“ să-l ignorăm pe Sofocle. I-a recomandat lui Fetherstonhaugh să recitească *Aiax* și să fie atent mai degrabă la personaje și nu la autor; în felul acesta o să afle mai multe și despre gramatica greacă și despre viață.

Maurice era total dezamăgit. Sperase oarecum să descopere că tipul este mai nevrotic. Fetherstonhaugh era un tip formidabil, atât ca intelect cât și ca forță fizică, și avea un stil tranșant și verbos. Durham îl ascultase totuși fără să se lase impresionat, dăduse la o parte chestiile false și aprobase restul. Ce speranță putea să mai existe pentru Maurice, care era făcut doar din falsități? A simțit cum îl străbate un curent de furie. A sărit în picioare și le-a urat noapte bună, pentru ca apoi, imediat ce s-a trezit dincolo de ușă, să regrete că se grăbise. S-a decis să aștepte, nu chiar pe trepte, pentru că asta i se părea absurd, ci undeva între baza scării și apartamentul lui Durham. A ieșit în curte și a identificat apartamentul, ba chiar a ciocănit la ușă, deși știa că proprietarul lipsește. Apoi a aruncat o privire înăuntru și, la lumina focului din cămin, a cercetat mobilierul și tablourile. Pe urmă s-a postat pe un soi de podeț din curte. Din păcate nu era un pod adevărat: traversa doar o ușoară adâncitură în pământ, pe care arhitectul încercase să o folosească în scopuri peisagiste. Dacă urcai pe el era ca și cum te-ai fi aflat în decorul unui studio foto, iar parapetul era prea scund ca să te poți sprijini de el. Totuși, cu pipa în gură, Maurice avea un aer destul de natural și nutrea speranța că nu va ploua.

Toate luminile erau stinse, cu excepția celor de la apartamentul lui Fetherstonhaugh. A bătut de ora doisprezece, apoi de unu fără un sfert. Se prea poate să-l fi pândit pe Durham o oră încheiată. Deodată a auzit un

foșnet pe scară, apoi silueta scundă și bine conturată s-a repezit afară, cu roba strâns înfășurată în jurul gâtului și cărți în mână. Era momentul pe care Maurice îl așteptase, dar se trezi că o apucă în direcția opusă. În spate, Durham se îndrepta spre apartamentul lui. Ocazia era pe cale să-i scape.

— Noapte bună, strigă Maurice, cu o voce guturală care îi făcu pe amândoi să tresară.

— Cine-i acolo? Ei, Hall, noapte bună. Faci o plimbare înainte de culcare?

— Așa fac de obicei. Presupun că nu mai ai chef de un ceai, nu?

— Dacă am chef? Nu, e cam târziu poate pentru ceai.

Apoi, fără tragere de inimă, a adăugat:

— N-ai vrea niște whisky, totuși?

— Ai tu un strop? se auzi, brusc, dinspre Maurice.

— Da… poftește. Aici stau, la parter.

— A, aici!

Durham a aprins lumina. Focul era acum aproape stins. L-a invitat pe Maurice să ia loc și a adus o tavă cu niște pahare.

— Să-mi spui cât.

— Mulțam… prea mult, prea mult.

— Cu sifon sau simplu? mai întrebă Durham, căscând.

— Cu sifon, a răspuns Maurice.

Îi era imposibil totuși să mai rămână, pentru că omul era obosit și nu-l invitase decât din politețe. Și-a băut paharul și s-a întors în apartamentul lui, de unde și-a luat tutun din belșug și a revenit iar în curte.

Tăcerea era acum absolută, iar întunericul, desăvârșit. Maurice s-a plimbată în sus și-n jos pe iarba sacrosanctă, în linişte deplină, cu inima radiind. Puțin câte puțin, restul ființei lui a căzut în somn, creierul, organul său cel mai slab, primul. Trupul i-a urmat și el, apoi picioarele l-au purtat în sus pe scări, ca să fugă de primele luciri ale zorilor. Dar în inimă i se

aprinsese o scânteie care nu avea să se mai stingă și, în sfârșit, exista în el ceva adevărat.

A doua zi dimineață se mai calmase. În primul rând, îl lua cu frig, pentru că ploaia îl udase fleașcă, fără ca el să bage de seamă, iar apoi dormise prea mult și ratase slujba de la capelă și două cursuri. Îi era imposibil să-și regăsească ritmul obișnuit. După prânz s-a schimbat în echipamentul pentru fotbal și, cum mai avea timp, s-a aruncat pe canapea și a dormit până la ora ceaiului. Dar nu-i era foame. A refuzat o invitație și a plecat să se plimbe prin oraș. A dat peste o baie turcească și a intrat. Baia l-a scăpat de frig, dar l-a făcut să întârzie la încă un curs. Când a venit vremea mesei la cantină, a simțit că nu e în stare să facă față grămezii de foști elevi de la Sunnington și, chiar dacă nu anunțase, a absentat și a luat cina de unul singur, la club. Acolo l-a zărit pe Risley, dar nu l-a băgat în seamă. Apoi a venit iar seara și, spre surpriza lui, și-a dat seama că are mintea foarte limpede și în numai trei ceasuri a reușit să studieze cât pentru șase. S-a dus la culcare la ora lui obișnuită și s-a trezit în formă și foarte fericit. Instinctiv, dintr-un imbold care venea din străfunduri, mult dincolo de starea de conștiență, a simțit că e bine să ia o pauză de douăzeci și patru de ore, fără Durham și gândurile lui despre Durham.

Au început să se întâlnească, nu foarte des. Durham l-a invitat să ia prânzul cu el, iar Maurice i-a întors invitația, dar nu prea repede. Acționa cu un soi de precauție, străină firii lui. Întotdeauna fusese relativ precaut, dar niciodată ca acum. Devenise prevăzător, și în trimestrul de toamnă toate acțiunile sale s-ar fi putut descrie în termenii specifici unei bătălii. Nu avea să se aventureze pe un teren accidentat. I-a spionat lui Durham slăbiciunile, dar și punctele forte. Și, mai presus de toate, și-a exersat și rafinat propriile forțe.

Dacă l-ar fi obligat cineva să se întrebe „Ce înseamnă toate astea?“, răspunsul lui ar fi fost: „Durham este încă unul dintre acei băieți care îmi trezeau interesul când eram la școală“. Dar nimeni nu l-a făcut să se întrebe

nimic, așa că a ținut-o tot înainte, mut și încăpățânat. Zi după zi, fiecare cu contradicțiile ei, alunecau în abis și Maurice simțea cum câștigă teren. Nu mai conta nimic altceva. Faptul că învăța bine și socializa frumos nu erau decât consecințe secundare, cărora nu le acordase nici un fel de atenție. Ascensiunea, mâna întinsă spre culmea muntelui, până când o altă mână avea să i-o apuce, acesta era scopul pentru care se născuse. Uitate erau isteria din prima noapte și ciudata vindecare. Nu fuseseră decât etape pe care le-a azvârlit în urmă-i. Nici măcar nu s-a gândit vreodată la tandrețe și emoție; considerentele lui despre Durham au rămas obiective. Durham nu-l displăcea, era sigur. Asta era tot ce voia. Să ia lucrurile pe rând. Nici măcar speranțe nu avea, pentru că speranța distrage, iar el trebuia să rezolve multe.

1. Pianină acționată de un mecanism, care execută automat melodii, înregistrate în prealabil pe suluri speciale de hârtie.

7

În trimestrul următor au devenit imediat apropiați.

— Hall, aproape că ți-am scris o scrisoare în vacanță, îi spusese Durham, intrând brusc în vorbă.

— Serios?

— Dar era o peltea groaznică. Am avut o vacanță de coșmar.

Vorbise pe un ton nu foarte serios, așa că Maurice l-a întrebat într-o doară:

— Ce n-a mers? Ți-a picat greu budinca de Crăciun?

S-a dovedit de îndată că budinca era o alegorie; avusese loc un mare scandal în familie.

— Nu știu ce-o să zici tu… Mi-ar plăcea să-ți aflu părerea despre ce s-a întâmplat, dacă nu te plictisește.

— Câtuși de puțin, răspunse Maurice.

— Am avut o dispută pe chestiuni religioase.

Tocmai atunci a apărut Chapman și i-a întrerupt.

— Scuză-ne, dar avem ceva de rezolvat, îi spuse Maurice.

Chapman s-a retras.

— Nu era nevoie să faci asta, a protestat Durham, puteam să discutăm oricând despre aiurelile mele.

Apoi a continuat, pe un ton mai sincer:

— Hall, nu vreau să te indispun cu convingerile mele religioase, sau mai degrabă cu lipsa lor, dar, ca să înțelegi situația, trebuie doar să-ți spun

că nu sunt credincios. Nu sunt creștin.

Pentru Maurice necredința era o dovadă de prost gust, și în trimestrul anterior, la o dezbatere de la colegiu, făcuse comentariul că, dacă un om are îndoieli, ar putea avea totuși delicatețea de a le păstra doar pentru sine. Lui Durham nu i-a spus decât că e o chestiune complicată și vastă.

— Știu… nu despre asta e vorba. Partea asta las-o baltă.

A rămase o secundă cu ochii la foc.

— E vorba despre cum a reacționat mama. I-am mărturisit cum stau lucrurile acum șase luni – astă-vară – și n-a deranjat-o. A făcut o glumă penibilă, cum face de obicei, dar nimic mai mult. Și nu am mai discutat. M-am simțit ușurat, pentru că îmi stătea pe creier de ani întregi. Eu am încetat să mai cred încă de pe când eram doar un puști, din momentul în care am descoperit ceva care mi se potrivea mai bine. Iar de când am ajuns să-l cunosc pe Risley și gașca lui, am ajuns la convingerea că trebuie să spun lucrurilor pe nume. Știi cât caz fac ei din asta… pentru ei asta e cel mai important. Așa că am făcut-o. „A, da, o să fii mai rezonabil când o să ajungi la vârsta mea“, a zis mama atunci – cea mai blajină reacție imaginabilă, și eu am plecat jubilând. Iar acum am luat-o de la capăt.

— De ce?

— De ce? Din cauza Crăciunului. Eu n-am vrut să primesc împărtășania. Trebuie să o primești de trei ori pe an…

— Da, știu. Sfânta Împărtășanie.

— … și de Crăciun era momentul. Am zis că eu nu vreau. Mama m-a periat mai întâi, într-un fel care nu-i stă deloc în fire, m-a rugat să iau cuminecătura doar de data asta, ca să-i fac plăcere… iar pe urmă s-a supărat, a zis că o să-i stric ei reputația, dar și mie… acolo noi suntem *squire*[1], iar vecinii nu sunt foarte educați. Dar ceea ce m-a scos din fire a fost finalul. Mama a zis că sunt un păcătos. Dacă mi-ar fi spus-o cu șase luni în urmă, poate că o respectam, dar acum! Să pomenești tot felul de cuvinte sfinte, de răutate și bunătate, ca să mă determini să fac un lucru în

care nu cred. I-am spus că eu am propriile mele sacramente. „Dacă eu aș participa la ele așa cum participați voi, tu și fetele, la ale voastre, dumnezeii mei m-ar ucide!“ Îmi închipui că asta a fost prea de tot.

— Deci, te-ai dus? a întrebat Maurice, care nu înțelesese prea bine.

— Unde?

— La biserică.

Durham a sărit în picioare. Chipul îi trăda dezgust. Apoi și-a mușcă buza și a schițat un zâmbet.

— Nu, Hall, nu m-am dus la biserică. Credeam că e limpede.

— Iartă-mă… nu vrei să te-aşezi? N-am vrut să te jignesc. Eu mă prind mai greu.

Durham s-a ghemuit pe covor, aproape de fotoliul lui Maurice.

— Pe Chapman îl cunoști de mult? întrebă el, după o pauză.

— De cinci ani. Am fost colegi și la liceu. Și aici.

— Aha, făcu, Durham, cu aerul că reflectează. Dă-mi o țigară. Pune-mi-o în gură. Mulțumesc.

Maurice a presupus că discuția se încheiase, dar, după ce a tras un fum, Durham a continuat.

— Uite, vezi, mi-ai spus că ai o mamă și două surori, exact asta e şi situația mea, și în timpul scandalului eu m-am întrebat mereu ce ai fi făcut tu în locul meu.

— Mama ta este probabil foarte diferită de a mea.

— Cum e mama ta?

— Nu face niciodată scandal, pentru nimic.

— Pentru că tu încă nu ai făcut ceva cu care să nu fie de acord, presupun… și nici n-o s-o faci vreodată.

— A, nu, nu s-ar da de ceasul morții.

— Nu ai de unde să știi, Hall, mai ales când e vorba de femei. M-am săturat de maică-mea. Asta este adevărata problemă cu care aș vrea să mă ajuți.

— O să se dea pe brazdă.

— Foarte corect, scumpul meu amic, dar să o fac și eu? Probabil că până acum m-am prefăcut că o plac. Cearta asta însă mi-a deschis ochii. Chiar cred că am încetat să-mi mai fac iluzii. Detest felul ei de a fi. Mama mă dezgustă. Poftim, ți-am spus ceea ce nimeni pe lumea asta nu știe.

Maurice și-a încleștat pumnul și l-a pocnit ușor pe Durham în creștet.

— Ghinion, zise el oftând.

— Povestește-mi despre viața ta de acasă.

— Nu e nimic de povestit. Pur și simplu mergem înainte.

— Norocoșilor!

— Ei, știu și eu? Durham, mă iei peste picior sau vacanța ta chiar a fost de groază?

— A fost iadul pe pământ. Un chin și un coșmar.

Maurice și-a descleștat pumnul, apoi a apucat de o șuviță de păr și a tras.

— Au, mă doare! strigă Durham vesel.

— Surorile tale ce-au zis despre Sfânta Împărtășanie?

— Una din ele e măritată cu un paroh… Stai, chiar mă doare.

— Iadul pe pământ, hmm?

— Hall, nu știam că ești un caraghios… – zise Durham, eliberându-se din mâna lui Maurice – …iar cealaltă e logodită cu Archibald London, nobil moșier din… Au! Hei! Termină sau am plecat.

S-a lăsat să cadă între genunchii lui Maurice.

— Păi, atunci de ce nu pleci, dacă zici că pleci?

— Pentru că nu pot să plec.

Era pentru prima dată când Maurice încerca să se joace cu Durham. Chestiunile religioase și rubedeniile au dispărut în fundal, în timp ce îl înfășura pe Durham în covorul de lângă șemineu și îi vâra capul în coșul pentru hârtii. Auzind gălăgie, Fetherstonhaugh a urcat în grabă și a dat și el o mână de ajutor. Au urmat apoi multe zile în care tot ce au făcut a fost să se

hârjonească amândoi, iar Durham a ajuns să se prostească și el. Oriunde se întâlneau, adică peste tot, se încăierau în glumă, se căpăceau, derutându-şi amicii. Într-un târziu, Durham s-a plictisit. Cum era cel mai firav, se întâmpla uneori să se rănească, iar fotoliile i s-au cam distrus. Maurice a simțit imediat schimbarea. Le trecuse zburdălnicia, dar, atât cât a ținut, au reușit să-și dovedească prietenia. Acum mergeau braț la braț sau ținându-se pe după umeri. Când se așezau, stăteau aproape mereu în aceeași poziție – Maurice, în fotoliu, iar Durham, la picioarele lui, rezemat de ele. În lumea în care se învârteau, printre amici, gestul nu atrăgea deloc atenția. Maurice obișnuia să-i mângâie lui Durham părul.

Și-au împins amiciția și în alte direcții. În trimestrul de primăvară, Maurice a devenit pasionat de teologie. Nu era chiar un moft. Avea *credinţa* că e credincios și era cu adevărat îndurerat când se criticau lucrurile cu care era obișnuit – un sentiment pe care clasa de mijloc îl cataloga drept Credință. Nu era vorba de nici o Credință, pentru că era ceva pasiv. Nu-i oferea nici un sprijin și nici o deschidere mai largă. Nici nu exista, decât când se lovea de o rezistență, și atunci durea ca un nerv inutil. La el acasă, cu toții aveau astfel de nervi, pe care îi considerau ceva divin, deși pentru ei nici Biblia și nici *Cartea de rugăciuni* sau Sfintele Taine, nici morala creștină sau valorile de ordin spiritual nu existau cu adevărat. „Cum pot oamenii să spună astfel de lucruri?“, exclamau ei, când se simțeau atacați în vreun fel, pentru ca apoi să cotizeze la societățile de apărare a credinței. Până să moară, tatăl lui Maurice devenise un stâlp al Bisericii și al societății, și dacă era ca situația să rămână la fel, Maurice avea să urmeze aceeași cale.

Dar s-a dovedit că situația nu avea să rămână la fel. Maurice ardea de dorința de a-l impresiona pe Durham. Voia să-i arate amicului său că mai are și altceva în afară de forță fizică și, în circumstanțe în care tatăl său ar fi păstrat o tăcere prudentă, el a început să vorbească și să tot vorbească. „Tu crezi că nu gândesc, dar eu susţin contrariul.“ Cel mai des, Durham nu-i

răspundea nimic și Maurice era îngrozit la gândul că are să-l piardă. Auzise vorbindu-se că „Durham e un tip de treabă câtă vreme îl amuzi, dar pe urmă te lasă baltă“ și se temea că, etalându-și convingerile ortodoxe, va atrage după sine tocmai lucrul pe care încerca să-l evite. Dar nu se putea abține. Tânjea tot mai mult și mai mult să i se acorde atenție, așa că vorbea și vorbea.

Într-o zi Durham l-a întrebat:

— Hall, de ce toată această insistență?

— Religia este foarte importantă pentru mine, blufase Maurice. Pentru că spun atât de puține, tu crezi că nu am sentimente. Dar îmi pasă foarte mult.

— În acest caz, vino la o cafea, după masa de la cantină.

Tocmai intrau. Ca student mai vechi, Durham trebuia să citească rugăciunea de la începutul mesei și în intonația lui se ghicea cinismul. În timpul mesei s-au privit de la distanță. S-au așezat la mese diferite, dar Maurice făcuse în așa fel încât să-și schimbe locul, ca să poată arunca o privire spre prietenul său. Vremea gogoloaielor de pâine apusese. În seara aceea Durham a fost sobru și nu a vorbit deloc cu vecinii lui de masă. Maurice știa că se gândește la ceva și se întreba la ce anume.

— O să primești ce-ai căutat, i-a zis Durham închizând ușa.

Maurice a încremenit și apoi s-a făcut stacojiu. Când a reușit totuși să-i audă din nou vocea, Durham îi ataca opiniile despre Sfânta Treime. Maurice crezuse că îi pasă de Sfânta Treime, dar acum, pe lângă accesele de groază pe care le trăia, chestiunea părea neimportantă. Se întinse într-un fotoliu, cu picioarele rășchirate, sleit de orice putere, cu fruntea și palmele acoperite de sudoare. Durham pregătea cafeaua, agitându-se pe lângă el.

— Știam că n-o să-ți placă asta, zise, dar ți-ai căutat-o cu lumânarea. Doar nu te-ai aștepta să mă abțin la nesfârșit. Din când în când trebuie să răbufnesc.

— Dă-i drumul, se precipită Maurice.

— N-am avut nici o intenție să vorbesc, pentru că eu respect prea mult opiniile oamenilor ca să le iau în râs, dar nu mi se pare că tu ai vreo părere care să merite respectată. Toate sunt niște clișee de mâna a doua… ba nu, de mâna a șaptea.

Maurice, care își revenea încet, i-a semnalat faptul că e cam dur.

— Mereu spui „Îmi pasă foarte mult“.

— Și pe tine ce te îndreptățește să crezi că nu e așa?

— Hall, îți pasă într-adevăr foarte mult de ceva, dar este evident că nu e vorba de Sfânta Treime.

— Atunci de ce?

— De rugbi.

Maurice a suferit un nou atac. Mâna îi tremura și a vărsat cafeaua pe mânerul fotoliului.

— Ești puțin nedrept, se auzi singur rostind. Ai fi putut măcar să ai delicatețea de a sugera că îmi pasă de oameni.

Cu un aer surprins, Durham a zis:

— În orice caz, replică Durham, de Sfânta Treime nu-ți pasă câtuși de puțin.

— Ei, la naiba cu Sfânta Treime.

Durham a izbucnit în râs.

— Exact, exact. Acum să trecem la următoarea chestiune.

— Nu văd ce rost are și, oricum, am un cap oribil… vreau să spun o durere de cap. Toate astea… nu servesc la nimic. Nu încape îndoială că nu am cum să demonstrez chestia… cu cele trei ipostaze dumnezeiești și Dumnezeu unul, în toate trei. Orice ai spune tu, pentru milioane de oameni totuși, asta înseamnă foarte mult și nu avem de gând să renunțăm. Sentimentele noastre sunt mult prea puternice. Dumnezeu e milostiv. Acesta este argumentul fundamental. De ce să te încurci în nimicuri?

— De ce să ai sentimente atât de puternice despre niște nimicuri?

— Poftim?

Durham a reluat argumentul, mai pe înțelesul lui Maurice.

— Păi, toate se leagă, conchise acesta.

— Așadar, dacă Sfânta Treime nu s-ar mai susține, asta ar invalida totul?

— Nu, nu văd lucrurile așa. Absolut deloc.

Maurice nu se descurca deloc bine, dar într-adevăr îl durea capul și își tot ștergea sudoarea care îi îmbrobonea mereu fruntea.

— Evident că nu pot să explic așa cum trebuie, pentru că mie nu-mi pasă decât de rugbi.

Durham s-a apropiat și s-a așezat amuzat pe marginea fotoliului.

— Fii atent… ai dat peste cafea.

— Fir-ar… da.

În timp ce se ștergea, Maurice a deschis din nou ușa și a privit în curte. Parcă trecuseră ani de când o părăsise. Nu prea mai avea chef să rămână singur cu Durham, așa că a mai chemat câțiva băieţi să li se alăture. A urmat o întrunire la cafea, nimic neobișnuit, dar când ceilalți au plecat, lui Maurice nu i-a venit totuși să plece împreună cu ei. A pus iar pe tapet Sfânta Treime.

— E un mister, zise.

— Pentru mine nu e nici un mister. Dar îi respect pe toți cei care cred astfel cu adevărat.

Stingher, Maurice își privi mâinile butucănoase și negricioase. Oare Sfânta Treime chiar reprezenta un mister pentru el? Cu excepția momentului confirmării, mai acordase el acestei idei măcar cinci minute de gândire? Sosirea celorlalți studenți îi limpezise mintea și, de astă dată fără sentimentalisme, și-a permis o introspecție. I s-a părut că are o minte la fel ca mâinile sale – folositoare, fără doar și poate, și sănătoasă și capabilă de dezvoltare. Dar îi lipsea rafinamentul, nu ajunsese niciodată la o gândire metafizică și nici la multe altele. La fel ca mâinile, era o minte greoaie şi întunecată.

— Iată care este poziția mea, anunță el după o pauză. Eu nu cred în Sfânta Treime, trebuie să recunosc asta, dar, pe de altă parte, am greșit când am zis că totul se leagă. Nu este adevărat, însă dacă nu cred în Sfânta Treime, nu înseamnă că nu sunt creștin.

— În ce crezi? îl întrebă Durham fără să se controleze.

— În… în lucrurile esențiale.

— Cum ar fi?

— În Mântuire, șopti Maurice.

Până atunci nu rostise niciodată cuvântul acela în afara bisericii, și emoția l-a făcut să se înfioare. Credea totuși în el, la fel de tare pe cât credea în Sfânta Treime, și știa că Durham va observa asta. Mântuirea fusese cea mai mare carte pe care o avea, dar în suita pe care o ținea în mână, nu exista nici un atu, iar prietenul lui putea să o câștige și cu un amărât de doiar.

— Dante a crezut cu adevărat în Sfânta Treime.

Asta a fost tot ce a spus Durham în momentul acela. S-a dus apoi la raftul cu cărți și a găsit pasajul final din *Paradiso*. I-a citit lui Maurice despre cele trei cercuri de curcubeu care se intersectau și despre chipul omenesc adumbrit între intersecțiile lor. Poezia îl plictisea pe Maurice, dar către final a exclamat:

— Al cui era chipul?

— Al lui Dumnezeu, nu înțelegi?

— Dar poemul acesta nu este văzut ca un vis?

Hall era un tip cu mintea confuză, iar Durham nu a încercat să lămurească lucrurile. Nu știa nici că Maurice se gândea de fapt la un vis al lui, din școală, și la vocea care îi spusese: „Acesta este prietenul tău“.

— Dante l-ar fi numit o deșteptare, nu un vis.

— Deci, tu crezi că treburi de felul acesta sunt bune?

— Credința este întotdeauna bună, răspunse Durham punând cartea la loc. Este bună și în același timp indubitabilă. Fiecare om poartă undeva, în

sinea lui, o credință pentru care e gata să moară. Doar că este puțin probabil ca aceasta să-ți fi fost inculcată de părinții și dascălii tăi, nu-i așa? Dacă o astfel de credință există, oare nu face ea parte din carnea și din sufletul tău? Asta să-mi arăți, nu să-mi strigi în gura mare etichete precum „Mântuirea“ sau „Sfânta Treime“.

— Am renunțat la Sfânta Treime.

— Mântuirea, atunci.

— Ești înfiorător de crud, zise Maurice. Am știut dintotdeauna că sunt prost, nu-mi spui nimic nou. Te potrivești mai degrabă în cârdăşia lui Risley și ai face bine să te duci la ei.

Durham părea stânjenit. Rămăsese în sfârșit fără replică și, încurcat, l-a lăsat pe Maurice să plece, fără să protesteze în vreun fel. A doua zi s-au întâlnit ca de obicei. Nu fusese o ceartă, ci o intensificare neaşteptată a relaţiei lor, iar după această fază, lucrurile au mers mult mai repede între ei. Au discutat din nou teologie, iar Maurice a luat din nou apărarea Mântuirii. A pierdut. Și-a dat seama că nu crede deloc în existența lui Iisus sau în milostenia lui și că ar fi trebuit să regrete profund dacă o astfel de persoană existase cu adevărat. Aversiunea lui față de credință devenea tot mai profundă. În zece zile a renunțat la cuminecătură, după trei săptămâni eliminase toate slujbele de la care îndrăznea să lipsească. Rapiditatea cu care a reacționat l-a uluit pe Durham. Amândoi erau uluiți și, chiar dacă își pierduse și își abandonase toate opiniile, Maurice avea senzația ciudată că, de fapt, câștiga și că ducea mai departe o campanie începută cu un trimestru în urmă.

Pentru că acum Durham nu se mai plictisea în prezența lui. Lui Durham îi era greu să stea departe de el și puteai să-l găsești la Maurice în cameră la orice oră, ghemuit, tânjind după o dispută. Era ceva cu totul împotriva firii lui Durham, care era un tip reținut și nici pe departe un mare dialectician. Motivul pe care îl invoca pentru că atacase opiniile lui Maurice era că „Sunt atât de proaste, Hall, oricine de aici are convingeri mai onorabile“. Dar oare

acesta era adevărul întreg? Nu exista și altceva în spatele purtării lui diferite, dincolo de iconoclasmul manifest? Maurice credea că da. Deși aparent bătea în retragere, considera că sacrificase cu folos pionul Credinței; căci atunci când l-a capturat, Durham își expusese inima.

Către finalul trimestrului au ajuns să atingă un subiect încă și mai delicat. Asistau la cursul de interpretare a textelor, ținut de decan, și în timp ce unul dintre studenți descâlcea cu calm un text, domnul Cornwallis spusese pe un ton plat, fără inflexiuni:

— Sări peste: e o trimitere la rușinosul viciu al grecilor.

Ulterior Durham făcuse observația că decanul ar fi trebuit să-și piardă poziția universitară pentru o astfel de ipocrizie.

Maurice a izbucnit în râs.

— Eu privesc din punct de vedere pur academic. Grecii, sau cei mai mulți dintre ei, aveau astfel de înclinații și să treci peste ele înseamnă să omiți cheia de boltă a societății ateniene.

— Serios?

— Ai citit *Banchetul*?

Maurice nu-l citise și s-a abținut să adauge că îl citise pe Marțial.

— Acolo este totul… nu e pentru sugari, evident, dar ar trebui să-l citești. Fă-o în vacanță.

Nu s-a mai spus nimic altceva în momentul acela, dar o portiță se deschisese, către un subiect nou – și încă unul de care Maurice nu pomenise niciodată vreunei ființe vii. Habar nu avusese că se putea vorbi despre el, iar când Durham a făcut-o, în mijlocul curții însorite a colegiului, a simțit cum îl atinge o adiere de libertate.

1. În Anglia, nume dat moșierilor locali din zonele rurale, care nu dețin și un titlu nobiliar.

8

Ajuns acasă, a tot vorbit despre Durham, până când în mintea familiei s-a fixat ideea că Maurice are un prieten. Ada l-a întrebat dacă nu era vorba de fratele unei anumite Miss Durham – deși se spunea că domnișoara e singură la părinți –, în vreme ce doamna Hall l-a confundat cu un anume *don*, Cumberland. Maurice s-a simțit profund ofensat. O trăire puternică naște o alta, și rudele lui de sex feminin începeau să-l irite. Relația cu ele fusese până atunci superficială, dar stabilă, însă i s-a părut nedrept să stâlcească cineva numele bărbatului care însemna pentru el mai mult decât lumea întreagă. Acasă totul era emasculat.

La fel stăteau lucrurile și cu ateismul lui. Nimeni nu avea sentimente atât de profunde pe cât se aștepta el. Cu stângăcia tinereții, Maurice a luat-o deoparte pe mama lui și a anunțat-o că el va respecta întotdeauna prejudecățile ei religioase, ca și pe cele ale surorilor lui, dar că propria conștiință îi interzice să mai intre în biserică. Mama i-a răspuns că e o mare nenorocire.

— Știam că o să te superi. Nu pot face altfel, mamă dragă. Așa sunt eu și nu are nici un rost să ne certăm.

— Sărmanul tău tată a mers întotdeauna la biserică.

— Eu nu sunt tata.

— Morrie, Morrie, cum poți să spui așa o grozăvie.

— Dar chiar nu este, a intervenit Kitty, cu vioiciunea ei obișnuită. Zău, mamă, haide.

— Kitty dragă, ce faci aici? exclamă doamna Hall, nedorind să-i lase fiului ei plăcerea de a exprima dezaprobarea pe care o considera necesară. Discutăm lucruri nepotrivite pentru tine și, în plus, greșești complet, pentru că Maurice chiar este întruchiparea tatălui lui… doctorul Barry a spus-o chiar el.

— Păi, doctorul Barry nu merge nici el la biserică, zise Maurice, preluând obiceiul familiei de a vorbi unii peste alții.

— Este un bărbat cât se poate de inteligent, zise doamna Hall cu hotărâre. La fel cum este și doamna Barry.

Scăparea aceasta a mamei lor le-a făcu pe cele două fete să se strâmbe de râs. Hohoteau fără încetare, la ideea că doamna Barry e un bărbat. Ateismul lui Maurice a fost dat uitării. În Duminica Paștelui acesta nu a luat cuminecătură și s-ar fi așteptat ca atunci să izbucnească și scandalul, așa cum se întâmplase la Durham. Nimeni nu i-a luat seama însă, pentru că în rândul clasei de mijloc ardoarea religioasă nu mai reprezenta un imperativ. Maurice a fost dezgustat și a început să privească societatea cu alți ochi. Oare acestei societăți, care, de altfel, se pretindea atât de morală și de sensibilă, îi păsa cu adevărat de ceva?

Îi scria des lui Durham… scrisori lungi în care încerca, atent, să exprime sentimente nuanțate. Durham nu a înțeles mare lucru din ele și i-a spus-o. Răspunsurile lui au fost la fel de lungi. Maurice le purta în permanență în buzunar, le muta dintr-un costum în altul, ba chiar și le prindea cu ace de pijama când mergea la culcare. Obișnuia să se trezească și să le pipăie, privea lumina răsfrântă, aruncată de felinarul de pe stradă, și își amintea cât de frică îi fusese când era mic.

Episodul cu Gladys Olcott.

Domnișoara Olcott a fost unul dintre musafirii lor ocazionali. Se purtase foarte frumos cu Ada și cu doamna Hall în timpul unei cure balneare și primise în schimb o invitație căreia i-a dat curs. Era o domnișoară

fermecătoare – cel puțin așa spuneau femeile, iar musafirii de sex masculin îl catalogaseră pe tânărul cap al familiei drept „pramatie norocoasă“. Maurice a râs, au râs și ei și, cu toate că la început o ignorase, s-a apucat să o curteze.

Chiar dacă nu știa, Maurice era acum un tânăr atrăgător. După multe exerciții, reușise să-și controleze stângăcia. Era masiv, dar sprinten, iar chipul părea să urmeze exemplul trupului. Doamna Hall punea acest fapt pe seama mustății – „Mustața o să-i aducă lui Maurice succesul“ – o observație mai profundă decât și-ar fi închipuit. Sigur este că linia subțire și neagră îi structura trăsăturile și, când zâmbea, îi punea în valoare dentiția, iar hainele îi veneau și ele de minune: urmând sfatul lui Durham, purta doar pantaloni de flanel, chiar și duminica.

Întors spre domnișoara Olcott, a zâmbit – a crezut că așa se cuvine. Aceasta i-a răspuns. Și-a pus forța fizică la dispoziție și a scos-o la plimbare cu noua lui motocicletă cu ataș. S-a întins la picioarele ei. Aflând că fumează, a convins-o să rămână cu el în sufragerie, în urma celorlalți. A făcut-o să-l privească drept în ochi. Fumul albăstriu se înălța tremurător, se desfăcea în șuvițe și ridica ziduri ce se dizolvau, iar gândurile lui Maurice călătoreau cu el dispărând de îndată ce o fereastră se deschidea ca să intre aerul proaspăt. Vedea că e încântată, și că toți ai lui, inclusiv servitorii, erau intrigați; s-a hotărât să meargă mai departe.

Ceva s-a blocat însă imediat. Maurice îi făcea complimente, i-a spus că are un păr minunat etc. Ea a încercat să-l oprească, dar, insensibil, Maurice nu și-a dat seama că o enerva. Citise că fetele se prefac întotdeauna că vor să-i oprească pe bărbații care le complimentau. Nu a slăbit-o defel. În ultima zi de vizită, când fata s-a scuzat că nu poate merge cu el, Maurice a jucat cartea masculului dominant. Ea era oaspetele lui, așa că a acceptat, și el a dus-o într-un loc pe care îl credea romantic și a strâns mâna ei mică între palmele lui.

Problema nu a fost că domnișoara Olcott ar fi avut ceva împotriva faptului că fusese luată de mână. O mai făcuseră și alți bărbați și, dacă Maurice ar fi ghicit cum, putea și el să o facă. Fata simțise însă că era ceva în neregulă. Atingerea lui a revoltat-o. Era atingerea unui cadavru. A sărit ca arsă:

— Domnule Hall, nu te prosti, a exclamat fata. Vorbesc serios, *nu* te prosti și nu o spun ca să te încurajez şi mai tare.

— Domnişoară Olcott… Gladys… Mai degrabă mor decât să te jignesc…, oftă băiatul, încercând să nu se dea bătut.

— Trebuie să plec, o să mă întorc cu trenul, mai zise ea, plângând puțin. Trebuie, îmi pare teribil de rău.

A sosit acasă înaintea lui, cu o istorioară rezonabilă despre o durere de cap și praful care i-a intrat în ochi, dar și familia lui a simţit că se întâmplase ceva.

Cu excepția acestui episod, vacanța a fost plăcută. Maurice a citit puțin, urmând recomandările prietenului său și nu pe ale profesorului, și, cu două ocazii, și-a demonstrat convingerea că devenise adult. La îndemnul lui, mama sa a concediat familia Howell, care de o bună bucată de vreme paralizase gospodăria de exterior a casei, și a înlocuit trăsura cu un automobil. Au fost cu toții impresionați, inclusiv familia Howell. I-a făcut o vizită și vechiului partener al tatălui său. Maurice moștenise ceva bani, ca și ceva aptitudini pentru afaceri, și amândoi au convenit ca, atunci când va absolvi colegiul la Cambridge, să intre în firmă ca funcționar stagiar; Hill și Hall, brokeri de bursă. Maurice făcea un pas către nișa pe care Anglia o pregătise pentru el.

9

Pe parcursul trimestrului anterior atinsese un nivel intelectual neobișnuit, dar vacanța l-a tras înapoi, la nivelul școlii publice. Era mai puțin ager la minte, se purta din nou așa cum presupunea el că ar fi trebuit… o trăsătură periculoasă pentru cineva care nu este înzestrat cu imaginație. Mintea lui, nu cu totul greoaie, era adeseori umbrită de nori și, chiar dacă episodul cu domnișoara Olcott trecuse, rămăsese lipsa de sinceritate care îl adusese lângă ea. Principala cauză pentru această stare de lucruri era familia lui. Maurice încă nu înțelesese că ele erau mai puternice decât el și că îl influențau într-un fel imposibil de evaluat. După trei săptămâni în compania lor, devenise neîngrijit, neglijent, victorios în fiecare aspect, dar, în ansamblu, înfrânt. S-a întors la colegiu gândind, ba chiar și vorbind, la fel ca mama lui sau ca Ada.

Până să sosească Durham, nu-și dăduse seama de această stare de degradare. Durham fusese bolnav, așa că a apărut cu câteva zile întârziere. Când și-a arătat de după ușă fața, și mai palidă decât de obicei, pe Maurice l-a trecut un fior de disperare și a încercat să-și amintească în ce fel fuseseră trimestrul trecut, ca să reia lucrurile de unde le lăsaseră. S-a simțit deodată slab și speriat. Tot ce era mai rău în el se ridica la suprafață și îl îndemna să prefere confortul în locul bucuriei.

— Salut, bătrâne, zise stângaci.

Durham se strecură înăuntru fără un cuvânt.

— Ce-i cu tine?

— Nimic.

Maurice și-a dat seama că legătura dintre ei se pierduse. Cu un trimestru în urmă ar fi înțeles sensul acestei intrări tăcute.

— Mă rog, ia un loc în strană.

Durham s-a așezat pe podea, departe de el. Era o după-amiază târzie. Ecourile trimestrului de vară, mirosurile Cambridge-ului în floare pătrundeau pe fereastră și îi șopteau lui Maurice „Nu ești demn de noi". Știa că e pe trei sferturi mort, un străin, un țărănoi în Atena. Locul lui nu era acolo și nici lângă un prieten ca acela.

— Auzi, Durham…

Durham s-a tras mai aproape. Maurice a întins mâna și a simțit cum capul prietenului său i se cuibărește în palmă. A uitat ce voise să spună. Sunetele și mirosurile șopteau „Noi suntem tu, noi suntem tinerețea". I-a mângâiat cu multă blândețe părul, și-a trecut degetele prin el, de parcă ar fi vrut să-i mângâie mintea.

— Durham, ți-a fost bine?

— Ție ți-a fost?

— Nu.

— Mi-ai scris că da.

— Nu mi-a fost.

Adevărul din propria lui voce l-a făcut să tremure. „O vacanță îngrozitoare și nici nu m-am prins", se gândi el, întrebându-se cât va dura această stare de luciditate. Ceața avea să coboare din nou, de asta era sigur. Nefericit, a oftat și a vrut să-l tragă pe Durham, să-i sprijine capul pe genunchi, ca și cum ar fi fost un talisman împotriva lipsei de claritate. Durham nu s-a mișcat și, nebun de tandrețe, Maurice l-a mângâiat fără întrerupere, de la tâmple spre gât. Apoi și-a luat amândouă mâinile de pe el, le-a lăsat să-i cadă pe lângă trup și a început să suspine.

— Hall.

Maurice a coborât privirea spre el.

— E vreo problemă?

L-a mângâiat din nou, apoi iar s-a retras. Părea la fel de clar și că are și că nu are un prieten.

— Hall, are vreo legătură cu fata aceea?

— Nu.

— Mi-ai scris că ți-a plăcut.

— Nu mi-a… nu-mi place.

A oftat și mai din străfunduri. Suspinele i se îngrămădeau în gâtlej și se transformau în gemete. A lăsat capul pe spate, uitând că Durham își apăsa capul pe genunchii lui, uitând că îi urmărea această tulbure agonie. Privi spre tavan, cu gura strânsă și ochii mijiți, fără să înțeleagă nimic altceva decât că omul a fost zămislit ca să simtă durerea și singurătatea și să nu primească nici un sprijin din ceruri.

Acum Durham a fost cel care s-a întins spre el, și l-a mângâiat pe cap. S-au îmbrățișat, încleștați unul de altul. Nu după mult, s-au destins, piept lângă piept, cu capul pe umăr. Dar abia ce li s-au atins obrajii, când au auzit cum cineva strigă din curte: „Hall". Maurice i-a răspuns, întotdeauna răspundea când era strigat. Au tresărit amândoi, iar Durham s-a repezit spre șemineu, s-a sprijinit de el, cu capul rezemat de braț. Au auzit zgomotul unor tropăieli, zdupăind pe scări, niște stupizi. Voiau ceai. Maurice le-a făcut semn de unde să ia, apoi s-a lăsat absorbit de discuțiile cu ei și abia dacă a băgat de seamă când a plecat prietenul său. Și-a zis în sinea lui că fusese o discuție banală, dar prea sentimentală, și s-a pregătit să etaleze un entuziasm vesel la următoarea lor întâlnire.

Aceasta a avut loc destul de repede. După cină, Maurice o pornise spre teatru, împreună cu vreo alți șase, când s-a auzit strigat de Durham.

— Știu că în vacanță ai citit *Banchetul*, zise el în șoaptă.

Maurice nu se simțea în largul lui.

— Atunci înțelegi… nu e nevoie să spun mai mult…

— Ce vrei să spui?

Durham nu mai putea să aştepte. Pretutindeni în jurul lor era lume, însă el l-a privit cu ochii aceia ai lui, deveniți acum de un albastru intens, și i-a murmurat:

— Te iubesc.

Maurice era scandalizat, îngrozit. Șocat până în străfundurile sufletului său de burghez, a exclamat:

— O, pfui!

Vorbele, reacția lui – le dăduse drumul înainte să le poată controla.

— Durham, tu eşti englez. Eu, la fel. Nu spune tâmpenii. Nu mă simt jignit pentru că știu că n-ai vorbit serios, dar este singurul subiect aflat absolut dincolo de limite, așa cum știi și tu. Este păcatul cel mai mare dintre toate și nu trebuie să mai pomenești niciodată despre asta. Durham! O idee proastă, serios…

Prietenul său plecase însă, dispăruse fără nici o vorbă, traversând în goană curtea. Bubuitul ușii lui trântite a răsunat printre sunetele primăverii.

10

O fire înceată ca a lui Maurice pare lipsită de sensibilitate, pentru că are nevoie de timp ca să simtă. Instinctul îl îndeamnă să presupună că nu s-a întâmplat nimic, nici bun, nici rău, și să-i reziste invadatorului. Odată ce se prinde, simte cu acuitate, și sentimentele lui sunt deosebit de profunde, mai ales în iubire. În timp, putea să cunoască și să provoace extazul; cu timpul, putea să se scufunde până în miezul infernului. Așa se face că agonia lui a început ca un regret ușor; nopțile nedormite și zilele de singurătate i l-au accentuat până la o frenezie care îl consuma. A fost un lent efort subteran, până ce a atins rădăcina de unde răsăreau și trupul, și sufletul, acel „Eu“ pe care fusese antrenat să-l ascundă și care, în sfârșit împlinită, își dubla puterea și devenea supraomenesc. Pentru că era posibil să fi fost bucurie. În el se descătușau cuvinte noi și, după vastitatea dezastrului, a înțeles ce extaz pierduse, ce comuniune.

Au trecut două zile în care nu și-au mai vorbit. Dacă ar fi fost după Durham, trecea și mai mult de atât, dar majoritatea amicilor lor erau acum prieteni comuni și întâlnirea era inevitabilă. Când a înțeles asta, Durham i-a scris lui Maurice un bilet, pe un ton glacial, în care îi sugera că ar fi fost în avantajul tuturor dacă se purtau ca și cum nimic nu se întâmplase. Apoi a adăugat „Ți-aș fi recunoscător dacă nu ai să pomenești nimănui despre josnica mea infirmitate. Sunt convins că nu o vei face, după felul rezonabil în care ai primit vestea“. Maurice nu i-a răspuns, ci a pus mai întâi

scrisoarea alături de cele pe care le primise în timpul vacanței, apoi le-a ars pe toate.

Credea că ajunsese la suferința extremă. Dar era novice într-ale suferințelor adevărate, ca și în privința realităților de orice fel. Ei doi aveau să se mai întâlnească. În după-amiaza următoare s-au trezit că sunt adversari la tenis, în aceeași partidă de dublu, și atunci durerea a devenit atroce. Maurice abia dacă mai putea să stea în picioare, vederea i se încețoșase; dacă primea serviciul lui Durham, mingea îi trimitea junghiuri în susul brațului. Pe urmă întâmplarea a făcut să ajungă parteneri; o dată s-au ciocnit unul de altul, Durham a tresărit, dar a reușit să schițeze un zâmbet în felul lui obișnuit.

Mai mult, la întoarcere s-a dovedit avantajos ca el să meargă în motocicleta cu ataș a lui Maurice. S-a urcat fără nici o obiecție. Maurice, care nu mai dormise de două nopți, a încălecat amețit, s-a înscris cu motorul pe o bandă secundară și a pornit în mare viteză. În față era o căruță plină cu femei. A condus drept spre ele, dar când acestea au început să țipe, a apăsat pedala de frână și a evitat, la milimetru, un dezastru. Durham nu a spus nimic. Așa cum explicase în bilet, nu i-a vorbit decât atunci când mai erau și alții de față. Orice altă comunicare între ei urma să înceteze.

În seara aceea, Maurice s-a dus la culcare ca de obicei. Dar când a pus capul pe pernă, din ochi i-a țâșnit un șuvoi de lacrimi. Era oripilat. Un bărbat care plânge! Putea să-l audă Fetherstonhaugh. A plâns înăbușit, cu capul în așternuturi, apoi a sărit din pat zvârlind din picioare, s-a dat cu capul de perete și a făcu țăndări vesela. A auzit pașii cuiva care urca scările. A amuțit brusc și nu s-a mişcat nici după ce zgomotul pașilor se stinsese. A aprins o lumânare, privindu-și cu surprindere pijamaua sfâșiată și membrele care tremurau. A continuat să plângă, pentru că nu se putea opri, dar momentul crizei suicidale trecuse și, după ce și-a rearanjat patul, s-a culcat. Când a deschis ochii, servitorul lui curăța dezastrul. Lui Maurice i s-a părut bizară prezența unui servitor în odaie și se întrebă dacă omul bănuia ceva.

Apoi a adormit la loc. Când s-a trezit a doua oară, a descoperit că pe podea erau niște scrisori – una, de la bătrânul domn Grace, bunicul său, despre petrecerea care urma să se organizeze pentru majoratul lui, alta, de la soția unui *don*, care îl invita la prânz („Vine și domnul Durham, așa că nu vă veți simți stingher“). A treia era de la Ada, care aducea vorba despre Gladys Olcott. Și a adormit iar.

Nebunia nu i se potrivește oricui, dar pentru Maurice ea s-a dovedit tunetul care împrăștie norii. Furtuna tot dospise, nu doar pe parcursul a trei zile, așa cum își imaginase el, ci timp de șase ani. Mocnise în ascunzișurile ființei, unde nici o privire nu pătrunde, iar climatul în care se învârtea Maurice o ințețise. Acum izbucnise, și el nu era mort. Era împresurat de strălucirea zilei și, cocoțat pe culmea muntelui care îi umbrea tinerețea, s-a luminat.

În cea mai mare parte a zilei stătea cu ochii deschiși, ca și cum ar fi privit spre Valea pe care o părăsise. Acum totul era așa de simplu. Trăise în minciună. Spusese singur că „am fost hrănit cu minciuni“, dar minciunile sunt hrana naturală a unui băiat, iar el mâncase cu lăcomie. Prima lui decizie a fost ca pe viitor să fie mai atent. Va trăi corect, nu pentru că i-ar mai fi păsat cuiva acum, ci doar de dragul jocului. Va încerca să nu se mai mintă pe sine. Nu se va mai preface că e interesat de femei – și iată adevărata încercare –, când el nu se simțea atras decât de sexul cărui îi aparținea. Îi plăceau bărbații și îi plăcuseră dintotdeauna. Tânjea să-i îmbrățișeze și să-și amestece ființa cu ființa lor. Acum, când îl pierduse pe bărbatul cu care împărțea iubirea, recunoscuse în sfârșit.

11

După această criză, Maurice a devenit bărbat. Până atunci – dacă ar fi posibilă o evaluare a ființelor umane – nu meritase afecțiunea nimănui, fusese conservator, meschin, perfid cu ceilalți pentru că era perfid și cu sine. Acum putea să ofere darul cel mai de preț. Idealismul și lipsa de cizelare care îi traversaseră copilăria se întâlniseră în sfârșit, se împletiseră și deveniseră iubire. Poate că nu-i trebuia nimănui o astfel de iubire, dar lui Maurice nu avea de ce să-i fie rușine cu ea, pentru că această iubire era „el“ – nu trupul lui, nici sufletul, ci ființa lui întreagă –, care se exprima prin amândouă. Încă mai suferea, însă de undeva, nu se știe de unde, în jurul lui se limpezea un sentiment de triumf. Durerea îi arătase un ungher unde se putea retrage, la adăpost de judecățile societății.

Încă mai avea multe de învățat și au mai trecut ani înainte ca el să-și poată explora anumite abisuri ale ființei – de-a dreptul îngrozitoare. Descoperise însă metoda și nu mai avea nevoie să caute desene schițate pe nisip. Se dezmeticise prea târziu ca să mai poată fi fericit, dar nu și ca să devină puternic, și îl încerca o bucurie austeră, aidoma războinicului care, deși fără adăpost, rămâne înarmat până în dinți.

În mijlocul trimestrului, Maurice a decis să vorbească totuși cu Durham. Descoperite atât de târziu, cuvintele erau pentru el neprețuite. De ce să sufere el și să-i provoace suferință prietenului său, când cuvintele ar putea să rezolve totul? Se auzea pe sine spunându-i „Te iubesc sincer“, și pe Durham exclamând „Chiar așa? Atunci te iert“; în ardoarea tinereții, un

astfel de dialog chiar părea posibil, deși, într-un fel, nu și-l imagina ca izvor de bucurie. Au avut câteva tentative, însă din pricina timidității, în parte a lui, în parte a lui Durham, nu au reușit. Dacă trecea să-l vadă, ori găsea închisă ușa exterioară, ori era lume la el; dacă intra, Durham pleca din odaie odată cu ceilalți. L-a invitat de câteva ori la masă, Durham nu a putut niciodată să vină; s-a oferit din nou să-l ducă la tenis cu motocicleta, dar mereu se găsea o scuză. Chiar dacă se întâlneau în curte, Durham se prefăcea că a uitat ceva și trecea pe lângă el în fugă sau se îndepărta grăbit. Maurice era surprins că prietenii lor nu observaseră schimbarea, dar puțini studenți au spirit de observație – sunt prea multe de descoperit în propriul lor eu. Un *don* a fost acela care a remarcat că Durham și tânărul acela, Hall, păreau să-și fi sfârșit luna de miere.

Ocazia perfectă s-a ivit după o întâlnire a societății de dezbateri, în care amândoi erau membri. Durham – care își pregătea examenele de absolvire – își trimisese demisia, dar ceruse cu insistență ca societatea să se întâlnească mai întâi la el în apartament, căci nu voia să renunțe și la datoria de a fi o dată amfitrion. Era tipic pentru el; ura să rămână dator cuiva. A participat și Maurice, care a trebuit să suporte o seară plicticoasă. Când toată lumea, inclusiv gazda, s-a revărsat afară, la aer curat, el a rămas pe loc, cu gândul la prima seară când venise în camera aceea. Se întreba dacă trecutul s-ar mai fi putut întoarce.

Durham a intrat, dar nu a observat că mai era cineva. Fără să bage de seamă, a început să se pregătească de culcare.

— Ești bestial de crud, izbucni Maurice. Tu nu știi ce înseamnă să ai mintea vraiște și asta te face să fii foarte crud.

Celălalt a scuturat din cap, ca unul care nu vrea să asculte. Părea atât de bolnav, încât Maurice a simțit dorința sălbatică să-l ia în brațe.

— Ai putea să-mi dai o șansă, în loc să mă eviți… vreau doar să discutăm.

— Am discutat toată seara.

— Vreau să spun, despre *Banchetul*, ca grecii antici.

— Of, Hall, nu fi prost… ar trebui să știi că îmi face rău să fiu singur cu tine. Nu, te rog, nu mai deschide subiectul. S-a terminat. S-a terminat.

A trecut în odaia de alături și a început să se dezbrace.

— Scuză-mi lipsa de curtoazie, dar pur și simplu nu pot… sunt cu nervii la pământ după trei săptămâni în starea asta.

— Și eu la fel, strigă Maurice.

— Vai, săracul, bietul de tine!

— Durham, trăiesc un iad.

— Ei, o să scapi tu. Nu e decât un iad de dezgust. Nu ai făcut nimic de care să-ți fie rușine, așa că nu știi ce înseamnă, de fapt, Iadul.

Maurice a scos un strigăt de durere atât de sincer, încât Durham, care era gata să închidă ușa dintre ei, a zis:

— Foarte bine. Să discutăm, dacă asta vrei. Ce s-a întâmplat? S-ar zice că vrei să-ți ceri scuze pentru ceva. De ce? Te porți ca și cum eu aș fi supărat pe tine. Cu ce ai greșit? Ai fost cum nu se poate mai decent, de la început și până la sfârșit.

Degeaba a protestat Maurice.

— Atât de decent, încât eu am confundat ceva ce nu era decât o amiciție obișnuită. Pentru că ai fost așa de bun cu mine, mai ales în după-amiaza când te-am vizitat… am crezut că e vorba de altceva. Nu am cuvinte să-ți spun cât de rău îmi pare. Nu aveam nici un drept să ies dintre cărțile și din muzica mea, așa cum am făcut de când te-am cunoscut. Nu ai nevoie de scuzele mele, cum nu ai nevoie de nimic din ce ți-aș putea eu oferi, dar, Hall, îți cer scuze, cum nu se poate mai sincer. Sunt pe veci mâhnit că te-am jignit.

Vocea îi era stinsă, dar clară, și chipul, ca lama unei săbii. Degeaba a revărsat Maurice cuvinte de iubire.

— Asta e tot, cred. Însoară-te repede și uită.

— Durham, te iubesc.

Acesta râse amar.

— E adevărat… Întotdeauna te-am…

— Noapte bună, noapte bună.

— Îți spun adevărul, te iubesc… am venit să ți-o spun… exact ca tine… am fost întotdeauna la fel ca grecii și n-am știut-o.

— Explică-mi.

Maurice a rămas imediat fără cuvinte. Nu era în stare să vorbească decât atunci când nu i se cerea să o facă.

— Hall, nu fi grotesc, zise Durham.

Maurice a dat să protesteze, încercând o exclamație, dar Durham a ridicat mâna să-l oprească și a continuat:

— Așa ești tu, cumsecade din fire, și vrei să mă liniștești, dar există nişte limite; sunt câteva lucruri pe care nu le înghit.

— Nu sunt grotesc…

— N-ar fi trebuit să-ţi zic asta. Așa că hai, lasă-mă. Sunt recunoscător că am intrat pe mâna ta. Cei mai mulți dintre băieți m-ar fi denunțat la decan sau la poliție.

— Ei, du-te dracului, nici nu meriți altceva! răcni Maurice, apoi se repezi în curte, auzind încă o dată cum se trântea după el ușa exterioară.

S-a oprit furios pe podeț, înconjurat de o noapte aidoma celei dintâi – cu burniță și stele pălind. Pentru el nu era loc de îngăduință, doar pentru că și celălalt îndurase trei săptămâni de chin, cu nimic diferit de al lui, sau pentru că otrava picurată de un om nu are același efect asupra altuia. Era furios că nu-și găsise prietenul așa cum îl lăsase. A bătut de miezul nopții, apoi de ora unu, de două, și el continua să se gândească la ce s-ar mai putea spune când nu mai e nimic de zis și când resursele declarative sunt vlăguite.

Nestăpânit, disperat, udat până la piele de ploaie, în primele sclipiri ale zorilor a zărit fereastra de la camera lui Durham și inima i-a tresăltat înviorată, făcându-l să se rupă în bucăţi. Inima îi striga „Iubești și ești iubit“. A privit împrejurul curții. Inima îi striga „Tu ești puternic, el, slab și

singur, frânge-i voința“. Îngrozit de ceea trebuia să facă, s-a prins cu mâna de menou[1] și a sărit.

— Maurice…

În timp ce ateriza în odaie, și-a auzit numele, rostit ca prin vis. Toată violența care i se cuibărise în inimă s-a topit și în locul ei a izvorât o puritate pe care nu și-ar fi imaginat-o vreodată. Prietenul lui îl chemase. A rămas nemișcat o clipă, ca vrăjit, apoi noua emoție i-a adus pe buze vorbele potrivite și, cu mâna pusă lin pe pernă, i-a răspuns:

— Clive!

1. În arhitectura gotică și a Renașterii, montant inferior care compartimentează o deschidere de fereastră.

Partea a Doua

12

În copilărie Clive nu suferise prea mult din pricina confuziei. Mintea lui onestă, cu un ascuțit simţ al binelui și răului, îl dusese în schimb la convingerea că e blestemat. Profund religios, mânat de dorința vie de a atinge dumnezeirea și de a-l bucura pe Dumnezeu, s-a trezit de la o vârstă fragedă confruntat cu cealaltă dorință a sa, venită, evident, dinspre Sodoma. Nu a avut niciodată vreun dubiu legat de ceea ce era: emoțiile lui, nu atât de difuze ca ale lui Maurice, nu s-au împărțit niciodată în brute și ideale, iar Clive nu pierduse ani în încercarea de a arunca o punte peste acel abis. Avusese în el pornirea care a dus la pieire orașul din câmpie. Nici măcar nu trebuia să devină carnală, dar de ce, dintre toți creștinii, el fusese astfel pedepsit?

La început a crezut că poate Dumnezeu vrea să-l pună la încercare, iar dacă nu ceda blasfemiei, El avea să-l răsplătească, așa cum făcuse cu Iov. Și-a plecat deci fruntea, a postit și s-a ținut departe de toți cei de care se simțea atras. La șaisprezece ani viața lui devenise o tortură continuă. Nu a spus nimănui și, până la urmă, a suferit o cădere nervoasă și a trebuit să fie retras de la școală. În timpul convalescenței s-a întâmplat să se îndrăgostească de un văr, un bărbat tânăr și căsătorit, care îi ținea companie în timp ce se plimba în scaunul cu rotile. Nu mai exista speranță, Clive era blestemat.

Maurice fusese și el încercat de aceleași tulburări, doar că mult mai confuze: pentru Clive ele erau o certitudine, le resimțea continuu și la fel de

insistent, în timpul euharistiei ca și aiurea. Nu le-a confundat niciodată, în ciuda frâielor cu care își strunea vulgaritatea. Trupul putea să și-l controleze; însă sufletul lui întinat era acela care îi lua în râs rugăciunile.

Copil, fusese întotdeauna înclinat spre studiu, sensibil la cuvântul tipărit, iar ororile din Biblie aveau să fie înlăturate de Platon. Nu putea să uite vreodată emoția care l-a încercat atunci când a citit *Fedru*. Acolo a găsit pentru prima dată maladia sa, descrisă splendid, cu calm, ca pe o pasiune la fel ca oricare alta, pe care o putem îndrepta spre bine sau spre rău. Nu exista nici un îndemn către licenţiozitate. La început nu i-a venit să creadă ce norocos este – a crezut că trebuie să fie vorba despre o neînțelegere și că Platon și el se gândeau la lucruri diferite. Apoi și-a dat seama că păgânul acela sobru chiar îl înțelegea și că, strecurându-se pe lângă Biblie, în loc să i se opună, îi oferea un nou ghid de viață. „Ca să profit la maximum de ceea ce am." Nu să se refuleze, nu să-și dorească în van să fie altcineva, ci să se cultive în așa fel încât să nu aducă ofensă nici lui Dumnezeu, nici Omului.

A fost totuși forțat să abandoneze creștinismul. Aceia care își întemeiază purtarea pe ceea ce sunt și nu pe ceea ce ar trebui să fie trebuie, până la urmă, să îl abandoneze și, în plus, există o ostilitate seculară între această religie și temperamentul celor precum Clive. Nici un om cu mintea limpede nu le poate combina. Temperamentul, ca să cităm formula juridică, „nu trebuie să fie menționat printre creștini", și o legendă ne spune că toți cei care se manifestau astfel mureau în dimineața zilei Nașterii Domnului. Clive regreta această incompatibilitate. Venea dintr-o familie de avocați și moșieri, majoritatea dintre ei oameni de bine și capabili, și nu dorea să se rupă de tradiția pe care ei au impus-o. Ar fi preferat un mic compromis între el și religia creștină și a căutat sprijin în Sfânta Scriptură. Au fost David și Ionatan; mai era chiar și „celălalt ucenic pe care-l iubea Iisus". Dar interpretarea Bisericii îi era potrivnică; nu putea găsi în ea nici urmă de

tihnă pentru sufletul său, fără ca acesta să fie schilodit, și atunci, cu fiecare an, s-a retras tot mai departe, în lumea clasicilor.

La optsprezece ani era neobișnuit de matur și se controla atât de bine, încât își permitea să se poarte prietenos cu toți cei de care se simțea atras. După ascetism, urmase armonia. La Cambridge a nutrit sentimente tandre pentru alți studenți, și viața lui, până atunci cenușie, s-a colorat ușor în nuanțe delicate. A făcut paşi înainte, precaut și rezonabil, fără să fie nimic meschin în precauțiile lui. Era gata să meargă mai departe dacă ar fi considerat că se cuvine.

Pe Risley îl cunoscuse când era în anul doi, și el tot „genul acela". Clive nu i-a răspuns cu aceeași încredere care i se acordase cu destulă larghețe și nici nu a dovedit prea multă simpatie pentru Risley și gașca lui. Dar ei l-au dinamizat. A fost bucuros să afle că erau acolo mai mulți de felul lui, și franchețea lor i-a dat curajul să îi spună mamei sale despre agnosticismul pe care îl împărtășea; era tot ce-i putea spune. Doamna Durham, o femeie de lume, nu protestase prea mult. Necazurile au început de Crăciun. Cum erau singurii nobili din parohie, familia Durham primea separat cuminecătura. Ideea că ea și fetele trebuie să îngenuncheze singure, fără el, în mijlocul lungului șir de bănci, sub privirile întregului sat, o făcuse să crape de rușine și a împins-o la furie. S-au certat. Clive și-a dat seama cum era ea în realitate – ofilită, indiferentă, superficială – și în dezamăgirea lui s-a trezit gândindu-se intens la Hall.

Hall: el era doar unul dintre cei câțiva băieți pe care chiar îi plăcea. E drept că și el avea tot o mamă și două surori, dar Clive era prea rațional ca să pretindă că aceasta era singura legătură dintre ei. Probabil că îl plăcea pe Hall mai mult decât își închipuia – probabil că era puțin îndrăgostit de el. Și imediat ce s-au întâlnit, l-a cuprins un val de emoții care l-au făcut să lase în urmă reținerile.

Băiatul era burghez, neterminat și prost – cu greu și-ar fi putut găsi un confident mai rău de atât. Cu toate acestea, impresionat peste măsură de

felul în care Maurice îl trimisese la plimbare pe Chapman, îi vorbise despre necazurile de acasă. Când Hall a început să-l tachineze, a fost fermecat. Alții se păstraseră la distanță, considerându-l prea calm, și lui îi plăcuse să fie bruftuluit de un băiat puternic și chipeș. A fost încântător și când Hall i-a mângâiat părul. Chipurile celor doi băieți se estompaseră: se lăsase pe spate până ce obrazul lui atinsese stofa pantalonilor lui Maurice și simțise căldura trecând prin țesătură. În momentele acelea nu s-a lăsat furat de iluzii. Știa ce fel de plăcere primește și o acceptase cu sinceritate, convins că nu le făcea rău nici unuia din ei. Hall era un bărbat căruia îi plăceau doar femeile – puteai să-ți dai seama de asta dintr-o privire.

Către finele trimestrului, a observat că Hall avea uneori o expresie deosebită și frumoasă. O arbora când și când, era subtilă și greu de pătruns; o observase pentru prima dată cu ocazia controversei lor teologice. Era o expresie afectuoasă, binevoitoare și, într-o oarecare măsură, naturală, dar era amestecat în ea ceva ce nu mai observase până atunci la tânărul acela, o urmă de… nerușinare? Nu era sigur, dar îi plăcea. Expresia apărea din nou și atunci când se întâlneau pe neașteptate sau după ce rămâneau tăcuți o vreme. Îi trimitea semnale de dincolo de raţiune și îi spunea: „Toate bune, ești inteligent, știm asta… dar hai odată!“. Expresia aceea îl bântuia în așa hal, încât îi aștepta mesajul în timp ce mintea și limba îi erau ocupate, iar atunci când apărea, simțea că îi răspunde: „O s-o fac… N-am știut“.

— Acum nu te mai poți abține. Trebuie să o faci.

— Nu vreau să mă abțin.

— Atunci, dă-i drumul.

Și așa a făcut. A dărâmat toate barierele… nu toate deodată, pentru că era înconjurat de zidurile unei case care nu puteau fi distruse într-o zi. Pe tot parcursul acelui trimestru și în toate scrisorile care au urmat, el și-a pregătit calea. Odată ce a fost sigur de dragostea lui Hall, și-a descătușat propriile sentimente de iubire. Până atunci nu fusese decât un joc amoros, o trecătoare plăcere pentru simțuri și pentru spirit. Cât de mult disprețuia

acum acea stare. Dragostea era armonioasă, imensă. A decantat în ea demnitatea și bogăția ființei lui și, ce-i drept, în acel suflet bine temperat cele două erau îngemănate. Clive nu avea nici urmă de modestie. Își cunoștea propria valoare și, în vremea când crezuse că va trece prin viață fără să cunoască dragostea, dăduse vina pe împrejurări și nu pe sine. Frumos și cu vino-ncoace, Hall nu-și dădea totuși aere. În următorul trimestru aveau să se întâlnească pe picior de egalitate.

Cărțile însemnau însă atât de mult pentru el, încât a uitat că pentru alții ele erau un motiv de tulburare. Dacă s-ar fi lăsat în seama trupului, n-ar fi fost nici o nenorocire, dar când a legat iubirea lor de trecut, a legat-o și de prezent, și astfel a stârnit în mintea prietenului său convențiile sociale și frica de lege. Nu-și dăduse seama de nimic din toate acestea. Dacă Hall vorbise așa cum a făcut-o, probabil că era din inimă. Altfel, de ce ar mai fi spus-o? Hall îl ura – o spusese: „O, pfui!“ –, vorbele îl răniseră mai mult decât orice violență și îi răsunaseră zile în șir în urechi. Hall era un englez normal și sănătos, care habar nu avusese vreodată de ce se petrece.

Mare era durerea, mare și umilința, dar ce a urmat a fost și mai rău. Atât de profund se contopise Clive cu cel pe care îl iubea, că a început să se urască pe sine. Întreaga lui filosofie de viață s-a prăbușit, iar pe ruinele ei s-a născut sentimentul vinovăției, târându-se apoi de-a lungul coridoarelor. Hall spusese că și el este un proscris, și el probabil că știe. Era blestemat. Nu avea să mai îndrăznească niciodată să-și facă prieten un bărbat tânăr, de teamă să nu-l corupă. Oare nu el îl făcuse pe Hall să-și piardă încrederea în religia creștină și, în plus, atentase la puritatea lui?

În acele trei săptămâni, Clive decăzuse groaznic. În momentul când Hall – suflet bun și stângaci – venise la el în cameră să-l aline, încercase de toate, fără succes, și dispăruse într-un acces de furie, Clive ajunsese în stadiul în care nu mai asculta de vocea rațiunii. „Ei, du-te dracului, nici nu meriți altceva.“ Cât de adevărate, dar greu de acceptat erau aceste cuvinte când veneau din partea celui iubit. Deznădejdea lui Clive se adâncea: viața

lui era distrusă și el nu simțea că ar mai avea puterea interioară să o reclădească și să curețe răul. „Un puști ridicol!“, a conchis el. „Nu l-am iubit niciodată. N-a fost decât o imagine pe care mi-am construit-o în mintea mea coruptă și fie ca Dumnezeu să-mi ajute să scap de ea.“

Imaginea aceea însă îl vizita în somn și îl făcuse să-i șoptească numele.

— Maurice…

— Clive…

— Hall! a exclamat, complet treaz acum și învăluit de căldură. Maurice, Maurice, Maurice… Ah, Maurice…

— Știu.

— Maurice, te iubesc.

— Și eu te iubesc.

S-au sărutat, aproape fără să și-o dorească. Apoi Maurice a dispărut, tot așa cum venise, pe fereastră.

13

— Am lipsit deja de la două cursuri, observă Maurice, care își lua micul dejun în pijama.

— Chiulește de la toate… în cel mai rău caz o să te consemneze.

— Ce zici de o tură cu motorul?

— Da, dar numai dacă mergem mai departe, răspunse Clive, aprinzându-și o țigară. Nu suport Cambridge-ul pe vremea asta. Hai să plecăm imediat de aici, cât mai departe, și să mergem să facem o baie. Pot să lucrez pe drum – Ei, pe toți dracii. Se auzeau pași pe scară. Joey Fetherstonhaugh a băgat capul înăuntru, întrebându-i dacă vrea vreunul dintre ei să joace tenis cu el în după-amiaza aceea. Maurice a acceptat.

— Maurice, caraghiosule! De ce ai acceptat?

— Ca să scap de el cât mai repede. Clive, hai să ne întâlnim la garaj, peste douăzeci de minute. Adu-ți și terfeloagele de cărți și împrumută ochelarii de motociclist ai lui Joey. Eu trebuie să mă îmbrac. Adu și ceva pentru prânz.

— Ce-ai zice dacă am merge călare, în schimb?

— Nu e destul de rapid.

S-au întâlnit așa cum stabiliseră. Ochelarii lui Joey nu au fost o problemă, pentru că proprietarul lor nu era acasă. Dar în timp ce intrau pe Jesus Lane, decanul a strigat după ei.

— Hall, nu aveai un curs?

— Nu m-am trezit la timp, a ţipat Maurice dispreţuitor.

— Hall! Hall! Oprește când îți vorbesc.

Maurice a mers mai departe.

— Nu avea rost să ne certăm, remarcă el.

— Absolut deloc.

Au traversat în trombă podul și au luat-o pe drumul către Ely.

— Acum o să ajungem în Iad, zise Maurice.

Motocicleta era puternică, el – evident, nesăbuit. S-a avântat înainte, spre mlaștini și spre cupola tot mai estompată a cerului. S-au transformat într-un nor de praf, gaze de eșapament și un huruit de motor, dar aerul pe care îl respirau era curat și singurul zgomot pe care îl auzeau era lunga ovație șuierată a vântului. Nu le păsa de nimeni, erau în afara umanității, iar moartea, dacă era să vină, nu ar fi făcut decât să le continue goana către orizontul ce se îndepărta. În urma lor, un turn, o urbe – fusese Ely –, în față același cer, pălind în sfârșit, ca și cum ar fi anticipat marea. „Curbă la dreapta“, apoi la „stânga“, „dreapta“, până când orice simț al direcției dispăruse. S-au auzit un pocnet, un scrâșnet. Maurice n-a observat nimic. S-a iscat un zgomot ca și cum o mie de pietricele i se mişcau sub picioare. Nu s-a întâmplat nici un accident, dar motorul s-a oprit în mijlocul câmpului întunecat. Se auzea cântecul ciocârliei, dâra de colb din urma lor începea să se așeze. Erau singuri.

— Hai să mâncăm, zise Clive.

Au mâncat pe un taluz cu iarbă. Deasupra lor, apele unui canal se mișcau imperceptibil și reflectau sălcii, la nesfârșit. Era un peisaj creat de mâna omului, dar nu se vedea nicăieri nici țipenie. După ce au prânzit, Clive s-a gândit că ar trebui să învețe. Și-a scos cărțile și în cinci minute a adormit. Maurice s-a întins mai sus, aproape de apă, și fuma. Când a văzut un ţăran într-o căruţă, și lui i-a trecut prin minte să întrebe în ce comitat se aflau. Dar nu a zis nimic și nici țăranul nu părea să-l fi observat. Când Clive s-a trezit, era trecut de ora trei.

— Curând o să vină vremea să luăm ceaiul, a spus el.

— Foarte bine. Poți să repari tu afurisita de motocicletă?

— A, da, s-a înfundat ceva, nu? a zis Clive, căscând și apropiindu-se de motor. Nu pot, Maurice, tu poți?

— Nu prea.

Și-au lipit obrajii și au început să râdă. Avaria li se părea extraordinar de amuzantă. Motorul era cadou din partea bunicului, de altfel! I-l dăruise lui Maurice la majorat, în august.

— Ce-ar fi, zise Clive, să o lăsăm aici și să plecăm pe jos?

— Da, ce-ar putea să se întâmple? Lasă hainele și restul înăuntru, în ataș. La fel și ochelarii lui Joey.

— Și cărțile mele?

— Lasă-le și pe ele.

— Dar n-o să-mi trebuiască după cină?

— A, nu știu. Ceaiul e mai important decât cina. E la mintea cocoșului – hei, de ce te hlizeşti? – că dacă mergem suficient de-a lungul canalului, ar trebui să ajungem la o tavernă.

— Aha, canalul îl folosesc să-și boteze berea!

Maurice i-a tras una la coaste și, vreo zece minute, s-au jucat printre copaci, prostindu-se într-un hal de nedescris. Apoi i-a cuprins din nou melancolia, așezați unul lângă altul; în sfârșit, au ascuns motocicleta printre tufele de măceș și au pornit la drum. Clive și-a luat cu sine caietul, dar acesta nu a supraviețuit într-o formă cât de cât utilă, căci canalul pe care îl urmaseră se bifurca.

— Trebuie să-l traversăm, a zis Clive. Dacă-l ocolim, nu mai ajungem nicăieri. Maurice, uite… trebuie să o ținem drept spre sud.

— Foarte bine.

În ziua aceea nu a contat care dintre ei a propus lucruri și nici ce anume a propus; celălalt era mereu de acord. Clive s-a descălțat de pantofi și șosete și și-a suflecat pantalonii. Apoi a făcut un pas pe suprafața închisă la culoare a canalului și a dispărut. A ieșit la suprafață înotând.

— E foarte adâncă! a zis, stropind și cățărându-se înapoi. Habar nu am ce să facem, Maurice. Tu?

— Știi ce, răcni Maurice, eu trebuie să fac o baie adevărată.

Așa a făcut, în timp ce Clive i-a ținut hainele. Lumina devenise mai strălucitoare. Au ajuns curând la o fermă.

Nevasta fermierului a fost lipsită de amabilitate și neprimitoare, dar apoi au zis despre ea că a fost „absolut minunată". Până la urmă chiar le-a dat ceai și i-a îngăduit lui Clive să se usuce lângă focul din bucătărie. Îi „lăsase pe ei să aprecieze plata" și când i-au oferit prea mult, a bombănit. Nimic nu le putea însă strica buna dispoziție. Transformau totul în bucurie.

— La revedere, vă suntem foarte recunoscători, a zis Clive. Aș vrea să pot descrie mai bine locul unde am lăsat motocicleta, în cazul în care vreunul dintre oamenii voștri dau peste ea. Oricum, o să vă las cartea de vizită a prietenului meu. Dacă sunteți amabilă, vă rog să o legați de motocicletă și s-o aduceți la cea mai apropiată gară. Ceva de genul acesta, nu știu. Șeful de gară o să ne trimită o telegramă.

Gara era la opt kilometri. Când au ajuns acolo soarele coborâse, și la Cambridge s-au întors abia după cină. Toată acea ultimă parte a zilei a fost perfectă. Dintr-un motiv necunoscut, trenul fusese plin și au stat aproape unul de altul, zâmbind și vorbind în șoaptă, în larma generală. Când s-au despărțit, a fost ca de obicei: nici unul n-a avut imboldul să spună ceva deosebit. Ziua toată fusese una obișnuită. Cu toate acestea, până atunci nici unuia nu i se mai întâmplase vreodată așa ceva și nici nu avea să li se mai întâmple.

14

Decanul l-a exmatriculat pe Maurice.

Domnul Cornwallis nu era un tip sever și băiatul avusese în trecut un comportament acceptabil, dar nu putea trece cu vederea o încălcare atât de grosolană a disciplinei.

— Și de ce nu te-ai oprit când te-am strigat, Hall?

Hall nu i-a răspuns, nici măcar nu părea să regrete. Avea o privire furios mocnită și domnul Cornwallis, deși foarte supărat, și-a dat seama că era înfruntat de un bărbat. Într-un fel inert și stins chiar a ghicit ce se petrecuse.

— Ieri ai lipsit de la slujbă, de la patru cursuri, inclusiv de la ora mea de interpretare, și de la masă. Ai mai făcut tu lucruri de felul ăsta și înainte. Nu ești de părere că nu mai trebuie să adaugi și impertinența pe listă? Ei? Nici un răspuns? Vei părăsi universitatea și o s-o anunți pe mama ta care e motivul. De altfel, o voi informa chiar eu. Și nu am să recomand reînscrierea ta la colegiu în octombrie până când nu primesc de la tine o scrisoare în care să-ți ceri scuze. Ai grijă să nu pierzi trenul de douăsprezece.

— Bine.

Domnul Cornwallis i-a făcut semn să iasă.

Durham nu a primit nici o pedeapsă. El era scutit de prezență la toate cursurile, în vederea examenelor de licență, și chiar dacă ar fi fost indolent, decanul tot ar fi închis ochii; cel mai bun student la clasice din anul lui de studii, Clive se bucura de un tratament special. Era un lucru bun că Hall nu

avea să-l mai distragă. Domnul Cornwallis suspectase întotdeauna astfel de prietenii. Nu era natural ca bărbați cu firi și gusturi diferite să fie atât de intimi și chiar dacă studenții erau, oficial, considerați normali, spre deosebire de băieții de școală, *don*-ii manifestau o anume vigilență și se simțeau îndreptățiți să distrugă o relație amoroasă când puteau.

Clive l-a ajutat să-și facă bagajele și l-a condus. Nu a spus prea multe, ca să nu-și deprime prietenul care încă brava, dar avea inima strânsă. Pentru el acela era ultimul trimestru, mama lui nu voia să-l lase să urmeze și anul patru, ceea ce însemna că el și Maurice nu mai puteau fi niciodată împreună la Cambridge. Iubirea lor aparținea locurilor acelora și mai ales celor două apartamente ale lor, așa că nu-și putea închipui o întâlnire între ei în altă parte. Și-ar fi dorit ca Maurice să nu se fi purtat atât de îndârjit cu decanul, dar acum era prea târziu. Și ca motocicleta cu ataș să nu se fi pierdut. Pentru el, motorul acela era legat de trăiri intense – de durerea agonizantă de pe terenul de tenis, de bucuria trăită cu o zi în urmă. Împreunați într-o aceeași mișcare, acolo, pe motocicletă, fuseseră mai aproape unul de altul decât oriunde; motocicleta părea să fi căpătat o viață a ei, în care ei doi se întâlniseră și înfăptuiseră uniunea propovăduită de Platon. Dar acum motorul dispăruse, și când trenul lui Maurice a plecat și el, smulgând mâna prietenului său dintr-a lui, Clive s-a pierdut cu firea și, revenit în cameră, a scris pagini întregi de pătimașă disperare.

Maurice a primit scrisoarea a doua zi, dimineață. Ea încheia astfel ceea ce începuse familia lui, și Maurice a trăit prima explozie de furie împotriva lumii.

15

— Mamă, nu pot să-mi cer scuze… ți-am explicat aseară că nu am de ce să-mi cer scuze. Nu aveau nici un drept să mă exmatriculeze, când toată lumea chiulește de la cursuri. E pur și simplu răutate și poți să întrebi pe oricine… Ada, te rog, ce-ar fi să torni niște cafea, în loc să verși lacrimi.

— Maurice, suspină Ada, ai supărat-o pe mama, cum poți să fii așa de rău și de aspru?

— Nu asta mi-a fost intenția, cu siguranță. Și nu văd de ce spui că am fost rău. Acum pot să mă apuc direct de afaceri, așa cum a făcut și tata, fără să mai iau vreo blestemată de diplomă de-a lor. Nu văd ce e rău în asta.

— Puteai să nu-l amesteci pe bietul tău tată, el nu a avut niciodată vreo neplăcere, zise doamna Hall. Of, Maurie, scumpule… și abia așteptam să venim la Cambridge.

— Toată jelania asta nu-și are rostul, a intervenit Kitty, care aspira să joace rolul unei persoane tonice. Singurul efect e că o să-l facă pe Maurice să se creadă important, ceea ce nu e cazul. Îi va scrie decanului în clipa când nimeni n-o să i-o mai ceară.

— N-am s-o fac, îi răspunse inflexibil fratele său.

— Nu văd de ce n-ai face-o.

— Sunt o grămadă de lucruri pe care fetițele nu le văd.

— Nu sunt chiar așa de sigură!

Maurice a întors privirile spre ea. Tot ce spusese fata a fost că ea vedea mult mai multe decât niște băieței care se credeau adulți. Erau doar aiureli,

și teama amestecată cu o urmă de respect care îl fulgerase pe Maurice s-a stins. Nu, nu putea să-și ceară scuze. Nu făcuse nimic greșit și nu avea de gând să recunoască o greșeală pe care nu o făcuse. Era pentru prima dată în mulți ani când simțea gustul sincerității, și sinceritatea e ca sângele. În felul lui încăpăţânat, băiatul credea că e posibil să trăiască fără compromisuri și să ignore tot ceea ce nu îngăduia relația lui cu Clive! Scrisoarea acestuia îl înnebunise. Nu încăpea îndoială că e un prost – un iubit rezonabil și-ar cere scuze și s-ar întoarce să-și aline prietenul –, dar era o prostie născută din pasiune, care preferă să nu aibă nimic, decât prea puțin.

Cele trei femei au continuat să discute și să plângă. Maurice s-a ridicat în sfârșit de la masă.

— Nu pot să mănânc cu un astfel de acompaniament, a zis, apoi a ieșit în grădină.

Cu o tavă în mâini, mama l-a urmat. Chiar și blândețea ei îl înfuria, pentru că dragostea dezvoltă aptitudinile atletice. Nu o costa nimic să se fâțâie pe acolo, cu vorbe bune și pâine prăjită: singurul ei scop era să-l înmoaie și pe el.

Mama lui voia să știe dacă auzise bine – Maurice chiar refuza să-și ceară scuze? Se întreba ce-ar fi spus tatăl lui și, întâmplător, a aflat că darul primit de ziua lui zăcea abandonat undeva pe marginea unui drum din estul Angliei. Vestea a îngrijorat-o serios, pentru că îi era mai ușor să înțeleagă pierderea aceea, decât pierderea unei diplome de studii. Și fetele erau supărate. Au jelit motocicleta tot restul dimineții. Maurice ar fi putut să le facă să tacă sau să le trimită de acolo, ca să nu le mai audă, dar simțea că docilitatea lor l-ar fi putut slei din nou de putere, așa cum i se întâmplase și în vacanța de Paște.

În cursul după-miezii a suferit o cădere. Și-a amintit că el și Clive nu fuseseră împreună decât o zi! Și o petrecuseră hoinărind aiurea, ca proștii – în loc să stea unul în brațele celuilalt! Maurice nu știa că acela fusese modul perfect de a o petrece – era prea tânăr ca să simtă cât de neînsemnată era o

atingere fizică, doar de dragul atingerii. Deși ponderat de prietenul său, ar fi făcut exces de pasiune. Mai târziu, când timpul i-a întărit iubirea, și-a dat seama cât de bună fusese Soarta cu el. Acea unică îmbrățișare în întuneric, acea singură și lungă zi în lumină și vânt erau două coloane gemene, fiecare solidară cu cealaltă. Și toată acea durere a despărțirii pe care o trăia acum, în loc să distrugă, avea să împlinească.

A încercat să răspundă la scrisoarea lui Clive. Se temea deja că vorbele lui ar putea să sune fals. Seara a primit o nouă scrisoare, care nu spunea decât „Maurice! Te iubesc“. I-a răspuns „Clive, te iubesc“. Pe urmă și-au scris în fiecare zi și, cu toate precauțiile lor, și-au conturat reciproc noi amprente înșelătoare în suflet. Scrisorile distorsionează chiar mai repede decât tăcerea. Pe Clive l-a cuprins o spaimă teribilă că se întâmplă ceva rău și, chiar înainte de examen, a obținut permisiunea să dea o fugă până în oraș. Maurice a luat prânzul cu el. A fost oribil. Amândoi erau obosiți și aleseseră un restaurant unde abia dacă se auzeau unul pe altul.

— Nu mi-a plăcut, a zis Clive când și-au luat la revedere.

Maurice era ușurat. Se mințise pe sine că a fost o întâlnire plăcută și astfel își accentuase nefericirea. Au hotărât de comun acord ca în scrisori să se limiteze la fapte și să nu-și scrie decât atunci când apărea ceva urgent. Tensiunea emoțională dintre ei s-a relaxat, și Maurice – fără să știe că este în pragul unei meningite – a avut câteva nopți fără vise, care i-au adus vindecarea. Dar viața pe timpul zilei a rămas un dezastru.

Acasă era într-o poziție absurdă: doamna Hall și-ar fi dorit ca altcineva să decidă în locul ei care trebuia să fie rolul lui în casă. Maurice arăta acum ca un bărbat, și Paștele trecut concediase familia Howell; dar, pe de altă parte, fusese exmatriculat de la Cambridge și încă nu împlinise douăzeci și unu de ani. Care era locul lui în casa ei? Ațâțată de Kitty, doamna Hall a încercat să-și impună punctul de vedere, dar, după o expresie sinceră de surpriză, Maurice abordase o atitudine ofensivă. Doamna Hall a ezitat și, cu toată dragostea pe care o nutrea pentru fiul ei, a luat decizia neînțeleaptă de

a apela la doctorul Barry. Maurice a fost rugat să treacă pe la el într-o seară, pentru o discuție.

— Ei, Maurice, cum merge cu cariera? Nu chiar așa cum te așteptai, hm? Mai precis, nu chiar așa cum se aștepta maică-ta.

Maurice încă se mai temea de vecinul lor.

— Nu chiar așa cum se aștepta toată lumea, răspunse Maurice privindu-și palmele.

— Ei, mai bine așa, a zis atunci doctorul Barry. La ce-ți trebuie o diplomă universitară? Studiul nu a fost niciodată pentru cei din clasa de mijloc. N-o să te faci nici pastor, nici avocat pledant sau vreun pedagog. Și nici boiernaș de țară nu ești. Curată pierdere de timp. Înhamă-te imediat. Ai avut perfectă dreptate să fii insolent cu decanul. Locul tău e în City, unde se fac banii. Mama ta…

S-a oprit să-și aprindă un trabuc, fără să-i ofere și lui Maurice.

— … Mama ta nu înțelege asta. E îngrijorată că nu-ți ceri scuze. Eu, unul, cred că treburile astea se îndreaptă de la sine. Ai intrat într-un mediu social care nu ți se potrivește și ai profitat cum se cuvine de prima ocazie ca să scapi.

— Ce vreți să spuneți, domnule?

— Ei, n-a fost destul de clar? Vreau să spun că un boiernaș de țară și-ar fi cerut scuze din instinct dacă afla că s-a comportat ca un mitocan. Tu vii dintr-o altă tradiție.

— Cred că e momentul să o cam iau înapoi spre casă, zise Maurice, nu fără demnitate.

— Da, și eu cred că ar trebui. Nu te-am invitat aici ca să petreci o seară plăcută și sper că ți-ai dat seama.

— Ați vorbit fără ocolișuri… poate că într-o zi o voi face și eu. Știu că așa aș vrea.

Spusele lui l-au scos pe doctor din fire.

— Maurice, cum îndrăznești să o terorizezi pe mama ta, răcni acesta. Ai merita să fii biciuit, pramatie ce ești! Să te fandosești de colo, colo, în loc să o rogi să te ierte! Știu tot. A venit aici cu ochii în lacrimi și mi-a cerut să vorbesc cu tine. Ea și surorile tale sunt vecine respectabile și când o femeie apelează la mine, sunt la dispoziția ei. Nu-mi răspunde nimic, domnule, nu-mi răspunde, nu am nevoie de discursul dumitale, fie el fără ocolișuri sau nu. Nu știu ce Dumnezeu… Sunt dezamăgit și dezgustat de dumneata.

Ajuns în sfârșit afară, Maurice și-a șters fruntea. Se simțea într-un fel rușinat. Știa că se purtase urât cu mama lui și snobul din el era rănit în amorul propriu. Pe de altă parte însă nu putea nici să retracteze, nici să schimbe situația. Odată ieșit însă din rutină, Maurice părea să fi scăpat definitiv. „O rușine pentru spiritul cavaleresc." Se gândi la această acuzație. Dacă în motocicleta aceea cu ataș s-ar fi aflat o femeie, dacă ar fi refuzat atunci să oprească la solicitarea decanului, oare doctorul Barry i-ar mai fi cerut să se scuze? Cu siguranță, nu. Urmărea cu destulă dificultate șirul acelor gânduri. Mintea lui era încă slăbită. Dar era obligat să și-o folosească, pentru că în vorbirea și în gândirea lui curentă mai erau încă multe aspecte care aveau nevoie de traducere pentru ca el să le poată înțelege.

A fost întâmpinat de mama lui, părând ea însăși rușinată; la fel ca Maurice, și ea considera că de dojenit ar fi trebuit să-l dojenească ea însăși. Maurice a crescut, i se plânsese ea lui Kitty; copiii sunt nerecunoscători, e foarte trist. Kitty a asigurat-o că fratele ei era încă doar un puștan, însă toate trei femeile aveau impresia că el nu mai este chiar același, că, de când fusese admonestat de doctorul Barry, în ochii și în forma gurii lui, în vocea lui se schimbase ceva.

16

Familia Durham locuia într-o zonă izolată a Angliei, undeva la granița dintre Wilts și Somerset. Deși nu erau o familie cu pedigri, de patru generații erau proprietari de pământ, și acesta le influențase existența. În vremea domniei regelui George al IV-lea, fratele străbunicului lui Clive fusese lord prim-judecător și Penge era cuibul pe care și-l împănase. Acum însă începea să rămână dezgolit, cu penele zburătăcite în vânt. Cei o sută de ani trecuți de atunci roseseră averea, pe care nici o mireasă bogată n-o mai sporise, iar reședința, ca și domeniul, purta nu doar semnele dărăpănării, cât mai ales indiciile delăsării premergătoare ei.

Reședința se afla în mijlocul pădurii. De jur împrejurul ei se întindea parcul, încă brăzdat de șirurile fostelor garduri vii, acum dispărute, iar în lumina și aerul lui pășteau cai și vaci din rasa Alderney. Dincolo de parc începeau copacii, cei mai mulți sădiți chiar de bătrânul sir Edwin, care anexase și pământurile obștii. Erau două intrări în parc, una dinspre sat, cealaltă, pe drumul argilos care ducea spre gară. Cum pe vremuri gara nu exista, intrarea din direcția aceea era departe de a fi una impozantă, care dădea spre anexele din spate, un exemplu tipic al minții de pe urmă englezești.

Maurice a sosit spre seară. Venea direct de la bunicul lui, din Birmingham, unde fără prea mare entuziasm își aniversase majoratul. Dizgrația în care căzuse în familie nu dusese la sancțiuni și Maurice nu fusese lipsit de cadouri, însă ele au fost oferite și primite fără însuflețire. Și

cât de mult așteptase să împlinească douăzeci și unu de ani. Kitty sugerase că lipsa lui de entuziasm venea din faptul că el devenise o persoană imorală. În loc de orice răspuns, Maurice o trăsese tandru de ureche și o sărutase, ceea ce a enervat-o peste poate.

— Nu *înțelegi* nimic din viață, a zis ea supărată.

Maurice i-a surâs.

După Alfriston Gardens, la care se serveau din belșug mezeluri, cu toți verii lui de acolo, Penge reprezenta o imensă schimbare. Familiile de moșieri, chiar și atunci când dovedesc inteligență, au ceva neliniștitor, și Maurice s-a apropiat de reședință cu teamă. Ce-i drept, Clive venise să-l întâmpine și acum ședea lângă el, în cupeu, dimpreună cu o doamnă Sheepshanks, sosită și ea cu același tren. Doamna Sheepshanks avea o cameristă care, împreună cu toate bagajele, venea în urma lor într-o birjă. Maurice se întreba dacă nu ar fi trebuit să-și aducă și el un servitor. Poarta era deschisă, o ținea o fetiță. Doamna Sheepshanks și-a manifestat mirarea că nu *toată lumea* îi saluta cu plecăciuni. Auzind-o, Clive îl călcase puțin pe picior, dar Maurice nu era sigur că o făcuse intenționat. Nu era sigur de nimic. Când s-au apropiat de reședință, a confundat intrarea din spate cu cea din față și se pregătea să deschidă ușa.

— Vai, spusese doamna Sheepshanks, dar asta e cea pentru servitori.

În plus, exista un majordom care să deschidă ușa.

Îi aștepta ceaiul, foarte amar, pe care doamna Durham îl turna în cești cu ochii în altă parte. Lumea stătea în picioare și toți aveau o atitudine distinsă sau aveau aerul că sunt acolo dintr-un motiv distins. Oameni activi sau care îi făceau pe alții să se activeze; domnișoara Durham l-a convins să participe la campania pe care o organizau a doua zi pentru Reforma Tarifară. Din punct de vedere politic erau în aceeași tabără, dar lui nu i-a făcut plăcere țipătul cu care fata primise alianța lor.

— Mamă, domnul Hall gândește cum trebuie.

Maiorul Western, un văr al lui Clive venit și el în vizită, a vrut să-l întrebe despre Cambridge. Oare ce credeau ofițerii despre cineva care fusese exmatriculat?… Nu, era mai rău decât la restaurant, pentru că acolo nici el, nici Clive nu fuseseră în largul lor.

— Pippa, domnul Hall știe care e camera lui?

— Camera Albastră, mamă.

— Cea fără șemineu. Ocupă-te tu de el, strigă Clive, care conducea spre ieșire câțiva musafiri.

Domnișoara Durham i l-a pasat pe Maurice majordomului. Au urcat pe o scară laterală, situată la stânga scării centrale, în timp ce Maurice se întreba dacă nu cumva e neglijat. Camera lui era mică, mobilată modest. Nu avea perspectivă. A îngenuncheat, ca să despacheteze, și brusc l-a năpădit senzația că e din nou la Sunnington. A decis să fie foarte atent la ținută și pe timpul șederii la Penge să poarte toate hainele pe care le luase. Nu vor avea motive să creadă că e demodat; era la fel de bun ca oricare altul. Abia ce ajunsese la această concluzie când a intrat precipitat în odaie, cu soarele strălucindu-i din spate.

— Maurice, trebuie să te sărut, zise, și chiar a făcut-o.

— De unde… ce e dincolo?

— Camera de studiu…

Râdea, cu o expresie extaziată și radioasă.

— A, deci de aceea…

— Maurice! Maurice! Chiar ai venit. Ești aici. Penge nu va mai fi niciodată la fel. În sfârșit o să iubesc și eu casa asta.

— Și eu mă bucur teribil că am venit, zise Maurice cu vocea gâtuită.

Brusca explozie de bucurie făcuse să i se învârtă capul.

— Hai, continuă să despachetezi. Deci, te-am pus aici intenționat. Suntem singurii care folosim aripa aceasta. Atât am reușit să fac; am vrut să semene cât mai mult cu colegiul.

— E chiar mai bine.

— Da, și eu cred că așa o să fie.

Se auzi un ciocănit la ușa dinspre coridor. Maurice a tresărit, dar Clive, chiar dacă îl ținea încă pe după umeri, zise indiferent:

— Intră!

A intrat o cameristă care aducea apă fierbinte.

— Cu excepția meselor, continuă Clive, nu vom avea deloc nevoie să mergem în nici o altă parte a casei. O să stăm ori aici, ori afară. Frumos, nu? Avem chiar și pian.

Îl trase după el în birou.

— Uite ce priveliște. De la fereastra asta poți să împuști iepuri. Apropo, dacă mama sau Pippa o să-ți spună la cină că mâine vor să faci una sau alta, să nu te temi. Poți să accepți, dacă vrei. De fapt o să mergem amândoi călare și ele știu asta. E doar un ritual de-al lor. Duminică, atunci când n-o să te duci la biserică, amândouă o să pretindă că ai fost.

— Dar nu am pantaloni de călărie.

— Ei, atunci nu pot să mă afișez cu tine, zise Clive și o șterse.

Când a revenit în salon, Maurice avea sentimentul că este mai îndreptățit decât oricine să se afle acolo. S-a apropiat de doamna Sheepshanks, i-a adresat cuvântul, mai înainte ca ea să apuce să deschidă gura, și a fost politicos. Și-a ocupat locul în octetul absurd care se forma pentru intrarea la cină – Clive și doamna Sheepshanks, maiorul Western și o altă femeie, un alt bărbat și Pippa, el și gazda lui. Aceasta își ceru scuze pentru o companie atât de redusă ca număr.

— Nu aveți de ce, zise Maurice, observând privirea malițioasă pe care i-o trimisese Clive – folosise un clișeu nepotrivit.

Apoi doamna Durham i-a pus la încercare talentele, dar lui nu-i mai păsa deloc dacă avea sau nu să o mulțumească. Femeia semăna cu fiul ei la trăsături și părea la fel de inteligentă, chiar dacă nu la fel de sinceră. Înțelegea de ce Clive ajunsese să o disprețuiască.

După cină bărbații au fumat, apoi s-au alăturat doamnelor. Era o seară burgheză, dar diferită; oamenii aceia aveau aerul că iau niște decizii prin care fie tocmai hotărâseră, fie urmau curând să hotărască soarta Angliei. Cu toate acestea, stâlpii porții și drumurile erau în stare proastă – le observase la sosire –, iar lemnul nu era întreținut cum trebuie, ferestrele se înțepeneau, pardoselile scârțâiau. Penge îl impresiona mai puțin decât se așteptase.

— Maurice, mi se pare că ți s-a făcut somn și ție, zise Clive după ce doamnele s-au retras.

Maurice a înţeles aluzia și cinci minute mai târziu se reîntâlneau în birou, cu toată noaptea la dispoziție ca să stea de vorbă. Și-au aprins pipele. Era pentru prima dată când aveau parte de liniște deplină împreună și puteau să-și spună cuvinte minunate. O știau, dar parcă nu se grăbeau să înceapă.

— Acum să-ți spun ultimele noutăți, zise Clive. Imediat după ce am ajuns acasă am tras un scandal cumplit cu mama și i-am zis că o să urmez și anul patru.

Maurice scoase un țipăt.

— Ce s-a întâmplat?

— Am fost exmatriculat!

— Dar te întorci în octombrie.

— Nu mă întorc. Cornwallis a zis că trebuie să-mi cer scuze și eu n-am de gând să o fac… m-am gândit că tu tot n-o să mai fii acolo, așa că nu mi-a păsat.

— Iar eu am decis să nu mă opresc pentru că știam că tu o să fii acolo. Comedia erorilor.

Maurice stătea în fața lui, cu privirea fixă și posomorâtă.

— Comedia erorilor, nu o tragedie, a continuat Clive. Acum poți să-ți ceri scuze.

— E prea târziu.

— De ce prea târziu? întrebă râzând. Acum e mai simplu. Nu ai avut chef să-ți ceri scuze până când nu s-a terminat trimestrul în care s-a comis infracțiunea. „Stimate domnule Cornwallis, acum, că trimestrul s-a încheiat, îndrăznesc să vă scriu.“ O să-ți fac eu o ciornă mâine.

Maurice a reflectat un moment, apoi a exclamat:

— Clive, ești un drac împielițat!

— Sunt puțin haiduc, recunosc, dar așa le trebuie oamenilor ăstora. Câtă vreme ei vorbesc despre detestabilul viciu al grecilor, nu se pot aștepta să ne purtăm cinstit. I-am făcut-o mamei, când m-am strecurat aici să te sărut, înainte de cină. Dacă ar afla, n-ar avea milă, nici măcar n-ar încerca să înțeleagă că eu am pentru tine aceleași sentimente pe care Pippa le are pentru logodnicul ei, doar că sunt mult mai nobile, mai profunde – trup și suflet. Nu vreun medievalism famelic, desigur, ci doar o… o armonie deosebită între trup și suflet, pe care nu cred că femeile pot să o intuiască măcar. Dar tu o cunoști.

— Bine. O să-mi cer scuze.

A urmat un lung interludiu, au discutat despre motocicletă, de care nu se mai aflase nimic. Clive a făcut cafea.

— Spune-mi, ce te-a făcut să mă trezești în noaptea aceea, după întâlnirea societății de dezbateri. Povestește-mi.

— Mă tot gândeam la ce aș fi vrut să-ți spun și nu reușeam, dar până la urmă nici n-am mai putut să gândesc, așa că am intrat pur și simplu.

— Cu siguranţă, ceea ce-ai face tu în mod normal.

— Mă iei peste picior? întrebă Maurice timid.

— Doamne, nu!

Apoi, tăcere.

— Ia să-mi spui acum despre seara în care am venit eu la tine prima dată. De ce ne-ai făcut pe amândoi așa de nefericiți?

— Sincer, nu știu. Nu pot să explic nimic. Tu de ce m-ai zăpăcit cu afurisitul de Platon? Eu încă eram confuz. În mine încă nu se închegaseră o

grămadă de lucruri, care s-au lămurit între timp.

— Dar, timp de luni întregi, nu tu ai fost acela care a făcut totul ca să-mi atragi atenția? De prima dată de când m-ai văzut la Risley, de fapt.

— E treaba mea.

— E ceva ciudat, oricum.

— Așa e.

Clive a râs încântat, foindu-se în fotoliu.

— Maurice, cu cât mă gândesc mai mult, cu atât sunt mai sigur că dracul împieliţat ești tu.

— A, bine.

— Aș fi trecut prin viață pe jumătate adormit, dacă tu ai fi avut decența să mă lași în pace. Da, intelectual vorbind și, într-un fel, chiar și emoțional aș fi fost treaz; dar aici…

Lovi capătul pipei în dreptul inimii și amândoi zâmbiră.

— Poate că ne-am trezit unul pe celălalt. Mie așa îmi place să cred.

— Când ai simțit prima dată că ții la mine?

— E treaba mea, repetă Clive expresia lui Maurice.

— Of, fii și tu puțin serios… mă rog… care a fost primul lucru care ți-a plăcut la mine?

— Chiar vrei să știi? întrebă Clive, într-o dispoziție pe care Maurice o adora… pe jumătate răutăcios, pe jumătate pasional – starea de supremă afecțiune.

— Da.

— Păi, frumusețea ta.

— Ce?

— Frumusețea… L-am admirat întotdeauna pe bărbatul acela de lângă bibliotecă.

— Pot să dau clasă unui tablou, zise Maurice privind spre Michelangelo. Clive, ești un caraghios mic și, dacă tot ai adus vorba, eu cred că tu ești frumos, singurul om frumos pe care l-am văzut vreodată. Îmi

place vocea ta și tot ce are legătură cu tine, până la haine sau la camera în care te afli. Te ador.

Clive se făcu roșu la față.

— Ridică-te și hai să schimbăm subiectul, zise redevenind serios.

— Chiar nu am vrut să te supăr…

— Lucrurile acestea trebuie odată spuse, altfel n-o să știm niciodată că erau în sufletele noastre. N-am știut, Maurice. Nu într-atât, cel puțin. Ai făcut bine că mi-ai spus.

Nu schimbase subiectul, ci îl transformase într-o temă care îi trezise recent interesul – influența Dorinței asupra judecăților noastre estetice.

— Privește tabloul acesta, de exemplu. Îmi place pentru că, aidoma pictorului însuși, îmi place modelul. Nu îl judec cu ochii unui om normal. Se pare că există două căi de a ajunge la Frumusețe – una este cea comună, și toată lumea a ajuns la Michelangelo pe această cale, dar cealaltă ne este particulară, mie și altor câtorva, nu mulți. Noi ajungem la el pe ambele căi. Pe de altă parte, să luăm exemplul lui Greuze[1]… subiectele lui îmi repugnă. Nu pot ajunge la el decât pe o singură cale. Restul lumii le găsește pe amândouă.

Maurice l-a ascultat fără să-l întrerupă: pentru el totul era doar un fermecător nonsens.

— Poate că aceste căi particulare sunt o greșeală, conchise Clive. Dar atât timp cât figura umană va fi pictată, se va merge pe ele. Peisajul este singurul subiect sigur – sau poate ceva geometric, regulat, absolut inanimat. Mă întreb dacă nu asta vizau mahomedanii și bătrânul Moise – acum mi-a venit în minte. Dacă introduci figura umană, stârnești imediat fie dezgustul, fie dorința. Uneori foarte vagă, dar ea este totuși prezentă. „Să nu-ți faci chip cioplit…“ pentru că nu se poate realiza o figură umană universală. Maurice, ce-ar fi să rescriem istoria? „Filosofia estetică a Decalogului.“ Întotdeauna mi s-a părut remarcabil că Dumnezeu nu ne-a afurisit, pe mine sau pe tine, în Decalog. Înainte o puneam pe seama nepărtinirii lui, deși

acum am bănuiala că era doar neinformat. Chiar și așa, aș avea cu ce să-mi susțin argumentația. Ce zici dacă îmi aleg tema asta pentru licență?

— Nu te pot urmări, să știi, zise Maurice puțin rușinat.

Scena lor de tandrețe a continuat, cu inestimabilul privilegiu al unui nou limbaj. Pe băieți nu-i intimida nici o tradiție. Nici o convenție poetică nu stabilea ce este absurd și ce nu. Trăiau o pasiune pe care puține minți în Anglia o acceptau și pe care ei o născuseră fără nici o constrângere. Ceva de o minunată frumusețe se isca în sfârșit în mintea fiecăruia dintre ei, ceva etern și de neuitat, dar clădit din cele mai umile rămășițe de limbaj și din emoțiile cele mai simple.

— Clive, nu vrei să mă săruți? întrebă Maurice când vrăbiile tocmai se trezeau sub streșinile de deasupra lor și departe, în pădure, turturelele începeau să uguiască.

Clive a clătinat din cap. S-au despărțit cu un zâmbet, după ce definiseră perfecțiunea în viața lor, cel puțin pentru o vreme.

1. Jean-Baptiste Greuze (1725-1805) – pictor francez, specializat în portrete și scene istorice.

17

Pare ciudat ca Maurice să fi câştigat respectul familiei Durham, dar e clar că nu l-au displăcut. Erau răuvoitori doar faţă de cei care încercau să intre în cercul lor – era clar o manie – şi nu aveau nevoie de mai mult decât de un zvon că voia cineva să pătrundă în societatea comitatului, pentru ca acel cineva să fie exclus. Înăuntrul societăţii locale (un mediu cu schimburi intense şi gesturi pompoase care nu însemnau nimic) găseai câţiva aleşi care, la fel ca domnul Hall, nici nu-şi iubeau soarta, nici nu se temeau de ea şi care, la nevoie, ar fi abandonat-o fără nici o reţinere. Tratându-l ca pe unul de-al lor, cei din familia Durham simţeau că dau dovadă de bunăvoinţă, dar erau încântaţi că el lua faptul ca pe ceva firesc, în mintea lor gratitudinea fiind misterios legată de proasta creştere.

Cum nu avea nevoie de nimic altceva decât de hrană şi de prietenul lui, Maurice nu şi-a înregistrat succesul şi a fost surprins când, spre sfârşitul vizitei, doamna Durham l-a solicitat la o discuţie. Îl chestionase despre familia lui şi descoperise deja că erau mediocri; de data aceasta însă comportarea doamnei era curtenitoare – voia să ştie părerea lui despre Clive.

— Domnule Hall, vrem ca dumneata să ne ajuţi, Clive te apreciază foarte mult. Crezi că e înţelept din partea lui să urmeze şi anul patru la Cambridge?

Maurice se gândea doar la ce cal va călări după-amiază, nu era atent decât pe jumătate, ceea ce îi dădea aerul că e profund.

— După rezultatele deplorabile pe care le-a obținut la examenele de licență… este înțelept?

— Așa are de gând, zise Maurice.

Doamna Durham a încuviințat cu o înclinare a capului.

— Ai pus punctul pe i. Clive are de gând. Mă rog, e stăpân pe viața lui. Domeniul acesta îi aparţine. Ți-a spus?

— Nu.

— A, Penge îi revine în exclusivitate, conform testamentului lăsat de soțul meu. Imediat ce se va căsători, eu trebuie să mă mut în casa pe care am primit-o zestre…

Maurice a tresărit; doamna Durham l-a privit și a văzut că se înroșise. „Deci, există o fată“, se gândi ea. Neglijând pentru o clipă subiectul, a revenit la chestiunea Cambridge-ului și a remarcat că un al patrulea an nu i-ar aduce mare profit unui „țărănoi“ – rostise cuvântul cu o veselă încredere de sine – și că ar fi fost foarte dezirabil ca fiul ei să-și ocupe poziția în comitat. Avea vânătoarea, își avea arendașii, în fine, avea politica.

— Tatăl lui a reprezentat circumscripția, așa cum fără îndoială știi și dumneata.

— Nu știam.

— Atunci despre ce îți vorbește? zise ea râzând. Oricum, soțul meu a fost membru în parlament timp de șapte ani, și chiar dacă acum locul este ocupat de un liberal, e lucru știut că nu va putea să reziste. Și toți prietenii noștri își pun speranța în Clive. Dar trebuie să vină și să-și preia locul, trebuie să se integreze și, pentru numele lui Dumnezeu, la ce bun toate aceste… am uitat cum le spune… studii avansate. Ar trebui mai degrabă să-și petreacă anul acesta călătorind. Trebuie să meargă în America și, dacă se poate, și în colonii. A devenit un lucru absolut indispensabil.

— Și Clive vorbește despre călătorii, după ce termină la Cambridge. Vrea să merg și eu cu el.

— Trag nădejde că o vei face… dar nu în Grecia, domnule Hall. O astfel de destinație ar însemna să călătorești în joacă. Insist să-l convingi să renunțe la Italia și Grecia.

— Și eu, unul, aș prefera America.

— Evident… orice om rațional ar face astfel; dar el e studios… un visător… Pippa zice că scrie versuri. Dumneata ai văzut vreo poezie?

Maurice văzuse o poezie, care îi era dedicată. Înțelegând că viața îi rezervă pe zi ce trece tot mai multe surprize, nu a dat nici un răspuns. Oare mai era el același bărbat care se lăsase tulburat de Risley, cu opt luni în urmă? Ce anume îi adâncise viziunea? Divizie după divizie, armatele umanității prindeau viață. Erau vii, dar puțin absurde; se înșelau atât de mult în privința lui, își expuneau slăbiciunile exact atunci când se credeau mai perspicace. Maurice nu se putu abține să zâmbească.

— Este evident că dumneata ai…, continuă doamna Durham.

Apoi, brusc:

— Domnule Hall, are pe cineva? O fată din familia Newnham? Pippa zice că da.

— Atunci ați face mai bine să o întrebați pe Pippa, răspunse Maurice.

Doamna Durham era impresionată. Maurice răspunsese unei impertinențe cu o alta. Cine s-ar fi așteptat la o astfel de virtuozitate din partea unui tânăr? Care părea chiar indiferent față de propria victorie și tocmai îi zâmbea unuia dintre oaspeți, ce traversa peluza să ia un ceai. Pe un ton de obicei rezervat unui egal al ei, doamna Durham a adăugat:

— Oricum ar fi, să faceți presiuni în legătură cu America. Are nevoie de realitate. Am observat acest lucru în anul care a trecut.

Ascultător, Maurice chiar a făcut presiuni atunci când s-au plimbat călare, singuri, prin luminișurile din pădure.

— M-am gândit eu că te-ai adaptat, a comentat Clive. La fel ca ele. Ele nici nu s-ar uita la unul ca Joey.

Clive era pornit împotriva familiei sale, ura stilul lor monden, pe care îl combinau cu o totală ignoranță față de Lume.

— Ce bătaie de cap o să fie cu copiii ăștia, remarcă el, fără să încetinească galopul.

— Care copii?

— Ai mei! Nevoia unui moștenitor pentru Penge. Mama o numește mariaj, dar de fapt doar la asta se gândește.

Maurice nu a mai spus nimic. Până atunci nu se gândise că nici el, nici prietenul lui nu vor lăsa o altă viața pe lume.

— N-o să am niciodată liniște. Și așa există mereu câte o fată care stă la noi.

— Tu continuă să îmbătrânești…

— Cum, băiete?

— Nimic, zise Maurice și opri calul.

Sufletul îi era inundat de o imensă tristețe – se crezuse deasupra unor astfel de sâcâieli. El și iubitul lui vor dispărea definitiv – nu vor continua să existe, nici în Rai, nici pe Pământ. Învinseseră convențiile, dar Natura le rezista în continuare și le spunea, pe un ton egal: „Foarte bine, așa sunteți voi; eu nu-mi învinovățesc nici unul dintre copii. Voi însă trebuie să mergeți pe calea infertilității absolute“. Gândul că e steril îl apăsa pe tânăr cu un brusc sentiment de rușine. Mama lui sau doamna Durham erau poate lipsite de minte sau de inimă, dar făcuseră ceva vizibil; le transmiseseră fiilor lor o torță, pe care ei aveau să o stingă sub picioare.

Maurice nu voise să-l tulbure pe Clive, dar i-a mărturisit gândurile lui când s-au întins în tufele de ferigă. Clive nu era de acord.

— De ce copii? întrebă el. De ce întotdeauna copii? Este mult mai frumos ca dragostea să se încheie acolo unde a început, și Natura știe asta.

— Da, dar dacă fiecare…

Clive îl aduse înapoi, la ei înșiși. A murmurat ceva despre o Eternitate într-un ceas: Maurice nu a înțeles, dar vocea lui Clive l-a liniștit.

18

În următorii doi ani Maurice și Clive au avut parte de tot atâta fericire câtă pot aștepta bărbații născuți sub steaua lor. Erau afectuoși și fideli din fire, iar grație lui Clive, extrem de raționali. Clive știa că extazul nu are cum să dureze, dar poate să deschidă calea către ceva durabil și a construit o relație care s-a dovedit neîntreruptă. Dacă Maurice era cel care dăduse naștere iubirii, Clive a fost cel care a menținut-o și a făcut ca apele ei să ude grădina. Nu suporta să se piardă nici un strop, fie în amărăciune, fie în sentimentalisme și, cu trecerea timpului, ajunseseră să se abțină de la mărturisiri („ne-am spus totul“) și chiar de la mângâieri, aproape. Fericirea era să fie împreună; ceva din calmul lor iradia și asupra celorlalți, și cei doi își puteau ocupa locul în societate.

Clive evoluase în această direcție de când ajunsese să-i înțeleagă pe greci. Dragostea pe care Socrate i-o purta lui Fedru îi era acum la îndemână, o iubire pasională, dar reținută, așa cum numai firile cele mai rafinate sunt capabile să înțeleagă, și în Maurice a găsit o fire care, chiar dacă nu era cu adevărat rafinată, era fermecător de dornică. L-a dus pe omul iubit în sus, pe o cale strâmtă și minunată, cu mult deasupra oricărei genuni. Calea mergea până la întunericul ultim – nu credea să existe ceva mai teribil de atât –, și când acel întuneric avea să pogoare asupra lor, măcar vor fi trăit mai deplin decât oricare sfinți sau senzualiști și se vor fi bucurat de toată noblețea și drăgălășenia lumii. Clive l-a educat pe Maurice, sau mai degrabă sufletul lui l-a educat pe al lui Maurice, pentru că sufletele lor însele

deveniseră egale. Nici unul, nici altul nu se întreba: „Sunt oare condus; oare eu conduc?“. Iubirea îl scosese pe Clive din banalitate și pe Maurice, din uluială, pentru ca două suflete imperfecte să poată atinge perfecțiunea.

Astfel, în lumea de afară păstrau aparențele, trăind ca toţi ceilalţi. Societatea i-a primit, așa cum primește alte mii asemenea lor. În spatele Societății, Legea dormita. Și-au petrecut ultimul an la Cambridge împreună și au călătorit în Italia. Zăbrelele s-au strâns. Apoi zidurile zăbrelite s-au închis în jurul amândurora. Clive se pregătea pentru barou, Maurice s-a înhămat la munca de birou. Erau totuși încă împreună.

19

Familiile lor ajunseseră deja să se cunoască. „Nu se vor înțelege niciodată“, au fost ei de acord. „Aparțin unor medii sociale prea diferite.“ Dar, poate din spirit de contradicție, familiile s-au înțeles, iar Clive și Maurice au descoperit că e amuzant să le vadă împreună. Amândoi erau misogini, mai ales Clive. Subjugați de propriul temperament, cei doi nici măcar nu și-au imaginat că ar putea să respecte uzanțele, fie și numai din datorie, așa că, atât cât a durat iubirea lor, femeile au ajuns să le fie la fel de indiferente precum pisicile sau caii; toate creaturile acelea li se păreau cu adevărat prostuțe. Când Kitty a cerut să ia în brațe bebelușul lui Pippa, când doamna Durham și doamna Hall au vizitat în același timp Royal Academy, lor li s-a părut o nepotrivire a naturii, mai degrabă decât a societății, și s-au pierdut în explicații. De fapt, nu era nimic ciudat: ei înșiși erau un motiv suficient. Pasiunea pe care o împărtășeau unul pentru celălalt era elementul dominant în fiecare dintre familii și trăgea totul după ea, așa cum un curent nevăzut trage o barcă. Doamna Hall și doamna Durham au devenit apropiate pentru că fiii lor erau prieteni; „Și acum – spusese doamna Hall – suntem și noi prietene“.

Maurice a fost de față în ziua când a început „prietenia“ lor. Venerabilele doamne s-au întâlnit la reședința pe care Pippa o deținea în Londra. Pippa se căsătorise cu un anume domn London, și Kitty, deosebit de impresionată de această coincidență, spera că n-o să pufnească în râs în timpul ceaiului gândindu-se la ea. La recomandarea lui Maurice, Ada fusese

lăsată acasă, pentru că au considerat-o prea prostuță pentru o primă întâlnire. Totul s-a desfășurat așa cum trebuie. Apoi Pippa și mama ei le-au întors vizita și au venit cu automobilul. Maurice rămăsese în oraș, dar nici de data aceea se pare că nu s-a întâmplat nimic neplăcut, cu excepția faptului că Pippa lăudase mintea lui Kitty de față cu Ada, și frumusețea Adei în prezența lui Kitty, ofensându-le astfel pe amândouă. Și că doamna Hall o avertizase pe doamna Durham să nu instaleze la Penge sistemul cu aer cald. Apoi s-au întâlnit din nou și, din câte a putut să-și dea seama Maurice, întotdeauna era la fel; nimic, nimic și iar nimic.

Doamna Durham avea, desigur, motivele ei. Era în căutare de soții pentru Clive, și surorile Hall erau trecute pe lista ei. Avea ea o teorie, că e bine ca uneori clasele să se mai încrucişeze, iar Ada, chiar dacă aparţinea micii burghezii, era sănătoasă. Fata era prostuță, nu încăpea îndoială, dar indiferent ce intenționa să facă doamna Durham în teorie, nu-și propunea să se retragă efectiv în reședința ei de dotă și credea că l-ar fi putut manipula cel mai bine pe Clive prin mijlocirea soției lui. Kitty nu răspundea la fel de bine criteriilor ei. Nu era nici atât de proastă, nici atât de frumoasă, nici atât de bogată. Ada urma să moștenească întreaga avere a bunicului ei, o avere considerabilă, și oricum îi moștenise firea veselă. Doamna Durham îl întâlnise o dată pe bătrânul domn Grace și îl plăcuse destul de mult.

Dacă ar fi presupus că și familia Hall își făcea planuri, ar fi dat înapoi. La fel ca Maurice, și ei o cuceriseră cu indiferența pe care o afişau. Doamna Hall era prea leneșă să comploteze, iar fetele, prea inocente. Doamna Durham o considera pe Ada o partidă potrivită și a invitat-o la Penge. Doar Pippa, peste a cărei minte suflase o boare de modernitate, a început să considere ciudat felul distant în care se purta fratele ei.

— Clive, îl întrebase ea fără menajamente, tu ai de gând să te însori?

— Nu, spune-i și mamei, îi răspunsese el, și suspiciunile fetei s-au spulberat, pentru că era exact genul de răspuns pe care l-ar fi dat un bărbat care are de gând să se căsătorească.

Pe Maurice nu-l inoportuna nimeni. Își întărise poziția de forță acasă și mama lui începea să vorbească despre el într-un fel care îi fusese rezervat soțului ei. Maurice nu era bărbatul în casă, ci ajunsese chiar un personaj mai important decât se așteptase. Ținea ordinea printre servitori, se ocupa de automobil îşi dădea acordul pentru una sau alta și interzisese prezența unor anumite persoane din anturajul fetelor. La douăzeci și trei de ani, devenise deja un promițător tiran domestic, a cărui domnie era încă şi mai puternică pentru că era suficient de dreaptă și de blândă. Kitty a încercat să se revolte, dar nu avea nici susținere, nici experiență. Până la urmă a trebuit să spună că îi pare rău și a primit un sărut. Nu se putea pune cu tânărul acela binedispus și ușor ostil și nu a reușit să exploateze avantajul pe care i-l adusese escapada lui la Cambridge.

Obiceiurile lui Maurice au devenit regulate. Lua un mic dejun copios și pleca la oraș cu trenul de 8:36. În tren citea *Daily Teleraph*. Lucra până la ora 13.00, prânzea lejer, și apoi lucra din nou, toată după-amiaza. Revenit acasă, făcea puțină mișcare și lua o cină copioasă, apoi citea ziarul de seară sau dădea ordine ori juca biliard sau bridge.

Dar în fiecare miercuri rămânea să doarmă în oraș, în micul apartament al lui Clive. La fel de sfinte erau și weekendurile. Cei de-acasă spuneau „Nu cumva să te bagi vreodată peste programul de miercuri al lui Maurice sau peste weekenduri. S-ar supăra foarte tare“.

20

Clive și-a trecut cu succes examenele de barou, dar exact înainte de ceremonia de absolvire a suferit o formă febrilă de gripă, nu foarte gravă. Maurice a venit să-l vadă în timpul convalescenței, s-a molipsit și el și a căzut la rândul lui la pat. Așa încât, timp de câteva săptămâni, s-au văzut puțin și, când s-au întâlnit, Clive era în continuare palid și nervos. Sosise la familia Hall – a căror reședință o prefera în locul casei lui Pippa – cu speranța că mâncarea bună și liniștea de acolo îl vor însănătoși. A mâncat puțin și a vorbit rar, tema predilectă fiind zădărnicia tuturor lucrurilor.

— Sunt avocat pledant pentru că s-ar putea să intru în viața publică, a spus el, ca răspuns la o întrebare a Adei. Dar de ce să intru în viața publică? Cine mă vrea?

— Mama ta spune că oamenii din comitat te vor.

— Dacă este cineva pe care să-l vrea cei din comitat, acela e un radical. Doar că eu am vorbit cu mai multă lume decât mama, și oamenii sunt plictisiți de noi, clasele privilegiate, care ne plimbăm în automobile și cerem ceva de făcut. Toată această vânzoleală solemnă între marile familii… e un joc lipsit de veselie. Nu se mai joacă nicăieri în altă parte, în afară de Anglia. (Maurice, eu o să plec în Grecia.) Nimeni nu ne vrea și nu vrea nimic altceva decât o viață mai tihnită.

— Dar activitatea publică exact asta înseamnă, să oferi o viață mai tihnită, chirăi Kitty.

— Înseamnă sau ar trebui să însemne?

— Păi, tot aia e.

— Este și ar trebui să fie nu sunt unul și același lucru, zise mama ei, mândră că a sesizat diferența. N-ar trebui să-l întrerupi pe domul Durham, când tu…

— …este, completă Ada, și râsul general al familiei îl făcu pe Clive să tresalte.

— Suntem și ar trebui să fim, conchise doamna Hall, foarte diferiți.

— Nu întotdeauna, o contrazise Clive.

— Nu întotdeauna. Nu uita, Kitty! repetă doamna Hall, vag mustrător, căci în alte ocazii ea nu-l întrerupsese pe Clive.

La prima ei afirmație, Kitty a reacționat cu un țipăt. Ada a zis și ea ceva; Maurice, nimic. Continua să mănânce, placid, prea obișnuit cu astfel de discuții la masă ca să mai bage de seamă că ele îl tulburau pe prietenul său. Între felurile de mâncare, mai spunea câte o anecdotă. Cu toții păstrau tăcerea, ca să-l asculte. Vorbea încet, spunea platitudini, fără să fie atent la vorbele pe care le rostea, fără să se străduiască să fie interesant. Clive l-a oprit, brusc.

— Știți… cred că o să leșin, zise el și căzu de pe scaun.

— Kitty, adu o pernă, Ada – colonie, zise fratele lor – descheindu-l pe Clive la guler. Mamă, fă-i vânt cu evantaiul. Nu. Fă-i vânt…

— Ce prostie, murmură Clive.

În timp ce vorbea, Maurice l-a sărutat.

— Acum sunt bine.

Fetele și un servitor au intrat în fugă.

— Pot să merg, zise Clive, și culoarea îi reveni în obraji.

— Nici vorbă, strigă doamna Hall. Maurice o să te ducă în brațe… Domnule Durham, puneți-vă brațele pe după Maurice.

— Haide, bătrâne. Doctorul, să-i telefoneze cineva.

L-a luat în brațe pe prietenul său, care era atât de slăbit, încât începu să plângă.

— Maurice… sunt un prost.

— Fii prost, i-a răspuns Maurice.

Au urcat scările, Maurice l-a dezbrăcat și l-a băgat în pat.

Doamna Hall a bătut la ușă și Maurice a ieșit pe coridor, zicând repede:

— Mamă, nu e nevoie să le spui celorlalți că l-am sărutat pe Durham.

— A, sigur că nu.

— Lui nu i-ar plăcea. Eram cam tulburat și am făcut-o fără să mă gândesc. Știi că suntem foarte buni prieteni, aproape frați.

Nu trebuia să spună mai mult. Doamna Hall era încântată să aibă mici secrete cu fiul ei; îi amintea de vremea când ea însemnase atât de mult pentru el. Li s-a alăturat și Ada, cu o sticlă cu apă caldă, pe care Maurice i-a dus-o bolnavului.

— Doctorul o să mă vadă în halul ăsta, suspină Clive.

— Sper să te vadă.

— De ce?

Maurice și-a aprins o țigară și s-a așezat pe marginea patului.

— Vrem să vadă cât de rău îți este. De ce te-a lăsat Pippa să călătorești?

— Mă așteptam să mă simt bine.

— Naiba să te ia!

— Putem să intrăm? strigă Ada de dincolo de ușă.

— Nu. Trimiteți-l pe doctor singur.

— A sosit, răcni Kitty de la distanță.

A fost anunțat doctorul, un bărbat doar puțin mai în vârstă decât ei.

— Salut, Jowitt, zise Maurice ridicându-se. Te rog, fă-mi-l bine pe tipu' ăsta. A avut gripă și trebuia să se simtă mai bine. Rezultatul e că a leșinat și nu se poate opri din plâns.

— Cunoaștem, cunoaștem, făcu domnul Jowitt, înfigând un termometru în gura lui Clive. Ați muncit mult în ultimul timp?

— Da, și acum vrea să plece în Grecia.

— Așa o să facă. Acum lasă-ne singuri. Vorbim când cobor.

Maurice s-a supus, convins că prietenul lui e serios bolnav. Jowitt a apărut după vreo zece minute și i-a spus doamnei Hall că nu era nimic grav… doar o recidivă serioasă. A scris rețetele și a zis că o să trimită o infirmieră. Maurice l-a condus în grădină și, punând o mână pe brațul lui, l-a întrebat:

— Ei, acum să-mi spui cât e de bolnav. Asta nu e o recidivă. E ceva mai mult. Te rog, să-mi spui adevărul.

— Nu are nimic, zise Jowitt cumva enervat, pentru că se lăudase că va spune adevărul. Credeam că ți-ai dat seama. Criza de nervi s-a potolit și o să adoarmă. E doar o banală recidivă. De data asta va trebui să fie mai atent, asta e tot.

— Și cât poate să dureze această banală recidivă, cum îi spui tu? Durerile acestea teribile pot să reapară în orice clipă?

— Are doar o stare de ușor disconfort… crede că l-a luat frigul în mașină.

— Jowitt, să nu-mi spui tu mie. Un bărbat în toată firea nu plânge decât dacă îi e foarte rău.

— Probabil că e din cauza oboselii.

— Ei, n-ai decât să-i spui cum vrei, zise Maurice retrăgându-și mâna. De altfel, nu vreau să te mai rețin.

— Nici o problemă, tinere prieten. Sunt aici ca să răspund la orice întrebare.

— Atunci, dacă e o formă așa de ușoară, de ce trimiți o infirmieră?

— Ca să-l amuz. Am înțeles că e înstărit.

— Și noi nu putem să-l amuzăm?

— Nu, din cauza infecției. Erai acolo când i-am spus mamei tale că nici unul dintre voi nu ar trebui să intre în cameră.

— Credeam că te referi la surorile mele.

— Și la tine… cu atât mai mult chiar, pentru că deja te-ai molipsit o dată de la el.

— Nu accept nici o infirmieră.

— Doamna Hall a telefonat deja după una.

— De ce se fac toate cu așa o afurisită de grabă? zise Maurice ridicând vocea. O să-l veghez eu însumi.

— Mai urmează să împingi căruciorul.

— Ce-ai zis?

Jowitt a plecat, hohotind de râs.

Pe un ton care nu admitea replică, Maurice i-a spus mamei sale că el ar trebui să doarmă în camera bolnavului. A refuzat să i se aducă un pat, ca să nu-l trezească pe Clive, și s-a întins pe jos, cu capul pe un scăunel, citind la lumina lumânării. Nu după multă vreme, Clive a început să se agite și a zis, cu voce stinsă:

— Of, la naiba! Of, la naiba!

— Vrei ceva? îl strigă Maurice.

— Măruntaiele îmi sunt răscolite.

Maurice l-a ridicat din pat și l-a așezat pe scaunul cu oala de noapte. După ce s-a ușurat, l-a ridicat și l-a dus înapoi în pat.

— Pot să merg singur. Nu trebuie să faci tu astfel de lucruri.

— Și tu ai face-o pentru mine.

Maurice a dus oala la capătul coridorului și a golit-o. Acum, când Clive era slăbit și nevolnic, îl iubea mai mult ca niciodată.

— Nu trebuie, a repetat Clive, după ce Maurice s-a întors. E prea dezgustător.

— Nu mă deranjează, răspunse acesta întinzându-se. Culcă-te la loc.

— Doctorul mi-a zis că va trimite o infirmieră.

— Ce nevoie ai de infirmieră? Nu e decât un acces de diaree. Dinspre partea mea, poți să o ții așa toată noaptea. Sincer, nu mă deranjează… n-o spun ca să-ți fac pe plac. Pur și simplu nu mă deranjează.

— Dar nu pot… serviciul tău…

— Uite ce e, Clive, ce preferi, o infirmieră de profesie sau pe mine? Vine una astă-seară, dar am lăsat vorbă să fie trimisă înapoi, pentru că mai degrabă las baltă biroul și am grijă de tine eu însumi. Credeam că și tu ai prefera la fel.

Clive a rămas tăcut atât de mult, încât Maurice a crezut că adormise.

— Cred că ar fi mai bine să am o infirmieră, zise într-un târziu oftând.

— Bun – ea o să te facă să te simți mai confortabil decât pot eu. Poate că ai dreptate.

Clive nu i-a răspuns.

Ada se oferise să stea de veghe în camera de dedesubt și, așa cum conveniseră, Maurice a bătut de trei ori din picior. Cât timp a așteptat-o, a studiat chipul agitat și transpirat al lui Clive. Vorbăria doctorului nu avea nici un sens – prietenul lui suferea. Tânjea să-l țină în brațe, dar și-a amintit că așa i se declanșase criza de isterie și, în plus, Clive era reținut, capricios chiar. Cum Ada nu apărea, a coborât el și a descoperit că fata adormise. Imagine vie a sănătății, stătea lungită într-un fotoliu mare de piele, cu brațele căzute pe părțile laterale și picioarele întinse. Pieptul se ridica și cobora ritmic, părul negru și des îi servea parcă de pernă, cu fața rezemată de el; și printre buzele întredeschise i-a zărit dantura și limba rozalie.

— Scoală-te, strigă el iritat.

Ada se trezi.

— Cum crezi că o să auzi ușa de la intrare când o să sosească infirmiera?

— Cum se mai simte bietul domn Durham?

— Foarte rău; e grozav de rău.

— Ah, Maurice! Maurice!

— Infirmiera va rămâne. Te-am chemat, dar n-ai venit. Du-te și te culcă, dacă tot nu poți să faci nici măcar atât.

— Mama zice că trebuie să stau trează, pentru că infirmierei nu trebuie să-i deschidă un bărbat… nu s-ar cuveni.

— Cum de aveți timp să vă stea mintea la așa niște prostii, nici nu vreau să mă gândesc, zise Maurice.

— Trebuie să păstrăm bunul renume al casei.

Tăcut mai întâi, Maurice a izbucnit apoi în râs, în felul acela care le e atât de dezagreabil fetelor. În adâncul inimii, nu-l plăceau deloc pe Maurice, dar mintea le era prea confuză ca să-și dea seama de asta. Râsul lui era singurul lucru neplăcut pe care erau dispuse să-l recunoască.

— Infirmierele nu sunt respectabile. Nici o fată respectabilă nu s-ar face infirmieră. Dacă o fac, atunci poți să fii sigur că nu provin din familii respectabile, altfel ar rămâne acasă.

— Ada, cât ai mers tu la școală? o întrebă fratele ei, în timp ce își punea ceva de băut.

— Pentru mine, să stau acasă e ca și cum aș merge la școală.

Maurice a pus paharul jos cu un zăngănit și a ieșit din cameră. Clive avea ochii deschiși, dar nu a spus nimic, nici nu a părut să realizeze că Maurice revenise și nici nu a reacționat la sosirea infirmierei.

21

După câteva zile a devenit limpede că musafirul nu avea nimic grav. În ciuda debutului dramatic, episodul de gripă a fost mai puțin serios decât cel precedent și curând i-a permis să se mute la Penge. Înfățișarea, ca și starea de spirit au rămas precare, dar așa ceva era de așteptat după o gripă și, cu excepția lui Maurice, nimeni nu s-a alarmat câtuși de puțin.

Maurice nu se gândea decât arareori la boală și la moarte, dar, când se întâmpla, o făcea cât se poate de dezaprobator. Nu aveau dreptul să strice viața lui sau a prietenului său, așa că și-a folosit toată tinerețea și sănătatea pentru a-l susține pe Clive. Era permanent alături de el, mergea neinvitat la Penge, ca să-și petreacă weekendurile sau pentru o vacanță de câteva zile, încercând să-l înveselească mai degrabă prin puterea exemplului decât după precepte. Clive nu reacționa. Se anima atunci când era în compania altora și chiar a mimat interesul în privința unei chestiuni de drept prioritar, care apăruse între familia Durham și comunitatea locală, dar când rămâneau singuri recădea într-o stare de adâncă tristețe, nu vorbea sau o făcea într-un fel pe jumătate serios, pe jumătate în glumă, care, în general, este o dovadă de epuizare mintală. A hotărât să plece în Grecia. Era singurul punct în care era de neclintit. Va pleca, deși abia în luna septembrie, și va merge singur.

— Trebuie să o fac, zise el. Este un jurământ. Fiecare barbar trebuie să-i dea o șansă Acropolei, măcar o dată în viață.

Lui Maurice Grecia nu-i spunea nimic. Interesul lui pentru clasici fusese superficial și vulgar și dispăruse odată ce se îndrăgostise de Clive. Istoriile

despre Harmodius și Artistogiton[1], Fedru sau Batalionul sacru al Tebei[2] erau bune pentru cei cu inimile seci, dar nu se puteau substitui vieții. Faptul că din când în când Clive le prefera îl debusola pe Maurice. Când fusese în Italia, unde îi plăcuse destul de mult – în ciuda mâncării și a frescelor –, Maurice refuzase să traverseze pe tărâmul și mai sfânt aflat dincolo de Adriatica.

— Mi se pare că e distrusă în totalitate, explicase el. Un morman de pietre vechi, fără nici un pic de pictură. În cel mai bun caz, asta… – continuase, arătând spre biblioteca de lângă catedrala din Siena. Orice ai spune, asta este măcar în stare de funcționare.

Amuzat, Clive țopăise pe dalele Bibliotecii Piccolomini, iar custodele râsese și el, în loc să-i certe.

Italia fusese un succes – desigur, atât cât este posibil când vine vorba de locuri pe care cineva ar vrea să le viziteze –, dar în ultima vreme Grecia reapăruse pe neașteptate. Maurice ajunsese să-i urască până și numele și, printr-o curioasă inversiune, îl asocia cu morbiditatea și cu moartea. De câte ori voia să planifice un lucru, să joace tenis sau să stea la taclale, intervenea Grecia. Clive își dăduse repede seama de antipatia lui și luase obiceiul să-l tachineze, cu destulă răutate.

Clive devenise rău: pentru Maurice, acesta era simptomul cel mai grav. Făcea remarci ușor malițioase și folosea informațiile intime ca să rănească. Nu i-a reușit: cu alte cuvinte, avea informații incomplete sau altfel ar fi știut că e imposibil să rănești o iubire nedezmințită. Dacă Maurice riposta uneori fățiș, era pentru că i se părea mai omenește să răspundă: îl revoltase întotdeauna ideea unui Hristos care întoarce și celălalt obraz. De fapt, în sinea lui nimic nu-l ofensa. Dorința de a fi împreună era prea puternică pentru a mai lăsa loc de resentimente. Uneori purta chiar o conversație paralelă, cu destulă veselie, se lua de Clive, parcă pentru a-i recunoaște prezența, dar își continua drumul spre lumină, cu speranța că iubitul lui îl va urma.

Ultima discuție pe care au avut-o a fost exact în acest sens. Era în seara de dinaintea plecării lui Clive și acesta invitase toată familia Hall să ia cina cu el, la Savoy, în semn de recunoștință pentru toată bunătatea pe care i-o arătaseră. Îi așezase printre alți câțiva prieteni, ca într-un sandvici.

— *De data asta* o să știm despre ce e vorba, dacă o să cazi, îi strigase Ada, făcând semn cu capul spre șampanie.

— În sănătatea ta! a răspuns Clive. Și în sănătatea tuturor doamnelor. Haide, Maurice!

Îi plăcea să fie ușor de modă veche. S-a băut pentru sănătate și doar Maurice a detectat amărăciunea din subtext.

— Te întorci la tine peste noapte? l-a întrebat Clive după cină.

— Nu.

— Credeam că o să vrei să-i conduci acasă pe ai tăi.

— Nici vorbă, domnule Durham, a zis mama lui Maurice. Nimic din ce aș putea eu să fac sau să spun nu-l va convinge să rateze ziua de miercuri. Maurice e un adevărat burlac înrăit.

— La mine în apartament toate sunt cu susul în jos din cauza bagajelor, a remarcat Clive. Plec mâine dimineață cu trenul, direct la Marsilia.

Maurice nu l-a băgat în seamă și l-a însoțit. Față în față, căscând, au așteptat să coboare liftul, au urcat în viteză, au lua-o încă un etaj pe jos și au traversat coridorul care amintea de cel de la Trinity, care ducea la odăile lui Risley. Apartamentul mic, cufundat în beznă și tăcere, se afla la capătul coridorului. Așa cum spusese Clive, era presărat cu resturi, însă menajera lui, care nu locuia acolo, făcuse, ca de obicei, patul pentru Maurice și pregătise băuturile.

— Pentru a câta oară? spuse Clive.

Lui Maurice îi plăcea să bea și ducea la băutură.

— Eu mă duc să mă culc. Văd că ai găsit ce doreai.

— Ai grijă de tine. Nu exagera cu ruinele. Apropo…

Scoase o sticluță din buzunar.

— Știam că o să uiți de ea. Chlorodyne[3].

— Chlorodyne! Aportul tău!

Maurice a încuviințat din cap.

— Chlorodyne, de luat în Grecia… Ada mi-a povestit cum ai crezut tu că o să mor. De ce naiba te preocupă sănătatea mea? N-ai de ce să te temi. Niciodată nu voi avea parte de o experiență care să fie mai sinceră și mai pură ca moartea.

— Știu că și eu o să mor la un moment dat, dar nu vreau, așa cum nici tu nu vrei. Dacă unul din noi se duce, nu mai rămâne nimic pentru amândoi. Asta numești tu sincer și pur?

— Da, exact.

— Atunci prefer să fiu murdar, zise Maurice, după o pauză.

Clive se înfioră.

— Nu ești de acord?

— Of, devii la fel ca toți ceilalți. O să ajungi și tu să emiți teorii. Nu putem merge înainte în liniște, trebuie întotdeauna să formulăm, deși fiecare formulă este desființată. „Murdar cu orice preț“ e formula ta. Eu îți spun că sunt situații când cineva poate să ajungă prea murdar. Apoi Lethe, dacă există un astfel de râu, o să purifice totul. Este totuși posibil ca acest râu să nu existe. Grecii se fereau, oarecum, să presupună asta, dar poate că nu destul. Poate că nu există uitare dincolo de mormânt. Poate că mecanismul ăsta ticălos va persista. Cu alte cuvinte, dincolo de mormânt s-ar putea să fie Iadul.

— La dracu’!

În general, lui Clive îi plăcea să se lase furat de propria metafizică. De data aceasta însă a continuat.

— Să uiți totul… chiar și fericirea. Fericirea! Un gâdilat în glumă al cuiva sau a ceva care se atinge de tine… asta e tot. Ah, să nu fi fost niciodată iubiți! Pentru că atunci, Maurice, tu și cu mine vom fi răposat liniștiți și fără să fi cuvântat. Am fi adormit și ne-am fi dormit somnul de

veci, am fi fost împăcați cu regii și mai marii pământului, care și-au ridicat acele apăsătoare morminte…

— Despre ce dracu' vorbești?

— …sau, ca la o naștere prematură, noi nu am fi existat: ca pruncii care n-au văzut niciodată lumina zilei. Dar, așa cum stau lucrurile… Ei, haide, lasă mina asta serioasă.

— Atunci nu mai încerca să fii amuzant, răspunse Maurice. Nu m-au impresionat niciodată discursurile tale.

— Cuvintele ascund gândirea. Recunoşti teoria?

— Cuvintele nasc nişte sunete prosteşti. Nici după gândirea ta nu mă dau pe spate.

— Atunci ce te interesează la mine?

Maurice a zâmbit: imediat ce Clive a pus întrebarea, s-a simțit fericit și a refuzat să răspundă.

— Frumusețea mea? zise Clive cu cinism. Acești nuri oarecum ofiliți. Realizezi că îmi cade părul?

— O să fii chel ca un ou înainte să ajungi la treizeci de ani.

— Ca un ou stricat. Poate că mă placi pentru mintea mea. Cât am fost bolnav, și după aceea, probabil că am fost o companie grozavă.

Maurice l-a privit cu tandrețe. Îl studia, ca în primele zile când s-au cunoscut. Doar că atunci o făcea ca să afle cum este el, acum, ca să afle ce nu e în regulă cu el. Ceva nu era în regulă. Boala încă mocnea, îi afecta mintea și îl făcea să fie morocănos și dezagreabil, iar Maurice nu-i purta deloc ranchiună – spera să reușească el acolo unde medicul dăduse greș. Știa ce putere are. O să-și pună imediat în joc această putere, i-o va oferi lui Clive, transformată în iubire și își va vindeca prietenul. Deocamdată însă doar tatona.

— Presupun că într-adevăr mă placi pentru mintea mea… pentru slăbiciunea ei. Ai știut întotdeauna că sunt inferior. Tu ești nemaipomenit de

atent… n-ai ţinut strâns laţul și nu mi-ai dat peste nas niciodată, așa cum ai făcut cu familia ta la cină.

Părea că vrea să iște o ceartă.

— Din când în când mă chemi la ordine…

Îl ciupi, cu aerul că se joacă. Maurice tresări.

— Acum ce mai e? Ai obosit?

— Mă duc să mă culc.

— Adică ai obosit. De ce nu poți să răspunzi la o întrebare? N-am zis că „te-am obosit eu“, deși aș fi putut. Ți-ai comandat taxiul pentru ora nouă?

— Nu, și nici bilet nu mi-am luat. Nici nu mai plec în Grecia, deloc. Poate că o să fie la fel de insuportabil ca aici, în Anglia.

— Ei bine, noapte bună, bătrâne.

Profund preocupat, Maurice s-a dus la el în cameră. De ce spunea toată lumea că prietenul lui e în stare să călătorească? Clive însuși știa că nu e tocmai în apele lui. Cât se poate de metodic de obicei, acum amânase până în ultima clipă cumpărarea biletului. Încă mai era posibil să nu plece, dar dacă dădea glas acestei speranțe, ar fi însemnat să o condamne. S-a dezbrăcat și, surprinzându-și imaginea în oglindă, și-a zis: „Ce binecuvântare că sunt în formă“. Ce vedea era un trup bine antrenat, robust și un chip care nu mai era în contradicție cu trupul. Virilitatea le armonizase pe amândouă și le acoperise cu o umbră de păr negru. Și-a tras pijamaua pe el și a sărit în pat, îngrijorat, dar profund fericit, pentru că se simțea destul de puternic încât să trăiască pentru amândoi. Clive îl ajutase. Clive îl va ajuta din nou, când pendulul se va pune din nou în mișcare, dar, între timp, trebuia să-l ajute el pe Clive și, toată viața lor, vor face la fel, fiecare când îi va veni rândul. În timp ce cădea în somn, a avut o altă viziune a iubirii, care nu era departe de absolut.

A auzit bătăi în peretele care despărțea camerele lor.

— Ce e? strigă Maurice. Intră, a continuat apoi, căci Clive era deja la ușă.

— Pot să vin la tine în pat?

— Haide, răspunse Maurice, făcându-i loc.

— Mi-e frig și, una peste alta, mă simt groaznic. Nu pot să dorm. Nu știu de ce.

Maurice n-a făcut mare caz. Cunoștea părerile lui Clive și le împărtășea la rândul lui. Au stat întinși unul lângă altul, fără să se atingă. Nu după mult timp, Clive a zis:

— Nici aici nu-i mai bine. O să plec.

L-a lăsat să plece, fără regrete, pentru că nici el nu putea să doarmă, deși din alte motive, și se temea ca nu cumva Clive să-i audă bătăile inimii și să ghicească despre ce e vorba.

1. Harmodius și Aristogiton (m. 514 î.Hr.) – supranumiți tiranicizi, conform credinței populare sunt eliberatorii Atenei de sub tirania neamului lui Peisistrat; complotul pe care l-au gândit a avut la bază gelozia lui Aristogiton față de avansurile pe care tiranul Hippias i le făcea iubitului său, Harmodius.

2. Grup de soldați aleși, constând din 150 de cupluri de iubiți bărbați, care forma forța de elită a armatei tebane în secolul al IV-lea î. Hr.

3. Numele unui faimos medicament (amestec de laudanum, tinctură de canabis și cloroform), vândut în Anglia secolului al XIX-lea ca remediu pentru holeră, diaree, insomnie etc.

22

Clive stătea așezat în teatrul lui Dionysos. Amfiteatrul era pustiu, scena, goală, așa cum era de secole; soarele apusese, deși undeva în spate Acropole încă radia căldură. Vedea câmpiile golașe care coborau spre mare, Salamina, Egina, munții, toate abia deslușite în crepusculul violet. Aici sălășluiau zeii lui – Pallas Atena, în primul rând: putea să-și imagineze după voie templul ei neștirbit și statuia zeiței, aureolată de ultimele sclipiri ale soarelui. Virgină și fără de mamă, ea îi înțelegea totuși pe toți bărbații. Erau mulți ani de când Clive voise să vină să-i mulțumească pentru că îl ridicase din noroi.

Dar tot ce vedea era doar o lumină care se stinge și un ținut mort. Nu a rostit nici o rugăciune, nu exista zeitate în care să creadă și știa că trecutul e la fel de gol de înțelesuri ca prezentul și un loc de refugiu pentru cei lași.

În fine, până la urmă îi scrisese lui Maurice. Acum scrisoarea își urma călătoria spre mare. Acolo unde se întâlnea sterp cu sterp, ea avea să se îmbarce și să călătorească pe lângă Sounio și Kythira; va ajunge la țărm și se va îmbarca și iar va ajunge la țărm. Maurice avea să o primească la ceasul când se pregătea să plece la serviciu. „În pofida voinței mele, am devenit normal. Nu mă pot abține.“ Cuvintele au rămas scrise.

Istovit, a coborât treptele amfiteatrului. Cine se poate abține, indiferent de la ce? Nu doar în cazul sexului, ci în toate privințele, oamenii au acționat orbește, au evoluat, ieșind din noroi, pentru a se întoarce tot la el, atunci când se încheie acest circuit accidental de consecințe. *Μὴ φῦναι τὸν ἅπαντα*

νικᾷ λόγον[1], se lamentau actorii cu două mii de ani în urmă, exact în locul acela. Până și această observație, deși mai lipsită de vanitate decât multe altele, nu era altceva decât tot vanitate.

1. „Cel mai bine ar fi fost să nu ne fi născut“, Sofocle, *Oedip la Colonos* (traducere din greaca veche de Irina Ivaşcu).

23

Dragă Clive,

Te rog să te întorci de îndată ce vei primi aceste rânduri. Am verificat ce legături ai și, dacă pleci imediat, poți să ajungi în Anglia de marți într-o săptămână. Sunt foarte îngrijorat din cauza ta, din cauza scrisorii, pentru că arată cât de bolnav ești. Am așteptat două săptămâni să aflu vești de la tine și acum primesc două propoziții, care îmi închipui că vor să spună că nu mai poți iubi pe cineva de același sex. Vom vedea dacă e așa odată ce sosești!

Ieri am fost în vizită la Pippa. Era prinsă până peste cap cu procesul și crede că mama ta a făcut o greșeală când a blocat drumul. Mama ta le-a spus sătenilor că nu îl închide ca să le facă necazuri. M-am dus să cer vești despre tine, dar nici Pippa nu știa nimic. O să te amuze să afli că în ultima vreme am învățat ceva muzică clasică – și să joc golf. La firma Hill și Hall îmi merge destul de bine, atât cât se poate. Mama a plecat la Birmingham, după ce s-a tot gândit și răzgândit preț de o săptămână. Acum știi toate noutățile. Trimite-mi o telegramă când primești scrisoarea și o alta când ajungi la Dover.

Maurice

Clive a primit scrisoarea și a clătinat din cap. Urca împreună cu niște cunoștințe pe Pentelicus și, când a ajuns în vârf, a făcut-o bucățele și a aruncat-o. Încetase să-l mai iubească pe Maurice și trebuia să îl facă să înțeleagă clar acest lucru.

24

S-a mai oprit o săptămână la Atena, ca nu cumva să se fi înșelat. Schimbarea fusese atât de șocantă, încât uneori se gândea că Maurice are dreptate și că era doar manifestarea de final a bolii lui. Se simțea umilit, pentru că el își înțelesese sufletul sau, așa cum spunea singur, se înțelesese pe sine încă de pe când avea cincisprezece ani. Dar trupul este mai misterios decât sufletul, și secretele lui sunt de nepătruns. Nu primise nici un avertisment – numai o oarbă schimbare a instinctului vital, un simplu anunț: „Tu, cel care iubeai bărbații, de aici încolo vei iubi femeile. Fie că o înțelegi sau nu, pentru mine e totuna". După care dispăruse. A încercat să îmbrace schimbarea în rațiune și să o înțeleagă, ca să nu se mai simtă atât de umilit; dar schimbarea era din aceeași categorie cu nașterea sau cu moartea și nu a reușit.

Începuse în vremea când era bolnav – poate tocmai din cauza bolii. În prima fază, izolat de viața cotidiană, afectat de febră, profitase de o ocazie, pe care altfel i-ar fi luat ceva timp să o găsească. A observat cât de fermecătoare era infirmiera lui și i-a plăcut să se lase pe mâna ei. Când a ieșit la o plimbare cu mașina, privirile i s-au oprit asupra altor femei. Mici detalii, o pălărie, modul în care se ridica poala unei rochii, parfumul, râsul, felul delicat în care aceasta pășea peste o baltă de noroi, toate s-au amestecat într-un amalgam fermecător și el a fost încântat să descopere că femeile răspundeau privirilor sale cu egală plăcere. Bărbații nu îi răspunseseră niciodată – nu bănuiau că el îi admiră și ori nu-și dădeau

seama, ori erau confuzi. Femeile însă considerau admirația ca de la sine înțeleasă. Se poate să fi fost ofensate sau timide, dar înțelegeau și îl primeau bucuroase într-o lume de delicioase complicități. Pe tot parcursul plimbării, Clive radiase. Cât de fericiți își trăiau viața omenii veseli și normali! Cu cât de puțin se mulțumise el timp de douăzeci și patru de ani! A sporovăit cu infirmiera lui și a simțit că ea îi aparține pe vecie. A admirat statuile, reclamele, cotidienele. A trecut pe lângă o sală de cinematograf și a intrat. Filmul fusese insuportabil din punct de vedere artistic, dar cel care îl realizase, bărbații și femeile care îl urmăreau cu toţii știau – iar el era unul dintre ei.

Starea de exaltare nu avea cum să persiste. Clive era ca un om căruia i se curăță urechile cu seringa; primele câteva ore aude sunetele cu exagerată acuitate, dar apoi senzația se estompează, odată ce se adaptează tradiției umane. Nu dobândise o senzație nouă, ci redescoperise una, iar viața nu avea să-i mai pară multă vreme o vacanță. S-a întristat brusc, pentru că la întoarcere îl aștepta Maurice și rezultatul a fost o criză; venită ca un acces, l-a lovit în moalele capului. Murmurase ceva, că e prea obosit să vorbească, și scăpase, iar boala lui Maurice avea să-i ofere încă o amânare, în timpul căreia se convinsese singur că relația lor nu s-a stricat și că ar fi putut să admire femeile fără să fie necredincios. I-a scris cu dragoste și a acceptat fără dubii invitația de a-l vizita.

Pretinsese că a răcit în mașină; dar în sufletul lui era convins că motivul recidivei sale era de ordin spiritual: să fie cu Maurice sau cu oricine avea legătură cu el i se păruse deodată revoltător. Căldura din timpul cinei! Vocile celor din familia Hall! Râsetele lor! Anecdota lui Maurice! Se amestecaseră cu cina – se transformaseră în cină. Incapabil să mai deosebească materia de spirit, leșinase.

Când a deschis iar ochii, înțelesese deja că iubirea a murit, așa că atunci când prietenul lui îl sărutase, l-a năpădit plânsul. Fiecare gest de bunătate îi sporea suferința, până când i-a cerut infirmierei să-i interzică domnului Hall

să mai intre în cameră. Refăcut până la urmă, a putut să fugă la Penge, unde continuase să-l iubească pe Maurice la fel de mult, până în clipa când a reapărut. Îi remarcase devoțiunea, eroismul chiar, dar prietenul său îl plictisea. Tânjea ca acesta să se întoarcă în oraș și chiar i-o spusese, de fapt, într-atât de rău ajunsese la capătul răbdării. Maurice clătinase din cap și se oprise.

Clive nu a cedat fără luptă acelui instinct vital. Credea în intelect și a încercat să se convingă să revină la vechea stare. Și-a ferit privirea de femei, iar când acest lucru a dat greș, a recurs la tertipuri copilărești și violente. Unul dintre ele a fost vizita în Grecia, celălalt – nu-și putea aminti de el fără dezgust. Experimentul n-ar fi fost posibil decât odată ce toate sentimentele dintre ei au dispărut. L-a regretat profund, pentru că Maurice îi inspira acum o repulsie fizică din pricina căreia viitorul devenea și mai dificil, iar el și-ar fi dorit să păstreze prietenia fostului său iubit și să-l ajute să treacă peste catastrofa care se apropia. Totul era așa de complicat. Când dragostea își ia zborul, ceea ce rămâne nu este amintirea iubirii, ci a cu totul altceva. Fericiți cei fără educație, care uită complet dragostea și nu-și dau niciodată seama de nebunia sau de erotismul lungilor și inutilelor discuții din trecut.

25

Clive nu i-a telegrafiat și nici nu a plecat imediat. În ciuda dorinței lui de a fi amabil și de a se mobiliza să se gândească rațional la Maurice, refuzase dintotdeauna să se supună unor ordine. S-a întors în Anglia atunci când a avut chef. Ce-i drept, a trimis o telegramă de la Folkestone către biroul lui Maurice și se aștepta ca acesta să-l întâmpine la Charing Cross. Cum lucrurile nu s-au petrecut astfel, Clive a luat trenul către periferie, cu dorința de a avea o explicație cu el, cât mai repede posibil. Era într-o dispoziție calmă și binevoitoare.

În seara de octombrie, cu frunzele care cădeau, cu ceața și țipătul unei bufnițe, se simțea copleșit de o dulce melancolie. Grecia fusese senină, dar moartă. Lui îi plăcea atmosfera nordică, al cărei crez nu era adevărul, ci compromisul. El și prietenul lui vor aranja cumva lucrurile, astfel încât să fie incluse și femeile. Mai triști și mai maturi, dar fără să treacă printr-o criză, vor aluneca într-un alt fel de relație, așa cum seara alunecă în noapte. Lui Clive îi plăcea noaptea. Avea grație și tihnă. Nu era complet beznă. Chiar când se afla pe punctul de a rătăci drumul de la gară, a zărit un felinar, iar odată ce a trecut de el, un altul. Se înlănțuiau în toate direcțiile, și el a apucat pe una dintre ele spre destinația dorită.

Kitty i-a auzit vocea și a apărut din salon să-l întâmpine. Din toată familia, pe Kitty o plăcuse întotdeauna cel mai puțin – nu era cu adevărat o femeie, așa cum le spunea el acum. Și tocmai ea a fost aceea care i-a adus vestea că Maurice era plecat cu afaceri până a doua zi.

— Mama și Ada sunt la biserică, mai adăugă ea. A trebuit să se ducă pe jos, pentru că Maurice a luat mașina.

— Unde s-a dus?

— Nu mă întreba pe mine. Lasă adresa la servitori. Acum știm despre Maurice încă și mai puțin decât știam când ai venit tu aici ultima dată, dacă-ți vine să crezi că așa ceva este posibil. A devenit un om foarte misterios.

I-a oferit ceai fredonând o melodie.

Lipsa ei de logică și de farmec a provocat o reacție chiar binevenită în favoarea fratelui ei. Kitty a continuat să se plângă de el în felul acela văicărit pe care îl moștenise de la doamna Hall.

— Nu sunt decât cinci minute până la biserică, observă Clive.

— Da, și ar fi fost aici, acasă, să te întâmpine și ele dacă Maurice ar fi catadicsit să ne spună. E așa de secretos în toate cele și, în plus, râde de fete.

— Eu sunt de vină, pentru că nu i-am spus.

— Cum e în Grecia?

Clive i-a povestit. Pe Kitty, cele spuse de el au plictisit-o la fel de tare cât l-ar fi plictisit și pe fratele ei, dar, spre deosebire de acesta, fata nu avea darul de a asculta și dincolo de cuvinte. Clive și-a amintit cât de des îi turuise așa lui Maurice și, spre final, a simțit un acces de intimitate. Mai erau destule lucruri care se puteau salva din naufragiul pasiunii lor. Maurice avea o fire generoasă și era atât de rațional odată ce ajungea să înțeleagă.

A fost apoi rândul lui Kitty, care a început să vorbească despre sine, cu destulă inteligență. Ceruse voie să urmeze cursurile de economie domestică și mama ei și-ar fi dat acordul, dar Maurice pusese piciorul în prag când a auzit că taxele însemnau trei guinee pe săptămână. Necazurile lui Kitty erau mai ales de natură financiară: voia să primească o alocație. Ada avea una. Ada, care era prima în linia succesorală, trebuia să „învețe care e valoarea banului. Dar eu nu am voie să învăț nimic". Clive s-a hotărât să îi spună prietenului său să se poarte mai bine cu fata; mai intervenise o dată, în

trecut, dar cu un șarm absolut Maurice îl făcuse să simtă că putea spune orice.

O voce gravă le-a întrerupt discuția; se întorseseră de la biserică cele două doamne. Ada a intrat prima. Purta jerseu și o fustă gri, pe cap avea o bonetă scoțiană; ceața toamnei îi lăsase pe păr o brumă delicată. Avea obrajii îmbujorați, ochii strălucitori; l-a salutat cu vădită plăcere și, chiar dacă exclamațiile ei au fost la fel cu ale lui Kitty, efectul produs asupra lui a fost unul diferit.

— De ce nu ne-ai anunțat? strigase Ada. Nu avem altceva decât niște plăcintă. Ți-am fi oferit o cină cu adevărat englezească.

Clive i-a răspuns că trebuie să se întoarcă în oraș destul de repede, dar doamna Hall a insistat ca el să rămână peste noapte. Era bucuros să o facă. Casa se umplea acum de tandre amintiri, mai ales când vorbea Ada. Uitase cât de diferită era de Kitty.

— Am crezut că ești Maurice, îi zise el. E uimitor cât de tare semănați la voce.

— Asta pentru că sunt răcită, răspunse Ada râzând.

— Ba are dreptate, chiar semănați, zise și doamna Hall. Ada are vocea lui Maurice, nasul lui și gura, evident. Are buna dispoziție și sănătatea lui de fier. Trei lucruri[1], mă gândesc adeseori la asta. Kitty, pe de altă parte, are mintea lui.

Râseră cu toții. Cele trei femei țineau evident una la cealaltă. Clive a remarcat între ele legături pe care nici nu le ghicise, pentru că ele înfloreau în absența bărbatului casei. Plantele trăiesc în lumina soarelui, cu toate acestea puține sunt cele care înfloresc la căderea nopții, iar femeile Hall îi aminteau de florile de luminița-nopții, care înstelau o alee pustie de la Penge. Atunci când vorbea cu mama și cu sora ei, chiar și Kitty era frumoasă, și Clive a decis să-l certe pe Maurice în ceea ce o priveşte; nu cu răutate, pentru că și Maurice era frumos, iar în această nouă viziune a lui Clive el devenise mult mai important.

Doctorul Barry le întărâtase pe fete să se înscrie la un curs de prim-ajutor și după cină, Clive și-a oferit trupul pentru a fi bandajat. Ada i-a înfășurat calota craniană, Kitty s-a ocupat de gleznă, iar doamna Hall, fericită și nepăsătoare, repeta: „Ei, domnule Durham, orice-ar fi, boala asta e mai bună decât ultima".

— Doamnă Hall, aș vrea să-mi spuneți pe numele mic.

— Chiar așa voi face. Dar… Ada, Kitty… voi nu.

— Ba da, aș vrea ca și Ada și Kitty să facă la fel.

— Atunci, bună, Clive! zise Kitty.

— Atunci, bună, Kitty!

— Clive!

— Ada… așa e mult mai bine, continuă el, îmbujorat totuși. Urăsc formalitățile.

— Și eu la fel, se auziră fetele în cor.

— Nu-mi pasă deloc de părerea nimănui… niciodată nu mi-a păsat.

Ada îl țintui cu o privire candidă.

— Pe de altă parte, interveni doamna Hall, Maurice este foarte pretențios.

— Maurice e un ticălos, de fapt… Auu, mă tragi de păr!

— Auu, auuu, o imită Ada.

Se auzi sunând telefonul.

— A primit telegrama pe care i-ai trimis-o la birou, anunță Kitty. Vrea să știe dacă ești aici.

— Spune-i că sunt.

— În cazul acesta o să se întoarcă astă-seară. Acum vrea să-ți vorbească.

Clive a luat receptorul, dar tot ce a auzit a fost un bâzâit. Se întrerupsese. Ei nu-l puteau suna pe Maurice pentru că nu știau unde este, și Clive s-a simțit ușurat, căci apropierea momentului decisiv îl alarma. Se simțea cât se poate de fericit sub bandaje; prietenul lui urma să sosească

destul de curând. Acum Ada era aplecată deasupra lui. A văzut trăsături care îi erau familiare, dar care acum i se păreau minunate, grație luminii care bătea din spate. I-a privit părul și ochii negri, gura familiară – doar că a Adei nu era umbrită de mustață –, apoi și-a mutat privirea pe trupului ei, descoperind în ea exact ceea ce îi trebuia în perioada de tranziție. Văzuse și femei mai seducătoare, dar nici una nu promitea o astfel de pace. Ada era compromisul între amintire și dorință, era noaptea calmă pe care Grecia nu o cunoscuse niciodată. Nici o ceartă nu o afecta, pentru că ea era tandrețea care reconcilia prezentul cu trecutul. Crezuse că astfel de ființe există doar în Rai și el nu credea în Rai. Acum multe deveniseră, dintr-odată, posibile. A rămas întins, privind-o în ochi, văzând reflectată în ei o parte din speranța lui. Știa că ar fi putut să se facă iubit de ea și această certitudine i-a provocat o înflăcărare moderată. Era o stare încântătoare – nu-și dorea mai mult deocamdată, și singura lui neliniște era că o să apară Maurice. O amintire ar trebui să rămână o amintire. De câte ori celelalte două femei ieșeau în fugă, la fiecare zgomot, să vadă dacă nu era automobilul, el o reținea pe Ada lângă el. Fata a înțeles repede că asta își dorea Clive, așa că rămânea, fără ca el să i-o mai ceară.

— Dacă ai ști ce bine e să revii în Anglia! îi zise el deodată.

— Grecia nu e frumoasă?

— Oribilă.

Ada părea mâhnită și Clive a oftat și el. Privirile li s-au întâlnit.

— Îmi pare tare rău, Clive.

— Ei, a trecut.

— Ce anume n-a fost…

— Ada, uite ce-a fost. Cât timp am fost în Grecia, a trebuit să-mi rearanjez viața din temelii. N-a fost un lucru ușor, dar cred că am reușit.

— Am vorbit adeseori despre tine. Maurice zicea că o să-ți placă în Grecia.

— Maurice nu știe… nimeni pe lume nu știe atât cât știi tu! Ție ți-am spus mai mult decât oricui altcuiva. Poți să păstrezi un secret?

— Bineînțeles.

Clive era încurcat. Discuția devenise imposibilă. Dar Ada nici nu se așteptase vreodată să continue. Îi era suficient să fie singură cu Clive, pe care îl admira cu inocență. I-a spus cât de recunoscătoare e că el revenise. Clive a fost și el de aceeași părere.

— Mai ales că am revenit aici, zise el apăsat.

— Mașina! chiui Kitty.

— Nu pleca! repetă Clive, prinzând-o de mână.

— Trebuie… Maurice…

— La naiba cu Maurice.

O ținu pe loc. Din hol se auzea hărmălaie.

— Unde s-a dus? răcnea prietenul lui. Unde l-ați pus?

— Ada, vino mâine să ne plimbăm împreună. Hai să ne vedem mai mult… Promite-mi.

Fratele ei s-a năpustit în cameră. A văzut bandajele și și-a închipuit că avusese loc un accident. A izbucnit apoi în râs, dându-și seama de greșeala făcută.

— Scoate-ți alea, Clive. De ce le-ai lăsat să facă asta? Serios, fetelor, chiar arată bine. Arăți bine, Clive. Bravo, omule. Hai să bei ceva. Te desfac eu. Nu, fetelor, nu voi.

Clive l-a urmat, dar când s-a întors, a primit de la Ada o imperceptibilă înclinare din cap. Îmbrăcat cu haina lui de blană, Maurice semăna cu un animal uriaș. Imediat ce au rămas singuri, a scos-o și s-a apropiat zâmbind.

— Deci, nu mă mai iubești? l-a întărâtat el.

— Ar trebui să lăsăm pe mâine toate astea, zise Clive ocolindu-i privirea.

— Exact. Uite, ia și bea.

— Maurice, nu vreau scandal.

— Eu vreau.

Clive a fluturat din mână, refuzând paharul. Furtuna trebuia să se dezlănțuie.

— Dar nu trebuie să-mi vorbești în felul acesta, continuă el. Îmi faci și mai grea sarcina.

— Vreau scandal și o să-l am.

Se apropie, așa cum îi era obiceiul, și își trecu mâna prin părul lui Clive.

— Stai jos. Acum spune, de ce mi-ai scris biletul ăla?

Clive a rămas tăcut. Privea cu tot mai multă stupoare chipul pe care odinioară îl iubise. Îi revenise sentimentul de oroare față de masculinitate și se întreba ce s-ar fi întâmplat dacă Maurice încerca să-l ia în brațe.

— De ce? Hmm? Acum, că ești din nou sănătos? Spune-mi.

— Stai departe de fotoliul meu și o să-ți spun.

Apoi a dat drumul la unul dintre discursurile pe care le pregătise. Era științific și impersonal, pentru că astfel Maurice avea să se simtă mai puțin rănit.

— Am devenit normal… la fel ca alți bărbați. Nu știu să-ți explic în ce fel s-a întâmplat, tot așa cum nu știu să-ți spun nici cum m-am născut. E în afara rațiunii, e împotriva dorinței mele. Întreabă-mă tot ce vrei. Am venit aici ca să-ți răspund, pentru că în scrisoare nu puteam să intru în detalii. Dar tot ce am scris acolo este adevărat.

— Adevărat, zici?

— A fost și este adevărat.

— Zici că nu te interesează decât femeile, nu și bărbații?

— Maurice, îmi plac bărbații, în adevăratul sens, și așa va fi întotdeauna.

— Și toate astea, dintr-odată.

Maurice era și el impersonal, dar nu plecase de lângă fotoliu. Rămăsese cu degetele în părul lui Clive, îi atingea bandajele și dispoziția i se schimbase, trecând de la veselie la îngrijorare mută. Nu era nici furios, nici

speriat, nu voia decât să vindece și, cu toată repulsia lui, Clive își dădea seama ce triumf al iubirii distrugea și cât de neputincioasă și de ironică trebuie să fie puterea care guvernează Omul.

— Cine te-a făcut să te schimbi?

Clive nu era prea încântat de felul în care i se formulase întrebarea.

— Nimeni. A fost o schimbare fizică, pur și simplu, care s-a produs în mine.

A început să povestească în ce fel se petrecuseră lucrurile.

— Infirmiera, desigur, zise Maurice pe gânduri. Mi-aş fi dorit să-mi fi spus mai devreme… Știam că se întâmplă ceva, că nu e în ordine și m-am gândit la câteva lucruri, dar nu la asta. Oamenii n-ar trebui să aibă secrete, sau lucrurile ajung să se agraveze. Ar trebui să vorbească, să vorbească, să vorbească… doar cu condiția să aibă cu cine să vorbească, așa cum avem noi doi. Dacă mi-ai fi spus până acum, erai bine.

— De ce?

— Pentru că te-aș fi făcut să fii bine.

— Cum?

— O să vezi, zise el zâmbind.

— Nu este nici pe departe bine… M-am schimbat.

— Își schimbă lupul năravul? Clive, ești confuz. E din cauza sănătății tale. Acum nu-mi mai fac griji pentru că, fizic, ești restabilit. Ba chiar pari fericit și o să vină şi celelalte. Văd că ți-era teamă să-mi spui, ca să nu mă faci să sufăr, dar am trecut de faza în care ne menajam. Ar fi trebuit să-mi spui. Altfel, pentru ce sunt eu aici? Nu poți să ai încredere în nimeni altcineva. Tu și cu mine suntem proscriși. Dacă lumea ar fi știut, toate acestea ne-ar fi fost luate, zise, arătând spre confortul mic-burghez al încăperii.

— Dar m-am schimbat, gemu Clive, m-am schimbat.

Omul nu poate înțelege decât ceea ce cunoaște prin prisma propriilor experiențe. Maurice putea înțelege confuzia, dar nu și schimbarea.

— Tu doar *crezi* că te-ai schimbat, zise el zâmbind. Și eu credeam că m-am schimbat când a fost aici domnișoara Olcott, dar totul a dispărut când m-am întors la tine.

— Eu știu ce simt, răspunse Clive eliberându-se din fotoliu pentru că i se făcuse cald. Eu n-am fost niciodată ca tine.

— Dar ai devenit. Îți amintești cum pretindeam și eu…

— Sigur că îmi amintesc. Nu fi copil.

— Ne iubim unul pe altul și o știm. Atunci ce altceva…

— Ah, pentru numele lui Dumnezeu, Maurice, mai taci din gură! Dacă iubesc pe cineva, aceea e Ada. O iau ca exemplu așa, la întâmplare, mai adăugă el.

Dar exemplul era exact ceea ce Maurice nu putea înțelege.

— Ada? rosti el pe un ton schimbat.

— Doar ca să-ți demonstrez despre ce e vorba.

— Abia dacă o cunoști pe Ada.

— Nici pe infirmiera mea sau pe celelalte femei pe care le-am pomenit nu le știam. Așa cum am mai spus și înainte, nu este vorba despre o persoană anume, ci doar despre o tendință.

— Cine era acasă când ai sosit?

— Kitty.

— E totuși vorba de Ada, nu de Kitty.

— Da, însă nu vreau să spun… Of, nu fi stupid!

— Ce vrei să spui?

— Mă rog, acum ai înțeles, zise Clive.

Încerca să-și păstreze tonul impersonal, apelând la cuvintele de alinare cu care ar fi trebuit să se încheie discursul lui.

— M-am schimbat. Acum vreau să înțelegi și faptul că schimbarea nu va strica nimic din ceea ce este real în prietenia noastră. Am o imensă afecțiune pentru tine… mai mult decât pentru orice alt bărbat pe care l-am

cunoscut vreodată. (În clipa aceea nu credea nimic din ce spune.) Te respect și te admir imens. Caracterul este adevărata legătură, nu pasiunea.

— I-ai spus ceva Adei exact înainte să intru eu? Nu mi-ai auzit mașina oprind? De ce Kitty și mama au ieșit, și tu nu? Trebuie să mă fi auzit venind. Știi că mi-am abandonat munca pentru tine. Tu nu mi-ai dat nici un telefon. Nu mi-ai scris și nici nu te-ai întors imediat din Grecia. Cât de des te-ai văzut cu ea când veneai aici înainte?

— Ascultă, bătrâne, nu mă las interogat.

— Ai spus că pot să te întreb.

— Nu despre sora ta.

— De ce nu?

— Trebuie să încetezi, serios! Hai să revenim la ceea spuneam despre caracter… adevărata legătură între ființele umane. Nu poți clădi o casă pe nisip și pasiunea nu înseamnă altceva decât nisip. Noi vrem o temelie de piatră…

— Ada! strigă Maurice deodată, pe un ton decis.

— Ce ai cu ea? răcni Clive îngrozit.

— Ada! Ada!

Clive s-a repezit la ușă și a încuiat-o.

— Maurice, nu trebuie să se termine astfel… nu cu un scandal, imploră el.

Dar cum Maurice se apropia, a scos cheia și a strâns-o în pumnul încleștat. În sfârșit, se trezise în el cavalerismul.

— Nu poți să târăști o femeie în așa ceva, pufni el. N-am să îngădui.

— Dă-mi cheia.

— Nu pot. Nu agrava lucrurile. Nu… nu.

Maurice s-a repezit la el. Clive însă a reușit să scape, s-au alergat în jurul fotoliului imens, certându-se în șoaptă pentru cheie.

S-au încăierat, cu ostilitate, apoi s-au despărțit pentru totdeauna, cu cheia căzută între ei.

— Clive, te-am rănit?

— Nu.

— Dragul meu, n-am vrut.

— Nu am nimic.

Preț de o clipă s-au uitat unul la altul, înainte ca fiecare să înceapă o viață nouă.

— Ce final, suspină Maurice, ce final!

— Chiar o iubesc, zise și Clive, foarte palid.

— Ce-o să se întâmple? întrebă Maurice, așezându-se și ștergându-se la gură. Aranjează tu… eu sunt epuizat.

Cum Ada era pe coridor, Clive a ieșit la ea: cea dintâi datorie a lui era față de Femeie. După ce a liniștit-o cu câteva cuvinte vagi, s-a întors în salon, dar acum ușa era încuiată între ei. Îl auzi pe Maurice aprinzând lumina electrică și așezându-se cu o bufnitură.

— Nu fi măgar, totuși, strigă el nervos.

Nu a primit nici un răspuns. Clive habar nu avea ce să facă. În orice caz, nu putea să rămână în casă. Făcând uz de prerogativele masculine, a anunțat că trebuie totuși să se întoarcă peste noapte în oraș, iar femeile nu au obiectat. A renunțat la întunericul dinăuntru pentru cel de afară: frunzele cădeau pe drumul către gară, bufnițele țipau, ceața îl învăluia. Era așa de târziu, încât lămpile fuseseră stinse pe străzile din suburbie și noaptea, absolută, fără compromis, îl apăsa și pe el, la fel ca pe prietenul lui. Cu o suferință asemenea, a exclamat la rândul lui:

— Ce final!

Lui i se promisese însă un răsărit. Dragostea pentru femei va răsări la fel de sigur ca soarele, pârjolind imaturitatea, aducând cu ea ziua firescului omenesc și, chiar în punctul culminant al durerii pe care o simțea, Clive știa asta. Nu se va căsători cu Ada – ea nu fusese decât tranziția. Se va însura cu vreo zeiță a noului univers care i se deschisese la Londra, cineva cu totul diferit de Maurice Hall.

1. Probabil o referire la proverbul biblic „Trei sunt lucrurile mai presus de puterile mele şi chiar patru pe care nu le pot pricepe” (Pildele sau Proverbele lui Solomon 30-18, Biblia, traducere de Dumitru Cornilescu).

Partea a Treia

26

Timp de trei ani Maurice fusese atât de plin de vitalitate și de fericit, încât a continuat din inerție încă o zi. S-a trezit cu sentimentul că în curând totul se va aranja, fără doar și poate. Clive se va întoarce la el, cerându-și iertare sau nu, după cum îi va fi voia, și el își va cere scuze. Clive îl iubește sigur, nu încape îndoială, pentru că întreaga lui viață depinde de iubire. Acasă viața continua ca de obicei. Cum ar fi putut să doarmă și să se odihnească, dacă nu avea nici un prieten? Când a revenit din oraș și nu a găsi nici un semn de la Clive, a rămas calm o vreme – nu prea mult – și a lăsat familia să facă presupuneri în legătură cu plecarea lui. A început să o urmărească însă pe Ada. Părea tristă – până și mama lor observase. O urmărea pe ascuns, ferindu-și privirile. Dacă nu s-ar fi pomenit numele ei, n-ar fi luat în seamă scena întâmplată cu o zi înainte și ar fi catalogat-o drept „unul dintre lungile discursuri ale lui Clive“, dar Ada apăruse în discursul acela ca exemplu. Se întreba de ce e tristă.

— Auzi…, începu el când au rămas singuri.

Nu avea nici cea mai mică idee ce avea să spună, deși apariția bruscă a unei urme de furie trebuia să-l fi avertizat. Ada i-a răspuns, dar el nu-i auzea vocea.

— Ce-ai pățit? o întrebă tremurând.

— Nimic.

— Ba da… se vede. Nu poți să mă păcălești.

— Ei, nu, Maurice… serios, nu-i nimic.

— De ce a… ce ți-a spus?

— Nimic.

— Cine n-a spus nimic? răcni Maurice, bătând cu amândoi pumnii în masă.

Ada căzuse în cursă.

— Nimic… Clive.

Numele de pe buzele ei a dezlănţuit Iadul. Suferea îngrozitor și, înainte de a reuși să se stăpânească, a dat drumul unor vorbe pe care nici unul din ei nu le va uita vreodată. Și-a acuzat sora că i-a corupt prietenul. A lăsat-o să creadă că acesta se plânsese de purtarea ei și că din pricina aceea plecase înapoi în oraș. Firea ei blândă a fost atât de oripilată, încât nici nu s-a putut apăra, ci doar a suspinat și a suspinat și l-a implorat să nu-i spună mamei lor, ca și cum chiar ar fi fost vinovată. Maurice a consimţit, gelozia îl înnebunise.

— Dar când ai să-l vezi… pe domnul Durham… spune-i că n-am vrut… spune-i că nu există cineva pe care aș vrea să-l…

— …târăsc în păcat, completă fratele ei, și abia mult mai târziu și-a dat seama de propria mârșăvie.

Ada se prăbuși, ascunzându-și fața în mâini.

— N-am să-i spun. N-o să-l mai văd niciodată pe Durham ca să-i spun. Ai satisfacția de a fi distrus această prietenie.

— Nu-mi pasă de asta, suspină Ada, tu te-ai purtat întotdeauna așa de rău cu noi, întotdeauna.

În sfârșit, Maurice s-a oprit. Mai auzise așa ceva de la Kitty, dar de la Ada, niciodată. A înțeles că, dincolo de aparenta lor adorație, surorile sale îl displăceau: era respins chiar și acasă.

— Nu e vina mea, mormăi el lăsând-o singură.

O persoană rafinată s-ar fi purtat mai bine și poate că ar fi suferit mai puțin. Maurice nu era o fire intelectuală, nici religioasă, și nici nu avea ciudata facultate cu care sunt înzestrați unii oameni, aceea de a se

autocompătimi. Cu excepția unui singur aspect, avea un temperament normal și se purtase așa cum s-ar fi purtat orice bărbat obișnuit care, după doi ani de fericire, este înșelat de nevastă. Pentru el nu conta că Natura adusese înapoi în țarc oaia rătăcită ca să-și poată urma opera. Câtă vreme iubise, fusese rațional. Acum vedea schimbarea lui Clive ca pe o trădare, iar pe Ada, drept cauza ei. În doar câteva ore Maurice a revenit la abisul prin care umblase în copilărie.

După această criză, viața lui a mers mai departe. Lua ca de obicei trenul spre oraș, să câștige și să cheltuiască bani; citea aceleaşi ziare și discuta cu amicii despre greve și despre legile privind divorțul. La început fusese mândru de autocontrolul pe care îl dovedea: oare nu ținuse el în palmă reputația lui Clive? Dar devenea tot mai înverșunat, își dorea să fi strigat, câtă vreme avusese forța necesară, ca să spargă acest înveliş de minciuni. Dar dacă devenea și el implicat? Familia lui, poziția lui în societate – ani de zile nu însemnaseră nimic pentru el. Era un haiduc deghizat. Poate că printre cei care, în vechime, luaseră calea codrului se aflau și doi bărbați asemenea lui – doi. Uneori nutrea visul acesta. Împreună, doi bărbați pot să înfrunte lumea.

Da. Singurătatea stătea în centrul agoniei sale. I-a luat ceva vreme să înțeleagă asta, pentru că nu era prea ager. Gelozia incestuoasă, umilința, furia față de obtuzitatea lui din trecut – acestea puteau să treacă și, după ce au făcut atâta rău, chiar au trecut. Până și amintirile despre Clive poate că aveau să treacă. Dar singurătatea rămânea. I se întâmpla să se trezească și să suspine: „Nu am pe nimeni!“ sau „Vai, Doamne, ce lume!“. Clive începuse să-i bântuie visele. Maurice știa că e o nălucire, dar Clive, zâmbindu-i în felul său duios, îi spunea: „De data asta sunt eu cu adevărat“, doar ca să-l chinuiască. Odată a avut un vis despre visul lui mai vechi, în care îi apăreau chipul și vocea, un vis despre ele, nimic mai mult. Mai erau și celelalte, visele vechi și tulburătoare, care încercau să-l descompună. Zilele și nopțile se succedau. O tăcere imensă, mormântală, se strângea în jurul tânărului și,

într-o dimineață când mergea către oraş, și-a dat brusc seama că de fapt e mort. Ce rost avea să fugă după bani, să mănânce și să se distreze? Asta e tot ce făcea sau făcuse vreodată.

— Viața e un spectacol al naibii de modest, exclamă el, mototolind *Daily Telegraph*.

Ceilalți ocupanți ai vagonului, care îl plăceau, au început să râdă.

— Nu știu ce mă ține să sar pe geam.

Odată rostite vorbele, a început să se gândească la sinucidere. Nu exista nimic ce l-ar fi putut reține. Nu avea o teamă primordială de moarte, nici o noțiune despre viața de dincolo de ea și nici nu-l deranja să-și dezonoreze familia. Știa că singurătatea îl otrăvește și de aceea devenise josnic și în același timp tot mai nefericit. În atare condiții nu era mai bine să-şi pună capăt zilelor? A început să compare mijloace și modalități și s-ar fi împușcat dacă nu se întâmpla un eveniment neașteptat. Acest eveniment a fost boala și moartea bunicului său, care i-a adus o nouă stare de spirit.

Între timp primise scrisori de la Clive, dar ele conțineau întotdeauna fraza „E mai bine să nu ne întâlnim deocamdată". Acum înțelegea limpede situația – prietenul său era gata să facă orice pentru el, dar nu și să fie cu el; așa fusese încă de când se îmbolnăvise prima dată și acesta era genul de prietenie pe care i-o oferea în viitor. Maurice nu încetase să iubească, însă avea inima frântă; niciodată nu a nutrit gândul nebunesc de a-l recuceri pe Clive. Ceea ce reușea să înțeleagă înțelegea cu o claritate pe care cei rafinați ar fi putut să o invidieze și a băut cupa suferinței până la fund.

A răspuns scrisorilor cu o ciudată sinceritate. A continuat să scrie despre ce simțea, i-a mărturisit că este insuportabil de singur și că ar trebui să-și zboare creierii, înainte de sfârșitul anului. Dar scria fără emoție. Era mai mult un tribut adus trecutului lor glorios, și Durham l-a acceptat ca atare. Răspunsurile lui erau și ele tot raționale și era evident că, oricât de mult sprijin i-ar fi oferit și oricât de tare s-ar fi străduit, nu mai putea să pătrundă în mintea lui Maurice.

27

Bunicul lui Maurice era un exemplu că evoluția eului există și că ea vine odată cu înaintarea în vârstă. Toată viața lui, bătrânul fusese un businessman obișnuit – dur și irascibil – dar se retrăsese la timp și cu rezultate surprinzătoare. S-a apucat atunci de „citit“, și chiar dacă rezultatele au fost caraghioase, ele au dat naștere unei sensibilități care i-a transformat caracterul. Opiniile celorlalți – odinioară contrazise sau ignorate – îi păreau acum demne de luat în seamă, iar dorințele lor, demne să fie satisfăcute. Ida, fiica lui necăsătorită care îi ținea casa, se gândise cu groază la vremea „când tata nu va mai avea nimic de făcut“ și, ea însăși îngustă la minte, nu și-a dat seama că omul se schimbase decât atunci când fusese aproape să o părăsească.

Bătrânul gentleman și-a folosit timpul liber ca să elaboreze o nouă religie – sau mai degrabă o nouă cosmogonie, pentru că ea nu intra în contradicție cu Biserica. Punctul central era faptul că Dumnezeu sălășluiește în soare, al cărui înveliș strălucitor consta din spiritele celor binecuvântați. Petele solare îl dezvăluie oamenilor pe Dumnezeu, așa că atunci când se produceau petele, domnul Grace petrecea ore în șir la telescopul lui, studiind întunericul. Încarnarea era tot un soi de pată solară.

Era bucuros să discute descoperirea lui cu oricine, dar nu făcea prozeliți, susținând că fiecare trebuie să aleagă singur. Clive Durham, cu care purtase odată o lungă discuție, îi cunoștea și el ideile foarte bine. Erau părerile unui bărbat practic, un bărbat care încearcă să gândească în termeni spirituali –

absurd și materialist, dar la prima mână. Domnul Grace respinsese relatările savuroase despre cele nevăzute difuzate de diferitele religii, și din acest motiv elenistul şi el se înțeleseseră.

Acum era pe moarte. Trecutul său de îndoielnică onestitate pălise, și el aștepta cu nerăbdare să se alăture celor pe care îi iubea, iar lui să i se alăture, la momentul potrivit, cei pe care îi lăsa în urmă. Și-a convocat foștii angajați – bărbați fără iluzii, dar care „i-au făcut pe plac bătrânului ipocrit". Și-a convocat familia, pe care o tratase întotdeauna bine. Ultimele lui zile au fost foarte frumoase. Să cercetezi care erau motivele acestei frumuseți ar fi însemnat să cauți prea în amănunt, și doar un cinic ar fi dorit să risipească amestecul de Tristețe și de Pace care parfuma Alfriston Gardens în timp ce un bătrân drag trăgea să moară.

Rudele au venit pe rând, în grupuri de câte doi sau trei. Toți erau impresionați, cu excepția lui Maurice. Nu era loc de intrigi, pentru că domnul Grace fusese deschis în legătură cu testamentul și fiecare știa la ce să se aștepte. Ada, nepoata mai mare şi preferata bunicului, împărțea averea cu mătușa ei. Restul primea donații. Maurice nu intenționa să o accepte pe a lui. Nu făcea nimic pentru a-și provoca Moartea, dar aceasta aștepta să îl întâlnească, la momentul potrivit, probabil atunci când avea să se întoarcă acasă.

Vederea unui alt tovarăș de drum l-a deconcertat însă. Bunicul lui se pregătea pentru o călătorie până la soare și, guraliv din pricina bolii, i se destăinuise complet, într-o după-amiază de decembrie.

— Maurice, tu citești ziarele. Ai văzut noua teorie…

Era vorba despre un roi de meteoriți care se ciocniseră de inelele lui Saturn, desprinseseră bucăți din ele, și acestea aterizaseră în soare. Acum, domnul Grace localizase răul în planetele îndepărtate ale sistemului nostru solar și, pentru că nu credea în blestemul veșnic, se chinuise să afle cum să scape de el. Noua teorie îi explica felul în care să o facă. Răul era desprins și resorbit înăuntrul binelui! Curtenitor și sobru, tânărul l-a ascultat până

când a ajuns să fie cuprins de teama că tâmpenia aceea ar putea să fie adevărată. Spaima nu a durat decât un moment, dar a declanșat cu toate acestea unul dintre acele rearanjamente care afectează întregul caracter. A plecat convins că bunicul lui era un om cu convingeri. Încă o ființă omenească devenise reală. Înfăptuise un act de creație și, odată cu el, Moartea își întorsese capul în altă parte.

— E mare lucru să crezi, așa cum faci dumneata, zise cu mare tristețe. De când am plecat de la Cambridge, nu mai cred în nimic… doar într-un fel de neant.

— A, când eram de vârsta ta… Acum văd o lumină strălucitoare… nici o lumină electrică nu se poate compara cu ea.

— Ce se întâmpla când erai de vârsta mea, bunicule?

Dar domnul Grace nu i-a răspuns la întrebare.

— Mai strălucitoare, continuă el, decât sârma de magneziu… lumina dinăuntru.

Apoi a făcut o paralelă stupidă între Dumnezeu, întunericul din interiorul soarelui strălucitor, și suflet, invizibil înăuntrul trupului vizibil.

— Puterea interioară… sufletul – lasă-l să iasă, dar nu încă, nu înainte să vină seara.

A făcut o pauză.

— Maurice, poartă-te frumos cu mama ta; cu surorile tale; cu soția și copiii tăi; cu funcționarii tăi, așa cum am făcut și eu.

Bătrânul s-a oprit iar, și Maurice l-a bombănit, dar nu ireverențios. Îl surprinsese fraza „nu înainte să vină seara, nu-l lăsa să iasă înainte să vină seara“. Bătrânul a continuat să bată câmpii. Omul trebuie să fie bun… blând… curajos, cum zic sfaturile bătrânești. Erau totuși sincere. Veneau dintr-un suflet viu.

— De ce? îl întrerupse Maurice. Bunicule, de ce?

— Lumina interioară…

— Eu nu o am.

A început să râdă, ca nu cumva să-l copleșească emoția.

— Câtă lumină am avut, s-a stins acum șase săptămâni. Nu vreau să fiu nici bun, nici blând, nici curajos. Dacă voi continua să trăiesc, n-o să fiu… nimic din toate acestea, ci contrariul lor. Nici asta nu vreau; nu vreau nimic.

— Lumina interioară…

Maurice era gata să se destăinuie, dar confidențele nu i-ar fi fost ascultate. Bunicul lui nu-l înțelegea, nu putea să-l înțeleagă. Maurice nu prinsese altceva decât „lumina interioară… să fii bun“, dar fraza era ca o continuare a transformării care începuse în interiorul lui. De ce ar *trebui* cineva să fie bun și blând? De dragul cuiva – de dragul lui Clive sau al lui Dumnezeu sau al Soarelui? Dar el nu avea pe nimeni. Nimeni nu conta, cu excepția mamei lui, iar ea, foarte puțin. Practic, era singur – și atunci de ce ar mai continua să trăiască? Nu exista de fapt nici un motiv, avea cu toate acestea sentimentul trist că ar trebui să o facă, pentru că nici măcar Moartea nu era a lui; la fel ca Iubirea, Moartea se uitase la el un minut, apoi întorsese capul și îl lăsase să „joace jocul“. Și se putea ca Maurice, la fel ca bunicul lui, să fie nevoit să-l joace vreme îndelungată și să se retragă într-un chip la fel de absurd.

28

Schimbarea lui așadar nu putea fi văzută ca o convertire. Nu era nimic lămuritor în ea. Când a ajuns acasă și și-a examinat pistolul – pe care nu avea să-l folosească niciodată –, a fost cuprins de dezgust; când și-a văzut mama, nu s-a simțit copleșit de vreo dragoste nemăsurată pentru ea. A continuat să trăiască la fel ca înainte, nefericit, neînțeles și din ce în ce mai singur. Nu se pot repeta îndeajuns aceste cuvinte: singurătatea lui Maurice era tot mai mare.

O schimbare se petrecuse totuși. S-a decis să adopte noi obiceiuri, mai ales în privința acelor abilități sociale minore pe care le neglijase în timpul relației lui cu Clive. Punctualitatea, curtoazia, patriotismul, cavalerismul chiar – iată câteva. Și-a impus o autodisciplină strictă. Era necesară nu doar pentru dobândirea deprinderilor, ci și pentru a înțelege când să le folosească și pentru a-și modifica încet comportamentul. La început nu a reușit să facă prea mult. Adoptase o direcție cu care familia lui și societatea erau obișnuite, și orice deviere le îngrijora. Faptul a reieșit cu putere dintr-o discuție cu Ada.

Ada se logodise cu Chapman, vechiul lui amic, și deci hidoasa lui gelozie față de ea se putea încheia. Chiar și după moartea bunicului lor, Maurice se temuse că Ada s-ar fi putut căsători cu Clive, o idee care îl făcea să se aprindă de gelozie. Clive se va căsători și el până la urmă cu cineva. Dar gândul că el și Ada ar fi putut să fie împreună continuase să-l

înnebunească și dacă nu își alunga asta din minte, i-ar fi fost greu să se poarte cum se cuvine.

Logodna Adei cu Chapman era o treabă excelentă și, după ce și-a dat acordul în mod public, Maurice a luat-o deoparte și i-a spus:

— Ada, m-am purtat atât de urât cu tine, draga mea, după vizita lui Clive. Vreau să-ți spun asta acum și să te rog să mă ierți. Ne-a adus multă suferință de atunci și regret enorm.

Fata a părut surprinsă și nu tocmai încântată; Maurice a înțeles că ea continuă să nu-l agreeze.

— A trecut, murmură ea. Acum îl iubesc pe Arthur.

— Îmi doresc să nu-mi fi pierdut mințile în seara aceea, dar s-a întâmplat că eram foarte îngrijorat de ceva anume. Clive n-a spus niciodată lucrurile pe care eu te-am făcut să crezi că le-a spus. Nu te-a învinuit pentru nimic.

— Nu-mi pasă dacă a făcut-o. Nu înseamnă nimic.

Scuzele fratelui ei erau ceva atât de rar, încât Ada nu putea rata ocazia să-l calce în picioare.

— Când l-ai văzut ultima dată?

Kitty insinuase că el și Clive se certaseră.

— A trecut ceva vreme.

— Se pare că s-a cam terminat cu weekendurile și cu miercurile tale.

— Îți doresc multă fericire. Bătrânul Chappie e un tip de treabă. Mi se pare foarte frumos ca doi oameni să se căsătorească atunci când se iubesc.

— Maurice, e foarte frumos din partea ta să-mi dorești fericire, fără îndoială. Sper să am parte de ea, fie că mi se urează asta sau nu. (Ulterior, i-a descris lui Chapman discuția ca un „schimb de replici spirituale“.) Sigur că-ți voi ura același lucru pe care și tu mi l-ai dorit tot timpul.

Chipul Adei se îmbujorase. Suferise mult, și Clive nu-i fusese nici pe departe indiferent, așa că dispariția lui o rănise.

Maurice ghicise acest lucru și o privea cu tristețe. Apoi a schimbat subiectul și, pentru că uita repede, Ada și-a recăpătat cu uşurinţă calmul. Dar pe fratele ei nu-l putea ierta: într-adevăr, cu firea sa nici n-ar fi putut să o facă, pentru că Maurice o insultase de moarte și distrusese zorii unei iubiri.

Aceleași dificultăți le-a avut și cu Kitty. Și în privința ei avea remușcări, dar Kitty era nemulțumită când el încerca să se revanșeze. S-a oferit să-i plătească taxele pentru studiile în economie domestică, după care inima îi tânjea stăruitor de multă vreme. Chiar dacă a acceptat, a făcut-o fără delicatețe și comentând:

— Probabil că acum sunt prea bătrână ca să mai învăț ceva cu adevărat.

Ea și Ada se întărâtau una pe alta, să i se împotrivească în lucrurile mici. La început doamna Hall fusese șocată și le certase, dar când a descoperit că fiul ei era prea indiferent ca să se apere, a devenit la rândul ei indiferentă. Îl iubea pe Maurice, dar n-ar fi luptat pentru el mai mult decât luptase împotriva lui atunci când fusese necuviincios cu decanul. Așa că acasă a ajuns să fie tot mai puțin luat în seamă și, în timpul iernii, și-a pierdut și statutul pe care și-l câștigase după Cambridge. A început cu „Vai, Maurice n-o să se supere… poate să meargă pe jos… să doarmă pe patul pliant… să fumeze fără să i se facă focul în salon“. Maurice nu obiecta – era genul de lucruri cu care începuse să se obişnuiască –, dar remarcase subtila schimbare și felul în care ea coincisese cu începutul singurătății.

Și anturajul lui era la fel de intrigat. S-a înscris la Rezerviștii Voluntari – se abținuse până atunci, pe considerentul că țara nu putea fi salvată decât prin recrutări. Susținea acțiunile de binefacere, chiar și pe cele ale Bisericii. A renunțat la partidele de golf de sâmbăta, ca să joace fotbal cu tinerii dintr-un centru misionar din sudul Londrei, și la serile de miercuri, ca să îi învețe aritmetica și boxul. Tovarășii lui din vagonul de tren păreau oarecum suspicioși. Cum, Hall devenise serios? Își redusese cheltuielile, ca să poată contribui mai mult la donațiile caritabile – la cele preventive, evident, n-ar

fi dat nici un ban pentru acțiuni de salvare. Mai cu aceste activități, mai cu jocul la bursă, reușea să se țină pe linia de plutire.

Făcea totuși ceva minunat – dovedind cât de puțin îi trebuie sufletului ca să existe. Fără sprijin din Ceruri și nici de pe Pământ, mergea înainte, o lampă care s-ar fi stins dacă numai materialismul ar fi fost adevărat. Fără de Dumnezeu, fără iubire – cele două imbolduri obișnuite ale virtuții –, el a continuat să lupte, refuzând confortul, pentru că așa îi cerea demnitatea. Nu era nimeni care să-i admire faptele, nu o făcea nici măcar el, dar astfel de lupte reprezintă realizări supreme ale umanității și întrec orice legende despre Rai.

Nu-l aștepta nici o recompensă. Eforturile acestea, ca multe altele anterioare, erau sortite eșecului. Dar Maurice nu a eșuat odată cu ele, pentru că forța astfel dobândită i-a rămas pentru a fi folosită mai târziu.

29

Criza a izbucnit într-o duminică de primăvară – superbă vreme. Stăteau în jurul mesei, la micul dejun și, dincolo de faptul că erau în doliu după bunic, se arătau foarte interesați de cele lumești. În afară de mama și de surorile lui, mai era și nesuferita mătușă Ida, care acum locuia cu ei, precum și o anume domnișoară Tonks, o prietenă pe care Kitty și-o făcuse la institut și care părea cu adevărat singurul rezultat tangibil al studiilor ei. Între el și Ada se afla un scaun gol.

— Vai! Domnul Durham s-a logodit! a exclamat doamna Hall, care citea o scrisoare. Ce drăguț din partea mamei lui să mă anunțe. Penge, un domeniu seniorial de provincie, îi explică ea domnișoarei Tonks.

— Mamă, asta n-o impresionează pe Violet. Ea e socialistă.

— Așa sunt, Kitty? Bune vești.

— Vreți să spuneți vești proaste, domnișoară Tonks, zise mătușa Ida.

— Cine cum, mamă?

— Maurice, folosești prea des gluma aceasta cu „cine cum“.

— Of, mamă, haide, cine e ea? întrebă Ada înăbușindu-și un regret.

— Lady Anne Woods. Poți să citești și tu scrisoarea. A cunoscut-o în Grecia. Lady Anne Woods. Fiica lui sir H. Woods.

Doamnele, foarte bine informate, au exclamat în cor. Ulterior s-a aflat că, de fapt, doamna Durham scrisese „Acum o să-ți dezvălui numele tinerei lady: Anne Woods, fiica lui sir H. Woods“. Dar chiar și așa fusese minunat și romantic datorită prezenţei Greciei.

— Maurice! se auzi mătușa lui, vorbind pe deasupra hărmălaiei.

— Salut!

— Băiatul acela întârzie.

Maurice s-a lăsat pe spătarul scaunului și a strigat spre tavan:

— Dickie!

Îl invitaseră la ei pe tânărul nepot al doctorului Barry, în semn de recunoștință.

— Nici măcar nu doarme deasupra, așa că n-are rost, i-a zis Kitty.

— Mă duc eu sus.

A fumat jumătate de țigară în grădină și s-a întors. Totuşi vestea îl bulversase oarecum. Picase așa, pe neaşteptate, și nimeni nu reacționase ca și cum el ar fi avut vreo legătură, iar asta îl rănise la fel de mult. El n-avea nici un amestec. Doamna Durham și mama lui erau acum în centrul atenției. Prietenia lor supraviețuise eroic.

„Clive ar fi putut să-mi scrie – se gândi el. De dragul trecutului, ar fi putut.“ L-a întrerupt însă mătușa lui.

— Băiatul ăla nici acum n-a venit, se plânse ea.

Maurice s-a ridicat iar, zâmbind.

— Greșeala e a mea, am uitat.

— Ai uitat!

Toată lumea s-a întors spre el.

— Ai uitat? Doar pentru asta te-ai dus! Vai, Morrie, ești un caraghios.

Maurice a ieșit din încăpere, urmărit de dojenile amuzante, și aproape că a uitat din nou. „Iată-mi opera“, se gândi, copleșit de o apatie ca de moarte.

Urcă la etaj, pășind greu ca un bătrân, și ajuns sus s-a oprit să-și tragă sufletul. Își desfăcu larg brațele. Dimineața era superbă – făcută pentru alții: pentru ei foșneau frunzele și soarele se revărsa în casă. A bătut cu putere la ușa lui Dickie, dar cum nu a primit nici un răspuns, a deschis-o singur.

Băiatul, care cu o seară înainte fusese la dans, era tot adormit. Întins, cu brațele și gambele dezvelite fără jenă, se lăsa îmbrățișat și pătruns de soare.

Cu gura întredeschisă, tuleiele de pe marginea buzei de sus băteau în auriu, părul sclipea în nesfârșite nimburi, trupul, o delicată nuanță de ambră. Oricui i s-ar fi părut frumos, iar pentru Maurice, care ajungea la el pe două căi, tânărul a devenit întruparea dorinței.

— E trecut de ora nouă, zise imediat ce a fost în stare să vorbească.

Dickie a mormăit și și-a tras așternutul până sub bărbie.

— Micul dejun… trezește-te.

— De când stai aici? întrebă el deschizând ochii – singurul lucru care se mai vedea acum din el – și țintuindu-l cu privirea.

— Nu de mult, a răspuns Maurice după o pauză.

— Îmi cer mii de scuze.

— Poți să întârzii cât vrei… doar că nu voiam să ratezi ziua asta superbă.

Jos, lumea se delecta cu snobisme. Kitty l-a întrebat dacă știuse de domnișoara Woods. A răspuns „Da“ – o minciună care marca sfârșitul unei epoci. Apoi s-a auzi vocea mătușii lui, care întreba dacă băiatul acela nu vine odată.

— Eu i-am spus să nu se grăbească, zise Maurice tremurând din cap până în picioare.

— Maurice, nu ești deloc practic, dragule, interveni și doamna Hall.

— E musafir.

Mătușica făcu observația că prima datorie a unui musafir e să se conformeze regulilor casei. Până atunci Maurice nu o contrazisese niciodată, dar acum a intervenit:

— Regula acestei case este că fiecare face ce îi place.

— Micul dejun e la ora opt și jumătate.

— Pentru cine vrea. Celor somnoroși le place să ia micul dejun la nouă sau la zece.

— Nici o casă nu poate funcționa așa, Maurice. Nici un servitor n-o să rămână, cum o să-ți dai și tu seama.

— Prefer să plece servitorii, decât să-mi tratez oaspeții ca pe niște școlari.

— Școlar! Ohohoo! Păi el chiar *este* școlar!

— Domnul Barry e acum la Woolwick, se repezi Maurice.

Mătușa Ida a pufnit, însă domnișoara Tonks i-a aruncat o privire plină de respect. Ceilalți nu ascultaseră, fiind preocupați de soarta sărmanei doamne Durham, căreia acum nu-i mai rămânea decât casa de dotă. Faptul că își pierduse cumpătul îl făcuse foarte fericit pe Maurice. Dickie li s-a alăturat și el după câteva minute, și Maurice s-a ridicat să-și întâmpine zeul. Părul băiatului era acum neted, de la baie, hainele îi ascundeau trupul grațios, dar el rămânea nemaipomenit de frumos. Avea în el o prospețime – parcă apăruse odată cu primele flori – și lăsa impresia de modestie și bunăvoință. Când i-a cerut scuze doamnei Hall, tonul vocii lui l-a făcut pe Maurice să se înfioare. Și acesta era puștiul pe care nu voise să-l ia sub protecția lui la Sunnington! Acesta era oaspetele a cărui sosire, cu o seară înainte, o considerase mai degrabă o plictiseală.

Atât de puternică i-a fost pasiunea – cât a durat –, încât Maurice a luat-o drept criza majoră a vieții lui. Ca în vremurile bune, și-a anulat toate întâlnirile. După micul dejun l-a condus pe Dickie la unchiul acestuia, a mers braț la braț cu el și i-a smuls promisiunea că va veni să ia ceaiul împreună. Promisiunea chiar a fost onorată. Maurice s-a lăsat pradă bucuriei. Sângele i s-a înfierbântat. Nu a participat la discuții, dar chiar și acest lucru a fost în avantajul lui, pentru că atunci când a zis „Poftim?“, Dickie a venit lângă el, pe canapea. Maurice și-a petrecut brațul pe după umerii lui… Intrarea mătușii Ida evitase probabil o catastrofă, dar el a crezut că vede un răspuns în ochii aceia candizi.

S-au mai întâlnit o dată – la miezul nopții. Maurice nu mai era fericit, pentru că în orele cât îl așteptase, emoția pe care o simțea devenise fizică.

— Aveam și eu o cheie, a spus Dickie, surprins să-și găsească gazda trează.

— Știu.

A urmat o pauză. Amândoi tulburați, se uitau unul la altul pe furiș, cu teama că privirile li s-ar putea întâlni.

— E rece astă-seară?

— Nu.

— Ai nevoie să-ți aduc ceva înainte să urc?

— Nu, mulțumesc.

Maurice s-a dus la întrerupătoare și a aprins lumina pe palier. Apoi a stins luminile din hol și s-a repezit după Dickie, pe care l-a ajuns din urmă fără nici un zgomot.

— Asta e camera mea, șopti. Vreau să spun, în mod normal. M-au mutat pentru tine. Dorm singur în ea, a mai adăugat.

Și-a dat seama că vorbele îi scăpaseră fără voia lui. După ce i-a scos lui Dickie pardesiul, a rămas cu el în brațe, fără să spună nimic. Casa era atât de tăcută, încât din camerele celelalte se auzea cum respiră femeile.

Nici băiatul nu spunea nimic. Erau nenumărate variantele în care scena aceea ar fi putut evolua și întâmplarea făcea ca el să fi înțeles perfect situația. Dacă Hall insista, el n-ar fi făcut scandal, însă ar fi preferat ca așa ceva să nu se întâmple: astfel vedea el lucrurile.

— Eu sunt sus, zise Maurice, gâfâind, fără să îndrăznească să meargă mai departe. În mansarda de deasupra – dacă vrei ceva – sunt singur, toată noaptea. Întotdeauna.

Imboldul lui Dickie a fost să încuie ușa în urma lui, dar a alungat gândul ca fiind nedemn de un soldat și s-a trezit la clinchetul clopoțelului pentru micul dejun, cu soarele pe față și mintea limpezită de gânduri.

30

După acel episod, viața lui Maurice s-a făcut țăndări. Văzându-l prin prisma trecutului, l-a luat pe Dickie drept un al doilea Clive, dar trei ani nu se trăiesc într-o zi, și focul s-a stins tot așa de repede pe cât se aprinsese, lăsând în urma lui câteva fire îndoielnice de cenușă. Dickie a plecat luni, și până vineri imaginea lui se ștersese. Apoi a venit la birou un client, un francez tânăr, frumos și plin de viață, care l-a implorat pe „monsieur 'All" să nu-l tragă pe sfoară. În timp ce se tachinau, în Maurice s-a trezit un sentiment familiar, dar de astă dată a simțit cum urcă din abis și miasmele care îl însoțeau. Când francezul l-a rugat să ia prânzul împreună, Maurice l-a refuzat:

— Nu, mi-e teamă că în meseria noastră trebuie să muncim pe brânci, a zis el, pe un ton atât de britanic, încât a iscat hohote de râs și o mimică amuzantă.

După plecarea francezului, Maurice s-a confruntat cu adevărul. Sentimentele lui pentru Dickie aveau un nume foarte primitiv. Odinioară le-ar fi dat o aură sentimentală și le-ar fi numit adorație, dar obiceiul de a fi onest devenise prea puternic. Ce ticălos fusese! Bietul Dickie! Și-l imagina pe băiat sărind din îmbrățișarea lui, ieșind prin geam și frângându-și mădularele sau țipând ca un maniac, până ce i-ar fi venit cineva în ajutor. Vedea poliția…

— Dorință carnală.

Rostise cuvântul cu voce tare.

Dorința este neglijabilă, atunci când lipsește. În tihna biroului său, Maurice se așteptase să o înfrâneze acum, când îi descoperise numele. Mintea lui practică, la fel ca în totdeauna, nu a pierdut vremea cu disperări teologice, ci a trecut să muncească pe brânci. Fusese prevenit și era, așadar, înarmat. Tot ce trebuia să facă era să se ferească de băieți și de bărbați tineri, pentru a-și asigura succesul. Da, de alți bărbați tineri. Anumite neclarități din ultimele șase luni deveniseră acum limpezi. De exemplu, un elev de la Centrul pentru tineri – Maurice a strâmbat din nas, ca unul care nu mai are nevoie de alte dovezi. Sentimentul care îl poate împinge pe un gentleman către o persoană dintr-o clasă inferioară se condamnă de la sine.

Nu știa ce-l așteaptă. Se îndrepta către o stare care nu putea să se sfârșească decât în impotență sau în moarte. Clive amânase momentul acela. Clive îl influențase, ca întotdeauna. Între ei existase, lămurit, înțelegerea că iubirea lor, deși le stăpânise și trupurile, nu avea să le aducă și satisfacția carnală, iar pactul tacit fusese inițiat de Clive. Cel mai aproape să-l pună în cuvinte a fost în prima lor seară la Penge, când refuzase sărutul lui Maurice, sau în ultima după-amiază de acolo, când au stat întinși în feriga stufoasă. Atunci se instituise regula care a adus cu ea epoca de aur și care ar fi fost suficientă până la moarte. În ciuda a tot ceea ce implica, regula aceea îl hipnotizase pe Maurice, chiar dacă ea se potrivea cu firea lui Clive, dar nu și cu a lui. Acum însă, când era singur, cedase odios, cum mai făcuse odată, la școală. Și nu Clive era cel care avea să-l vindece. Chiar dacă i-ar fi cerut-o, influența lui ar fi dat greș, pentru că o relație ca a lor nu se putea rupe fără să-i transforme pentru totdeauna pe ambii parteneri.

Maurice însă nu-și putea da seama de toate acestea. Trecutul eteric îl orbise, și fericirea supremă la care ar fi putut visa era ca el să se întoarcă. Așezat la biroul lui, trudind, nu putea să vadă curba largă a propriei vieți, cu atât mai puțin fantoma tatălui său, așezată în faţa lui. Domnul Hall senior nici nu se luptase, nici nu gândise; nu i se oferise niciodată ocazia; îndurase convențiile sociale și trecuse fără nici o criză de la iubirea nepermisă la cea

legitimă. Acum, privind peste masă la fiul său, îl încerca invidia, singura durere care supraviețuiește în lumea umbrelor. Pentru că vedea cum carnea educă spiritul, așa cum al lui nu fusese niciodată educat, și cum maturizează, chiar împotriva voinței, inima leneșă și mintea slabă.

La puţină vreme după aceea Maurice a primit un apel telefonic. A dus receptorul la ureche și, după șase luni de tăcere, a auzit vocea vechiului său prieten.

— Salut, Maurice! Salut! Probabil că ai aflat noutățile.

— Da, dar pentru că tu nu mi-ai scris, nici eu nu le-am aflat.

— Corect..

— Unde ești acum?

— Suntem gata să plecăm la un restaurant. Am vrea să vii și tu cu noi. Ce zici?

— Mi-e teamă că nu pot. Tocmai am refuzat o invitație la prânz.

— Ești prea ocupat ca să vorbim puțin?

— A, nu.

— E cu mine și tânăra mea doamnă, a continuat Clive, evident ușurat de tonul discuției. Într-o clipă ți-o dau și pe ea să-ți spună ceva.

— Aha! Bine. Spune-mi ce planuri aveți.

— Căsătoria e luna viitoare.

— Casă de piatră!

Nici unul din ei nu mai știa ce să spună.

— Acum ți-o dau pe Anne.

— Sunt Anne Woods, se auzi o voce de fată.

— Eu mă numesc Hall.

— Cum?

— Maurice Christopher Hall.

— Pe mine mă cheamă Anne Clare Wilbraham Woods, dar nu știu ce altceva să-ți mai spun.

— Nici eu.

— De azi dimineață ești al optulea prieten al lui Clive cu care vorbesc așa.

— Al optulea?

— Nu aud!

— Am zis al optulea.

— A, da, acum ți-l dau înapoi pe Clive. La revedere.

— Apropo, a reluat Clive, poți să vii la Penge săptămâna viitoare? E cam din scurt, dar mai târziu o să fie un haos total.

— Îmi pare rău, dar nu cred că am să pot. Domnul Hill se căsătorește și el, așa că sunt mai mult sau mai puțin ocupat aici.

— Cum? Vechiul tău partener?

— Da, și apoi Ada și Chapman.

— Am auzit. Ce zici de august? Nu în septembrie, atunci e aproape sigur că vor fi alegeri parțiale. Dar vino în august, să ne ajuți la meciul ăla oribil de crichet, Parcul contra Satului.

— Mulțumesc de invitație. Probabil că aș putea. Ar fi bine să-mi scrii mai aproape de data respectivă.

— A, desigur. Apropo, Anne dispune de o sută de lire. Nu vrei să le investești tu pentru ea?

— Sigur. Ce-ar vrea?

— Alege tu mai bine. Dar ar fi preferabil să se oprească la maximum patru la sută.

Maurice a pomenit câteva titluri mobiliare.

— Mi-ar plăcea ultimul, se auzi vocea lui Anne. Nu i-am reținut numele.

— O să-l vezi pe contract. Dă-mi adresa ta, te rog.

Anne i-a dictat-o.

— În ordine. Trimite cecul când îți dăm noi de știre. Cred că ar fi bine să închid și să cumpăr imediat.

Zis și făcut. Acela era tonul pe care avea să se păstreze relația lor de atunci încolo. Oricât de încântător se vor fi purtat cu el Clive și soția sa, Maurice avea întotdeauna senzația că erau la capătul celălalt al unui fir telefonic. După prânz, s-a dus să le aleagă cadoul de nuntă. Instinctul îi spunea să le ia ceva cu totul deosebit, dar cum nu era decât al optulea pe lista prietenilor mirelui, ar fi fost deplasat. În timp ce plătea cele trei guinee, și-a surprins imaginea în oglinda din spatele tejghelei. Un tânăr de nădejde, așa arăta – liniștit, onorabil, prosper fără ostentație. Genul de cetățean pe care Anglia se bizuia. Cine și-ar fi putut imagina că nu mai departe de duminica trecută fusese aproape să agreseze sexual un băiat?

31

Cam spre sfârșitul primăverii, s-a hotărât să consulte un doctor. Decizia – cu totul străină firii lui – i-a fost impusă de o experiență oribilă trăită în tren. Stătea îngândurat, într-o dispoziție sumbră, și expresia lui trezise bănuielile și speranțele singurului călător din vagon în afară de el. Omul cu pricina, solid și cu fața slinoasă, făcuse un gest obscen și, luat prin surprindere, Maurice i-a răspuns. În clipa următoare amândoi s-au ridicat în picioare. Bărbatul i-a zâmbit, moment în care Maurice l-a pus la pământ cu un pumn. S-a dovedit prea mult pentru omul acela, trecut de prima tinerețe, căruia a început să-i sângereze nasul, murdărind băncile vagonului. Și mai rău, fusese atunci cuprins de spaimă, crezând că Maurice o să tragă semnalul de alarmă. L-a copleșit cu scuze, i-a oferit bani. Maurice stătea deasupra lui, încruntat, și în bătrânețea aceea dezgustătoare și jenantă își întrezărise propria bătrânețe.

Ura ideea de doctor, dar de unul singur nu reușise să-și sugrume pornirile de a-şi satisface singur dorinţele carnale. La fel de primitive ca în copilărie, erau acum cu mult mai puternice și se dezlănțuiau în sufletul lui pustiu. Poate că reușea să se „țină departe de bărbații tineri“, așa cum, naiv, își propusese, dar nu se putea elibera și de imaginea lor și, în sinea lui, păcătuia la fiecare ceas. Oricare ar fi fost pedeapsa, o considera preferabilă, pentru că bănuia că un doctor îl va pedepsi. Era dispus să urmeze orice fel de tratament, dacă exista șansa de a se vindeca și chiar dacă nu se întâmpla

asta, tratamentul avea să-l țină ocupat și i-ar rămâne mai puțin timp să se gândească la rele.

Pe cine să consulte, însă? Tânărul Jowitt era singurul medic pe care îl cunoștea bine și a doua zi după incidentul din tren a reușit să-l întrebe, pe un ton relaxat:

— Auzi, în perindările tale de pe aici, ai întâlnit și mizerabili de genul lui Oscar Wilde?

— Nu, i-a răspuns Jowitt. Aceia sunt problema azilului psihiatric, slavă Domnului.

Răspunsul fusese descurajant și poate că era mai bine ca Maurice să consulte pe cineva pe care n-o să-l mai vadă niciodată după aceea. Se gândi la un specialist, dar nu știa dacă există așa ceva pentru boala lui și nici dacă el i-ar rămâne devotat atunci când i se va destăinui. Putea să ceară sfatul în orice alte probleme, dar în cazul acesta, care îl afecta zilnic, societatea păstra tăcerea.

Într-un final, și-a făcut curaj să îl viziteze pe doctorul Barry. Știa că o să aibă parte de un moment neplăcut, dar bătrânul, chiar dacă agresiv și enervant, era absolut demn de încredere și îi era mai favorabil de când Maurice îl găzduise cu atâta căldură pe Dickie. În orice caz, nu se punea problema să fie în relații prea strânse, ceea ce făcea situația mai ușoară, iar Maurice mergea așa de rar la familia Barry, încât n-ar fi fost mare deosebire dacă i s-ar fi interzis definitiv să mai vină.

A mers la doctor într-o seară rece de mai. Primăvara devenise o parodie și se aștepta să fie o vară la fel de jalnică. Se împlineau exact trei ani de când sosise aici, sub un cer înmiresmat, ca să primească lecția despre Cambridge, și inima a început să-i bată mai repede când și-a amintit cât de sever fusese atunci bătrânul. L-a găsit într-o dispoziției excelentă, la o partidă de bridge cu fiica și cu soția lui. L-a îndemnat pe Maurice să intre al patrulea în partida lor.

— Domnule, îmi pare rău, dar eu cu dumneavoastră vreau să vorbesc.

Era așa de emoționat, încât a crezut că nu va reuși să termine ce avea de spus.

— Păi, vorbește.

— Vreau să spun, într-o chestiune profesională.

— Doamne, omule, de șase ani nu mai practic. Du-te la Jerico sau la Jowitt. Ia loc, Maurice. Mă bucur să te văd, n-aș fi zis că ești pe moarte. Polly! Whisky pentru floricica asta care se ofilește.

Maurice a rămas în picioare, apoi s-a răsucit pe călcâie într-un fel atât de ciudat, încât doctorul Barry a venit după el în hol și l-a întrebat totuși:

— Hei, Maurice, sincer, pot să te ajut în vreun fel?

— Eu sper că puteți!

— Nici măcar nu am un cabinet de consultații.

— Este vorba despre o boală mult prea intimă ca să-l consult pe Jowitt… Am preferat să vin la dumneavoastră… sunteți singurul doctor din lumea asta căruia îndrăznesc să-i spun. V-am mai spus odată, mai demult, că sper ca într-o zi să învăț cum să o mărturisesc. Despre asta e vorba.

— O boală ascunsă, nu? Ei, atunci, haide.

Au mers în sufragerie, unde încă nu se strânsese desertul de la masă. Pe polița șemineului era o statuie în bronz a lui Venus de Medici, pereții erau decorați cu copii după Greuze. Maurice a dat să vorbească, dar nu a reușit, și-a turnat niște apă, dar tot fără succes și apoi a izbucnit într-un hohot cu suspine.

— Nu te grăbi – zise bătrânul cu blândețe – și nu uita, bineînțeles, că este o discuție profesională. Mama ta nu are să afle nimic din ceea ce spui.

Maurice era copleșit de hidoșenia întrevederii. Era ca și cum s-ar fi aflat din nou în tren. A plâns din cauza situației detestabile în care ajunsese fără să vrea. El, care nu intenționase să spună vreodată cuiva în afară de Clive. Incapabil să rostească vorbele potrivite, a bolborosit:

— E vorba de femei…

Doctorul Barry se grăbi să tragă o concluzie – de fapt ajunsese la ea încă de la începutul discuției din hol. El însuși, când era tânăr, avusese ușoare necazuri, ceea ce îl făcea să fie înțelegător.

— O să te vindecăm noi repede, zise.

Maurice abia dacă își reținea lacrimile, dar le simțea cum se adună iar, agonizant, în spatele frunții.

— O, vindecați-mă, pentru Dumnezeu, zise, afundându-se într-un fotoliu și lăsându-și brațele să cadă pe de lături. Sunt aproape la capătul puterilor.

— Ah, femeile! Cât de bine îmi amintesc de momentul când ai declamat de pe scenă, la școală… era în anul când a murit sărmanul meu frate… erai cu ochii căscați la soția unui profesor… îmi aduc aminte că mi-am zis – mai are încă multe de învățat și școala vieții e grea. Doar femeile ne pot învăța și există femei bune și femei rele. Vai de mine, vai de mine!

Doctorul și-a dres glasul și a continuat:

— Ei, băiete, să nu-ți fie teamă de mine. Doar să-mi spui adevărul și eu o să te fac bine. Când te-ai molipsit de belea? La universitate?

La început Maurice nu a înțeles. Apoi fruntea i s-a îmbrobonat.

— Nu e vorba de ceva așa de infect, izbucni el. În felul meu dezgustător, eu mi-am păstrat curățenia.

Doctorul Barry părea ofensat. A încuiat ușa și a conchis destul de disprețuitor:

— Impotent, deci? Hai să arunc o privire.

Maurice se dezbrăcă, aruncând cu furie hainele de pe el. Fusese jignit, exact așa cum și el o jignise pe Ada. Apoi veni verdictul.

— Nu ai nimic.

— Domnule, ce înțelegeți prin nimic?

— Exact ce spun. Ești un tânăr sănătos. Nu ai de ce să-ți faci probleme dinspre partea asta.

Maurice s-a așezat lângă foc și, oricât de puțin sensibil era la astfel de lucruri, doctorul Barry tot i-a remarcat postura. Deși nu avea nimic artistic, putea fi calificată drept superbă. Maurice stătea în poziția lui obișnuită, și corpul, la fel ca fața lui, păreau să privească temerar flăcările. Nu avea de gând să cedeze – cumva, aceasta era impresia pe care o lăsa. Poate că era încet și stângaci, dar dacă ajungea o dată să obțină ceea ce dorea, ținea de acel lucru până la sfârșitul cerului și al pământului.

— Ești în ordine, repetă doctorul. Poți să te însori și mâine, dacă îți dorești, iar dacă vrei să asculți de sfatul unui bătrân, chiar așa să faci. Ei, acum îmbracă-te, e curent aici. Cum ți-a trecut așa ceva prin cap?

— Nu v-ați dat niciodată seama, așadar? întrebă Maurice, cu o nuanță de dojană în tonul îngrozit al vocii. Sunt un mizerabil de felul lui Oscar Wilde.

A închis ochii și, lipindu-și de ei pumnii încleștați, a rămas nemișcat, după ce făcuse apel la Cezar[1].

În sfârșit, a sosit și sentința. Abia dacă își putea crede urechilor: „Prostii, prostii!“. Se așteptase la multe lucruri, dar nu și la asta; dacă erau prostii ceea ce spunea el, atunci viața lui era un vis.

— Doctore Barry, nu m-am putut face înțeles…

— Ascultă la mine, Maurice, să nu te mai lași niciodată pradă acelei halucinații malefice, acelei ispite diavolești.

Tonul doctorului l-a impresionat. Oare nu era aceea vocea Științei?

— Cine ți-a băgat prostiile astea în cap? Ție, care văd și știu că ești un tip cumsecade! N-o să mai pomenim niciodată despre asta. Nu… Nu mai stau la discuții. Cel mai rău lucru pe care aș putea să ți-l fac este să continui discuția.

— Am nevoie de un sfat, zise Maurice, încercând să se lupte cu felul tranșant al doctorului. Pentru mine nu sunt prostii, e viața mea.

— Prostii, se auzi iar vocea autoritară.

— Așa sunt de când mă știu și nu înțeleg de ce. Ce înseamnă asta? Sunt bolnav? Și dacă sunt, vreau să mă vindec, nu pot să mai suport singurătatea. În ultimele șase luni a fost cel mai greu. Orice îmi spuneți, am să fac. Asta e tot. Trebuie să mă ajutați.

A căzut înapoi în poziția inițială, contemplând focul, cu trupul și cu sufletul.

— Haide! Îmbracă-te.

— Îmi cer scuze, murmură tânărul supunându-se.

Apoi doctorul Barry a descuiat ușa.

— Polly! Whisky! strigă.

Consultația se terminase.

1. Apel la autoritatea supremă – aluzie la solicitarea apostolului Pavel, cetățean al Romei, de a fi judecat acolo, şi nu în Cezarea, unde era în pericol a de a fi ucis de iudei.

32

Doctorul Barry îi dăduse cel mai bun sfat de care era în stare. Nu citise nici o lucrare științifică pe subiectul respectiv. Pe vremea când el bătea spitalele, nu existau astfel de studii, iar cele publicate ulterior erau în limba germană și, deci, suspecte. Dezgustat de subiect, prin însăși firea lui, susținea bucuros verdictul societății; cu alte cuvinte, sentința lui era de natură teologică. Susținea că doar cei mai depravați pot arunca o privire spre Sodoma, iar când un bărbat sănătos din punct de vedere fizic și moral își mărturisea astfel de înclinații, răspunsul lui firesc era „Prostii!". Chiar era sincer. Avea încredințarea că Maurice auzise vreo remarcă întâmplătoare, care dăduse naștere unor gânduri morbide, și că tăcerea disprețuitoare a unui cadru medical le va risipi imediat.

A plecat de la el fără să fie impresionat. În familia lui Maurice, doctorul Barry era o somitate. O salvase pe Kitty de două ori, îl asistase pe domnul Hall pe durata ultimei lui boli, era foarte onest și independent și nu spunea niciodată decât ceea ce simțea. Timp de aproape douăzeci de ani, el fusese autoritatea lor ultimă. Se apelase arareori la ea, dar știau că este acolo și că judecă echitabil, iar acum, când dăduse verdictul „prostii", Maurice se întreba dacă nu cumva chiar așa era, deși fiecare fibră din el protesta. Ura mintea doctorului Barry; i se părea abominabil că prostituția era tolerată. I-a respectat totuși opinia și a plecat de la el înclinat să se mai împotrivească destinului încă o dată.

Predispoziția îi era întărită și de un motiv pe care nu i-l putea destăinui doctorului. Clive se reorientase către femei imediat ce împlinise douăzeci și patru de ani. El însuși urma să facă douăzeci și patru în august. Era oare posibil ca și el să se schimbe… iar acum, când stătea să se gândească, puțini erau bărbații care se însurau înainte de douăzeci și patru de ani. Maurice avea lipsa de abilitate a englezului în a concepe diversitatea. Problemele lui îl învățaseră că există și ceilalți, dar încă nu și faptul că sunt diferiți, iar el încercase să vadă schimbarea lui Clive ca pe o prefigurare a propriei sale schimbări.

Ar fi fost mai mult decât minunat să se căsătorească și să fie în consens cu societatea și cu legea. Într-o zi s-a întâlnit accidental cu doctorul, care i-a spus:

— Maurice, găsește-ți fata potrivită… atunci nu vor mai fi probleme.

Și-a amintit de Gladys Olcott. Sigur, acum nu mai era doar un puşti cu caș la gură. Suferise și se cercetase pe sine și știa că e anormal. Dar era chiar fără speranță? Nu ar fi fost oare posibil să întâlnească o femeie care să fie înțelegătoare, în alt sens? Voia să aibă copii. Era capabil să procreeze – doctorul Barry i-o confirmase. Era imposibilă căsătoria, la urma urmelor? Subiectul era la ordinea zilei și acasă, grație mariajului Adei, iar mama lui sugerase adeseori că el ar trebui să găsească pe cineva pentru Kitty, iar Kitty să găsească pe cineva pentru el. Doamna Hall dovedea o detașarea uluitoare. Cuvintele „căsătorie“ și „iubire“ și „o familie“ își pierduseră orice înțeles pentru ea în timpul văduviei. Un bilet la concert, pe care domnișoara Tonks i-l trimisese lui Kitty, a scos la iveală niște posibilități. Kitty nu putea să-l folosească și l-a oferit oricui l-ar fi dorit. Maurice a zis că i-ar plăcea să meargă el. Kitty i-a amintit că era seara lui de club, dar Maurice a spus că va renunța. S-a dus. Întâmplarea a făcut să fie vorba tocmai despre simfonia lui Ceaikovski pe care Clive îl învățase să o aprecieze. Disonanțele, accentele sfâșietoare și cele de acalmie – pentru el muzica nu însemna nimic mai mult de atât – i-au plăcut și i-au indus un sentiment de caldă

recunoștință față de domnișoara Tonks. Din nefericire, după concert s-a întâlnit cu Risley.

— Symphonie *Pathique*[1], zise acesta vesel.

— Symphony *Pathetic*, îl corectă filistinul.

— Symphonie *Incestueuse et Pathique*, reveni Risley, informându-l apoi pe tânărul său prieten că Ceaikovski se îndrăgostise de propriul nepot și îi dedicase această capodoperă. Am venit să văd toată turma respectabilă a Londrei. Ce *demență*!

— Ce chestii bizare știi și tu, îi spuse Maurice bățos.

Ciudat era că exact când își găsise în sfârșit un confident, nu-l voia. A luat însă imediat de la bibliotecă o carte despre viața lui Ceaikovski. Episodul căsătoriei compozitorului nu îi dezvăluie mare lucru cititorului normal, care presupune doar existența unei oarecare incompatibilități conjugale, dar pe Maurice l-a înfiorat. El știa ce înseamnă dezastrul și cât de aproape fusese de unul, după discuția cu doctorul Barry. A continuat să citească și l-a cunoscut pe „Bob“, minunatul nepot la care Ceaikovski a apelat după ce suferise de o cădere nervoasă și alături de care a descoperit renașterea spirituală și muzicală. Cartea a făcut să-i cadă vălul de pe ochi și Maurice a apreciat-o ca fiind singura lucrare literară care l-a ajutat vreodată. Dar nu l-a ajutat decât să meargă înapoi. Era în același loc ca atunci, în tren, și nu câștigase nimic, în afară de convingerea că doctorii sunt niște prostănaci.

Fiecare cale părea acum blocată și, în disperarea lui, a făcut apel la practici pe care le abandonase încă de pe când era copil. A descoperit că îi aduceau cu adevărat un soi de pace rușinoasă, chiar îi potoleau pornirile fizice în care se adunau toate senzațiile lui și astfel îi permiteau să lucreze. Era un individ mediocru și ar fi reușit să câștige o luptă mediocră, dar Natura îl pusese să înfrunte un destin excepțional, pe care doar sfinții puteau să îl biruie fără ajutor, așa că Maurice a început să piardă teren. Cu puțin înainte de vizita lui la Penge s-a ivit o nouă speranță, slabă și lipsită

de bucurie. Hipnotismul. Risley îi povestise că domnul Cornwallis fusese hipnotizat. Un doctor îi spusese „Haide, haide, nu sunteți deloc eunuc!“ și, ce să vezi! omul încetase să mai fie astfel. Maurice a făcut rost de adresa doctorului, dar nu se aștepta să iasă ceva din asta: o întâlnire cu știința îi fusese de ajuns și avea mereu impresia că Risley le mai înflorea; vocea lui, atunci când îi dăduse adresa, fusese binevoitoare, dar ușor amuzată.

1. Simfonia nr. 6 în Si minor, Op. 74, *Patetica*; joc de cuvinte bazat pe ambiguitatea dintre *pathique* (dimensiune interioară a simțirii, în funcţie de care comunicăm, dincolo de orice raportare la un obiect perceput, fr.) și *pathic* (tânăr homosexual, en.).

33

Acum, când scăpase de pericolul unor prea mari intimități, Clive Durham era nerăbdător să-și ajute prietenul, care trecuse probabil prin clipe destul de grele din momentul când se despărțiseră în fumoar. Corespondența dintre ei încetase în urmă cu câteva luni. Ultima scrisoare a lui Maurice fusese scrisă după întoarcerea de la Birmingham și în ea îl anunța că nu se va sinucide. Clive nici nu crezuse vreodată că o va face și era bucuros că melodrama se terminase. Când vorbeau la telefon auzea la capătul celălalt al firului un bărbat pe care l-ar fi putut respecta – un tip care părea dispus să lase în urmă trecutul și relația pasională. Maurice nu arborase deloc o degajare afectată; bietul de el părea timid, ba chiar puțin iritat, exact starea pe care Clive o considera firească, date fiind circumstanțele, și pe care simțea că o poate îndrepta.

Era dornic să facă atât cât putea. Deși nu-și dădea seama de valoarea trecutului, își amintea care îi fuseseră proporțiile și admitea că, la un moment dat, Maurice îl smulsese din estetism și îl ridicase spre soarele și spre adierea iubirii. Dacă n-ar fi fost el, Clive nu ar fi ajuns niciodată să fie demn de Anne. Prietenul lui îl ajutase să treacă prin trei ani arizi și ar fi fost într-adevăr nerecunoscător dacă nu l-ar fi ajutat la rândul său. Lui Clive nu-i plăcea recunoștința. Ar fi preferat mai degrabă să-l fi ajutat din pură prietenie. Dar trebuia să folosească singura unealtă pe care o avea și, dacă totul mergea bine, dacă Maurice își păstra atitudinea detașată, dacă rămânea la capătul telefonului, dacă rămânea rezonabil în privința lui Anne, dacă nu

era înverșunat sau prea rigid sau prea dur – atunci ar fi putut fi din nou prieteni, chiar dacă pe o cale diferită și într-un alt fel. Maurice avea calități admirabile – Clive știa asta – și poate că aveau să se întoarcă vremurile când și Maurice avea să simtă la fel.

Gânduri ca acestea erau rare și efemere în mintea lui Clive. Centrul vieții lui era Anne. Oare Anne se va înțelege cu mama lui? Oare lui Anne, care fusese crescută în Sussex, pe malul mării, o să-i placă la Penge? Ore nu va regreta lipsa de activități religioase de acolo? Și prezența politicii? Amețit de dragoste, îi dăruise soției sale trupul și sufletul lui, revărsase la picioarele ei tot ceea ce îl învățase pasiunea anterioară și nu-și putea aminti, decât dacă făcea un efort, cine fusese obiectul acelei pasiuni.

În strălucirea dintâi a logodnei, când Anne era întreaga lui lume, inclusiv Acropolele, Clive se gândise să-i mărturisească despre Maurice. Și ea îi mărturisise lui o mică greșeală. L-a oprit totuși loialitatea față de prietenul său, iar mai târziu a fost bucuros că nu o făcuse. Oricât de tare se dovedise ea a fi o zeiţă, Anne nu era Pallas Athena și existau multe subiecte pe care nu le putea aborda cu ea. Propria lor uniune a devenit cel mai important dintre ele. Când intrase la ea în odaie, după căsătorie, Anne nu știa ce vrea soțul ei. În ciuda unei educații elevate, nimeni nu-i vorbise despre sex. Clive fusese cât se poate de delicat, dar o speriase grozav și plecase de la ea cu sentimentul că îl ura. Nu era adevărat. În nopțile care au urmat, l-a primit cu bucurie. Dar fără să schimbe vreun cuvânt. Uniunea dintre ei se petrecea într-un univers care nu avea nimic în comun cu cotidianul, și această discreție mută s-a reflectat în multe alte aspecte din viața lor. Atât de multe lucruri nu se puteau spune. Nu s-au văzut niciodată goi unul pe celălalt. Nu au pomenit niciodată despre funcția reproductivă sau cea digestivă. Așa încât niciodată nu se vor fi pus întrebări despre acel episod al imaturității lui.

Trecutul lui nu putea fi pomenit. Nu s-a pus niciodată între ei. Anne a fost cea care a apărut mereu între Clive și trecut și, dacă se gândea mai bine,

el a fost bucuros, pentru că, deși nu fusese un trecut scandalos, fusese unul sentimental și merita să fie dat uitării.

Atitudinea secretoasă i se potrivea lui Clive, sau cel puțin a adoptat-o fără regrete. Nu se jenase niciodată să spună lucrurilor pe nume și, chiar dacă aprecia corpul uman, actul sexual în sine i se părea lipsit de imaginație și cel mai bine era să fie învăluit în întunericul nopții. Între doi bărbați, era de neiertat, între un bărbat și o femeie se putea practica, de vreme ce natura și societatea îl aprobau, dar nu era niciodată de discutat sau de etalat. Pentru Clive căsătoria ideală era una cumpătată și elegantă, la fel ca toate idealurile lui, și în Anne găsise un partener perfect, o ființă rafinată la rândul ei și care admira această calitate la alții. Se iubeau cu tandrețe. Erau susținuți de frumoase tradiții – în timp ce, dincolo de hotar, Maurice hoinărea, pe buze cu vorbe nepotrivite și în inimă cu dorințele greșite, cuprinzând în brațe doar aerul.

34

În august, Maurice și-a luat o săptămână de vacanță și, conformându-se invitației, a ajuns la Penge cu trei zile înainte de meciul de crichet. Când a sosit avea o dispoziție ciudată și morocănoasă. Se tot gândise la hipnotizatorul lui Risley și era din ce în ce mai înclinat să-l consulte. Viața lui era o adevărată povară. De exemplu, în timp ce traversa parcul, văzuse paznicul unui domeniu de vânătoare flirtând cu două servitoare și simțise cum un ghimpe de invidie îl împunge în inimă. Fetele erau al naibii de urâte, dar bărbatul nu și, fără să înțeleagă de ce, asta înrăutățise lucrurile și Maurice îi privise pe cei trei cu sentimentul că este necruțător și respectabil; fetele s-au îndepărtat chicotind, iar bărbatul i-a întors privirea pe furiș, apoi a considerat că nu e nici un pericol dacă îl salută, ducând ușor mâna la șapcă; Maurice le stricase micul joc. Dar aveau să se reunească, imediat după ce Maurice trecea mai departe, iar pretutindeni în lume fetele se vor întâlni cu bărbați, ca să-i sărute și să fie sărutate; oare n-ar fi mai bine să-și schimbe firea și să facă așa cum se aștepta de la el? Va lua o decizie după această vizită – pentru că, deși erau slabe speranțe, mai nădăjduia totuși la ceva din partea lui Clive.

— Clive e plecat, îi zise tânăra gazdă. Îți transmite toată dragostea sau cam așa ceva și zice că va reveni până la cină. Archie London o să aibă grijă de tine, dar nu cred că vrei să fii îngrijit.

Maurice a surâs și a acceptat o ceașcă de ceai. Salonul avea același aer dintotdeauna. Grupurile obișnuite de oameni, răspândiți ici și colo, cu aerul

că tocmai stabilesc ceva important. Mama lui Clive, chiar dacă nu mai prezida adunarea, locuia acolo, din cauza canalizării defecte de la reședința ei de dotă. Impresia de degradare se accentuase. Prin ploaia torențială, Maurice observase stâlpii înclinaţi ai porții, copacii neîngrijiți și, înăuntru, câteva cadouri de nuntă strălucitoare, care semănau cu niște petece pe o haină roasă până la urzeală. Domnișoara Woods nu adusese și bani la Penge. Era foarte educată și încântătoare, dar, la fel ca familia Durham, făcea parte din aceeași clasă socială pe care Anglia era cu fiecare an tot mai puțin înclinată să o ridice în slăvi.

— Clive este în campanie electorală, continuă ea. În toamnă sunt alegeri parțiale. I-a convins în sfârșit să-l convingă să candideze.

Fata avea harul aristocratic de a anticipa criticile.

— Glumesc, dar, serios, pentru săraci va fi ceva minunat dacă intră el în Parlament. Le este cel mai adevărat prieten, însă e păcat că ei nu știu asta.

Maurice a înclinat din cap. Se simțea dispus să discute probleme sociale.

— Au nevoie de puțin exercițiu, zise.

— Da, le trebuie un lider – se auzi o voce blândă, dar distinsă –, și până nu vor găsi unul, vor avea de suferit.

Anne i-l prezentă pe noul pastor, domnul Borenius. Ea îl adusese să slujească acolo. Lui Clive nu-i păsa pe cine numește, cu condiția să fie un gentleman și să se dedice satului. Domnul Borenius îndeplinea ambele condiții și, cum făcea parte din tradiția High Church[1], poate că avea să reușească un echilibru față de fostul titular, care urma să părăsească postul și care fusese membru al Low Church[2].

— A, domnule Borenius, ce interesant! se auzi doamna Durham strigând din capătul celălalt al încăperii. Dar presupun că după părerea dumneavoastră noi toți avem nevoie de un lider. Sunt total de acord.

Ochii îi jucau încolo și încoace.

— Repet, voi toți aveți nevoie de un lider.

Privirea domnului Borenius a urmat-o pe a ei, căutând poate ceva ce nu era de găsit, pentru că – nu peste mult timp – și-a luat la revedere.

— Nu are absolut nimic de făcut la casa parohială – zise Anne pe gânduri –, dar așa face mereu. Vine să-l dojenească pe Clive pentru condițiile de locuit din sat și nu vrea să rămână la cină. Înțelegi, e foarte sensibil; le poartă de grijă celor săraci.

— Și eu am avut de-a face cu cei săraci – interveni Maurice luând o bucată de prăjitură – dar nu pot să le port de grijă. Trebuie să le dăm o mână de ajutor, pentru binele țării, în general, dar atâta tot. Ei nu simt la fel ca noi. Nu suferă așa cum am suferi noi, dacă am fi în locul lor.

Pe chipul lui Anne se citea dezaprobarea, dar avea sentimentul că banii ei erau pe mâini bune.

— Nu cunosc decât băieții de mingi de la clubul de golf, zise Maurice, și pe cei dintr-un centru misionar din mahala. Am învățat totuși câte ceva. Săracii nu vor milă. Nu mă iubesc într-adevăr decât atunci când îmi pun mănușile și îi iau la pumni.

— A, îi înveți să boxeze.

— Da, și să joace fotbal… sunt catastrofali ca sportivi.

— Probabil că da. Domnul Borenius spune că vor iubire, adăugă Anne după o pauză.

— Nu mă îndoiesc, dar nu vor avea parte de ea.

— Domnule Hall!

Maurice își șterse mustața și zâmbi.

— Ești îngrozitor.

— Nu mi-am dat seama. Probabil că așa pare.

— Dar îți place să fii groaznic?

— Se obișnuiește omul cu toate, răspunse el întorcându-se deodată pentru că ușa din spatele lui se deschisese brusc.

— Vai de mine, și eu care îl cert pe Clive că e cinic! Tu ești mai rău ca el.

— Sunt obișnuit să fiu groaznic, așa cum spui, la fel cum și săracii sunt învățați cu mahalalele lor. E doar o chestiune de timp.

Vorbea destul de degajat; încă de la sosire se simțise copleșit de o fierbinte nesăbuință. Clive nu se deranjase să fie acasă să-l întâmpine. Foarte bine!

— După ce te zbați nițel, ajungi să te obișnuiești cu gaura ta. Toți latră la început, ca o grămadă de cățelandri: Ham! Ham!

Neașteptata lui imitație a făcut-o să râdă.

— Cel puțin înveți că toată lumea e mult prea ocupată ca să te asculte, așa că te oprești din lătrat. Asta e clar.

— Punctul de vedere al unui bărbat, zise Anne, încuviințând din cap. N-o să-l las niciodată pe Clive să gândească așa. Eu cred în compasiune… în împărtășitul greutăților. Nu încape îndoială că sunt demodată. Ești un adept al lui Nietzsche?

— Habar n-am!

Anne îl plăcea pe acest domn Hall, despre care Clive o prevenise spunându-i că s-ar putea să îl considere apatic. Într-un fel chiar așa era, dar evident avea personalitate. Înțelegea de ce soțul ei îl considerase un bun tovarăș de călătorie în Italia.

— Ei, așadar, de ce nu-ți plac săracii? îl întrebă ea brusc.

— Nu-mi displac. Doar că nu mă gândesc la ei decât atunci când sunt obligat. Mahalalele, sindicalismul, tot restul, sunt un pericol public și fiecare dintre noi trebuie să facă un mic efort să le țină piept. Dar nu din dragoste. Domnul Borenius al dumitale nu vrea să privească realitatea în față.

Anne a rămas tăcută, apoi l-a întrebat câți ani are.

— Mâine împlinesc douăzeci și patru.

— Ei, ești foarte dur pentru vârsta dumitale.

— Numai ce-ai spus că sunt groaznic. Mă lași să scap prea ieftin, doamnă Durham!

— În orice caz, ești rigid, ceea ce e și mai rău.

Îl văzu că se încruntă și, de teamă că fusese impertinentă, a orientat conversația asupra lui Clive. I-a spus că se așteptase ca el să fi ajuns până acum și că era cu atât mai dezamăgită, pentru că a doua zi Clive chiar trebuia să fie plecat. Agentul electoral, care cunoștea alegătorii, îl ducea să ia contact cu ei. Domnul Hall trebuie să fie îngăduitor și trebuie să-i ajute la meciul de crichet.

— De fapt, totul depinde de alte câteva aranjamente… s-ar putea să fiu nevoit să…

Anne i-a privit chipul cu o curiozitate bruscă, apoi a zis:

— Nu vrei să-ți vezi camera? Archie, condu-l tu pe domnul Hall în Camera Cafenie.

— Mulțumesc… De aici preia cineva corespondența?

— Astă seară, nu, dar poți telegrafia. Trimite o telegramă că rămâi… Sau n-ar trebui să mă bag?

— S-ar putea să fie nevoie să telegrafiez… Nu sunt sigur. Îți mulțumesc foarte mult.

Apoi l-a urmat pe domnul London în Camera Cafenie, gândindu-se: „Clive ar fi putut… de dragul trecutului, ar fi putut să fie aici, să mă întâmpine. Ar fi trebuit să știe cât de mizerabil o să mă simt“. Nu-i mai păsa de Clive, dar încă mai putea să sufere din cauza lui. Ploaia cădea șiroaie dintr-un cer de plumb asupra parcului, pădurea era mută. Cădea înserarea și el intra încet într-un nou cerc al torturilor.

Până la cină a rămas în camera lui, luptându-se cu fantomele pe care le îndrăgise. Dacă doctorul acela nou îi putea schimba firea, oare nu era de datoria lui să meargă la el, chiar dacă trupul și sufletul aveau să-i fie violate? Cum lumea era așa cum era, omul trebuia să se însoare sau să decadă. Nu era încă total detașat de Clive și nici nu va fi vreodată, până când nu va apărea o influență și mai puternică.

— Domnul Durham s-a întors? o chestionă el pe camerista care îi adusese apă caldă.

— Da, domnule.

— Chiar acum?

— Nu. Acum vreo jumătate de oră, domnule.

Fata a tras draperiile și a acoperit astfel imaginea, dar nu și sunetul ploii. Între timp Maurice scrisese în grabă o telegramă.

— Lasker Jones, Wigmore Place, 6, W., citi el cu glas tare. Rog stabiliți întâlnire joi. Hall. C/o Durham, Penge, Wiltshire.

— Prea bine, domnule.

— Mulțumesc foarte mult, zise el politicos, dar odată rămas singur, făcu o grimasă.

De acum încolo, comportamentul lui în public avea să devină complet diferit de cel privat. Ajuns în salon, l-a salutat pe Clive fără nici o tresărire. Și-au strâns mâinile cu căldură.

— Arăți grozav de bine. Știi pe cine o să conduci la masă? zise acesta și îi prezentă o fată.

Clive devenise un adevărat moșier. Toate nemulțumirile sale față de societate trecuseră odată cu căsătoria. Cum împărtășeau aceleași convingeri politice, el și Maurice aveau destule teme de discuție.

Clive era mulțumit de musafirul lui. Anne îi spusese că i se pare „dur, dar foarte drăguț“ – o caracterizare mulțumitoare. Exista în el un filon de asprime, dar care acum nu mai conta: scena aceea oribilă despre Ada putea fi, în sfârșit, uitată. Maurice se înțelegea bine și cu Archie London – ceea ce era important, pentru că Archie o plictisea pe Anne și era genul care se ținea scai de tine. Clive alesese ca el și Maurice să fie companioni pe timpul vizitei.

În salon se discuta iar politică, fiecare dintre cei prezenți având convingerea că radicalii sunt nesinceri, și socialiștii, nebuni. Ploua cu găleata, într-o monotonie care nu se lăsa tulburată. În pauzele de

conversație, șoaptele ploii pătrundeau în odaie și, către sfârșitul serii, pe capacul pianului a început să se audă un „pic, pic“.

— Iar fantoma familiei, zise doamna Durham cu un zâmbet radios.

— În tavan e cea mai drăguță gaură, exclamă Anne. Clive, putem s-o păstrăm?

— N-o să avem încotro, remarcă el sunând clopoțelul. Hai totuși să mutăm pianul. N-o să reziste prea mult.

— Ce zici de o farfuriuță? întrebă domnul London. Clive, ce părere ai de o farfuriuță? Odată ploaia a pătruns prin tavanul de la club, eu am sunat clopoțelul, și servitorul a adus o farfuriuță.

— Eu am sunat clopoțelul și servitorul nu aduce nimic, răspunse Clive sunând din nou. Da, Archie, o să punem o farfuriuță. Dar trebuie să mutăm și pianul. Drăguța de gaură care îi place lui Anne s-ar putea să se caște mai tare peste noapte. În partea asta a camerei nu există decât un acoperiș cu versant.

— Biată Penge! zise mama lui.

Se ridicaseră cu toții și se zgâiau la spărtură. Anne a început să tamponeze interiorul pianului cu o sugativă. Petrecerea se spărsese și erau mulțumiți să se amuze pe seama ploii, care le trimisese acest semn al prezenței ei.

— Adu te rog un lighean – zise Clive când cineva a răspuns la clopoțel – și o cârpă de praf și cheamă pe unul dintre bărbați să te ajute să mutați pianul și să duceți covorul spre bovindou. Iar pătrunde ploaia.

— De două ori a trebuit să sunăm, de două ori, observă mama lui.

Apoi, când a revenit servitoarea, însoțită și de paznic și de valet, a mai adăugat:

— *Le délai s’explique. C’est toujours comme ça quand*[3]… avem și noi micile noastre idile la subsol, înțelegi.

— Domnilor, ce vreți să faceți mâine? li se adresă Clive oaspeților săi. Eu trebuie să merg în circumscripție. Să nu veniți cu mine. E o plictiseală

de nedescris. Ce ziceți de o ieșire la vânătoare?

— Excelentă idee, spuseră Maurice și Archie.

— Ai auzit, Scudder?

— *Le bonhomme est distrait*[4], zise mama lui.

Pianul agățase un covor, și servitorii, care nu voiau să ridice vocea în prezența respectabililor domni și doamne, nu-și auzeau unii altora indicațiile și șopteau „Ce?“.

— Scudder, domnii merg mâine să vâneze… Sigur, nu știu exact ce, dar tu vino pe la zece. Ce ziceți dacă mergem acum la culcare?

— Devreme în pat, domnule Hall, zise Anne. După cum știi, asta e regula aici.

Apoi le-a spus noapte bună celor trei servitori și i-a condus pe oaspeți la etaj. Maurice a mai zăbovit să-și aleagă o carte. Oare *Istoria raționalismului*, a lui Lecky, era suficient? Ploaia picura în lighean, bărbații bombăneau îngenunchiați deasupra covorului din bovindou, de parcă oficiau niște funeralii.

— Fir-ar să fie, chiar nu e nimic, nimic?

— …Nu cu noi vorbește, zise valetul către paznicul domeniului de vânătoare.

L-a ales pe Lecky, dar nu i-a stat mintea la carte și, după câteva minute, a aruncat-o pe pat și s-a concentrat asupra telegramei. În atmosfera sumbră de la Penge, hotărârea lui a devenit și mai puternică. Viața se dovedise o alee întunecată, cu o grămadă de bălegar la capăt, și el trebuia să o ia înapoi și să înceapă din nou. Risley insinuase că era posibil să devină cu totul altul, cu condiția să întoarcă definitiv spatele trecutului. Adio frumusețe și căldură. Ajunse în bălegar, ele trebuiau să dispară. A tras draperiile și a privit îndelung ploaia, a oftat și s-a plesnit peste față, mușcându-și buzele.

1. Parte a Bisericii Anglicane ai cărei adepți, numiți și anglo-catolici, păstrează ritualul romano-catolic în privința dogmei și ceremonialului religios.

2. Reprezintă tradiția anglicană ai cărei adepți (evanghelici) pun accent pe Sfânta Scriptură și pe simplificarea cultului divin.
3. Se explică întârzierea. Așa e întotdeauna când… (fr.).
4. Bietul om, e distrat (fr.).

35

A doua zi a fost și mai groaznică, doar că a părut ireală, ca un coșmar – singurul argument de spus în favoarea ei. Archie London trăncănea, ploaia răpăia și, în numele sacru al sportului cu pușca, ei erau mânați prin domeniul de la Penge după iepuri. Uneori i-au mai și împușcat, alteori i-au ratat și au încercat și variantele cu dihori și cu plase. Era nevoie să se reducă populația de iepuri și poate acesta fusese motivul pentru care li se băgase pe gât distracția cu pricina; Clive era înclinat spre prudență. Au revenit în casă pentru prânz, și Maurice s-a entuziasmat. Îi sosise o telegramă de la domnul Lasker Jones, în care era anunțat că i se fixase o întâlnire pentru a doua zi. Entuziasmul i-a trecut însă repede. Archie s-a gândit că ar fi fost mai bine să iasă iar după iepuri, iar Maurice era prea deprimat ca să-l refuze. Ploaia se mai domolise, în schimb ceața era mai deasă, noroiul, mai clisos, și către ora ceaiului au pierdut un dihor. Paznicul de vânătoare susținea că a fost din vina lor, Archie era de altă părere și i-a explicat lui Maurice chestiunea în fumoar, cu ajutorul unor schițe. Cina s-a servit la ora opt, când au revenit și cei ocupaţi cu campania electorală și după cină tavanul salonului a continuat să picure în lighene și farfuriuțe. S-a întors în Camera Cafenie – aceeași vreme, aceeași disperare și nu mai avea nici o importanță că acum Clive era întins pe același pat cu el și îi vorbea în taină. Poate că discuția l-ar fi mișcat dacă ar fi venit mai devreme, dar Maurice fusese atât de rănit de primirea rece, petrecuse o zi atât de însingurată și de stupidă, încât trecutul nu mai găsea nici un ecou în el. Nu-i

era gândul acum decât la domnul Lasker Jones și voia să fie singur ca să pună pe hârtie o relatare a cazului său.

Clive simțea că vizita lui Maurice e un eșec, dar, așa cum remarcase, „politica nu poate să aștepte, iar tu te-ai nimerit exact în iureșul ăsta“. Și el se necăjise că a uitat – astăzi era ziua de naștere a lui Maurice – și trebuia neapărat ca oaspetele lor să rămână la meci. Maurice i-a spus că îi pare grozav de rău, dar acum nu era posibil, pentru că avea în oraș o întâlnire urgentă și neașteptată.

— Nu poți să te întorci după întâlnire? Suntem niște gazde îngrozitoare, dar e o mare plăcere să te avem cu noi. Te rog să consideri casa noastră un hotel… tu îți vezi de ale tale și noi de ale noastre.

— De fapt, sper să mă însor, zise Maurice, cuvintele zburându-i de pe buze de parcă ar fi avut viață proprie.

— Mă bucur grozav, răspunse Clive, lăsând ochii în pământ. Maurice, mă bucur grozav. Este cel mai minunat lucru din lume, poate singurul…

— Știu.

Maurice se întreba de ce deschisese gura. Cuvintele, odată rostite, au plutit pe fereastră afară, în ploaie; se gândea mereu la ploaie și la acoperișurile șubrezite de la Penge. Clive a ridicat privirea și a continuat:

— N-o să te bat la cap cu tot felul de vorbe, dar trebuie să-ți spun doar atât – Anne a ghicit. Femeile sunt formidabile. A zis de la început că ascunzi ceva. Eu am râs, dar acum va trebui să-i dau dreptate. Ah, Maurice, sunt așa de bucuros! E foarte amabil din partea ta că-mi spui… mi-am dorit-o mereu pentru tine.

— Știu că ți-ai dorit.

A urmat un moment de tăcere. Clive revenise la vechiul lui fel de a fi. Era generos și fermecător.

— E minunat, nu-i așa?… că… Mă bucur foarte tare. Mi-ar plăcea să pot să-ţi spun mai multe, dar nu-mi trece nimic prin cap. Te superi dacă-i spun și lui Anne, doar ei?

— Absolut deloc. Spune-le tuturor, țipă Maurice cu o brutalitate care a trecut neobservată. Cu cât mai mulți, cu atât mai bine.

Apoi, ca pentru a elimina presiunea de afară, a încheiat:

— Și dacă fata pe care am ales-o nu mă vrea, mai sunt și altele.

Clive a zâmbit vag auzindu-l, dar era prea încântat ca să protesteze. Era încântat – în parte pentru Maurice, dar și pentru că astfel i se consolida propria poziție. Ura excentricitățile, Cambridge-ul, Camera Albastră, iar anumite luminișuri ale parcului erau nu pângărite, pentru că nu se petrecuse nimic rușinos în ele, ci subtil ridicole. Tocmai dăduse recent peste o poezie pe care o scrisese în timpul primei vizite a lui Maurice la Penge. Era atât de stupidă, de aiurea, încât putea să fi aterizat pe pământ de pe tărâmul din oglindă. „Umbră a vechilor corăbii elene." Oare așa îl caracterizase el pe studentul acela voinic? Iar aflarea faptului că și Maurice depășise stadiul unui atare sentimentalism îi purificase versurile și acum cuvintele izvorau din el de parcă ar fi fost vii.

— Maurice, dragul meu, m-am gândit la tine mai des decât îți închipui. Așa cum ți-am spus toamna trecută, eu țin la tine, în sensul bun, și așa va fi mereu. Am fost niște tineri idioți, nu?… Dar poți câştiga ceva și din idioțenie. Maturizarea. Nu, mai mult decât atât, intimitatea. Noi doi ne cunoaştem și avem încredere unul în celălalt tocmai pentru că am fost odată idioți. Căsătoria nu a schimbat nimic. Ei, asta e formidabil! Chiar cred…

— Atunci, îmi dai binecuvântarea ta?

— Mai încape vorbă?!

— Îți mulțumesc.

Privirea lui Clive devenise mai blândă. Voia să-i transmită o idee mai tandră decât maturizarea. Să îndrăznească oare să împrumute un gest din trecut?

— Gândește-te la mine toată ziua de mâine, îi zise Maurice, cât despre Anne… și ea se poate gândi la mine.

O mențiune atât de grațioasă l-a făcut pe Clive să îi sărute ușor camaradului său mâna mare și măslinie.

Maurice a tresărit.

— Te deranjează?

— A, nu.

— Maurice, dragul meu, voiam doar să-ți arăt că n-am uitat trecutul. Sunt absolut de acord… hai să nu mai pomenim niciodată despre asta. Voiam totuși să ți-o dovedesc încă o dată, pentru ultima oară.

— Bine.

— Nu ești recunoscător că s-a terminat cum se cuvine?

— Cât de cum se cuvine?

— În locul confuziei de anul trecut.

— A, confuzia ta.

— Acum suntem la fel, iar eu… am șters-o.

Maurice și-a lipit buzele pe manșeta apretată a unei cămăși elegante de smoching. Odată sarcina îndeplinită, s-a retras, în timp ce Clive, într-o dispoziție mai prietenoasă ca niciodată, insista ca el să revină la Penge de îndată ce împrejurările i-o vor îngădui. S-a oprit din vorbit, într-un târziu, în timp ce apa șiroia pe lucarnă. După ce a plecat, Maurice a deschis draperiile și a căzut în genunchi, sprijinindu-și bărbia de pervazul ferestrei, lăsând picăturile să-i ude părul.

— Vino! strigă deodată, surprins el însuși.

Pe cine chemase? Nu se gândise la nimic și cuvintele ieșiseră fără voia lui. S-a grăbit să se refugieze departe de aerul și de întunericul nopții și și-a ascuns iar trupul în Camera Cafenie. Pe urmă a început să scrie raportul. I-a luat ceva vreme și, deși nu era nici pe departe un tip cu imaginație, s-a culcat agitat. Era convins că în timp ce scria, cineva se uitase peste umărul lui. Nu era singur. Sau, și mai rău, nu fusese el cel care scrisese raportul. De când sosise la Penge, Maurice trăia cu impresia că nu mai este el însuși, ci

un ghem de voci, iar acum aproape că putea să le audă cum se ceartă înăuntrul lui. Dar nici una nu-i aparținea lui Clive: măcar atât reușise.

36

Archie London se întorcea și el în oraș și a doua zi dimineață, foarte devreme, stăteau amândoi în hol și așteptau cupeul, în timp ce bărbatul care îi târâse după iepuri îi pândea afară să primească un bacșiș.

— Spune-i să facă paşi, zise Maurice enervat. I-am oferit cinci șilingi și nu i-a primit. Naiba să-l ia de obraznic!

Domnul London era scandalizat. Ce-au ajuns servitorii? Trebuie neapărat să fie aur? Dacă e așa, mai bine închizi prăvălia și gata. A început să-i povestească despre infirmiera angajată de soția lui în perioada lăuziei. Pippa o tratase pe femeie mai mult decât ca pe o egală, dar la ce te poți aștepta de la niște oameni pe jumătate needucați? O educație aproximativă este mai rea decât lipsa totală a educației.

— Adevărat, adevărat, zise Maurice căscând.

Cu toate acestea, domnul London credea că noblețea obligă.

— Ei, încearcă dacă vrei.

Archie scoase o mână în ploaie și apoi zise:

— Hall, să știi că i-a luat fără probleme.

— Așa a făcut, afurisitul? De la mine de ce nu i-a vrut? Presupun că tu i-ai dat mai mult.

Rușinat, domnul London a recunoscut că așa făcuse. Mărise bacșișul, de teama unui refuz. Tipul era culmea, evident, dar tot nu credea că e de bonton ca Hall să insiste cu asta. Când servitorii sunt necioplíți, ar trebui pur și simplu să-i ignori.

Maurice însă era iritat, obosit și îngrijorat de întâlnirea pe care o avea în oraș și considera episodul ca o parte din lipsa de eleganță a conacului Penge. Pornit pe răzbunare, s-a îndreptat spre ușă și a zis, în maniera lui familiară, dar alarmantă:

— Salut! Așadar, cinci șilingi nu sunt de-ajuns! Nu accepți decât aur!

L-a întrerupt Anne, care venise să-și ia la revedere de la ei.

— Mult noroc, i-a zis ea lui Maurice cu o expresie foarte drăgălașă.

Apoi a făcut o pauză, invitând parcă la confidențe. Cum nu a venit nici una, a adăugat:

— Sunt așa de bucuroasă că nu ești nemilos.

— Chiar așa?

— Bărbaților le place să treacă drept nemiloşi. Lui Clive așa îi place. N-am dreptate, Clive? Bărbații, domnule Hall, sunt niște creaturi foarte amuzante.

Își prinse colierul între degete și zâmbi.

— Foarte amuzante. Mult noroc.

Ajunsese să fie de-a dreptul încântată de Maurice. Situația lui și felul în care o trata i se păreau cum nu se poate mai tipic masculine.

— O femeie îndrăgostită – îi explică ea lui Clive în pragul ușii, pe când își urmăreau oaspeții pornind la drum –, ei bine, o femeie îndrăgostită nu blufează… mi-ar fi plăcut să aflu numele fetei.

Vădit rușinat, băgându-se peste servitorii din casă, paznicul i-a cărat lui Maurice bagajul la cupeu.

— Îndeasă-l înăuntru, îi zise acesta cu răceală.

Au pornit, printre fluturările de mâini ale lui Anne, Clive și ale doamnei Durham, iar London a reluat povestea infirmierei lui Pippa.

— Ce zici de puțin aer? propuse victima.

A coborât geamul și a privit parcul îmbibat de apă. Stupid, atâta ploaie! Pentru ce *era nevoie* de atâta ploaie? Indiferența universului față de om!

Cupeul trudea înainte cu greu, traversând pădurea. Părea imposibil să ajungă vreodată la gară și să se termine vreodată cu tragedia lui Pippa.

Nu departe de ghereta portarului era o mică pantă abruptă, iar drumul, mereu în stare proastă, era mărginit de tufe de măceș, care zgâriau vopseaua caroseriei. Floare după floare s-au perindat pe dinaintea lor, întinate de vremea neprietenoasă: unele putreziseră, altele nu aveau să se mai deschidă niciodată; frumusețea triumfase totuși, ici și colo, dar cu disperare, pâlpâind într-un univers neguros. Maurice le-a privit pe rând și, chiar dacă nu-i păsa de flori, îl enerva eșecul lor. Aproape nimic nu era perfect. Pe câte o ramură toate florile erau inegale, următoarea era invadată de omizi sau era plină de excrescențe. Indiferența naturii! Și incompetența ei. Se aplecă în afara portierei, să vadă dacă natura nu reușise, măcar o dată, să aibă succes. S-a trezit că privește fix în ochii căprui și strălucitori ai unui tânăr.

— Doamne, e tot paznicul ăla!

— Nu se poate, nu avea cum să ajungă aici. L-am lăsat la conac.

— Avea, dacă a fugit.

— De ce ar fi fugit?

— Asta așa e, de ce-ar fi făcut-o? zise Maurice, apoi ridică oblonul din spate al cupeului și se uită prin el la tufele de măceș, deja ascunse de o ceață ușoară.

— El era?

— Nu l-am văzut bine!

Tovarășul lui a reluat imediat povestirea și a continuat să vorbească, aproape fără încetare, până ce s-au despărțit la gara Waterloo.

În taxi, Maurice și-a mai citit o dată raportul și franchețea lui l-a alarmat. El, care nu reușise să aibă încredere în Jowitt, se lăsa acum pe mâinile unui vraci; în ciuda asigurărilor pe care i le dăduse Risley, Maurice lega hipnotismul de ședințele de spiritism, de șantaj. Și oare de câte ori nu mârâise el împotriva unor astfel practici când citea despre ele în *Daily Telegraph*; n-ar fi fost mai bine să renunțe?

Casa părea totuși în regulă. Când s-a deschis ușa, pe scara casei se jucau micuții Lasker Jones – copii drăgălași, care l-au confundat cu „unchiul Peter“ și i s-au agățat de mâini; iar când ușa s-a închis în urma lui și el a rămas în sala de așteptare, cu un număr din *Punch*, senzația de normalitate a devenit mai puternică. Și-a înfruntat soarta cu calm. Voia o femeie care să-l protejeze, social vorbind, să-i calmeze pornirile carnale și să-i facă prunci. Nu se gândise niciodată la femeia aceea ca la o sursă de bucurie, ceva pozitiv – în cel mai rău caz, Dickie fusese așa –, pentru că în lunga lui luptă uitase ce înseamnă Iubirea și din mâinile domnului Lasker Jones nu se aștepta să primească fericirea, ci tihna.

Prezența acelui gentleman l-a liniștit și mai mult, pentru că era conformă cu ideea pe care și-o făcuse el despre cum ar trebui să arate un bărbat cu adevărat competent din punct de vedere științific. Gălbejit și inexpresiv, doctorul l-a primit într-o odaie mare, cu pereții goi, așezat în fața unui secreter.

— Domnul Hall? întrebă el, întinzându-i o mână lividă.

Avea un vag accent american.

— Așadar, domnule Hall, care e problema?

Maurice a devenit la rândul lui degajat. Parcă se întâlniseră să discute despre un terț.

— E totul aici, răspunse scoțând raportul. Am consultat un medic și el nu a putut face nimic. Nu știu dacă dumneavoastră veți putea.

Domnul Lasker Jones a citit raportul.

— N-am greșit venind la dumneavoastră, sper, a zis Maurice.

— Deloc, domnule Hall. Șaptezeci și cinci la sută dintre pacienții mei sunt cazuri similare cu al dumneavoastră. Raportul acesta este de dată recentă?

— L-am scris aseară.

— Și e exact?

— În fine, numele și locurile sunt puțin schimbate, firește.

Domnul Lasker Jones nu părea să considere că e firesc. I-a pus mai multe întrebări despre „domnul Cumberland“, pseudonimul pe care Maurice i-l dăduse lui Clive, și a dorit să știe dacă se împreunaseră vreodată: pe buzele lui cuvintele sunau ciudat de inofensiv. Jones nu aducea nici laude, nici acuze și nici nu compătimea – nu a dat nici o importanță exploziei de furie pe care Maurice a avut-o împotriva societății. Chiar dacă tânjea după compasiune – de un an de zile nu mai auzise vreo vorbă de acest fel –, Maurice s-a bucurat de răceala cu care era tratat, pentru că o atitudine binevoitoare putea să-i clatine hotărârea.

— Are vreun nume boala de care sufăr? Ce este?

— Homosexualitate congenitală.

— Cât de congenitală? Se poate face ceva?

— A, desigur, dacă sunteți de acord.

— Problema e că am o prejudecată desuetă față de hipnoză.

— Mi-e teamă, domnule Hall, că s-ar putea să vă mențineți prejudecata și după ce vom încerca. Nu pot promite vindecarea. V-am pomenit despre ceilalți pacienți ai mei – șaptezeci și cinci la sută –, și doar cu cinci la sută am avut succes.

Mărturisirea i-a dat încredere lui Maurice – nici un șarlatan n-ar fi făcut-o.

— Putem totuși să încercăm, zise zâmbind. Ce trebuie să fac?

— Doar să rămâneți acolo unde sunteți. Voi face un experiment, să văd cât de adânc înrădăcinată este această pornire. Veți reveni ulterior (dacă doriți), pentru un tratament obișnuit. Domnule Hall! Voi încerca să vă induc o transă și, dacă reușesc, vă voi induce niște lucruri care (sperăm) să rămână și să devină parte din starea dumneavoastră normală atunci când vă veți trezi. Nu trebuie să-mi opuneți rezistență.

— În ordine. Dați-i drumul.

Domnul Lasker Jones s-a ridicat atunci de la biroul său și s-a așezat într-un fel cu totul impersonal pe brațul fotoliului în care stătea Maurice. Acesta

avea impresia că urma să i se facă o extracție dentară. Câteva clipe nu s-a întâmplat nimic, dar brusc ochii lui au surprins o pată de lumină pe barele grătarului de fier al șemineului, iar restul încăperii a devenit obscur. Nu mai putea distinge mare lucru în afară de obiectul pe care îl privea, dar auzea vocea doctorului și propria voce. Era evident că intră în transă, și acest succes i-a stârnit un sentiment de mândrie.

— Nu sunteți încă total în transă, cred.

— Nu, nu sunt.

Doctorul a mai făcut câteva încercări.

— Dar acum?

— Acum sunt mai adormit.

— Chiar?

Maurice a încuviințat, dar fără să fie foarte sigur.

— Acum, că sunteți aproape în transă, cum găsiţi salonul meu de consultații?

— E o încăpere frumoasă.

— Nu e prea întunecoasă?

— E cam întunecoasă.

— Dar vedeți totuși tabloul, nu?

Maurice a zărit atunci un tablou, pe peretele opus, deși știa că nu e nimic acolo.

— Priviți-l, domnule Hall. Veniți mai aproape. Aveți însă grijă la ruptura din covor.

— Cât de mare e ruptura?

— Puteți sări peste ea.

Imediat Maurice a localizat ruptura și a sărit peste ea, dar fără să fie prea convins că era necesar.

— Admirabil… ei, al cui credeți că e portretul? Cine e…?

— Cine e?

— Edna May.

— Domnul Edna May.

— Nu, domnule Hall, domnișoara Edna May.

— Este domnul Edna May.

— Nu-i așa că e frumoasă?

— Vreau să merg acasă, la mama.

Au râs amândoi la această afirmație, primul fiind doctorul.

— Domnișoara Edna May nu este doar frumoasă, e seducătoare.

— Pe mine nu mă atrage, zise Maurice irascibil.

— Vai, domnule Hall, ce remarcă lipsită de gentilețe. Priviți ce păr superb.

— Mie îmi place părul scurt.

— De ce?

— Pentru că pot să-l mângâi…

A izbucnit în plâns. S-a reîntors la sine, pe fotoliu. Lacrimile îi udau obrajii, dar nu se simțea altfel decât de obicei, așa încât a început imediat să vorbească.

— Știți ce? Visam când m-ați trezit. Ar fi bine să vă povestesc. Mi s-a părut că văd o față și am auzit pe cineva spunând: „Acesta e prietenul tău“. E de bine? Adeseori am impresia că, într-un fel – nu pot să explic –, vine către mine în somn, deși nu mă ajunge niciodată, visul acela.

— Acum a ajuns aproape?

— Destul de aproape. E semn rău?

— Nu, vai de mine, nu… sunteți sugestionabil, sunteți deschis… v-am făcut să vedeți un tablou pe perete.

Maurice a dat din cap, uitase. A urmat o pauză, timp în care a scos două guinee și a cerut o a doua programare. Au aranjat să telefoneze săptămâna următoare, și domnul Lasker Jones i-a cerut ca, între timp, să rămână acolo unde era, la țară, în liniște.

Maurice era sigur că Anne și Clive îl vor primi bucuroși și că influența lor va fi una adecvată. Penge era un antidot. Îl ajuta să scape de trecutul lui

otrăvit, pe care îl crezuse atât de dulce, îl vindeca de tandrețe și de omenie. Da, se va întoarce la Penge; le va telegrafia prietenilor lui și va lua expresul de după-amiază.

— Domnule Hall, să faceți efort fizic cu moderație. Puțin tenis, sau plimbări cu pușca pe umăr.

Maurice a ezitat înainte de a spune:

— Dacă mă gândesc mai bine, poate că nu mă voi întoarce acolo.

— De ce?

— Păi, mi se pare destul de prostesc să fac de două ori în aceeași zi o călătorie așa de lungă.

— Atunci, preferați să vă duceți acasă la dumneavoastră?

— Da… nu… nu, adică… mă rog, o să mă întorc la Penge.

37

Revenit la Penge, l-a amuzat să afle că tinerii tocmai se pregăteau să plece într-un turneu electoral și lipseau douăzeci și patru de ore. Acum Clive însemna mai puțin pentru el decât însemna el pentru Clive. Sărutul acela pe mână îl scăpase de iluzii. Fusese un sărut ordinar de puritan și vai! atât de caracteristic lui Clive. Cu cât primeai mai puțin, cu atât însemna mai mult – aceasta era teoria lui. Nu doar că jumătatea era mai mult decât întregul – la Cambridge Maurice se mulțumise cu asta –, dar acum i se oferea un sfert și i se spunea că e mai mult ca jumătatea. Oare tipul credea că el e de piatră?

Clive i-a explicat că n-ar fi plecat dacă Maurice i-ar fi dat de înțeles că are de gând să se întoarcă și că, oricum, va fi înapoi pentru meci.

— Ai avut noroc? îi șopti Anne.

— Așa și așa, răspunse Maurice.

Din clipa aceea Anne l-a luat sub aripa ei protectoare și s-a oferit să o invite pe tânăra lui domnișoară la Penge.

— E foarte frumoasă, domnule Hall? Sunt convinsă că are ochi căprui strălucitori.

Clive a chemat-o însă la el, și pe Maurice l-au lăsat să-și petreacă seara alături de doamna Durham și domnul Borenius.

Era cuprins de o neliniște ieșită din comun. Îi amintea de prima seară la Cambridge, când mersese în apartamentul lui Risley. Cât făcuse el scurta vizită în oraș, ploaia se oprise. Avea de gând să se plimbe pe înserat, să

privească apusul de soare și să asculte apa picurând din copaci. Fantomatice, dar desăvârşite, florile de luminița-nopţii se deschideau prin tufăriș și îl tulburau cu mirosul lor. Clive îi arătase și în trecut luminița-nopții, dar nu-i spusese niciodată că sunt parfumate. I-a plăcut să fie în aer liber, printre măcălendri și lilieci, furișându-se încoace și încolo, cu capul descoperit, până când gongul l-a chemat să se îmbrace pentru o nouă masă, iar draperiile de la Camera Cafenie au fost trase pentru noapte. Nu, Maurice nu mai era același; o rearanjare a ființei lui începuse cu siguranță încă de la Birmingham, de când Moartea își întorsese fața de la el, și meritul îi revenea cu totul domnului Lasker Jones! Mai profundă decât un efort conștient, era vorba de o schimbare care, dacă avea noroc, l-ar fi putut aduce în brațele domnișoarei Tonks.

În timp ce se plimba primprejur, a apărut bărbatul pe care îl dojenise de dimineață. Cu mâna la șapcă, l-a întrebat dacă vrea să împuște ceva a doua zi. Evident că nu voia, pentru că era ziua meciului de crichet, dar omul pusese întrebarea doar ca să aibă un pretext să-și ceară scuze.

— Vă spun sincer, îmi pare foarte rău, domnule, că nu am reușit să vă ofer deplină satisfacție, dumneavoastră și domnului London.

— E în ordine, Scudder, zise Maurice, căruia îi trecuse furia.

Scudder era o noutate – parte a unui stil de viață mai variat, care sosise la Penge odată cu politica și cu Anne; era mai isteț decât bătrânul domn Ayres, paznicul-șef, și o știa. A lăsat să se înțeleagă că refuzase cei cinci șilingi pentru că era prea mult; nu a spus și de ce acceptase zece! Apoi a adăugat:

— Mă bucur să vă văd din nou aici, domnule, așa de curând.

Pe Maurice l-a surprins afirmația ca fiind în mod subtil nepotrivită, așa că a repetat:

— E în ordine, Scudder.

Apoi a intrat în casă.

Era o seară cu ținută de gală – smoching, nu frac, pentru că nu erau decât trei la masă – și chiar dacă Maurice respecta de ani astfel de finețuri, acum le găsea, brusc, ridicole. Ce importanță aveau hainele, câtă vreme aveai ce mânca și ceilalți comeseni erau oameni plăcuţi – și de ce n-ar fi fost? Când și-a pipăit „carapacea“ apretată a cămășii de gală, l-a năpădit o senzație de josnicie și a simțit că nu are nici un drept să critice pe cineva care își ducea viața în aer liber. Cât de uscată părea doamna Durham – era ca un Clive fără sevă. Și domnul Borenius – ce uscăciune! Deși, ca să nu-l nedreptățim pe pastor, el era capabil de surprize. Disprețuitor față de toți preoții, Maurice îi dăduse prea puțină atenție și a tresărit când, după desert, acesta și-a exprimat cu înverșunare părerile politice. Maurice presupusese că, fiind preot al parohiei, pastorul îl ajuta pe Clive în alegeri. Dar:

— Eu nu votez pentru nimeni care nu se împărtășește, așa cum știe foarte bine domnul Durham.

— Radicalii vă atacă Biserica, așa cum știți foarte bine.

A fost tot ce i-a venit în minte.

— De aceea nu votez pentru candidatul radicalilor. E creştin și, în mod firesc, ar fi trebuit să o fac.

— E puțin ciudat, domnule, dacă îmi îngăduiți. Clive va face toate lucrurile pe care dumneavoastră le vreți făcute. S-ar putea să fie norocul dumneavoastră că nu e ateu. Să știți că sunt destul de mulți dintr-ăștia pe-aici!

Preotul i-a răspuns cu un zâmbet și a zis:

— Ateul e mai aproape de Împărăția Cerurilor decât helenistul[1]. „De nu veți fi precum pruncii“[2]… și ce altceva este ateul, dacă nu un copil?

Maurice și-a privit mâinile, dar înainte de a putea să formuleze un răspuns, valetul a intrat să întrebe dacă are vreun ordin de transmis paznicului domeniului de vânătoare.

— L-am văzut înainte de cină, Simcox. Nici un ordin, mulțumesc. Mâine e meciul. I-am spus eu.

— Da, dar voia să știe dacă n-ați vrea ca între manșe să coborâți până la iaz pentru o baie. Acum, că vremea s-a îndreptat. Tocmai a golit barca de apă.

— Foarte amabil din partea lui.

— Dacă e vorba de domnul Scudder, pot să-i spun eu câteva cuvinte? întrebă domnul Borenius.

— Vrei să-l anunți, Simcox? Și mai spune-i că nu vreau să merg la iaz.

După plecarea valetului, a mai adăugat:

— Nu vreți să vorbiți cu el aici? Puteți să-l chemați aici, nu am nimic împotrivă.

— Vă mulțumesc, domnule Hall, dar am să ies. El va prefera să discutăm în bucătărie.

— Fără îndoială că o preferă. Sunt niște tinere frumoase acolo.

— Ah! Ah! făcu pastorul, cu aerul cuiva care are pentru prima dată parte de sex. Nu vi se întâmplă să știți dacă are pe cineva în vedere, matrimonial vorbind?

— Mă tem că nu… l-am văzut sărutând două fete deodată, când am sosit, dacă asta vă e de ajutor.

— Uneori se întâmplă ca astfel de bărbați să facă anume confidențe când merg la vânătoare. Aerul curat, sentimentul tovărășiei…

— Nu-mi fac ei mie confidențe. De fapt, Archie London și cu mine ne-am cam enervat ieri din pricina lui. Prea dornic să facă pe şeful. Ni s-a părut cam nesimțit.

— Scuzați-mi indiscreția.

— Nu e nimic de scuzat! zise Maurice, enervat pe reverend, pentru că vorbise cu atât dispreț despre tovărășia în aer liber.

— Ca s-o spun pe șleau, continuă preotul, m-aș bucura să-l văd pe tânărul respectiv că și-a găsit o pereche de nădejde, înainte să se îmbarce.

Apoi, zâmbind blajin, a adăugat:

— Pe el și pe toți tinerii.

— De ce se îmbarcă?

— Urmează să emigreze.

A apăsat într-un fel supărător pe „emigreze“ și a luat-o spre bucătărie.

Maurice s-a plimbat vreo cinci minute printre tufe. Mâncarea și vinul îl înfierbântaseră și se gândea, cu oarecare indiferență, că până și bătrânul Chapman îşi mai făcuse de cap. Doar el – sub poveţele a lui Clive – reușise să combine o gândire progresistă cu purtarea unui școlar de duminică. Dar nu era nici el un Matusalem – avea dreptul la o aventură. Ah, parfumurile acelea încântătoare, tufele în care te puteai ascunde, cerul acela, la fel de negru ca tufișurile! Îi întorceau spatele. Locul lui era în casă, și acolo avea să mucezească, un respectabil stâlp al societății, care nu a avut niciodată șansa să se poarte necuviincios. Aleea pe care pășea se deschidea către parc, printr-o poartă batantă, dar iarba de acolo, îmbibată de apă, i-ar fi putut murdări pantofii sport, așa că s-a simțit constrâns să se întoarcă. Când a făcut-o, s-a ciocnit de un costum de catifea reiată și, pentru o clipă, cineva l-a apucat de amândouă coatele; era Scudder, care fugea de domnul Borenius. Uşurat, Maurice și-a continuat visarea. Vânătoarea de ieri, care la momentul respectiv nu-i lăsase cine știe ce impresie, începea acum să sclipească slab, pe măsură ce înțelegea că și atunci, cu toată plictiseala, fusese viu. De acolo a derulat înapoi și mai mult, până la incidentele petrecute la sosire, cum fusese mutarea pianului; apoi a avansat către incidentele de astăzi, începând cu bacșișul de cinci șilingi și terminând cu clipa de față. Când a ajuns la „clipa de față“, a fost ca și cum un curent electric a traversat lanțul de evenimente neînsemnate. Atât de puternic, încât a fost nevoit să renunțe și să-l lase să se spulbere, dispărând înapoi în întuneric. „Fir-ar să fie, ce mai noapte“, s-a gândit el, în timp ce pale de vânt se loveau de el și unele de altele.

Apoi, în depărtare, poarta batantă, al cărui clinchet se auzise o vreme, a părut că se izbește cu zgomot și blochează drumul spre libertate, așa că Maurice a intrat în casă.

— Vai, domnule Hall, strigă doamna Durham. Splendidă coafură.

— Coafura?

Și-a dat seama că tot părul îi era gălbui, de la polenul de luminița-nopții.

— A, nu-l scutura. Îmi place cum arată pe părul tău negru. Domnule Borenius, nu-i așa că e de-a dreptul bahic?

Preotul și-a ridicat privirea mioapă. Fusese întrerupt în mijlocul unei discuții serioase.

— Doamnă Durham, eu înțelesesem că toți servitorii dumneavoastră au fost confirmați.

— Așa credeam și eu, domnule Borenius, așa credeam.

— Totuși, când am intrat în bucătărie am dat acolo peste Simcox, Scudder și doamna Wetherall. Pentru Simcox și doamna Wetherall pot să organizez lucrurile, dar Scudder e un caz foarte serios, pentru că nu am timp suficient să-l pregătesc așa cum se cuvine înainte să plece, chiar dacă l-am putea convinge pe episcop.

Doamna Durham încerca să pară serioasă, dar Maurice, pe care ea îl plăcea mult, râdea. I-a sugerat domnului Borenius că ar trebui să-i dea lui Scudder o scrisoare către un preot din străinătate – trebuie să existe vreunul.

— Da, sigur, dar oare el o s-o transmită? Nu că ar fi potrivnic Bisericii, dar o să-și dea oare silința? Dacă măcar mi s-ar fi spus care dintre servitori au primit confirmația și care nu, n-am mai fi avut acum această criză.

— Servitorii sunt așa de lipsiți de considerație, zise doamna Durham. Mie nu-mi spun nimic. Păi, Scudder l-a anunțat pe Clive de demisie exact la fel. Îl invită fratele lui. Așa că pleacă. Ei, domnule Hall, ia să-ți auzim sfatul în legătură cu această criză: dumneata ce-ai face?

— Tânărul nostru prieten condamnă întreaga Biserică, militantă și triumfătoare.

Maurice se trezi din amorţeală. Dacă parohul n-ar fi fost atât de al naibii de urât, nu s-ar fi obosit, dar nu putea să-i sufere mutra sfrijită care își rânjea colții în fața tinereții. Scudder curăța o armă, căra o valiză, golea o

barcă de apă, emigra – făcea ceva, în orice caz, în timp ce lumea bună se ghemuia prin fotolii și se plângea de el. Dacă alerga după câte un bacșiș, era firesc, iar dacă n-o făcea, dacă scuzele lui erau sincere – atunci era un tip de treabă. Oricum, Maurice avea de gând să spună ce gândește:

— De unde știți că o să se împărtășească, dacă va fi confirmat? Eu, unul, nu mă împărtășesc.

Doamna Durham a început să îngâne o melodie; lucrurile mergeau prea departe.

— Dar ți s-a dat ocazia. Preotul a făcut ce a putut pentru tine. Pentru Scudder n-a făcut tot ce putea și, în consecință, Biserica poartă vina. De aceea insist atât asupra unui lucru care probabil ți se pare neînsemnat.

— Oi fi eu teribil de prost, dar cred că înțeleg: vreți să vă asigurați că pe viitor el va purta întreaga vină și nu Biserica. Ei bine, domnule, poate că aceasta este concepția pe care o aveți dumneavoastră despre religie, dar nu este și concepția mea, și nici a lui Iisus n-a fost.

Era cel mai bun discurs pe care îl ținuse vreodată; de când fusese supus hipnozei, creierul lui cunoștea momente de neobișnuită forță. Dar domnul Borenius era invincivil.

— Necredinciosul are mereu o idee foarte clară despre ce ar trebui să fie Credința, i-a răspuns acesta, cordial. Mi-aș dori și eu să fiu măcar pe jumătate la fel de sigur.

Apoi s-a ridicat să plece, iar Maurice l-a condus pe scurtătura care tăia grădina de legume. Subiectul disputei lor stătea sprijinit de zid, fără îndoială în așteptarea vreuneia dintre cameriste: în seara aceea părea că omul bântuie prin tot domeniul. Întunericul era atât de adânc, încât Maurice n-ar fi reușit să-l vadă; domnul Borenius a fost acela care i-a smuls un „Bună seara, domnule“, abia rostit și adresat amândurora. O aromă delicată de fruct înmiresma aerul; nu puteai decât să bănuiești într-adevăr că tânărul furase o caisă. În ciuda frigului, noaptea era înțesată de parfumuri, și Maurice a făcut drumul înapoi printre tufe, ca să mai poată mirosi luminița-nopții.

A auzit din nou „Bună seara, domnule“, tot prudent, și într-un elan de simpatie față de proscris i-a răspuns:

— Noapte bună, Scudder. Mi s-a spus că emigrezi.

— Așa intenționez, domnule, se auzi vocea.

— Atunci, să fie cu noroc!

— Mulțumesc, domnule. Mi se pare destul de straniu.

— Canada sau Australia, presupun.

— Nu, domnule, Argentina.

— Aaa, da! Frumoasă țară.

— Ați fost și dumneavoastră acolo, domnule?

— Nici pomeneală! Eu prefer Anglia, zise Maurice, pășind mai departe și lovindu-se iar de costumul de catifea reiată.

Dialog banal, întâlnire anodină. Erau însă în armonie cu întunericul, cu serenitatea acelui ceas de noapte; toate se potriveau și, în timp ce se îndepărta, era cuprins de o senzație de bine care s-a păstrat până când a ajuns în dreptul casei. A zărit-o prin fereastră pe doamna Durham, complet relaxată și urâtă. Când Maurice a intrat în casă, expresia de pe chipul ei s-a redresat. La fel a făcut și el, și împreună au schimbat câteva plezanterii despre ziua lui în oraș, mai înainte de a merge la culcare.

În ultimul an se obișnuise să doarmă prost și imediat ce s-a întins pe pat a știut că va fi o noapte de chin. Evenimentele din ultimele douăsprezece ore îl surescitaseră și se învălmășeau în mintea lui, unele peste altele. Era vorba când de plecarea lui, în zori, când de călătoria cu London, vizita la hipnotizator, reîntoarcerea; și dincolo de toate plutea spaima că omisese să-i spună ceva important lui Lasker Jones, ceva esențial. Ce putea să fie, totuși? Raportul îl scrisese ieri, chiar în odaia aceea, și atunci fusese mulțumit. S-a simţit neliniștit – iar domnul Lasker Jones îi interzisese să facă asta, pentru că introvertiții erau mai greu de vindecat, trebuia să fie relaxat, să păstreze în stare latentă sugestiile induse în timpul hipnozei și să nu se întrebe niciodată dacă ele vor germina sau nu. Maurice însă nu se putea abține, iar

Penge, în loc să îl relaxeze, părea să îl stimuleze mai mult decât orice alt loc de pe pământ. Cât de vii îi erau impresiile – și de complexe –, cum îi încununa mintea încâlceala aceea de flori și fructe! Lucruri pe care nu le văzuse niciodată, cum ar fi o barcă din care era scoasă apa de ploaie, le-a văzut în seara aceea, chiar dacă bine ascunse. Ah, de-ar fi putut ieși după ele! Ah, întunericul – nu bezna unei case, care închide omul între mobile ca într-o cușcă, ci întunericul în care ar fi putut să fie liber! Dorință zadarnică! Îi plătise unui doctor două guinee ca să tragă perdele mai bine și, deodată, în cubul cafeniu al unei încăperi ca aceasta, şi-a făcut apariţia domnișoara Tonks, întinsă lângă el pe pat, prizonieră și ea. Pe măsură ce drojdia transei continua să se umfle, lui Maurice i-a apărut iluzia unui portret care se transforma, când după vrerea lui, când împotriva ei, din bărbat în femeie și traversa țopăind un teren de fotbal unde el făcea baie… Gemu, pe jumătate adormit. Mai existau în viață și alte lucruri, mai bune decât prostiile astea, numai să ajungă la ele – iubire, noblețe, spații largi, unde pasiunea și pacea se îngemănau, spații unde nici o știință nu putea ajunge, dar care existau pentru vecie, uneori acoperite de păduri, boltite de un cer splendid… și un prieten…

Adormise de-a binelea când, brusc, a sărit în picioare și a tras draperia, strigând:

— Vino!

Gestul l-a trezit – de ce făcuse asta? Ceața plutea peste iarba din parc, și trunchiurile copacilor se ițeau deasupra ei ca niște piloni de semnalizare din şenalul estuarului unde se afla vechea lui școală. Era al naibii de frig. Își încleștă pumnii, tremurând. Răsărise luna. Camera lui era deasupra salonului, și oamenii care reparau țiglele de pe acoperișul bovindoului își lăsaseră scara rezemată de pervazul ferestrei lui. De ce o făcuseră? A scuturat scara și a privit spre pădure, însă dorința de a se refugia în ea dispăruse de îndată ce apăruse posibilitatea. Ce rost avea? Era prea bătrân ca să se mai zbenguie prin iarba udă.

Imediat ce s-a urcat înapoi în pat însă, a auzit un zgomot slab, atât de discret, încât putea să se fi născut chiar înăuntrul propriului trup. Părea un trosnet, un sfârâit, și Maurice a observat capătul scării mișcându-se pe fundalul aerului luminat de lună. Apoi au apărut capul și umerii unui bărbat, pe urmă s-au oprit, pe pervazul ferestrei a fost proptită cu grijă o pușcă, și cineva pe care abia dacă îl cunoștea s-a apropiat, a îngenuncheat alături de el și i-a șoptit, în timp ce îl atingea:

— Domnule, pe mine mă chemarăți?… Știu, domnule… știu.

1. Persoană care apreciază modul occidental de gândire, filosofia lui Platon și calitatea vieții și mai puțin normele morale.

2. Evanghelia după Matei, 18:3.

Partea a patra

38

— N-ar fi bine să plec acum, domnule?

Îngrozitor de timid, Maurice s-a prefăcut a nu fi auzit.

— Nu trebuie totuși să adormim, ar fi stânjenitor dacă intră cineva, mai zise acela, râzând.

Avea un râs plăcut, discret, care l-a mișcat pe Maurice, dar în același timp l-a făcut să fie rezervat și trist. A reușit să-i răspundă:

— Nu trebuie să-mi spui domnule.

A auzit din nou râsul acela, care parcă ştergea toate problemele. Părea fermecător și spiritual, însă Maurice era, cu toate acestea, din ce în ce mai stânjenit.

— Pot să te întreb cum te cheamă? zise Maurice stângaci.

— Sunt Scudder.

— Știu că ești Scudder… celălalt nume, voiam să zic.

— Doar Alec, atât.

— E un nume frumos.

— Păi, ăsta mi-e numele.

— Pe mine mă cheamă Maurice.

— V-am văzut când ați venit prima dată, domnule Hall, nu era într-o miercuri? Mi s-a părut chiar că v-ați uitat la mine furios și blând, amândouă deodată.

— Și cele cu care erai? Cine sunt?

— A, erea numai Mill și mai erea verișoara lui Milly. Și vă amintiți că pianul s-a udat chiar în seara aia și v-ați chinuit să vă găsiți o carte și nici măcar n-ați citit-o, nu.

— De unde știi că nu mi-am citit cartea?

— V-am văzut aplecat peste geam, în loc să citiţi. V-am văzut și a doua seară. Eu eream afară, pe pajiște.

— Adică pe ploaia aceea infernală tu erai afară?

— Da… păzeam… ei, nu contează, trebuie să păzească cineva, nu-i așa… știți, nu mai am prea mult de stat în țara asta, așa tot zic.

— Cât de groaznic m-am purtat cu tine azi-dimineață!

— Ei, nu-i nimic… Iertați întrebarea, dar ușa aia e încuiată?

— O s-o încui eu.

A încuiat-o, și senzația de stânjeneală i-a revenit. Încotro se îndrepta? După Clive, de ce soi de companie avea parte?!

Au adormit repede.

La început au dormit separați, ca și cum apropierea i-ar fi stingherit, dar spre dimineață au început să se foiască și s-au trezit strâns îmbrățișați.

— N-ar fi mai bine să plec acum? repetă Scudder.

Maurice însă, care la începutul nopții visase că „e ceva puțin în neregulă, și ce bine ar fi să fie așa“, se odihnea în sfârșit cu adevărat, așa că a murmurat:

— Nu, nu.

— Domnule, ceasul bisericii a bătut de ora patru, trebuie să-mi dați drumul.

— Maurice, mă cheamă Maurice.

— Dar ceasul bisericii…

— S-o ia dracu’ de biserică.

— Trebuie să aranjez pista de crichet pentru meci, zise Scudder, dar fără să se miște, iar în lumina cenușie și palidă părea să zâmbească mândru. Am și păsările… barca e făcută… domnul London și domnul Fetherstonhaugh

au făcut scufundări printre nuferi… îmi ziseră că toți tinerii gentlemeni știu să facă scufundări… eu n-am învățat niciodată. Mie îmi pare mai normal să nu-ți bagi capul sub apă. Eu zic că asta înseamnă să te îneci înainte să-ți vină vremea.

— Pe mine m-au învățat că o să mă îmbolnăvesc dacă nu-mi ud părul.

— Ei, vă învățară ce nu trebuia.

— Așa mă gândesc și eu… laolaltă cu toate celelalte pe care mi le-au spus. Când eram copil, un profesor în care aveam încredere m-a învățat asta. Încă îmi aduc aminte că mă plimbam cu el pe plajă… vai de mine! Și a venit fluxul, teribil și cenușiu…

S-a scuturat, să se trezească de-a binelea, și l-a simțit pe tovarășul lui strecurându-se încet de lângă el.

— Nu, de ce pleci?

— Meciul de crichet…

— Nu, nu e vorba de meci… Pleci în străinătate.

— Ei, o să mai găsim noi o ocazie înainte să plec.

— Dacă rămâi, o să-ți povestesc visul meu. L-am visat pe unul dintre bunicii mei. Era un individ ciudat. Mă întreb ce părere ți-ar fi făcut. Credea că morții se duc în soare, dar își trata foarte rău proprii angajați.

— Eu am visat că reverendul Borenius încerca să mă înece, da' acum chiar trebuie să plec, nu pot să vorbesc despre vise, nu pricepeți? Sau o să mi-o iau de la domnul Ayres.

— Alec, tu ai visat vreodată că ai un prieten? Nimic altceva, doar „un prieten". El să încerce să te ajute pe tine și tu, pe el. Un prieten, mai zise o dată, brusc sentimental. Cineva care să reziste lângă tine toată viața și tu, lângă el. Îmi închipui că așa ceva nu se poate întâmpla cu adevărat decât în vise.

Clipa discursurilor trecuse însă. Se auzea chemarea clasei, ruptura din covor trebuia să se deschidă din nou, odată cu răsăritul soarelui.

— Scudder, strigă Maurice când Alec ajunsese în dreptul ferestrei.

Bărbatul se întoarse, ca un cățel bine dresat.

— Alec, ești un drăguț și am fost amândoi foarte fericiți.

— Culcați-vă, nu e nici o grabă pentru dumneavoastră, zise Scudder amabil, apucând arma care îi păzise toată noaptea.

Capetele scării au tremurat pe fundalul zorilor, în timp ce Alec cobora. Apoi rămaseră nemișcate. Se auzi trosnetul ușor al pietrișului, un clinchet mic al gardului care despărțea grădina de legume de restul parcului – apoi totul a fost ca și cum nimic nu se întâmplase, și Camera Cafenie s-a umplut de o tăcerea deplină, spartă după o vreme de zgomotele unei noi zile.

39

Maurice a descuiat ușa și apoi a fugit repede înapoi în pat.

Oarecum precipitat, Simcox a intrat în cameră cu ceaiul.

— Draperiile trase, domnule, zise el. Aerul e plăcut, e o zi frumoasă pentru meci.

Se uită spre smocul de păr negru, singurul lucru care se zărea din musafir. Nu a primit nici un răspuns și, dezamăgit de conversația matinală pe care, până una, alta, domnul Hall i-o refuzase, a strâns smochingul și accesoriile și s-a dus să le curețe.

Simcox și Scudder; doi servitori. Ridicat în capul oaselor, Maurice a băut o ceașcă de ceai. Acum trebuia să-i facă lui Scudder un cadou frumușel, chiar își dorea să facă asta, dar ce să fie? Ce ar putea să-i ofere unui bărbat în poziția lui? În orice caz, nu o motocicletă. Apoi și-a amintit că omul urma să emigreze, ceea ce simplifica problema. A păstrat totuși o mină preocupată, întrebându-se dacă pe Simcox nu-l mirase să găsească ușa încuiată. Și, în plus, oare ce a vrut să spună cu „Draperiile trase, domnule"? Sub geamul lui se auzeau voci. A încercat să mai moțăie, dar agitația din jur nu l-a lăsat.

— Deci, domnule, zise Simcox, revenit în odaie, cu ce ați vrea să vă îmbrăcați? Poate vreți să vă puneți direct pantalonii de flanel, pentru crichet; sau poate pe cei de tweed?

— În regulă.

— Jacheta asortată, domnule, cu emblema colegiului?

— Nu… nu contează.

— Foarte bine, domnule.

În timp ce netezea o pereche de șosete, servitorul a continuat meditativ:

— A, în sfârșit, văd că au mutat scara. Era și timpul.

Atunci a observat și Maurice că dispăruseră montanții care până atunci se profilaseră pe cer.

— Aș fi putut să jur că erau aici, domnule, când v-am adus ceaiul. În fine, se mai înșală omul.

— Așa este, încuviinţă Maurice abia rostit, cu senzația că nu mai e stăpân pe sine.

S-a simțit mai ușurat după plecarea lui Simcox, însă perspectiva de a o reîntâlni pe doamna Durham și de a lua micul dejun i-a adus din nou umbre pe chip. Mai era și problema unui dar potrivit pentru proaspătul său tovarăș. Nu putea să fie vorba de un cec, s-ar fi iscat suspiciuni la încasare. În timp ce se îmbrăca, urma de disconfort a început să devină mai apăsată. Deși nu era un dandy, deținea întregul evantai de articole de toaletă obișnuite pentru un gentleman burghez și acum toate i se păreau străine. Apoi a auzit sunetul gongului și, exact când să coboare la micul dejun, a zărit lângă pervaz o urmă de noroi. Scudder fusese prudent, dar nu îndeajuns. Când a coborât în sfârșit să-și ia locul în societate, îmbrăcat tot în alb, era istovit și îl durea capul.

Scrisori – un maldăr și toate cam enervante. Ada, foarte politicoasă. Kitty, care îi scria că mama lor pare vlăguită. Mătușa Ida – o vedere – voia să știe dacă șoferul trebuie sau nu să se supună ordinelor, ori nu a înțeles ea bine? Nimicuri de afaceri, circulare legate de centrul misionar, de centrul de antrenamente, de clubul de golf și de Asociația pentru Apărarea Proprietății. Pe deasupra maldărului îi făcu o reverență nostimă gazdei sale. Cum aceasta abia dacă i-a răspuns, a simțit că i se aprind obrajii. Doamna Durham era pur și simplu preocupată de propria ei corespondență, dar el nu știa asta și s-a lăsat dus de val. Fiecare ființă umană i se părea nouă și îl

îngrozea – vorbea unei specii căreia nu i se cunoșteau natura și numărul și a cărei însăși hrană avea gust de otravă.

După micul dejun Simcox a reluat atacul.

— Domnule, în absența domnului Durham, servitorii sunt de părere că… am fi cât se poate de onorați dacă ați accepta să ne fiți căpitan în apropiatul meci „Parcul contra Satului“.

— Simcox, eu nu sunt jucător de crichet. Cine e cel mai bun la bătaie de la voi?

— Nu e nici unul mai bun ca ajutorul paznicului domeniului de vânătoare.

— Atunci pe el să-l faceți căpitan.

Simcox se feri să spună „Lucrurile merg întotdeauna mai bine sub conducerea unui gentleman“.

— Spune-le să mă pună jucător în adâncime… și să nu fiu primul la bătaie – cam al optulea, dacă vrea… nu primul. Ai putea să-i spui tu asta, pentru că eu n-am să cobor decât atunci când e momentul.

A închis ochii, simțind că i se face puțin greață. Crease ceva a cărui natură nu îi era necunoscută. Dacă ar fi avut înclinații spre teologie, i-ar fi spus remușcare, dar el era un spirit liber, în ciuda stării sale de confuzie.

Maurice ura crichetul. Jocul reclama o precizie de care el nu era în stare; și chiar dacă o făcuse adeseori, de dragul lui Clive, nu-i plăcea să joace cu persoane inferioare lui din punct de vedere social. Fotbalul era altceva – acolo mai făcea concesii –, dar la crichet putea să fie lovit sau eliminat de vreun bădăran și considera că așa ceva e intolerabil. Când a aflat că echipa lui câștigase la datul cu banul, a așteptat o jumătate de oră și apoi a coborât. Doamna Durham și una sau două dintre prietenele ei se așezaseră deja în tribună. Erau foarte tăcute. Maurice s-a ghemuit la picioarele lor și a urmărit meciul. Era exact ca în ceilalți ani. Restul echipei lui era format din servitori, și aceștia se adunaseră la vreo zece metri mai

departe, în jurul domnului Ayers, care număra punctele – întotdeauna bătrânul domn Ayers era cel care le număra.

— Căpitanul s-a pus pe el primul, zise o doamnă. Un gentleman n-ar fi făcut asta niciodată. Pe mine mă interesează aceste mici detalii.

— După câte se pare, doamnă, zise Maurice, căpitanul este cel mai bun jucător al nostru.

Doamna a căscat și imediat a început să critice – îi spunea ei instinctul că omul e un închipuit. Vocea femeii suna domol în aerul verii. Era pe cale să emigreze, i-a explicat doamna Durham – întotdeauna cei mai energici sunt cei care pleacă –, și comentariul le-a dus la politică și la Clive. Cu bărbia pe genunchi, Maurice medita. În el se aduna un vârtej de dezgust și nu știa împotriva cui să îl îndrepte. Fie că vorbeau doamnele, fie că Alec bloca loviturile domnului Borenius, fie că sătenii aplaudau sau nu aplaudau, el se simțea indescriptibil de urgisit – înghițise un medicament necunoscut; își zguduise viața din temelii și nu avea cum să știe ce anume din ea se va prăbuși.

Când a intrat la bătaie începea o serie nouă, așa că Alec a primit prima minge. Acesta și-a schimbat tactica, a renunțat la orice precauție și a trimis mingea în ferigi. A ridicat ochii, a întâlnit privirea lui Maurice și a zâmbit. Minge anulată. Data următoare a lovit pe tușă. Îi lipsea antrenamentul, dar era făcut pentru crichet, iar jocul începea să devină mai serios. Maurice s-a depășit și el pe sine. Mintea i se limpezise și simțea că parcă ar fi jucat împotriva lumii întregi, nu doar cu domnul Borenius și Satul, ci cu toţi participanţii adunaţi în tribune și cu Anglia întreagă, îngrămădiți toți în jurul porților. Jucau unul de dragul celuilalt și pentru fragila lor legătură – dacă unul cădea, l-ar fi antrenat în cădere și pe celălalt. Nu voiau să facă nici un rău lumii, dar atât timp cât erau atacați, ei doi se cuvenea să pedepsească, să stea de veghe și apoi să lovească în plină forță, trebuiau să arate că atunci când sunt doi, împreună, majoritatea nu va ieși triumfătoare. Și în timp ce partida mergea înainte, devenea tot mai asemănătoare cu noaptea lor și îi

dădea sens. Clive i-a pus capăt fără prea mare efort. Când a ajuns și a intrat la tribună, ei au încetat să mai fie forța conducătoare; oamenii și-au mutat atenția asupra lui, jocul a trenat și s-a oprit. Alec a renunțat la poziția de căpitan. Era în firea lucrurilor și se cuvenea ca nobilul să lovească imediat. S-a retras fără să se uite la Maurice. Și el era îmbrăcat tot în flanel alb și hainele lejere îl făceau să pară la fel de gentleman ca oricare dintre ei. S-a oprit demn în fața tribunei și, când Clive a terminat de vorbit, i-a oferit bâta, pe care acesta a luat-o firesc; apoi s-a îndreptat spre teren, lângă bătrânul Ayres.

Maurice și-a întâmpinat prietenul copleșit de o falsă tandrețe.

— Clive… Vai, dragul meu, te-ai întors? Nu ești grozav de istovit?

— Întâlniri până la miezul nopții… alta astăzi după-amiază… trebuie să lovesc de câteva ori, să le fac pe plac oamenilor acestora.

— Ce? Iar mă părăsești? Ce nesuferit ești.

— N-ai decât să spui așa, dar chiar am să mă întorc astă seară și atunci vizita ta va începe într-adevăr. Maurice, am o mie de lucruri să te întreb.

— Hei, domnilor, se auzi o voce.

Era directorul școlii, un socialist, care striga la ei din celălalt capăt al terenului.

— Suntem mustrați, zise Clive, dar fără să se grăbească. Anne și-a anulat întâlnirea de după-amiază, așa că îți va ține ea companie. A, uite, chiar i-au reparat drăgălașa de gaură din acoperișul salonului. Maurice! Stai, nu reușesc să-mi aduc aminte ce voiam să spun. Hai să ne înscriem la Olimpiadă.

Maurice a fost eliminat de la prima minge.

— Să mă aștepți, i-a strigat Clive, dar el s-a îndreptat direct spre casă, simțind că se apropie o criză.

Când a trecut pe lângă servitori, cei mai mulți s-au ridicat în picioare și l-au aplaudat frenetic, iar faptul că Scudder nu a făcut-o l-a alarmat. Oare era un semn de impertinență? Fruntea încrețită – gura – posibil să denote

cruzime; capul, o idee prea mic – de ce avea cămașa așa, descheiată la gât? Iar în holul de la Penge s-a întâlnit cu Anne.

— Domnule Hall, întâlnirea nu s-a mai ținut.

I-a văzut apoi chipul, alb-livid, și a exclamat:

— Vai, dar nu te simți bine.

— Știu, zise Maurice tremurând.

Bărbaților nu le place să se facă prea mult caz, așa că Anne a spus doar:

— Îmi pare grozav de rău, o să-ți trimit niște gheață în cameră.

— Ai fost așa de bună cu mine, întotdeauna…

— Uite ce e, nu vrei să chem un doctor?

— Nu mai vreau niciodată vreun doctor, țipă Maurice frenetic.

— Vrem doar să-ți fie bine la noi… firește. Când cineva e fericit, vrea ca și ceilalți să aibă parte de asemenea fericire.

— Nimic nu e la fel.

— Domnule Hall…!

— Nimic nu e la fel pentru nimeni. De aceea viața e așa un iad. Dacă faci ceva, ești blestemat; dacă nu-l faci, ești blestemat…

A făcut o pauză, apoi a continuat.

— Soarele… a fost prea fierbinte… mi-ar prinde bine puțină gheață.

Anne a dat fuga să-i aducă și, ușurat, Maurice a urcat în grabă în Camera Cafenie. Îi reveniseră în minte toate detaliile situației și acum era cuprins de o greață nestăvilită.

40

Imediat s-a simțit mai bine, dar și-a dat seama că trebuie să plece de la Penge. S-a schimbat în pantalonii de serj, și-a făcut bagajele și, nu peste mult, era din nou la parter, pregătit cu o nouă istorioară interesantă.

— Am făcut insolație, i-a spus el lui Anne, dar am primit și o scrisoare care m-a cam îngrijorat și cred că e mai bine pentru mine să mă întorc în oraș.

— Mult, mult mai bine, exclamă Anne, plină de compasiune.

— Da, mult mai bine, a repetat și Clive, care ajunsese și el înapoi de la meci. Speram să o fi rezolvat ieri, Maurice, dar înțelegem perfect și, dacă trebuie să pleci, asta este.

Li se alăturase și doamna Durham. Avea să fie un amuzant secret al lui Polișinel această fată din oraș, care aproape că i-a acceptat cererea în căsătorie, dar nu chiar. Nu conta cât de bolnav părea sau cât de bizar se purta, Maurice era oficial iubitul cuiva, și ei interpretau tot ce făcea astfel încât să fie ca ei și îl considerau o încântare.

Clive l-a condus la gară cu mașina, un obicei adânc înrădăcinat în istoria lor împreună. Drumul trecea întâi pe lângă terenul de crichet și apoi intra în pădure. Scudder se pregătea să joace și avea un aer nepăsător și elegant. Era foarte aproape de ei și a bătut tare cu piciorul în pământ, ca și cum ar fi invocat ceva. Aceea a fost ultima imagine, și Maurice habar nu avea dacă era imaginea unui diavol sau a unui tovarăș. Ah, situația era dezgustătoare – asta știa cu siguranță – și, bineînțeles, s-a încăpățânat să o creadă până la

sfârșitul vieții sale. Dar să fii sigur de o situație nu înseamnă să fii sigur și de o ființă umană. Odată ajuns departe de Penge, poate că va vedea lucrurile mai clar; și, în orice caz, mai era și domnul Lasker Jones.

— Ce fel de om e paznicul tău de vânătoare care ne-a fost căpitan? l-a întrebat pe Clive, după ce mai întâi repetase fraza de unul singur, ca să fie sigur că nu sună ciudat.

— O să plece luna asta, zise Clive, convins că i-a răspuns.

Din fericire, tocmai treceau pe lângă ţarcul câinilor, așa că a adăugat:

— Oricum, o să-i simțim lipsa în privința câinilor.

— Dar nu și în alte privințe?

— Mă aștept să ne fie mai greu. Întotdeauna e așa. Muncitor, în orice caz, și evident inteligent, în timp ce tipul pe care l-am adus în locul lui…

Bucuros că Maurice ar putea fi interesat, i-a prezentat sumar situația economică a domeniului Penge.

— E cum trebuie?

Pusese tremurând această întrebare cheie.

— Scudder? Puțin prea isteț ca să fie cum trebuie. Anne ar spune totuși că sunt nedrept. Nu te poți aștepta de la servitori să aibă aceleași standarde de onestitate ca noi, așa cum nu te poți aștepta la loialitate sau recunoștință.

— Eu n-aș putea niciodată să conduc un domeniu ca Penge, reluă Maurice după o pauză. Habar n-aș avea ce fel de servitori să aleg. Scudder, de exemplu. Din ce fel de familie vine? N-am nici cea mai mică idee.

— Tatăl lui era parcă măcelar în Osmington? Da. Așa cred.

Maurice își trânti furios pălăria de podeaua mașinii. „Asta e prea de tot“, se gândi, înfigându-și mâinile în păr.

— Iar te supără capul?

— Mă omoară.

Clive a păstrat o tăcere compătimitoare, pe care nici unul din ei nu a întrerupt-o până când s-au despărțit; Maurice a rămas tot drumul ghemuit, cu palmele apăsate pe ochi. Toată viața lui știuse cum stau lucrurile, fără să

le cunoască – era cel mai mare defect al firii sale. Știuse că nu e în siguranță să revină la Penge, că se putea ca din pădure să-i răsară dinainte vreo arătare, și cu toate acestea se întorsese acolo. Tresărise când Anne l-a întrebat dacă „are ochii căprui și strălucitori“. Știuse, într-un fel, că ar fi fost mai înțelept să nu se aplece peste fereastra dormitorului, iar și iar, și să strige „Vino!“. Sinele lui era la fel de sensibil la astfel de avertismente ca al majorităţii oamenilor, doar că el nu știa să le interpreteze. Nu devenea lucid decât atunci când se declanșa criza. Iar încurcătura actuală, atât de diferită de ceea ce se întâmplase la Cambridge, semăna totuși întrucâtva, pentru că prea târziu își dăduse seama de complicații. Apartamentul lui Risley își avea echivalentul în tufele de măceș și în florile de luminița-nopții de ieri, escapada din mlaștini, făcută în motocicleta cu ataș, a prefigurat reprizele de crichet.

După Cambridge devenise un erou, după Penge, trădător. Abuzase de încrederea gazdei sale și îi pângărise casa în lipsă, le insultase pe Anne și pe doamna Durham. Iar ajuns acasă, a primit o lovitură și mai grea; păcătuise și împotriva propriei familii. Până acum nu contaseră niciodată. Niște nebune cu care trebuie să te porți amabil. Nebune erau și acum, dar nu îndrăznea să le abordeze. Între femeile acelea anodine și el însuși se întindea o adevărată prăpastie, care le sanctifica. Sporovăiala lor, ciondăneala despre cine are întâietate, plângerile legate de șofer păreau să exprime un rău și mai mare. Când mama lui i-a zis „Ei, Maurie, ia hai să vorbim noi puțin“, inima i s-a oprit în loc. Se plimbau prin grădină, așa cum făcuseră și în urmă cu zece ani, iar ea murmura denumirile legumelor. Atunci Maurice își ridicase privirea către ea, acum și-o cobora; acum știa foarte bine ce voise de la băiatul grădinar. Acum Kitty, veșnicul mesager, ieși în fugă din casă cu o telegramă în mână.

Maurice tremura de furie și de spaimă. „Întoarceți-vă la noapte, vă aştept în hangarul pentru bărci, Penge, Alec“ – un mesaj minunat de trimis prin oficiul poştal local! Probabil că unul dintre servitori îi dăduse adresa,

pentru că telegrama avea toate datele adresantului. Frumoasă situație! Conținea toate elementele pentru un viitor șantaj și, în cel mai bun caz, era o incredibilă obrăznicie. Bineînțeles că nu trebuia să-i răspundă și nici nu putea fi vorba să-i ofere un dar lui Scudder. Maurice lăsase deoparte clasa lui socială și aceasta era răsplata.

Toată noaptea aceea trupul lui a tânjit însă după trupul lui Alec, în ciuda lui însuși. Maurice o numise poftă carnală, o expresie mai ușor de rostit și căreia îi stătea împotrivă munca lui, familia, prietenii, poziția lui în societate. Desigur, în coaliția cu pricina trebuia să fie inclusă și propria voință. Căci dacă voința poate sări peste clasa socială, civilizația, așa cum am construit-o noi, se va duce de râpă. Trupul lui nu se lăsa totuși convins. Șansa îl împerechease la perfecțiune. Nici un argument și nici o amenințare nu-l puteau amuți, așa că dimineață, epuizat și rușinat, i-a telefonat domnului Lasker Jones și a stabilit o a doua ședință. Înainte de ora la care ar fi trebuit să plece, i-a sosit o scrisoare. A ajuns chiar la micul dejun și Maurice a citit-o sub nasul mamei sale. Suna astfel:

Domnule Maurice. Dragă domnule. Am așteptat în ambele nopți la hangarul cu bărci. V-am spus de hangar pentru că scara a fost luată de la fereastră, iar în pădure e prea ud ca să te poți așeza pe jos. Așa că vă rog să veniți la „hangarul de bărci“ mâine noapte sau poimâine, pretindeți în fața celorlalți domni că vreți să faceți o plimbare, nu e greu, și coborâți la hangar. Dragă domnule, lăsați-mă să împart încă o dată cu dumneavoastră, înainte de a părăsi bătrâna Anglie, dacă nu vă cer prea mult. Am cheie, vă deschid eu. Eu plec pe 29 aug. cu Normannia. De la meciul de crichet mi-e dor să vorbim, să-mi țin brațul în jurul dumneavoastră, apoi să vă îmbrățișez cu amândouă brațele și să împărțim împreună, și cele mai sus pomenite mi se par acum mai dulci decât o pot spune cuvintele. Sunt perfect conștient că nu sunt decât un servitor care n-a îndrăznit niciodată la iubirea și bunătatea dumneavoastră ca să-și permită libertăți sau orice altceva.

Al dumneavoastră, cu respect,
A. Scudder.
(paznic al domeniului de vânătoare pentru C. Durham, Esq.)

Maurice, ai plecat pentru că te-ai îmbolnăvit, așa cum spun servitorii din casă? Sper că acum ești deja cu totul bine. Ai grijă și scrie dacă nu poți să vii, pentru că nu mai reușesc să

dorm așteptându-te noapte de noapte, așa că vino negreșit mâine noapte la hangarul de bărci Penge sau dacă nu poți, noaptea următoare.

Ei, ce însemna asta? Fraza la care s-a oprit Maurice, neglijându-le pe celelalte, a fost „Am cheia“. Da, o avea și exista și o a doua, ținută în casă, cu care complicele, probabil Simcox… În această lumină interpretase el întreaga scrisoare. Mama și mătușa lui, cafeaua pe care o bea, cupele, trofeele de la colegiu pe care le ținea pe servantă, toate spuneau, fiecare în felul ei: „Dacă te duci, vei fi distrus, dacă răspunzi, scrisoarea va fi folosită ca mijloc de presiune asupra ta. Ești într-o postură păcătoasă, dar ai acest avantaj: el nu are nici un petec de hârtie cu scrisul tău olograf, și în zece zile va pleca din Anglia. Vezi-ţi de treaba ta și speră să fie bine“. Expresia lui Maurice a devenit ironică. Fiii de măcelari și tot restul puteau să se prefacă inocenți și afectuoși, dar citesc și ei Buletinul Poliției, știu și ei… Dacă Maurice mai primea vreo misivă, va trebui să se consulte cu un avocat de încredere, așa cum avea să meargă și la Lasker Jones, pentru fiascoul vieții lui sentimentale. Fusese foarte nesăbuit, dar dacă în următoarele zece zile își juca așa cum trebuie cărțile, era posibil să o scoată la capăt.

41

— ’Neața, doctore. Credeți că de data asta mai puteți să mă scăpați repede? a început el, foarte dezinvolt.

Apoi s-a lăsat să cadă în fotoliu, a închis ochii și a zis:

— Hai, daţi-i drumul.

Avea o dorință furioasă să fie vindecat. Doar perspectiva acestei întrevederi l-a ajutat să-i țină piept vampirului. Odată ce va deveni normal, putea să-l domolească. Îi era dor de transă, unde personalitatea lui se va topi și se va reforma subtil. În cel mai rău caz, urma să câștige cinci minute de uitare, în timp ce voința doctorului se va strădui să o străpungă pe a lui.

— O să-i dau drumul într-o clipă, domnule Hall. Mai întâi să-mi spuneți ce-ați mai făcut?

— A, nimic deosebit. Aer proaspăt și mișcare, așa cum mi-ați spus. Relaxare totală.

— Ați frecventat societatea feminină cu oarecare plăcere?

— Au fost câteva doamne la Penge. Nu am rămas decât o noapte acolo. În ziua următoare vizitei la dumneavoastră, vineri, am revenit la Londra… adică acasă.

— Mi se pare că aveați în intenție să rămâneți mai mult timp la prietenii dumneavoastră.

— Cred că da.

Lasker Jones s-a așezat pe marginea fotoliului.

— Acum lăsați-vă în voie, zise șoptit.

— Chiar.

Doctorul a repetat etapele. Maurice privea fierul șemineului, ca prima dată.

— Domnule Hall, intrați în transă?

A urmat o lungă tăcere, întreruptă de vocea gravă a lui Maurice.

— Nu sunt foarte sigur.

Au încercat iar.

— Domnule Hall, camera este întrucâtva întunecată?

— Puțin, a răspuns Maurice, cu speranța că va deveni astfel.

Și, într-adevăr, s-a întunecat puțin.

— Ce vedeți?

— Păi, dacă e întuneric, nu mi se poate cere să văd.

— Data trecută ce ați văzut?

— Un tablou.

— Întocmai, și ce altceva?

— Ce altceva?

— Ce altceva? O rup… o rup…

— Ruptură în podea.

— Și pe urmă?

Maurice își schimbă poziția și răspunse:

— Am pășit peste ea.

— Și pe urmă?

A rămas tăcut.

— Și pe urmă? repetă vocea stăruitor.

— V-am auzit foarte bine, zise Maurice. Necazul e că nu am intrat în transă. Am devenit doar puțin confuz, la început, dar acum sunt la fel de treaz ca dumneata. Poate că mai încerci o dată.

Au mai încercat încă o dată, fără nici un succes.

— Ce naiba s-a putut întâmpla? întrebă Maurice. Data trecută m-ați dovedit de la prima încercare. Cum vă explicați?

— Ar trebui să nu-mi mai opuneți rezistență.

— La naiba cu toate, nu opun nici o rezistență.

— Sunteți mai puțin sugestionabil decât atunci.

— Nu știu ce-ar putea să însemne asta, pentru că nu sunt un expert în jargon, dar jur, din tot sufletul, vreau să mă vindec. Vreau să fiu ca alți bărbați, nu un proscris pe care nu-l vrea nimeni…

Au mai încercat.

— Atunci, sunt unul dintre cele douăzeci și patru la sută de eșecuri?

— Puteam să fac câte ceva cu dumneavoastră săptămâna trecută, dar acum avem aceste bruște dezamăgiri.

— O bruscă dezamăgire, asta sunt? Ei, nu vă dați bătut, nu abandonați, zise hohotind de râs și prefăcându-se că blufează.

— Nu-mi propun să mă dau bătut, domnule Hall.

Au ratat încă o dată.

— Și mie ce mi se va întâmpla? zise Maurice coborând brusc vocea.

Vorbise cu disperare, dar domnul Lasker Jones avea un răspuns la orice întrebare.

— Mi-e teamă că nu vă pot sfătui decât să trăiți într-o țară care a adoptat Codul lui Napoleon, a spus el.

— Nu înțeleg.

— Franța sau Italia, de exemplu. Acolo homosexualitatea nu mai este o infracțiune.

— Adică un francez ar putea să împartă cu un prieten și să nu facă totuși închisoare?

— Să împartă? Vreți să spuneți: să se împreuneze? Dacă amândoi sunt maturi și evită indecența în public, sigur.

— Oare în Anglia va fi vreodată o astfel de lege?

— Mă îndoiesc. Anglia nu a fost niciodată dispusă să accepte natura umană.

Maurice a înțeles. Era englez el însuși și doar existența problemelor proprii îi deschiseseră ochii. A zâmbit trist.

— Atunci, concluzia este următoarea: întotdeauna au existat oameni ca mine și vor exista întotdeauna și mereu au fost persecutați.

— Așa este, domnule Hall; sau, așa cum preferă să se exprime psihiatrii, au existat, există și vor exista întotdeauna toate genurile imaginabile de oameni. Și nu trebuie să uitați că genul dumneavoastră era odinioară condamnat la moarte în Anglia.

— Chiar așa? Pe de altă parte, puteau să se ascundă. Anglia nu era pe atât de populată și de supravegheată. Bărbații de felul meu puteau să ia calea codrului.

— Serios? N-am știut.

— Ei, e doar o idee de-a mea, zise Maurice, punând jos banii pentru consultație. Eu cred că exista probabil ceva mai mult în cazul grecilor – Batalionului sacru al Tebei și toate celelalte. Nu e chiar imposibil. Nu văd cum altfel ar fi putut să-i țină împreună – mai ales când proveneau din clase sociale atât de diferite.

— O teorie interesantă.

— Nu am fost sincer cu dumneavoastră.

Din nou vorbele îi zburaseră de pe buze fără voia lui.

— Așa e, domnule Hall.

Ce ușurare aducea cu el omul acesta! Știința e mai bună decât compasiunea, cu condiția să fie într-adevăr știință.

— De când am fost aici ultima dată am greșit cu un… e doar paznic. Nu știu ce să mă fac.

— Nu prea am cum să vă sfătuiesc într-o astfel de chestiune.

— Știu că nu. Dar mi-ați putea spune dacă din cauza lui nu reușesc să intru în transă. Parcă așa mi se pare.

— Nimeni nu poate fi oprit împotriva voinței lui, domnule Hall.

— M-am gândit că el m-ar putea împiedica să intru în transă și… mi se pare caraghios… mi-aș fi dorit să nu am, din întâmplare, în buzunar o scrisoare de la el… citiți-o, dacă tot v-am mărturisit atâtea. Pur și simplu am senzația că pășesc pe un vulcan. E un bărbat fără educație; m-a subjugat. Credeți că m-ar putea trage în justiție?

— Nu sunt avocat, se auzi vocea monotonă a domnului Lasker Jones, dar nu cred că scrisoarea aceasta poate fi considerată o amenințare. E o chestiune în care ar trebui să vă consultați avocatul, nu pe mine.

— Îmi cer scuze, dar acum mă simt mai ușurat. Mă întreb dacă n-ați vrea să fiți atât de amabil… mai hipnotizați-mă încă o dată. Simt că aș putea să intru în transă acum, că v-am spus. Speram să mă vindec fără să mă deconspir. Există oare oameni care să subjuge pe cineva prin intermediul viselor?

— Am să încerc, doar cu condiția ca, de data aceasta, mărturisirea dumneavoastră să fie deplină. Altfel, vă pierdeți timpul și mă faceți și pe mine să-l irosesc pe al meu.

A fost o mărturisire deplină. Nu s-a menajat nici pe sine, nici pe iubitul lui. Când totul a fost detaliat, perfecțiunea nopții aceleia a ajuns să i se pară doar o vulgaritate trecătoare, de soiul celor în care se complăcea tatăl său, cu treizeci de ani în urmă.

— Așezați-vă din nou.

Maurice a auzit un sunet stins și a sărit în sus.

— Sunt copiii mei, care se joacă deasupra.

— Am ajuns aproape să cred în stafii.

— Sunt doar copiii.

Tăcerea s-a așternut din nou. Lumina gălbuie a soarelui de după-amiază intra pe fereastră și cădea pe secreter. De data aceasta, Maurice și-a fixat atenția asupra ei. Înainte de a reîncepe, doctorul a luat scrisoarea lui Alec și a ars-o solemn, transformând-o în cenușă sub ochii lui.

Nu s-a întâmplat nimic.

42

Dedându-se plăcerii trupului, Maurice a confirmat – exact acesta a fost cuvântul folosit în diagnosticul final –, și-a confirmat natura perversă și s-a rupt de congregația oamenilor normali. Din cauza iritării se bâlbâia:

— Ce vreau eu să știu – ce nu vă pot eu explica dumneavoastră și nici dumneavoastră mie – este cum a putut un flăcău de la țară ca el să știe așa de multe despre mine? Cum de i-a reușit noaptea aceea specială, tocmai când eram mai vulnerabil? Niciodată nu l-aș fi lăsat să mă atingă, dacă prietenul meu ar fi fost acasă, pentru că, pe toți dracii, sunt un gentleman, mai mult sau mai puțin – școala independentă, universitate și tot așa. Nici acum nu-mi vine să cred că am fost cu el.

Cu regretul că nu-l posedase pe Clive în clipele lor de pasiune, a părăsit ultimul său refugiu, în timp ce doctorul îi spunea, de formă:

— Aerul curat și mișcarea ar putea totuși să facă minuni.

Doctorul voia să treacă la următorul pacient și nu-l interesa genul lui Maurice. Nu era șocat, așa cum fusese doctorul Barry, ci doar plictisit, și nu s-a mai gândit niciodată la tânărul invertit.

Ajuns în pragul ușii, Maurice a simțit un fel de prezență – vechiul lui eu, poate – pentru că, în timp ce se îndepărta de cabinet, din lăuntrul său chinuit s-a ridicat o voce ale cărei inflexiuni îi aduceau aminte de Cambridge; o voce nepăsătoare, tânără, care îl lua în zeflemea pentru că era un prost. „De data asta ești terminat“, părea să-i spună, și când s-a oprit în dreptul parcului, pentru că treceau regele și regina, Maurice i-a privit cu

dispreț, în timp ce își descoperea capul. Era ca și cum bariera care îl ținuse departe de cei asemenea lui căpătase o altă semnificație. La urma urmelor, pădurile și noaptea erau de partea lui, nu a lor; nu el, ei erau cei închiși înăuntrul unui cerc îngrădit. Se purtase necuvenit și încă mai era pedepsit – însă pe nedrept, pentru că el încercase doar să ia ce e mai bun din ambele lumi.

— Dar eu trebuie să aparțin clasei mele, asta este stabilit, a insistat Maurice.

„Foarte bine“, i-a răspuns vechiul lui eu. „Acum du-te acasă și mâine dimineață ai grijă să pleci la birou cu trenul de 8.36, pentru că vacanța s-a terminat, nu uita, și ai grijă să nu întorci niciodată capul spre Sherwood, așa cum s-ar putea să fac eu.“

— Eu nu sunt poet, nu sunt genul acela de idiot…

Regele și regina au dispărut în palatul lor, soarele apunea în spatele arborilor din parc, topiți toți într-o imensă creatură cu degetele și pumnii de verdeață.

„Viața în natură, Maurice? Nu aici îți e locul?“

— Ei, ce înțelegi tu prin „viața în natură“… ar trebui să fie la fel ca viața mea de fiecare zi… la fel ca societatea. Una ar trebui să se clădească peste cealaltă, așa cum a spus Clive odată.

„Întocmai. Din nefericire, faptele nu țin cont de Clive.“

— Oricum, eu trebuie să mă țin de clasa mea.

„Vine noaptea… grăbește-te, dar… ia un taxi… fii rapid, ca tatăl tău, înainte să se închidă poarta.“

Maurice a făcut semn unui taxi și a ajuns la timp ca să prindă trenul de 6.20. Pe tava cu corespondență din hol îl aștepta o altă scrisoare de la Scudder. I-a recunoscut imediat scrisul, acel „Dl. M. Hall“ în loc de „Esq.“, timbrele lipite strâmb. Era enervat și speriat, dar nu la fel de mult pe cât fusese dimineață. Chiar dacă știința își pierduse speranța în privința lui, el nu-şi pierduse definitiv speranța în sine. În ultimă instanță, oare un Iad

adevărat nu era mai bun decât un Rai contrafăcut? Nu îi părea rău că evitase manipulările domnului Lasker Jones. Și-a vârât scrisoarea în buzunarul smochingului, unde a rămas necitită, în timp ce el a jucat cărți și a ascultat despre cum șoferul își dăduse preavizul; nu mai era de înțeles ce deveniseră servitorii: la sugestia lui, că servitorii s-ar putea să fie și ei tot din carne și oase, ca stăpânii lor, mătușa lui îl contrazisese cu putere: „Ba nu sunt". Când a sosit ora de culcare, și-a sărutat mama și pe Kitty, fără teama că le-ar profana; scurta lor perioadă de sfințenie se terminase și tot ceea ce spuneau sau făceau redevenise lipsit de importanță. Și-a încuiat ușa, fără urmă de teamă că ar trăda, și timp de cinci minute a privit țintă în noaptea suburbiei. A ascultat bufnițele, sunetul unui tramvai în depărtare și inima, care se auzea mai tare decât amândouă la un loc. Scrisoarea era teribil de lungă. În timp ce o deschidea, sângele a început să-i zvâcnească mai tare în urechi, dar capul îi rămăsese limpede și a reușit să o citească dintr-o suflare.

Domnule Hall, domnul Borenius tocmai a vorbit cu mine. Domnule, nu vă purtați corect cu mine. Eu voi pleca săptămâna viitoare, pe Normannia. V-am scris că plec, nu e drept că dumneavoastră nu mi-ați scris deloc. Eu vin dintr-o familie respectabilă și consider că e incorect să mă tratați ca pe un câine. Tatăl meu este un negustor respectabil. În Argentina o să fiu independent. Spuneți „Alec, ești un drăguț"; dar nu-mi scrieți. *Știu despre dumneavoastră și domnul Durham*. De ce ziceți „spune-mi Maurice" și pe urmă mă tratați atât de nedrept? Domnule Hall, marți vin la Londra. Dacă nu vreți să vin acasă la dumneavoastră spuneți-mi unde anume în Londra. Ați face bine să vă întâlniți cu mine – altfel v-aș face să regretați. Domnule, nu s-a întâmplat nimic important de când ați plecat de la Penge. Crichetul pare că s-a încheiat, unii dintre arborii cei mari și-au mai pierdut din frunze foarte de timpuriu. Domnul Borenius v-a pomenit despre anumite istorii cu fete? Nu am cum să nu fiu cam din topor, așa sunt unii bărbați, dar n-ar trebui să mă tratați ca pe un câine. S-a întâmplat înainte să veniți. E normal să-ți dorești o fată, nu te poți împotrivi firii omului. Domnul Borenius a aflat de fete de la orele de pregătire pentru confirmare. Tocmai a discutat cu mine. Niciodată până acum nu am mai mers așa la un gentleman. V-a supărat că ați fost trezit așa de devreme? Domnule, dumneavoastră sunteți de vină, dormeați cu capul pe mine. Eu aveam slujba mea, eram servitorul domnului Durham, nu al dumneavoastră. Nu sunt servitorul dumneavoastră, nu accept să fiu tratat ca servitorul dumneavoastră și nu-mi pasă dacă află lumea. Nu voi arăta respect *decât acolo unde trebuie*, adică gentlemenilor care sunt gentlemeni. Simcox zice, „Domnul Hall zice să îl pui

cam al optulea“. Eu vă pun al cincilea, dar eu eram căpitan și nu aveați nici un drept să mă tratați incorect din această pricină.

Cu respect,
Al dumneavoastră, A. Scudder.
P.S. *Știu ceva.*

Aceasta din urmă era propoziția cheie, dar Maurice a reușit să se gândească la scrisoare ca la un tot. Era clar că printre servitori existau niște bârfe grosolane despre el și Clive, dar ce importanță mai avea asta acum? Ce mai conta dacă fuseseră spionați în Camera Albastră sau printre ferigi și relația lor fusese prost interpretată? Pe el îl preocupa prezentul. De ce să fi pomenit Scudder despre astfel de bârfe? Ce punea la cale? De ce azvârlise vorbele acelea, unele pline de răutate, multe dintre ele prostești, câteva amabile? De fapt, cât citise scrisoarea, Maurice fusese atât de dezgustat de ea, ca de un stârv pe care trebuia să i-l azvârle avocatului său, dar când a pus-o jos și și-a luat pipa, i s-a părut genul de scrisoare pe care el însuși ar fi putut să o scrie. Confuză? Cam confuză, nu? Dacă așa era, înseamnă că era în stilul lui! Nu voia o astfel de scrisoare, nu știa ce voia de la el – vreo câteva lucruri. Dar nu putea să se poarte dur și rece, așa cum făcuse Clive cu el când discutaseră despre versiunea originală din *Banchetul*, și să spună „Iată ce atitudine trebuie să ai și eu o să am grijă să te ții de ea“. I-a răspuns: „A.S. Da. Așteaptă-mă marți, la ora 5.00 p.m., intrarea la British Museum. B.M. o clădire mare. Oricine va ști să te îndrume. M.C.H“. Așa i se părea cel mai bine. Amândoi erau niște proscriși și dacă ar fi fost să se ajungă la o ceartă, trebuia să fie fără participarea publicului. Cât despre rendez-vous, alesese locul pentru că acolo era puțin probabil să fie deranjați de vreuna dintre cunoștințele sale. Săracul B.M., solemn și auster! Tânărul surâse, și chipul îi deveni răutăcios și fericit. Zâmbea și la gândul că, până la urmă, Clive nu reușise să se ferească de noroi și, chiar dacă acum chipul lui Maurice căpătase trăsături mai dure și mai puțin plăcute, ele îi demonstrau caracterul puternic, întărit de anul de suferință.

Noua lui vigoare nu dispăruse nici a doua zi dimineață, când s-a întors la lucru. Înaintea eșecului său cu Lasker Jones aștepta cu nerăbdare să meargă la lucru, ca pe un privilegiu pe care aproape că nu îl merita. Munca era menită să îl reabiliteze, așa încât să-și poată ține capul sus acasă. Dar acum și această impresie se destrămase, și lui iar îi venea să râdă, întrebându-se de ce se lăsase păcălit atât de multă vreme. Clientela firmei Messrs Hill & Hall provenea din rândurile micii burghezii, a cărei cea mai mare dorință părea să fie să se pună la adăpost – încontinuu –, nu o simplă vizuină, în întuneric, unde să scapi de spaime, ci refugiul împotriva sărăciei și bolilor, împotriva violenței și grosolăniei; și, în consecință, împotriva bucuriei; Dumnezeu le hărăzise această pedeapsă. Văzuse pe chipurile lor, ca și pe chipurile funcționarilor și ale partenerilor lui din firmă, că nu cunoscuseră niciodată bucuria. Societatea le oferise totul pe tavă. Nu avuseseră niciodată de luptat și doar lupta este aceea care împletește dorințele inimii cu poftele trupului și le transformă în iubire. Maurice ar fi fost un amant bun. Ar fi putut să ofere și să primească plăcere adevărată. Dar la bărbații din clasa lui, cele două fire erau despletite; oamenii erau fie proști, fie obsceni și, în dispoziția lui actuală, cel mai puțin disprețuia a doua trăsătură. Veneau la el și îi cereau acțiuni sigure, de șase la sută. Le răspundea: „Nu ne putem aștepta în același timp la o dobândă mare și la siguranță… nu merge așa"; și în final ei ziceau „Ce-ar fi să-mi investesc cea mai mare parte a capitalului cu patru la sută și să jonglăm doar cu o sută de lire?". Chiar și așa, speculau cu teamă – nu riscau prea mult, ca să nu-și bulverseze bugetul domestic, dar destul ca să-și dea în vileag virtutea prefăcută. Și până ieri Maurice li se supusese.

De ce să fi servit astfel de oameni? A început să discute despre etica profesiunii sale, ca un student inteligent, dar cei din vagon nu l-au luat în serios. „Tânărul Hall e în regulă", a fost verdictul lor definitiv. „N-o să piardă nici măcar un client, asta e sigur." Și i-au diagnosticat un cinism deloc indecent pentru un businessman. „Întotdeauna investește constant, să

fii sigur de asta. Vă amintiți de teoria lui din primăvară, despre acțiunile caritabile?“

43

Ploaia cădea ca de obicei, răpăind peste milioanele de acoperișuri, și din când în când se mai domolea. Se lăsa peste fumul coșurilor și făcea să treneze pe străzile Londrei un amestec de vapori de benzină și haine ude. Cădea fără întrerupere în marea curte a muzeului, plumbuind porumbeii uzi leoarcă și caschetele polițiștilor. După-amiaza era atât de întunecată, încât înăuntru fuseseră aprinse unele dintre lumini, și întreaga clădire semăna cu un cavou, iluminat miraculos de spiritele celor morți.

Alec a sosit primul și de data aceasta nu mai purta catifea reiată, ci un costum nou albastru și melon – parte din garderoba lui pentru Argentina. Provenea, așa cum se lăudase, dintr-o familie respectabilă – cârciumari, mici negustori – și doar întâmplător ajunsese să pară un copil neîmblânzit al pădurii. E adevărat, îi plăceau pădurile, aerul curat și apa, mai mult decât orice, îi plăcea să protejeze sau să distrugă viața, dar pădurea nu oferea nici o „oportunitate“, și tinerii care voiau să se descurce trebuia să o părăsească. Acum era decis orbește să se descurce și, cum soarta îi pusese la dispoziție o capcană, el avea de gând să o folosească. A traversat cu pași apăsați curtea și a urcat treptele din câteva salturi; ajuns la adăpostul porticului, a rămas nemișcat, cu ochii în toate părțile. Schimbările acestea bruște de cadență erau ceva tipic pentru el, obișnuit să umble ca înaintaș, mereu „la post“, așa cum se exprimase Clive în recomandarea lui scrisă: „În timpul celor cinci luni cât domnul Scudder s-a aflat în serviciul meu, l-am apreciat ca fiind prompt și diligent“ – calități pe care acum își propusese să le scoată la

iveală. Când victima lui s-a apropiat, a devenit pe jumătate nemilos, pe jumătate speriat. Pe gentlemeni îi cunoștea, pe cei de teapa lui îi știa; din ce categorie făcea parte domnul Hall, care zisese „Spune-mi Maurice“? Nemișcat, cu ochii mijiți până la două linii, avea aerul că așteaptă ordine, sub porticul de la Penge.

Maurice a abordat cea mai periculoasă zi din viața lui fără nici un plan, deși ceva fremăta în el, ca mușchii sub o piele sănătoasă. Nu era mânat de mândrie, dar se simțea în formă, nerăbdător să intre în joc și, așa cum îi stă bine unui englez, spera că și adversarul lui se simte în formă. Voia să fie decent, nu-i era teamă. Când a zărit fața lui Alec radiind prin aerul împâclit, a simțit el însuși furnicături pe obraz și a decis să nu atace decât atunci când va fi atacat.

— Ei, iată-te, zise salutând cu mănușile duse la pălărie. Ploaia asta e un coșmar. Hai înăuntru să vorbim.

— Unde doriți.

Maurice îl privi cu oarecare prietenie și amândoi au intrat în muzeu. Tocmai atunci, Alec a dat capul pe spate și a strănutat, răcnind ca un leu.

— Ai răcit? E din cauza vremii.

— Ce fel de loc e ăsta?

— Lucruri vechi care aparțin națiunii.

S-au oprit în galeria împăraților Romei.

— Da, vremea e rea. N-au fost decât două zile frumoase. Și o noapte frumoasă, a mai adăugat Maurice, surprins el însuși de propria malițiozitate.

Alec nu a prins-o însă. Nu era deschiderea pe care o sconta pentru dialogul lor. Sluga din el aștepta un semn de frică, să poată ataca. S-a prefăcut că nu înțelege aluzia și a strănutat iar. Răgetul a reverberat dintr-o galerie în alta și fața lui, contorsionată și schimonosită, a căpătat deodată o expresie înfometată.

— Mă bucur că mi-ai trimis a doua scrisoare. Mi-au plăcut amândouă. Nu sunt ofensat… n-ai făcut nimic rău. Greşeşti în legătură cu meciul de

crichet și cu restul. O să-ți spun în faţă că m-am simțit bine cu tine, dacă asta vrei. Asta te neliniştește? Vreau să-mi zici tu, pentru că eu habar nu am.

— Și aici ce e? zise Alec, lovind uşor și cu subînțeles buzunarul de la piept. Asta nu este o greşeală. Scrisul dumneavoastră. Și dumneavoastră și domnul Durham… aceea nu e o greşeală… chiar dacă au existat unii care și-ar fi dorit să fie.

— În asta să nu te bagi, îi răspunse Maurice.

Nu era însă deloc indignat, ci surprins că până și Clive cel de la Cambridge își pierduse caracterul sacru.

— Domnule Hall… răscunoașteți că nu v-ar cădea prea bine dacă ar ieși la iveală anumite chestii.

Maurice îl asculta, încercând să ghicească exact ce se afla dincolo de cuvinte.

Alec a continuat, căutând orbește să-i afle punctul slab:

— În plus, eu am fost mereu un tânăr respectabil, până să mă chemați în odaia dumneavoastră ca să vă distrați. Nu prea a fost cinstit ca un gentleman să mă împingă așa la rele. Cel puțin așa e de părere frate-meu.

A ezitat când a rostit ultimele cuvinte.

— Ca să ştiţi, fratele meu mă așteaptă chiar acum afară. A vrut să vie chiar el în persoana lui să vă vorbească. M-a certat ceva de groază, da' eu i-am zis „Nu, Fred, nu, domnul Hall e un gentleman și poți să fii sigur că o se să poarte ca unul, așa că las' pe mine“, i-am zis, „și domnul Durham e și el tot un gentleman, așa a fost mereu și așa o să fie întotdeauna“.

— În privința domnului Durham – zise Maurice, care tânjea să vorbească despre acest subiect – este foarte adevărat că, odată, am simțit pentru el afecțiune, și el pentru mine, dar apoi el s-a schimbat și acum nu mai e nimic între noi. S-a terminat.

— Ce s-a terminat?

— Prietenia noastră.

— Domnule Hall, ați auzit ce-am spus eu?

— Aud tot ce-mi spui, răspunse Maurice gânditor.

Apoi a continuat exact pe același ton:

— Scudder, de ce crezi tu că e „normal“ să te intereseze la fel de mult și femeile și bărbații? Așa ai spus în scrisoarea ta. Pentru mine nu e normal. Eu am ajuns să cred că „normal“ nu înseamnă altceva decât așa cum e fiecare.

Tânărul a părut interesat:

— Atunci, dumneavoastră n-o să puteți avea copii? întrebă el răgușit.

— Am consultat doi doctori pentru asta. Fără nici un rezultat.

— Deci, nu puteți?

— Nu, nu pot.

— Dar ați vrea? insistă aproape agresiv.

— Nu prea are sens să-ți dorești.

— Eu m-aș putea însura și mâine dacă vreau, se lăudă Alec.

În timp ce spunea acestea, privirea i-a fost atrasă deodată de un taur înaripat asirian. Chipul lui exprima acum o mirare naivă.

— Da’ știu că e zdravăn, nu? Probabil că aveau niște scule minunate, ca să facă un lucru ca ăsta.

— Presupun că da, răspunse Maurice, impresionat și el de taur. Dar habar nu am. Uite, mai e unul și aici.

— O pereche, cum s-ar zice. Credeți că erau niște ornamente?

— Acesta are cinci picioare.

— Și al meu la fel. Ce chestie ciudată.

Rămas fiecare lângă monstrul lui, s-au uitat unul la altul și au zâmbit. Apoi chipul tânărului a devenit iar aspru.

— Nu ține, domnule Hall. Văd eu unde bateți, da’ a doua oară nu mă mai păcăliți și vă spun eu că ar fi bine să aveți cu mine o discuție prietenească decât să-l așteptăm pe Fred. Ați avut parte de distracție, acu’ trebuie să plătiți.

Era chipeș așa, amenințător – chiar și ochii malefici, pupilele. Maurice l-a fixat la rândul lui, blând, dar insistent. Izbucnirea lui Scudder nu s-a finalizat nicicum. S-a topit ca un fulg de zăpadă. Tânărul a mai murmurat ceva de genul „vă las să vă gândiţi la asta“ și s-a așezat pe o bancă. Maurice i s-a alăturat și el la scurt timp. Și așa au ținut-o aproape douăzeci de minute: mergeau dintr-o sală în alta, ca și cum ar fi căutat ceva. Se opreau să admire câte o zeiță sau o vază, apoi treceau mai departe, la unison, imboldul lor comun fiind cu atât mai straniu cu cât, la suprafață, erau în conflict. Alec și-a reluat insinuările – oribile, insidioase – dar cumva, ele nu contaminau tăcerile care le urmau, și Maurice nici nu se spera, nici nu se înfuria. Îi părea doar rău că o ființă omenească a putut să intre într-o astfel de încurcătură. Când se hotăra să-i răspundă, privirile li se întâlneau și zâmbetul lui se reflecta uneori pe buzele dușmanului său. Devenea tot mai convins că situația de față era o păcăleală – o glumă proastă –, care ascundea ceva real, pe care îl doreau amândoi. Sobru și binedispus, continua să nu cedeze, și dacă nu trecea la atac era pentru că firea lui era una pasivă. Ca să se pună în mișcare, era nevoie de un șoc din afară. Și hazardul i l-a oferit.

Se aplecase deasupra unei machete a colinei Acropole, cu fruntea ușor încrețită, murmurând din vârful buzelor: „Înțeleg, înțeleg, înțeleg“. Un gentleman de lângă el l-a auzit, a tresărit, l-a privit prin ochelarii cu lentile groase și a exclamat:

— Măi să fie! Se poate să mai uit câte un chip, dar vocea, niciodată. Măi să fie! Ești unul dintre foștii mei elevi.

Era domnul Ducie.

Maurice nu i-a răspuns. Alec se furișase mai aproape, dornic să participe.

— Sigur, ai fost la școala domnului Abrahams. Ia stai! Stai așa! Nu-mi spune cum te cheamă. Vreau să-mi amintesc singur. O să mi-l aduc aminte – numele. Nu ești Sanday, nu ești nici Gibbs. Gata. Știu. Wimbleby.

Era tipic pentru domnul Ducie să nimerească mereu pe lângă! Maurice i-ar fi răspuns dacă îi ghicea numele, dar acum se simțea predispus să mintă; era sătul de toate confuziile, suferise prea mult de pe urma lor.

— Nu, a zis el, mă cheamă Scudder.

A fost primul nume care i-a venit în minte. Nu o făcuse intenționat, doar că numele îi stătuse pe buze, gata să fie folosit, și după ce l-a rostit a înțeles și de ce. Lovit el însuși de o bruscă revelație, Alec a intervenit:

— Nu este adevărat, îi zise el domnului Ducie, și am a-i aduce acestui domn acuzații dintre cele mai grave.

— Da, teribil de grave, a remarcat și Maurice, punându-și mâna pe umărul lui Alec, așa încât să-i atingă ceafa cu degetele.

O făcuse pur și simplu pentru că așa a dorit, fără nici un alt motiv.

Domnul Ducie nu a observat gestul. Candid din fire, a presupus că e victima vreunei glume grosolane. Dacă tânărul brunet și distins spunea că nu e Wimbleby, înseamnă că nu era.

— Îmi pare foarte rău, domnule, rar mi se întâmplă să greșesc.

Decis apoi să le demonstreze celor doi tineri tăcuți că nu era un bătrân caraghios, s-a lansat pe tema British Museum – care nu era doar o colecție de vestigii, ci un loc în care puteai să-i duci pe… hmm… pe cei mai puțin privilegiați, întocmai așa… un loc stimulator… trezea chiar și interesul unor minți de băietani… la care răspunsurile date erau… neîndoielnic nepotrivite; până când o voce răbdătoare se auzi strigându-l: „Ben, te așteptăm“, iar domnul Ducie s-a întors lângă soția lui. Odată plecat profesorul, Alec s-a smuls din mâna lui Maurice.

— În ordine, bolborosi el. Nu vă mai deranjez.

— Unde vrei să ajungi cu *acuzația ta gravă*? zise Maurice pe un ton teribil.

— Nu știu.

Întoarse capul. Pielea lui măslinie contrasta minunat cu perfecțiunea rece a statuilor de eroi mitologici, care nu cunoscuseră niciodată confuzia

sau rușinea.

— Nu vă faceți griji… n-o să vă mai fac niciodată vreun rău de acum. Aveți prea mult curaj.

— Naiba să-l ia de curaj, explodă Maurice furios.

— Totul se oprește aici… a continuat Alec, lovindu-se peste gură. Nu știu ce m-a apucat, domnule Hall. Nu vreau să vă fac rău, niciodată n-am vrut.

— M-ai șantajat.

— Nu, domnule, nu…

— Ba ai făcut-o.

— Maurice, ascultă, eu doar…

— Acuma sunt Maurice?

— Și dumneavoastră mi-ați spus Alec… Nu sunt cu nimic mai prejos.

— Nu sunt de aceeași părere!

A urmat o pauză, liniștea dinaintea furtunii. Apoi a răbufnit:

— Pe toți sfinții, dacă mă dădeai în vileag în fața domnului Ducie, te zdrobeam. Poate că m-ar fi costat câteva sute de lire, dar am de unde, iar poliția îi susține întotdeauna pe cei de rangul meu împotriva celor din categoria ta. Tu nu ai de unde să știi. Ai fi înfundat pușcăria pentru șantaj, iar pe urmă… eu mi-aș fi zburat creierii.

— V-ați fi sinucis? Să muriți?

— Aș fi știut atunci că te-am iubit. Prea târziu… toate se întâmplă mereu prea târziu.

Șirurile de statui vechi se clătinau, și Maurice se auzi adăugând:

— Nu are mare importanță, dar hai să ieșim, nu se poate discuta aici.

Au părăsit clădirea imensă și supraîncălzită, au trecut pe lângă bibliotecă, un așezământ presupus catolic, și au ieșit să caute întunericul ploii. Ajunși sub portic, Maurice s-a oprit.

— Am uitat de fratele tău, zise el abătut.

— E la tata… nu știe nimic… doar v-am amenințat…

— … ca să mă șantajezi.

— Chiar nu sunteți în stare să înțelegeți…, zise scoțând din buzunar biletul de la Maurice. Poftim, luați-l dacă vreți… eu n-am nevoie de el… n-am avut niciodată nevoie… Presupun că acum totul s-a terminat.

Sigur nu era așa. Chiar dacă nu știau ce are să urmeze, nu reușeau să se despartă, așa că au continuat să se plimbe, pășind furioși în lumina tot mai puțină a acelei zile sordide; refugiu perfect, noaptea a sosit în sfârșit, iar Maurice și-a recâștigat stăpânirea de sine și a putut reflecta la noul subiect pe care pasiunea i-l oferise. S-au oprit într-o piață pustie și, rezemați de grilajul care îngrădea câțiva arbori, au început să discute despre impasul în care se aflau.

Dar pe măsură ce Maurice se calma, Alec devenea tot mai furios. Era ca și cum domnul Ducie stabilise un soi de revoltătoare inegalitate între ei, așa că imediat ce tovarășul lui obosea celălalt ataca.

— În hangarul pentru bărci ploua și mai tare, zise Alec aprig. Era încă și mai frig. De ce n-ați venit?

— Confuzie.

— Poftim?

— Trebui să te obișnuiești că eu sunt într-o confuzie nesfârșită. N-am venit și nici nu ți-am scris pentru că voiam să scap de tine, fără să vreau, de fapt. Nu ai cum să înțelegi. Tu mă trăgeai înapoi, spre trecut, și mi s-a făcut groaznic de frică. Ți-am simțit influența în timpul ședinței de hipnotism, în cabinetul doctorului. M-ai luat prea tare. Am știut că este o influență nefastă, dar nu-mi dădeam seama ce anume era, așa că am continuat să pretind că vine de la tine.

— Ce să vină?

— Situația…

— Nu înțeleg. De ce n-ați venit la hangar?

— De frică… și la tine tot frică a fost. Încă de la meciul de crichet, te-ai lăsat dominat de frica față de mine. De aceea am încercat să ne distrugem

unul pe altul și o mai facem încă.

— N-aș lua nici un sfanț de la dumneavoastră, nu m-aș atinge nici de degetul cel mic, gemu Alec, zgâlțâind grilajul care îl despărțea de copaci.

— În mintea mea, însă, mai încerci chiar și acum să-mi faci rău.

— De ce îmi ziceți că mă iubiți?

— Tu de ce-mi spui Maurice?

— Of, hai să nu mai discutăm atât. Uite…

Alec îi întinse mâna și Maurice o prinse într-a lui. Au cunoscut în clipa aceea cel mai mare triumf de care se poate bucura un om obișnuit. Iubirea fizică presupune o reacție, în esență de panică, și Maurice înțelegea acum că e natural ca pasiunea primitivă căreia i se abandonaseră la Penge să nu fi făcut altceva decât să-i învrăjbească. Știau prea puține unul despre celălalt – și prea multe. De aici și teama. De aici și cruzimea. Acum Maurice era bucuros, pentru că înțelegea răutatea lui Alec prin prisma propriei lui răutăți. Văzuse, nu pentru prima dată, ce geniu se ascunde în sufletul unui bărbat chinuit. Ținuse piept furtunii, nu ca un erou, ci ca un tovarăș, și dincolo de ea descoperise infantilismul, iar dincolo de el, altceva.

Imediat a început și Alec să vorbească. Chinuit de convulsiile remușcării, și-a cerut iertare; semăna cu cineva care încearcă să-și elimine otrava din corp. Apoi, după ce și-a revenit, s-a pornit să-i mărturisească prietenului său totul, fără să mai simtă vreo rușine… Și el era constrâns de normele clasei sale sociale. Nu știa nimeni că este la Londra – cei de la Penge credeau că s-a dus la tatăl său, tatăl credea că e la Penge – fusese foarte dificil. Acum ar trebui să plece acasă… să se vadă cu fratele lui, cu care pleca în Argentina – fratele lui se ocupa cu comerțul, la fel și soția lui. A mai strecurat și puțină exagerare, așa cum fac întotdeauna cei care nu au o educație artistică. A repetat că se trage dintr-o familie respectabilă, nu se ploconea dinaintea nici unui om, nu încape vorbă, era la fel de bun ca oricare gentleman. Dar, în timp ce se lăuda, brațul lui s-a prins de al lui Maurice. Meritau o astfel de mângâiere – sentimentul era ciudat. Cuvintele

se stinseră pe buze, pentru a reîncepe brusc. Alec a fost acela care s-a hazardat:

— Rămâneți cu mine.

Maurice s-a clătinat și amândoi și-au încordat mușchii. Le era deja foarte limpede că sunt îndrăgostiți unul de celălalt.

— Dormiți cu mine la noapte. Știu eu un loc.

— Nu pot, am o întâlnire, zise Maurice, cu inima bătându-i tare în piept.

Îl aștepta un dineu de gală, de genul celor care aduceau clienți în firmă și pe care nu îl putea evita, orice-ar fi fost. Aproape că uitase de el.

— Acum trebuie să plec să mă schimb. Dar stai puțin, Alec, fii înțelegător. Hai să ne întâlnim în schimb în altă seară… oricând.

— Nu mai pot să vin iar la Londra… tata sau domnul Ayres o să comenteze.

— Și ce contează dacă o fac?

— Ce contează întâlnirea pe care o aveți dumneavoastră?

Au tăcut amândoi. Apoi Maurice i-a răspuns, pe un ton afectuos, dar trist:

— Bine. Să-l ia dracu’ de dineu.

S-au afundat împreună în ploaie.

44

— Alec, trezește-te!

Un braț zvâcni ușor.

— Trebuie să ne facem niște planuri.

Alec se cuibări mai aproape, mult mai treaz decât pretindea, cald, musculos, fericit. Maurice era și el copleșit de fericire. Se foi și primi răspuns – o îmbrățișare. A uitat ce voise să spună. Din lumea exterioară, unde încă mai ploua, lumina cădea ca printr-un filtru asupra lor. Un fel de hotel bizar, un refugiu ocazional, îi proteja pentru scurt timp de ostilitatea celorlalți.

— E vremea să te scoli, băiete. E dimineață.

— Atunci scoal'.

— Cum să mă scol, când mă ții așa!

— Da' ce te mai foiești! Stai, că-ți arăt eu foială.

Alec renunțase la adresarea deferentă. British Museum îl lecuise. Acum era „congediu", la Londra, cu Maurice, toate necazurile rămase în urmă și voia să moțăie și să glumească și să facă amor.

Maurice voia și el același lucru, ceea ce era și mai plăcut, dar nu putea să nu se gândească la viitor, iar lumina care creștea în fereastră făcea și mai ireală senzația de intimitate. Trebuia să spună și să lămurească un lucru. Ah! Ce noapte, aceea care tocmai se încheia – și somnul și nesomnul, tandrețea și brutalitatea amestecate, căldura dulce, siguranța simțită în întuneric. Oare va mai veni vreodată o astfel de noapte?

Oftă.

— Maurice, nu ți-e bine? Stai comod? Lasă-ți capul pe mine mai bine, așa cum îți place ție cel mai mult… așa, mai tare, și nu-ți mai face gânduri. Acum ești cu mine. Nu te mai gândi.

Da, era norocos, fără doar și poate. Scudder se dovedise cinstit și bun. Era o companie plăcută, un adevărat giuvaer. Un magician, unul într-o mie, și un vis devenit aievea. Dar oare avea el și curajul necesar?

— Ce bine e așa, tu și cu mine…

Buzele le erau atât de aproape acum, încât aproape că nu mai putea vorbi.

— Cine și-ar fi închipuit… Prima dată când te-am văzut, mi-am zis: „Mi-aș dori ca tipul acela și cu mine…“. Chiar așa… „Ce-ar fi dacă eu și el…?“. Și așa s-a întâmplat.

— Da, și tocmai de aceea trebuie să luptăm.

— Cine vrea să lupte? întrebă Alec, aparent enervat. Ajungă atâtea lupte.

— Lumea întreagă e împotriva noastră. Trebuie să ne adunăm și să ne facem un plan, cât mai este timp.

— De ce vrei tu să strici tot cu chestii de-astea pe care le zici?

— Pentru că trebuie spuse. Nu putem lăsa lucrurile să meargă prost și apoi să suferim iar, așa cum s-a întâmplat la Penge.

Alec a început să-l mângâie apăsat cu dosul mâinii înăsprite de soare.

— Te-am rănit, nu-i așa? Cel puțin așa am vrut. Uite, așa lupt eu.

Puțin lezat, Alec prefera să se ascundă în spatele glumițelor, cu un soi de resentiment mascat.

— Să nu-mi zici mie de Penge, continuă. O! Pfui! Penge, unde am fost întotdeauna servitor și Scudder fă asta, Scudder fă ailaltă, și doamna Durham, ce crezi că mi-a zis odată? Zice: „Tu… cum îți zice… vrei să fii drăguț și să ai bunătatea să pui scrisoarea asta la poștă pentru mine?“. Cum îți zice! În fiecare zi, timp de șase luni, vin sub afurisitul de portic al lui

Clive să primesc ordine, și maică-sa nu știe cum mă cheamă. Ce ticăloasă. Era cât pe ce să-i răspund: „Cum îți zice? Du-te-n mă-ta, așa îmi zice!“. Îmi pare rău că n-am făcut-o. Maurice, nu-ți închipui cum li se vorbește servitorilor. Nici nu îndrăznesc să repet. Archie London ăla, de care erai lipit tot timpul, e la fel de breaz ca și tine… ca și tine. „Deci, nu accepți decât aur“ și toate alea. Habar nu ai cât de puțin a lipsit ca să mă pierzi. Cât pe ce să nu mă urc pe scara aia, când m-ai chemat, că mi-am zis „nu mă vrea“ și am înnebunit de furie când n-ai venit la hangar cum ți-am cerut. Se dă mare! Las' că mai vedem noi. Hangarul e un loc unde mi-a plăcut întotdeauna să mă ascund. Și înainte să fi auzit vreodată de tine mai mergeam acolo, să trag o țigară, intram fără probleme, de fapt mai am și acum cheia la mine… hangarul, stăteam și priveam spre lac, din hangar, e tare liniște acolo, câte un pește saltă din când în când, și pernele, așa cum le aranjez eu.

A tăcut, turuise tot ce avea de spus. Începuse în forță și cu voioșie, uneori silită, apoi vocea i s-a estompat, a devenit tristă, ca și cum adevărul ieșise la suprafața apei și era insuportabil.

— O să vină și vremea să ne întâlnim în hangarul tău, zise Maurice.

— Nu, n-o să vină.

L-a împins la o parte pe Maurice, apoi s-a răzgândit, l-a tras la el cu brutalitate și l-a îmbrățișat ca și cum era sfârșitul lumii.

— De asta o să-ți amintești, în orice caz.

S-a sculat și, învăluit în lumina cenușie, a coborât privirea, cu brațele atârnându-i inutile, de parcă aceea era imaginea de pe urmă pe care voia să o lase drept amintire.

— Aș fi putut să te ucid fără probleme, zise.

— Sau eu pe tine.

— Unde mi-au dispărut hainele și toate cele? întrebă cu un aer stupefiat. S-a făcut așa de târziu. Nici măcar brici nu am, nu mi-am închipuit că o să

rămân peste noapte… Ar fi trebuit… trebuie să iau imediat trenul, altfel Fred o să creadă cine știe ce.

— Și ce dacă?

— Vai de mine, dacă ar fi să ne vază taman acu' Fred pe tine și pe mine.

— Dar nu ne-a văzut.

— Păi, ar fi putut… ce vreau să zic e că mâine e joi, nu? Vineri facem bagajele, sâmbătă Normannia ridică ancora din Southampton, așa că, adio bătrână Anglie.

— Vrei să spui că tu și cu mine n-o să ne mai vedem niciodată.

— Așa e. Ai înțeles foarte bine.

Măcar ploaia să se fi oprit! O dimineață umedă, după ploaia torențială de ieri, ude și acoperișurile muzeului, ud acasă și în pădurea înverzită. Maurice se stăpâni și, alegându-și cuvintele cu foarte mare grijă, zise:

— Întocmai despre asta voiam să-ți vorbesc. De ce să nu aranjăm așa încât să ne mai putem vedea?

— Ce vrei să spui?

— De ce nu rămâi în Anglia?

Alec își întoarse brusc fața spre el, îngrozit. Pe jumătate dezbrăcat, părea om doar pe jumătate.

— Să rămân? izbucni. Să pierd vaporul? Te-ai scrântit? N-am auzit în viața mea o prostie mai mare. Ai vrea tu, ca să mă comanzi iar.

— Am avut o șansă dintr-o mie să ne întâlnim, nu ni se va mai ivi o alta și tu o știi foarte bine. Rămâi cu mine. Ne iubim.

— Cred că da, dar asta nu e o scuză ca să ne purtăm prostește. Să rămân cu tine? Și cum, și unde? Ce-ar zice maică-ta să mă vadă pe acolo, așa necioplit și urât cum sunt?

— Nu are să te vadă niciodată. O să mă mut de acasă.

— Și unde o stai?

— Cu tine.

— A, serios? Mulțam, nu. Ai mei nu te-ar plăcea nici un pic și nu-i condamn. Și, mă rog, cum o să-ți vezi de afaceri?

— O să renunț.

— Slujba ta de la oraș e aia care îți asigură banii și poziția, nu? Nu poți să renunți la slujbă.

— Ba poți, atunci când vrei, zise Maurice blând. Poți să faci orice, odată ce știi ce anume vrei.

Privi lumina cenușie de afară, care devenea tot mai gălbuie. Nimic din discuția lor nu-l surprindea. Ceea ce nu putea totuși să intuiască era rezultatul. Venise momentul să facă mărturisirea.

— O să muncesc împreună cu tine, spuse în sfârșit.

— Ce să muncești?

— Găsim noi.

— Găsim și murim de foame.

— Ba nu. O să avem destui bani să ne întreținem, cât timp vom căuta. Nu suntem tâmpiți, nici eu, nici tu. N-o să murim de foame. M-am tot gândit la asta azi noapte, când eu am stat treaz și tu nu.

A urmat o pauză. Apoi Alec a continuat, pe un ton mai aşezat:

— Maurice, n-o să țină. Va fi un dezastru pentru amândoi, nu înțelegi? Pentru tine, dar și pentru mine.

— Nu știu. Poate că da. Poate că nu. „Societatea." Nu știu. Știu doar ce-o să facem azi. O tăiem de aici și mergem să luăm un mic-dejun adevărat, pe urmă plecăm la Penge, sau pe unde mai vrei tu, și ne vedem cu Fred ăla al tău. Îi spui că te-ai răzgândit în chestia cu emigrarea și, în schimb, te angajezi la domnul Hall. O să vin și eu cu tine. Nu-mi pasă. O să mă întâlnesc cu oricine, o să înfrunt orice. Dacă vor să-și dea seama, treaba lor. Eu m-am săturat. Spune-i lui Fred să-ți anuleze îmbarcarea, o să plătesc eu biletul și acesta va fi începutul eliberării noastre. Pe urmă o să facem următorul pas. E un risc, dar totul e risc și nu avem decât o singură viață.

Alec a râs cinic și a continuat să se îmbrace. Revenise la comportamentul din ziua trecută, deși acum nu mai șantaja.

— Vorbești ca unul care n-a trebuit niciodată să-și câștige existența, zise. Mă tot duci cu vorba cu te iubesc sau ce-o mai fi asta și pe urmă vrei să-mi distrugi cariera. Nu înțelegi că mă așteaptă o slujbă sigură în Argentina? Exact cum ai tu aici. E păcat că Normannia pleacă sâmbătă, da' faptele e fapte, nu? Mi-am cumpărat tot echipamentul și biletul și Fred cu nevastă-sa mă așteaptă.

Maurice îi vedea tristețea, ascunsă dincolo de expresia lui dură, dar de astă dată ce rost mai avea introspecția? Nici un fel de introspecție nu ar fi împiedicat vaporul Normannia să ridice ancora. Pierduse. Suferința lui era sigură, deși, pentru Alec, era posibil ca ea să se încheie repede; când va fi făcut pasul spre noua sa viață, avea să uite de această escapadă a lui cu un gentleman și, la un moment dat, se va căsători. Un tânăr și abil membru al clasei muncitoare, care își cunoștea interesul. Își îndesase deja trupul grațios în hidosul lui costum albastru. Din el i se ițeau fața roșie și mâinile arse de soare. Își netezise părul lipit de cap.

— Ei, am plecat, spuse.

Apoi, ca și când nu era destul, a continuat:

— De fapt, dacă stai să te gândești, era mai bine să nu ne fi cunoscut.

— Nu-ți face griji, zise Maurice evitând să-l privească, în timp ce descuia ușa.

— Ai plătit camera în avans, nu? N-o să mă oprească la intrare? Nu vreau nici o neplăcere acu', la sfârșit.

— Nici de-asta să nu-ți faci griji.

A auzit ușa închizându-se și a rămas singur. A așteptat, sperând că acela pe care îl iubea va reveni. Așteptare inevitabilă. Apoi a simțit cum îl înțeapă ochii și, din experiență, a știut ce urmează. A reușit imediat să se controleze. S-a ridicat și a ieșit, a dat câteva telefoane și ceva explicații, a împăcat-o pe mama sa, și-a cerut scuze de la amfitrionul dineului, s-a bărbierit, s-a

aranjat și a plecat la birou, ca de obicei. Îl aștepta un volum uriaș de lucru. În viața lui nu se schimbase nimic. Era din nou singur, așa cum fusese și înainte de Clive și după Clive, iar acum așa avea să fie. Dăduse greș și nu acesta era lucrul cel mai grav: îl văzuse pe Alec dând greș. Într-un fel, erau unul și același. Iubirea dăduse greș. Iubirea e o emoție prin intermediul căreia poţi din când în când să te simți bine. Nu putea să schimbe nimic.

45

Când a venit ziua de sâmbătă, Maurice s-a dus la Southampton, să vadă cum pleacă Normannia.

Fusese o decizie extraordinară, inutilă, nedemnă și riscantă și când a plecat de acasă nu avea nici cea mai mică intenție să meargă. Odată ajuns la Londra însă, nevoia care îl chinuia în fiecare noapte a ieșit la iveală și și-a cerut victima, așa că a uitat de toate, în afară de chipul și de trupul lui Alec, și a recurs la singurul mijloc prin care putea să le revadă. Nu voia să-i vorbească iubitului său, nici să-i audă vocea sau să-l atingă – toate acestea făceau parte din trecut –, voia doar să-și întipărească imaginea lui, înainte ca ea să dispară pentru totdeauna. Bietul Alec! Cine ar fi putut să-i aducă vreo vină, cum ar fi putut el să facă altfel? Dar, vai, câtă nefericire le adusese amândurora.

A coborât la chei ca un somnambul și acolo s-a trezit față în față cu o nouă încercare: Alec nu era de găsit, stewarzii erau ocupați și a durat ceva până ce l-au condus la domnul Scudder, un tip între două vârste, deloc atrăgător, un negustor grosolan – fratele Fred. Împreună cu el mai era un bătrân bărbos, probabil măcelarul din Osmington. Principalul farmec al lui Alec era tenul proaspăt și pigmentat, care se ivea de sub ciuful de păr: Fred, deși cu aceeași fizionomie, avea privirea de vulpoi, tenul nisipiu și unsuros, văduvit de mângâierea soarelui. La fel ca Alec, și Fred avea o părere excelentă despre sine, dar la el era vorba de înfumurarea celui care are succes în afaceri și a celui care disprețuiește munca manuală. Nu-i plăcea

faptul că fratele lui avea un aer necioplit și a crezut că domnul Hall, de care nu auzise niciodată, avea de gând să se poarte arogant. Asta l-a făcut să fie insolent.

— Licky încă nu s-a îmbarcat, dar bagajele lui au sosit, zise. Vreți să-i vedeți echipamentul?

— Mai e destulă vreme, a intervenit tatăl uitîndu-se la ceas.

— N-o să întârzie, adăugă și mama lui cu buzele strânse. Când Licky spune un lucru, Licky se ține de cuvânt.

— N-are decât să întârzie, dacă vrea. N-o să mor dacă îl pierd de tovarăș, dar nu se poate aștepta să-l mai ajut vreodată. La cât mă costă…

„Aici este locul lui Alec“, se gândi Maurice. „Oamenii aceștia o să-l facă mai fericit decât aș fi putut să o fac eu.“ Și-a umplut o pipă cu tutun, prima în ultimii șase ani, și a privit cum Idila i se ofilește. Alec nu era nici erou, nici zeu, ci o ființă omenească, un bărbat la fel de ancorat în societate ca și el, un om pentru care marea și pădurea, briza răcoroasă și soarele nu pregăteau nici o apoteoză. N-ar fi trebuit să petreacă noaptea aceea împreună, la hotel. Ea dăduse naștere unor speranțe care se înălțaseră prea sus. Ar fi trebuit să se despartă acolo, în ploaie, după ce și-au strâns mâna.

O fascinație morbidă îl făcea să rămână printre membrii familiei Scudder, să le asculte vulgaritățile, încercând să recunoască la ei gesturile prietenului său. A încercat să le facă pe plac, să le intre în grații și nu a reușit, pentru că își pierduse încrederea în sine. În timp ce se tot gândea la asta, auzi o voce moale:

— Bună ziua, domnule Hall.

Surprins peste măsură, nu a reușit să răspundă. Era domnul Borenius. Amândoi și-au amintit de acea tăcere a lui de la început, de privirea înghețată și de mișcarea rapidă cu care își scosese pipa din gură, ca și cum preoții interziceau fumatul.

Amabil, domnul Borenius s-a prezentat singur celorlalți din grup. Cum distanța de la Penge la Southampton nu era prea mare, venise să-l conducă

pe tânărul lui enoriaș. Au discutat pe ce rută urma să sosească Alec – păreau să existe oarece dubii – și Maurice a încercat să se strecoare de acolo, pentru că situația devenise suspectă. Domnul Borenius l-a luat însă la întrebări:

— Urcați pe punte? Și eu. Și eu.

S-au întors la aer și la lumina soarelui; apele puțin adânci din Southampton se întindeau aurii împrejur, mărginite de păduri. Pentru Maurice, frumusețea serii părea să prevestească dezastrul.

— Foarte amabil din partea dumneavoastră, zise preotul de îndată.

Vorbea ca de la un susținător al operelor de caritate la altul, dar lui Maurice i s-a părut că vocea îi e voalată. A încercat să răspundă – două sau trei fraze normale l-ar fi salvat – dar nu a reușit să rostească nici un cuvânt. Buza de jos îi tremura, ca unui copil nefericit.

— Cu atât mai amabil cu cât, dacă nu mă înșel, nu aveați o părere prea bună despre tânărul Scudder. Îmi aduc aminte că atunci când am cinat la Penge ați zis că e „puțin cam porc“ – o expresie care m-a șocat, fiind aplicată unui seamăn. Aproape că nu mi-am crezut ochilor când v-am văzut acolo, printre prietenii lui. Credeți-mă, domnule Hall, va aprecia atenția pe care i-o daţi, deși s-ar putea să nu pară. Bărbații ca el sunt mai impresionabili decât ar putea presupune un străin. La bine, ca și la rău.

Maurice a încercat să-l oprească, zicând:

— Ei… dar dumneavoastră?

— Eu? De ce am venit eu? O să râdeți dacă vă spun. Am venit să-i aduc o scrisoare de recomandare pentru un preot anglican din Buenos Aires, cu speranța că după ce va ajunge o să fie confirmat. Absurd, nu-i așa? Dar cum nu sunt nici elenist, nici ateu, consider că o atare purtare depinde de credință și că dacă un bărbat e „puțin cam porc“, cauza trebuie căutată într-o neînțelegere a cuvântului lui Dumnezeu. Acolo unde este erezie, va urma imoralitatea, mai devreme sau mai târziu. Dumneavoastră însă… cum de ați știut atât de precis de unde ridică ancora vaporul?

— S-a… s-a dat la ziar.

A început să tremure tot și hainele i s-au lipit de trup. Parcă era din nou un școlar lipsit de apărare. Era convins că preotul ghicise sau, mai degrabă, că avusese o revelație. Un mirean n-ar fi bănuit nimic – domnul Ducie nu-și dăduse seama –, dar bărbatul acesta, un om al spiritului, avea un simț special și putea sesiza emoții altfel invizibile. Ascetismul și cucernicia aveau și ele o latură practică, făceau se să dezvolte capacitatea de introspecție, și Maurice a înțeles asta prea târziu. La Penge crezuse că un pastor cu tenul spălăcit și în sutană n-ar fi fost în stare să-și imagineze dragostea între doi bărbați, dar acum știa că nu există vreun secret omenesc pe care Biserica să nu-l fi dezlegat – dintr-o perspectivă greșită –, că religia este cu mult mai pătrunzătoare decât știința și că, dacă ar fi adăugat la introspecție și rațiunea, Biserica ar fi devenit cel mai măreț lucru de pe pământ. Lipsit el însuși de orice sentiment religios, nici nu-l mai întâlnise până atunci la altcineva, și șocul a fost teribil. Îi era teamă de domnul Borenius și îl ura, ar fi vrut să-l ucidă.

Alec, la rândul lui – când avea să vină – va intra cu capul înainte în capcană; erau amândoi niște oameni neînsemnați – mult mai puțin importanți decât Clive și Anne, de exemplu –, care nu-și puteau permite nici un risc, iar domnul Borenius știa acest lucru și îi va pedepsi în unicul fel care îi stătea în putere.

Pastorul a continuat să vorbească; se oprise doar pentru o clipă, în eventualitatea că victima ar fi vrut să-i răspundă.

— Mda, ca să spun drept, nu sunt deloc liniștit în privința tânărului Scudder. Am avut cu el o discuție cu totul nemulțumitoare marțea trecută, când a plecat de la Penge zicându-mi că merge la părinți, deși nu a ajuns la ei decât miercuri. A fost îndărătnic. Mi-a ținut piept. Când i-am pomenit despre confirmare, mi-a râs în nas. Fapt este – n-aș fi putut să-ți pomenesc despre asta dacă n-ar fi fost interesul tău caritabil față de el –, fapt este că s-a făcut vinovat de păcatul cărnii.

A făcut o pauză, apoi a continuat:

— Cu femei. Cu timpul, domnule Hall, ajungi să recunoști rânjetul, duritatea, pentru că desfrâul merge mult dincolo de fapta în sine. Dacă nu ar fi decât un act, eu, unul, n-aș arunca anatema. Dar când semințiile preacurvesc, eu cred că ajung invariabil să-l respingă pe Dumnezeu și până când nu vor fi pedepsite de lege toate anomaliile sexuale, și nu doar unele dintre ele, Biserica nu va recuceri niciodată Anglia. Am motive să cred că Scudder și-a petrecut la Londra noaptea când a lipsit. A, dar iată – acela trebuie să fie trenul lui.

Pastorul s-a îndreptat către puntea inferioară și Maurice, complet buimac, s-a luat după el. Auzea voci, dar nu le înțelegea; una dintre ele putea foarte bine să fi fost a lui Alec, dar lui nu-i mai păsa. Prin minte începea să i se învârtă o frază, ca un liliac revenit în amurg: „Am dat greș și de data asta“. Era din nou în fumoar, acasă la Clive, care îi spune: „Nu te mai iubesc; îmi pare rău“, și simțea că viața lui se desfășura în cicluri anuale, reluate iar și iar, mereu la aceeași eclipsă. Parcă îl auzea pe bunicul lui: „La fel ca soarele… durează un an…“; apoi ceața s-a ridicat și a auzit-o pe mama lui Alec.

— Nu-i stă în fire lui Licky, bâlbâi ea și apoi dispăru.

Cui să-i stea în fire? Sunau clopotele, s-a auzit șuierul unui fluier. Maurice a urcat în fugă pe punte; își venise în fire și putea să vadă cu extraordinară acuitate mulțimile de oameni care se despărțeau, cei care rămâneau în Anglia de cei care trebuia să plece, și a știut că Alec rămâne. După-miaza se încheia glorios. Nori albi pluteau peste apele aurii și peste păduri. În mijlocul bulucelii, Fred Scudder vocifera turbat că fratele lui bun de nimic pierduse și ultimul tren, femeile protestau, împinse de zor pe pasarelă, iar domnul Borenius și bătrânul Scudder se plângeau oficialilor. Cât de neînsemnați deveniseră cu toții pe lângă vremea minunată și aerul proaspăt.

A coborât pe chei, beat de înflăcărare și de fericire. A privit vaporul mișcându-se încet și deodată și-a amintit de funeraliile vikingilor, care îl impresionaseră atât de mult în copilărie. Comparația era falsă, dar Normannia căpătase o aură eroică, ducea cu ea, departe, moartea. Odgoanele au fost dezlegate de la chei, în timp ce Fred continua să latre, și vaporul a intrat pe șenal, în uralele tuturor. Pornise în sfârșit, sacrificiu și splendoare, lăsând în urmă fumul ce se subția în apus și talazurile care mureau imediat ce se loveau de țărmul împădurit. Maurice a rămas vreme îndelungată privind în urma vaporului, apoi s-a întors spre Anglia. Călătoria lui era aproape încheiată. Se îndrepta spre noul său cămin. Îl făcuse pe Alec să devină bărbat, iar acum era rândul lui Alec să scoată la iveală eroul din el. Știa ce înseamnă chemarea aceea și cum trebuie să îi răspundă. Trebuia să trăiască în afara societății, fără relații sau bani; va trebui să muncească și să se sprijine unul pe celălalt până la moarte. Dar Anglia le aparținea. Aceea le era răsplata, în afară de tovărășia reciprocă. Aerul și cerul ei erau ale lor și nu ale milioanelor de indivizi timorați, stăpâni pe niște cubulețe sufocante, dar niciodată pe propriul lor suflet.

Dădu nas în nas cu domnul Borenius, care nu mai înțelegea nimic din ce se întâmplă. Alec îl derutase definitiv. Domnul Borenius își închipuise că dragostea dintre doi bărbați nu putea fi decât abjectă, așa că nu putea da nici un înțeles celor petrecute. Într-o clipă, ironia i s-a topit și pastorul a devenit doar un om obișnuit. A discutat, direct și destul de prostesc, despre ce i s-ar fi putut întâmpla lui Scudder și apoi a plecat să viziteze niște prieteni din Southampton.

— Domnule Borenius, strigă Maurice după el, priviți cerul… s-a aprins pe de-a-ntregul.

Dar pastorul nu avea ce face cu un cer în flăcări, așa că a dispărut.

În însuflețirea lui, Maurice îl simțea pe Alec lângă el. Nu era, nu avea cum să fie. Alec era în altă parte, undeva în splendoarea aceea, și el trebuia să-l găsească. Fără să mai ezite o clipă, a pornit spre Penge și spre hangarul

pentru bărci. Locul acela îi intrase în sânge, făcea parte din melancoliile și șantajele lui Alec și din propria lui promisiune, în acea ultimă și disperată îmbrățișare. Nu avea altceva de care să se agațe. A părăsit Southampton așa cum venise – ghidat de instinct –, convins că, de astă-dată, lucrurile nu vor ieși prost; nici nu ar fi îndrăznit să iasă prost, căci universul fusese așezat în matca lui. Un tren local și-a făcut treaba, orizontul încă scânteia superb, înflăcăra norișorii care au continuat să strălucească și după ce soarele a trecut către apus. Mai era încă destulă lumină cât să poată străbate pe jos drumul de la gară la Penge, printre câmpurile tăcute.

A pătruns pe domeniu prin capătul cel mai îndepărtat, printr-o gaură din gard, surprins încă o dată de cât de părăginit era, cât de anacronic și de inadecvat, ca să mai stabilească standardele sau să controleze viitorul. Noaptea era aproape, se auzi țipând o pasăre. Animalele treceau în goană. Maurice a grăbit pasul până ce a ajuns să zărească lacul scânteind și, profilându-se negru pe el, locul de întâlnire. Auzea cum clipocește apa.

Ajunsese sau era foarte aproape. Plin de încredere încă, a ridicat vocea și l-a strigat pe Alec.

Nici un răspuns.

A strigat din nou.

Tăcere și noapte tot mai adâncă. Estimase greșit.

„Evident“, s-a gândit, și imediat și-a recâștigat controlul. Indiferent de ce s-ar fi întâmplat, nu trebuia să se prăbușească. O făcuse destul când era cu Clive și fără nici un rezultat, iar dacă ar fi avut o cădere nervoasă acolo, în sălbăticia aceea cenușie, putea să-și piardă mințile. Să fie puternic, să-și păstreze calmul și să aibă încredere – iată singura lui speranță. Brusca dezamăgire l-a făcut totuși să-și dea seama că era epuizat fizic. De la începutul dimineții fusese tot pe fugă, răvășit de tot felul de emoții, iar acum era gata să cadă. În scurt timp avea să decidă care trebuia să fie următoarea mișcare, dar acum capul îi crăpa de durere, fiecare părticică din el îl durea sau îi era inutilă. Trebuia să se odihnească.

Hangarul pentru ambarcațiuni era un refugiu tocmai potrivit. A intrat și acolo și-a găsit iubitul, adormit. Alec stătea întins pe pernele îngrămădite, abia zărit în lumina stinsă a zilei. Când s-a trezit, nu a părut emoționat sau tulburat și i-a mângâiat lui Maurice brațul cu mâinile amândouă înainte să vorbească.

— Deci, ai primit telegrama, zise.

— Ce telegramă?

— Telegrama pe care am trimis-o azi dimineață la tine acasă, în care îți spuneam…

A căscat și apoi a continuat:

— Iartă-mă, sunt cam obosit, după toate cele… îți spuneam să vii negreșit aici.

Cum Maurice nu spunea nimic, a adăugat:

— Iar acum nu ne vom mai despărți și gata.

46

Nemulțumit de apelul către alegători pe care îl tipărise – tonul i se părea prea prețios pentru vremurile pe care le trăiau –, Clive încerca să corecteze șpalturile, când Simcox l-a anunțat:

— Domnul Hall.

Era foarte târziu, și noaptea, deosebit de întunecată; de pe cer dispăruse orice urmă a superbului apus. Nu se vedea nimic sub portic, deși se auzeau nenumărate zgomote; amicul lui, care refuzase să intre, lovea pietrișul cu piciorul, azvârlind pietricelele înspre tufișuri și spre ziduri.

— Salut, Maurice, de ce nu intri? Ce s-a întâmplat?

Pusese întrebarea puțin iritat, fără să mai facă efortul de a zâmbi, de vreme ce fața îi era în umbră.

— Mă bucur că te-ai întors, sper că te simți mai bine. Din păcate eu sunt cam ocupat, dar Camera Cafenie este liberă. Vino și te culcă acolo, ca până acum. Mă bucur mult să te văd.

— Clive, nu am decât câteva minute.

— Ascultă, omule, asta e culmea, zise și făcu un pas în întuneric, primitor, cu șpalturile încă în mână. Anne o să se înfurie pe mine dacă nu rămâi. Foarte drăguț din partea ta să apari așa. Scuză-mă dacă o să mai lucrez puțin la nimicurile astea.

Apoi, în bezna dimprejur a observat un miez de întuneric mai adânc și, brusc neliniștit, a exclamat:

— Sper că nu s-a întâmplat nimic rău.

— Toate sunt… destul de bune, cum s-ar spune.

Clive a lăsat la o parte politica, pregătit să-l aline, știind că probabil era vorba despre chestiunea amoroasă, deși și-ar fi dorit ca solicitarea să vină într-un moment când era mai puțin ocupat. Clive avea simțul priorităților. A luat-o înainte, spre poteca părăsită din spatele dafinilor, unde luminița-nopții scânteia, gofrând pereții nopții cu un galben pal. Aici vor fi cel mai feriți. A căutat bâjbâind o bancă și s-a așezat, întinzându-se pe spătar cât era de lung, cu mâinile duse după ceafă.

— Îți stau la dispoziție, zise, dar sfatul meu este să rămâi peste noapte la noi și mâine dimineață să te consulți cu Anne.

— Nu de sfatul tău am nevoie.

— Ei bine, fă cum ți-e voia, desigur. Doar că ai fost așa de deschis cu noi și ne-ai spus ce speranțe nutrești, iar când vine vorba de femei eu întotdeauna mă consult tot cu o femeie, mai ales dacă e cineva cu o intuiție aproape supranaturală, ca Anne.

Florile din fața lui când dispăreau, când reapăreau, și Clive a avut din nou senzația că amicul lui, care se plimba încolo și încoace prin dreptul lor, era însăși esența nopții. Auzi o voce care spunea:

— E de o mie de ori mai rău de atât pentru tine. M-am îndrăgostit de paznicul tău de vânătoare.

Atât de neașteptate și de fără noimă erau vorbele rostite de prietenul său, încât Clive s-a săltat brusc în capul oaselor și a zis, prostit:

— De doamna Ayres?

— Nu. De Scudder.

— Ssst, ai grijă, exclamă Clive scrutând întunericul.

Apoi, convins că nu e nici un pericol, zise sec:

— Ce declarație grotescă.

— Absolut grotescă, repetă vocea, dar am considerat că, la urma urmelor, e de datoria mea să vin și să-ți spun despre Alec.

Clive reținuse prea puțin din tot ce spusese Maurice. După părerea lui, „Scudder“ nu era decât un *façon de parler*[1], așa cum ar spune cineva „Ganimede“[2], pentru că lui i se părea de neconceput o relație intimă cu cineva de rang inferior. Acum însă era deprimat și ofensat, pentru că în ultimele două săptămâni ajunsese să creadă că Maurice e normal și, în consecință, o încurajase pe Anne să-i devină apropiată.

— Noi am făcut cât am putut, zise el, și dacă vrei să te achiți de ceea ce ne „datorezi“, cum zici tu, atunci o să încetezi să te mai complaci într-o gândire morbidă. Sunt atât de dezamăgit să te aud vorbind astfel despre tine. Când am discutat în amănunt subiectul în seara aceea, în Camera Cafenie, m-ai dat de înțeles că acum ai lăsat și tu în urmă tărâmul din oglindă[3].

— Când ți-ai făcut curaj să-mi săruți mâna, adăugă Maurice, cu nedisimulată amărăciune.

— Nu-mi mai pomeni despre gestul acela, zise Clive, înroșindu-se la față.

Nu era nici pentru prima, nici pentru ultima oară, și asta îl făcea pe proscris să îl iubească. Apoi a recăzut în intelectualism.

— Of, Maurice… nu găsesc cuvinte să-ți spun cât de teribil de rău îmi pare pentru tine și te implor, te implor din adâncul sufletului, să nu lași obsesia aceea să se întoarcă. Dacă o faci, va dispărea definitiv. Munca, aerul curat, prietenii tăi…

— Cum am spus și mai devreme, nu am venit aici ca să primesc sfaturi și nici ca să discut despre idei și gândire. Sunt un om în carne și oase, așa că dacă nu ai nimic împotrivă, coboară și tu la nivelul acesta…

— Da, ai perfectă dreptate; știu că sunt un teoretician nestăpânit.

— …iar lui Alec o să-i spun pe nume.

Avertismentul i-a dus pe amândoi cu gândul la situația de acum un an, însă de astă dată Clive a fost acela pe care exemplul l-a făcut să tresară.

— Dacă Alec la care te referi e Scudder, el nu mai este, practic, în serviciul meu și nici măcar nu mai e în Anglia. Chiar azi s-a îmbarcat spre Buenos Aires. Continuă, totuși. Sunt dispus să redeschid subiectul dacă pot să-ți fiu câtuși de puțin de ajutor.

Maurice și-a umflat obrajii și a început să ciugulească inflorescențele de pe o tijă înaltă. Acestea dispăreau una câte una, aidoma unor lumânări pe care le stinge noaptea.

— Am împărțit cu Alec, zise, după un lung moment de reflecție.

— Ce-ai împărțit?

— Tot ce am. Inclusiv trupul meu.

Clive a sărit în sus, icnind dezgustat. Simțea nevoia să-l pocnească pe monstrul acela și să fugă, dar s-a purtat civilizat și, oricum, nevoia nu era chiar atât de puternică. La urma urmelor, studiaseră amândoi la Cambridge… amândoi erau stâlpi ai societății; nu trebuia să dea dovadă de violență. Și nu a făcut-o; a rămas tăcut și de încredere, până la sfârșit. Aerul lui ușor dezaprobator și acru, dogmatismul, stupiditatea sufletului său l-au revoltat însă pe Maurice, care ar fi fost capabil să-i respecte pornirile, dacă ar fi fost vorba doar de ură.

— M-am exprimat brutal, continuă el, dar trebuie să fiu sigur că înțelegi. Alec s-a culcat cu mine în Camera Cafenie, în noaptea aceea când tu și Anne ați fost plecați.

— Maurice… o, Doamne, Dumnezeule!

— Și la Londra. Și…

Se opri.

Chiar și așa, dezgustat peste poate cum era, Clive a ajuns la o generalizare – era un semn al ambiguității mintale pe care i-o indusese căsătoria.

— Dar cu siguranţă… orice legătură între doi bărbați este pardonabilă, atâta vreme cât rămâne pur platonică.

— Nu știu. Eu am venit să-ți spun ce am făcut.

Da, acesta era motivul vizitei sale. Era sfârșitul unei cărți pe care nu o va mai citi niciodată. Era mai bine să rămână închisă, în loc să stea aruncată de colo-colo și să fie întinată. Cartea trecutului lor trebuie să se întoarcă la locul ei, adică exact acolo, în întuneric, printre florile efemere. I-o datora și lui Alec. Nu putea îngădui nici o imixtiune a trecutului în prezent. Orice compromis ar fi fost periculos, pentru că ar fi fost făcut pe ascuns, iar Maurice, odată ce avea să-și termine confesiunea, trebuia să dispară din societatea în care crescuse.

— Trebuie să-ți mai spun și ce a făcut el, a continuat Maurice, încercând să-și tempereze bucuria. Și-a sacrificat cariera pentru mine… fără să aibă vreo garanție că eu am să renunț la ceva de dragul lui… mai devreme nici nu aș fi făcut-o… Sunt întotdeauna încet, când vine vorba să înțeleg lucrurile. Nu știu dacă pentru el asta înseamnă iubire platonică sau nu, dar așa a făcut.

— Ce fel de sacrificiu?

— Tocmai am fost să-l conduc… nu era acolo…

— Scudder a ratat vaporul? exclamă stăpânul indignat. Oamenii ăștia sunt imposibili.

Apoi s-a oprit, tulburat de ceea ce urma să fie în viitor.

— Maurice, Maurice, zise el, oarecum tandru. Maurice, *quo vadis*[4]? Ai înnebunit. Ți-ai pierdut orice urmă de… pot să te întreb dacă ai de gând să…

— Nu, nu poți să mă întrebi, îl întrerupse acesta. Tu aparții trecutului. O să-ți spun tot ce vrei, până în momentul prezent… nici un cuvânt mai mult.

— Maurice, Maurice, știi că țin puțin la tine, altfel n-aș fi suportat tot ceea ce mi-ai spus.

Maurice a deschis pumnul și din palmă îi apărură petale luminoase.

— Ții puțin la mine, cred asta, recunoscu el, dar nu pot să-mi clădesc toată viața pe puțin. Nici tu nu o faci. Tu ți-ai construit o viață cu Anne. Nu te preocupă dacă relația cu ea e platonică sau nu, știi doar că e destul de

solidă ca să-ți construiești viața în jurul ei. Eu nu pot să-mi fac viața în jurul celor cinci minute pe care ți le rupi pentru mine, de la activitatea politică și de la ea. Ești gata să faci orice pentru mine, dar nu și să mă vezi. Așa au stat lucrurile în tot anul acesta de iad. Îmi deschizi casa ta și te dai peste cap să mă însori, pentru că astfel scapi de grija mea. Ții puțin la mine, știu – a reluat el printre protestele lui Clive –, dar nu atât încât să merite să vorbim despre asta. Nu mă iubești. Odată am fost al tău până la moarte, dar nu ți-ai dat osteneala să mă păstrezi. Acum însă m-am schimbat – nu pot să mă lamentez la nesfârșit – și el este al meu într-un fel care te șochează. Ce-ar fi să nu te mai șochezi și să-ți vezi de propria fericire?

— Cine te-a învățat să vorbești așa? pufni Clive.

— Nimeni altul decât tu.

— Eu? Sunt consternat că poți să-mi pui mie în seamă astfel de gânduri, urmă Clive.

Se întreba dacă nu cumva corupsese un intelect inferior. Nu reușea să înțeleagă că el și Maurice descindeau amândoi din Clive, cel de acum doi ani – unul, prin respectabilitatea lui, celălalt, prin răzvrătire –, așa cum nu reușea să vadă că trebuia să continue să se separe. Era o cloacă, și un singur damf dinspre ea la momentul alegerilor l-ar fi distrus. Dar nu trebuia să dea înapoi de la datorie. Trebuia să-și salveze prietenul. Se simți năpădit de un sentiment eroic și începu să se întrebe cum l-ar fi putut face pe Scudder să-și țină gura și ce preț ar fi avut tăcerea lui. Era prea târziu să discute chiar atunci despre mijloacele și tactica de adoptat, așa că l-a invitat pe Maurice să ia cina cu el, la clubul din oraș, săptămâna următoare.

Răspunsul a fost un hohot de râs. Îi plăcuse întotdeauna râsul prietenului său și, într-un astfel de moment, sunetul lui rostogolit l-a liniștit; îi sugera fericire și siguranță.

— Ai dreptate, zise, mergând chiar până acolo încât întinse mâna spre o tufă de dafin. E mai bine decât să-mi fi construit un lung discurs, care nu te-ar fi convins nici pe tine, nici pe mine.

Ultimele lui cuvinte au fost:

— Miercurea viitoare, să zicem la 7.45. Smochingul e suficient, așa cum știi.

Au fost ultimele lui cuvinte, pentru că Maurice dispăruse deja în întuneric, fără să lase în urma lui nici un alt semn, în afară de o mică grămăjoară de petale de luminița-nopții, care se chirceau la pământ ca flăcările unui foc gata să se stingă. Nici până în ultima zi a vieții sale Clive nu a știut exact care fusese momentul despărțirii și, odată cu trecerea anilor, a ajuns chiar să se îndoiască de realitatea plecării. Camera Albastră radia blând, ferigile se legănau. Dintr-un îndepărtat Cambridge, prietenul lui părea să-i facă semn, înveșmântat în lumina solară, răspândind aromele și zgomotele trimestrului de primăvară.

Dar atunci, pe loc, a fost doar ofensat din cauza impoliteții și a comparat-o cu greșeli similare pe care prietenul lui le comisese în trecut. Nu a înțeles că acela era sfârșitul, fără amurguri sau compromisuri, că drumurile lor nu aveau să se mai întâlnească niciodată și că nici nu va mai auzi vreodată despre el. A așteptat puțin pe alee, apoi s-a întors în casă să-și corecteze șpalturile și să inventeze un mijloc de a-i ascunde lui Anne adevărul.

1. Mod de a se exprima (fr.).
2. Tânăr galant cu înclinații perverse.
3. Aici, cu sensul de „infantilism”.
4. Încotro (lat.)

NOTĂ FINALĂ

În forma lui originală, pe care și-o păstrează încă în cvasitotalitate, *Maurice* datează din 1913. Romanul a fost rezultatul direct al unei vizite pe care i-am făcut-o lui Edward Carpenter[2], la Milthorpe[2]. Carpenter se bucura de un prestigiu imposibil de înțeles în ziua de azi. Era un rebel, cu purtări potrivite cu vârsta pe care o avea. Era sentimental și ușor religios, căci își începuse viața ca preot. Era un socialist care ignora industrialismul și care se dedicase unui stil de viață simplu. Poet al cărui stil a fost influențat de Walt Whitman, se bucura de independența pe care ți-o oferă un venit sigur și de o noblețe ce îi depășea forța fizică. Nu în ultimul rând, a crezut cu tărie în Dragostea pentru Camarazi, pe care îi numea uneori Uranieni[3]. Singuratic cum eram, această ultimă trăsătură a lui a fost ceea ce m-a atras. Pentru o scurtă perioadă de timp el a părut să dețină cheia cu care orice problemă putea fi rezolvată. L-am cunoscut prin intermediul lui Lowes Dickinson[4] și m-am agățat de el așa cum te agăți de un izbăvitor.

Probabil că scânteia s-a aprins la a doua sau a treia mea vizită în acel loc sfințit, iar el și partenerul lui, George Merrill, au reprezentat o combinație care mi-a lăsat o impresie profundă și care a atins un izvor creativ. George Merrill mi-a atins și spatele – ușor, chiar deasupra posteriorului. Cred că atingea aproape pe toată lumea. Senzația a fost neobișnuită și încă mi-o mai amintesc, așa cum îmi amintesc de locul unui dinte demult dispărut. Era, în egală măsură, o impresie psihică și una fizică. Se pare că a trecut direct din scobitura spatelui meu la propriile mele idei, fără să-mi implice gândirea.

Dacă a făcut-o într-adevăr, probabil că a acționat în strict acord cu misticismul yoghin al lui Carpenter și ar fi dovada că exact în acel moment am zămislit.

M-am întors apoi la Harrogate, unde mama mea urma o cură, și am început imediat să scriu *Maurice*. Nici o altă carte a mea nu a fost începută în felul acesta, brusc. Planul general, cele trei personaje, finalul fericit pentru două dintre ele, totul a țâșnit din tocul meu. Și întreaga carte s-a desfășurat fără nici un obstacol. Am terminat-o în 1914. Prietenilor cărora le-am arătat-o, bărbați și femei, le-a plăcut. Dar i-am ales cu grijă. Până acum cartea nu a trebuit să se confrunte cu criticii și cu publicul, iar eu, unul, am fost implicat prea mult, prea adânc și pentru prea multă vreme ca să o pot evalua.

Un final fericit era imperativ. Altfel nici nu m-aș fi apucat să scriu. Eram convins să fac în așa fel ca, măcar în literatură, doi bărbați să se îndrăgostească și să rămână împreună pentru vecia pe care o îngăduie ficțiunea. În acest spirit, Maurice și Alec mai cutreieră și astăzi codrii cei verzi. Am dedicat romanul „Unui an mai fericit“ și nu chiar cu totul în van. Fericirea este ideea centrală – care, de altfel, a avut un rezultat surprinzător: a făcut din roman o carte mult mai greu de publicat. Dacă Raportul Wolfenden[5] nu va deveni lege, probabil că *Maurice* va trebui să rămână doar un manuscris. Dacă finalul ar fi fost unul nefericit, cu un tânăr atârnat în ștreang sau cu un pact prin care amândoi să se sinucidă, toate ar fi fost în regulă, pentru că nu mai era nici un fel de pornografie sau de corupere de minori. Cei doi amanți au scăpat însă nepedepsiți și, în consecință, îndemnau la infracțiune. Domnul Borenius este mult prea incompetent ca să-i prindă și singura penalizare pe care le-o aplică societatea este un exil, pe care cei doi îl acceptă cu bucurie.

Observații asupra celor trei bărbați

În cazul lui Maurice, am încercat să creez un personaj care să fie complet diferit de mine sau de ceea ce presupuneam eu însumi că sunt: cineva chipeș, sănătos, cu un corp atrăgător și o minte înceată, un businessman nu chiar prost și mai degrabă snob. În amestecul acesta am scăpat un ingredient care îl confuzionează, îl dezmeticește, îl chinuie și, în final, îl salvează. Mediul lui social îl exasperează tocmai prin normalitatea pe care o manifestă: mama, cele două surori, un cămin confortabil, o slujbă respectabilă, toate se dovedesc treptat un adevărat Infern; Maurice trebuia fie să le strivească, fie să se lase strivit, nu exista o a treia cale. Am considerat ca binevenită sarcina de a construi un astfel de personaj, de a elabora cadrul pentru capcanele destinate lui, pe care el uneori le evită, alteori nu, și pe care, până la urmă, le distruge.

Dacă Maurice reprezintă burghezia, Clive reprezintă Cambridge. Cunoscând destul de bine universitatea, sau un colț al ei, l-am creat pe Clive fără dificultate și am preluat câteva nuanțe pentru el de la o cunoștință nu foarte apropiată, un cadru universitar. Calmul, atitudinea superioară, claritatea și inteligența, standardele morale certe, tenul alb și părul blond, delicatețea lui, care nu însemna fragilitate, amestecul de avocat și moșier, toate duc în direcția acelei cunoștințe, deși eu am fost cel care i-a construit lui Clive firea „elenistică“ și care l-a aruncat în brațele afectuoase ale lui Maurice. Odată ajuns acolo, el a preluat controlul, a trasat direcțiile pe care urma să le ia neobișnuita lor relație. El a crezut în austeritatea platonică și l-a făcut și pe Maurice să consimtă la ea, ceea ce nu mi se pare deloc neverosimil. În faza aceasta, Maurice este ascultător, lipsit de experiență și îl adoră, este un suflet eliberat din temniță, și dacă eliberatorul lui îi cere să rămână cast, i se supune. În consecință, relația durează trei ani – precară, idealistă și deosebit de englezească: ce bărbat italian ar fi suportat așa ceva? –, dar rezistă până când Clive îi pune capăt, schimbându-și alegerea

în favoarea femeilor și trimițându-l pe Maurice înapoi în închisoare. De atunci încolo Clive se degradează și la fel se întâmplă, poate, cu modul în care eu l-am tratat. M-a enervat. Se poate să-l bat la cap pentru o mulțime de lucruri, să-i accentuez incapacitatea spirituală și pretențiozitatea politică și faptul că i se rărește părul. Ceea ce face el sau soția lui ori mama nu e niciodată bine. Situația aceasta lucrează în favoarea lui Maurice, pentru că accelerează coborârea lui în Infern și îl călește acolo, pentru ultima și imprudenta lui ascensiune. Ea poate să fie însă nedreaptă față de Clive, care nu are intenții rele și care resimte ultima zvâcnire a biciului meu în capitolul final, când descoperă că vechiul lui prieten de la Cambridge a decăzut, chiar pe domeniul Penge, și tocmai cu un paznic de vânătoare.

Alec începe ca o emanație a reședinței Milthorpe, este atingerea pe spinare. Dar aici se oprește orice legătură cu metodicul George Merrill și, în multe privințe, este ca o premoniție. Pe măsură ce am lucrat la el, am ajuns să-l cunosc mai bine, parțial prin experiențe directe, între care unele utile. A devenit mai puțin un tovarăș și mai mult o persoană, a devenit mai viu și cu mai mare greutate și a cerut mai mult spațiu, iar completările la roman (în care aproape că nu au existat fragmente anulate) i se datorează în exclusivitate lui. Nu există prea multe de spus despre premisele personajului. Cronologic, este mai bătrân decât irascibilii paznici ai lui D. H. Lawrence, nu are avantajul dizertațiilor scrise despre ei și nici nu are în comun cu ei mai mult de o halbă de bere, deși se poate să-l fi cunoscut pe Stephen Wonham[6] al meu. Care a fost viața lui înainte de sosirea lui Maurice? Viața anterioară a lui Clive este ușor de evocat, dar în ceea ce priveşte pe a lui Alec, atunci când am încercat să o fac, tentativa s-a transformat într-un raport și a trebuit să dispară. Sigur este că el nu avea nici o obiecție – asta se știe. Odată ce s-au cunoscut, nici Maurice nu a mai avut vreuna, iar Lytton Strachey[7], un lector de început al romanului, a crezut că acest lucru îi va distruge. El mi-a trimis o scrisoare încântătoare și tulburătoare în care mi-a spus că relația dintre cei doi se bazează pe

curiozitate și pe dorința sexuală și că nu va dura decât șase săptămâni. Vechi amintiri despre Edward Carpenter! – al cărui nume Lytton îl întâmpina întotdeauna cu mici chițăituri. Carpenter credea că uranienii rămâneau loiali unii altora pentru vecie. Din experiența mea, chiar dacă nu se poate pune bază pe loialitate, se poate totuși nădăjdui că există și se poate lucra în sensul ei, loialitatea fiind capabilă să înflorească și pe cel mai improbabil sol. Atât tânărul burghez, cât și cel rusticat sunt capabili de loialitate. Risley însă, istețul student de la Trinity, nu a fost loial, iar la baza acestui personaj a stat chiar Lytton, așa cum a priceput-o chiar el, cu veselie.

Adăugirile ulterioare aduse romanului, și cerute de Alec, sunt două, sau mai degrabă se împart în două categorii.

În primul rând, la el trebuie să se ajungă gradual. Alec trebuie să i se definească treptat cititorului. Trebuie să se întrupeze, din conturul masculin imprecis pe lângă care Maurice trece la sosirea lui la Penge, depășind faza celui ghemuit lângă pian și a celui care refuză un bacșiș, care bântuie prin tufăriș și fură caise, pentru a ajunge cel care împarte, care dă și primește iubire. El nu trebuie să se ivească din nimic până când nu devine totul. Personajul are de aceea nevoie să fie tratat cu atenție. Dacă cititorul știe prea mult din ceea ce urmează, se poate plictisi. Dacă știe prea puțin, poate fi derutat. Luați, de exemplu, cele șase fraze pe care cei doi le schimbă în întunericul grădinii, după plecarea domnului Borenius, când începe să planeze o declarație. Frazele acelea pot fi mai mult sau mai puțin revelatoare, în funcție de felul în care sunt redactate. Le-am construit eu așa cum trebuie? Sau Alec, de exemplu, care în timpul patrulării aude strigătul acela sălbatic și însingurat: oare ar trebui să-i răspundă imediat, sau – așa cum am decis până la urmă – să ezite până când el se va repeta? În astfel de situații, virtuozitatea artistică necesară nu este de cel mai înalt ordin, nu atât pe cât o credea Henry James, dar trebuie aplicată, astfel ca îmbrățișarea din final să fie reală.

În al doilea rând, Alec trebuie împins în jos. Și-a asumat un risc și cei doi s-au iubit. Ce garanție există că o astfel de dragoste va rezista? Nici una. Așa că personajele lor, atitudinea unuia față de celălalt, încercările prin care sunt nevoiți să treacă trebuie să sugereze că s-ar putea să reziste, iar ultima parte a cărții a trebuit să fie mult mai lungă decât am gândit-o inițial. Capitolul cu British Museum a trebuit lungit și după el am inserat un întreg capitol nou – capitolul cu a doua lor noapte împreună, pasională și deznădăjduită, în care Maurice devine mult mai dispus să se mărturisească, iar Alec nu îndrăznește. În versiunea originală, toate acestea erau doar insinuate. La fel, după momentul Southampton, când Alec a riscat totul, eu nu-i dusesem până la reîntâlnirea lor din final. Toate acestea trebuia să fie extinse, astfel încât fiecare să poată primi informații cât mai complete despre celălalt. Nu se putea pregăti coborârea cortinei înainte de a fi depășite anumite pericole și anumite amenințări.

Capitolul care urmează reîntâlnirii dintre cei doi, în care Maurice îl scoate din sărite pe Clive, este singurul final posibil al cărții. Nu am fost întotdeauna de această părere, la fel ca ceilalți, și am fost încurajat să scriu un epilog. L-am scris ca pe o întâlnire a lui Kitty, câțiva ani mai târziu, cu doi tăietori de lemne. Nemulțumirea a fost generală. Epilogurile sunt pentru Tolstoi. Al meu a fost ratat în parte pentru că data acțiunii romanului este aproximativ 1912 și „câțiva ani mai târziu“ ar fi însemnat să îl plasez în Anglia transformată de Primul Război Mondial.

Cartea își arată cu siguranță vârsta și un amic a făcut recent observația că, pentru cititorii de astăzi, ea nu poate să aibă decât un interes istoric. Eu nu aș merge chiar atât de departe, dar e cert că își arată vârsta – nu doar din cauza nesfârșitelor anacronisme –, cu bacșișurile de jumătate de *sovereign*[8], rulouri pentru pianolă, Buletinul Poliției, Conferința de la Haga, liberali și radicali, cu doctori neinformați și studenți care merg braț la braț, ci și dintr-un motiv mult mai vital: aparține unei Anglii unde mai era încă posibil să te faci dispărut. Aparține ultimului moment de existență a codrilor înverziți.

Tot acelei perioade îi aparține și *The Longest Journey* și există între aceste două scrieri similitudini de atmosferă. Codrii noștri au dispărut, catastrofal și inevitabil. Două mari războaie au cerut și au primit o înregimentare pe care serviciile publice au adoptat-o și au extins-o, știința a ajutat și ea, iar sălbăticia insulei noastre, niciodată foarte întinsă, a fost într-o clipă călcată în picioare, acoperită de construcții și patrulată. Astăzi nu mai există pădure sau mlaștini în care să te refugiezi, nici o peșteră în care să te cuibărești, nici o vale pustie pentru cei care nu vor nici să reformeze, nici să corupă societatea, ci doar să fie lăsați în pace. Oamenii mai evadează încă, îi poți vedea făcând asta în orice seară, în filme. Dar aceia sunt gangsteri, nu haiduci, ei pot să evite civilizația, pentru că fac parte din ea.

Homosexualitatea

O notă de încheiere despre un cuvânt care nu a fost menționat până acum. De la data scrierii romanului *Maurice*, aici a avut loc o schimbare de atitudine: schimbarea de la ignoranță și teroare, la familiarism și dispreț. Nu este schimbarea pentru care a militat Edward Carpenter. El sperase într-o recunoaștere generoasă a unui sentiment și în reintegrarea a ceva primitiv în turma colectivă. Iar eu, deși mai puțin optimist, am presupus că recunoașterea va aduce înțelegere. Nu ne-am dat seama că lucrul pe care publicul îl urăște cu adevărat la homosexualitate nu este realitatea în sine, ci faptul că trebuie să se gândească la ea. Dacă s-ar putea strecura printre noi neobservată, sau legalizată peste noapte, printr-un decret scris cu litere foarte mărunte, puține ar fi protestele. Din nefericire, ea nu poate fi legalizată decât de Parlament, iar parlamentarii sunt obligați să se gândească, sau să pară că se gândesc. În consecință, recomandările Raportului Wolfenden vor fi respinse sine die, persecuțiile poliției vor

persista, iar Clive, pe bancă, va continua să-l condamne pe Alec, aflat în hangar. Maurice poate să scape.

septembrie 1960

1. Edward Carpenter (1844-1929) – socialist englez, poet, filosof, s-a numărat printre primii militanți pentru drepturile homosexualilor; a fost prieten, printre alții, cu Rabindranath Tagore și Walt Whitman și a purtat corespondență cu figuri importante ale epocii, precum Isadora Duncan, Mahatma Gandhi, Jack London, George Merrill ș.a.
2. Millthorpe – reședință construită de Carpenter în 1883 într-un sătuc de lângă Barlow, Derbyshire, ca model de conviețuire cu natura.
3. Uranian – termen folosit pentru o vreme, în secolul al XIX-lea, cu referire la o persoană „cu un psihic feminin într-un corp de bărbat".
4. Goldsworthy Lowes Dickinson (1862-1932) – istoric și filosof britanic, militant politic asociat cu Grupul Bloomsbury (la începutul secolului XX, scriitori, intelectuali, filosofi și artiști – printre care Virginia Woolf, John Maynard Keynes și E.M. Forster – pe care îi unea credința în importanța artelor în viața socială).
5. Raport publicat în 1957 în Marea Britanie, în care se preconiza pentru prima dată dezincriminarea activității homosexuale consimțite între adulți; raportul a fost redactat de o comisie condusă de lordul Wolfenden.
6. Personaj din romanul *Călătoria cea mai lungă* (*The Longest Journey*, 1907), de E.M. Forster.
7. Giles Lytton Strachey (1880-1932) – scriitor și critic britanic, membru fondator al Grupului Bloomsbury.
8. Monedă în Marea Britanie, cu valoarea nominală de o liră (echivalentă cu douăzeci de șilingi).